

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A SFINTEI MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI

10-11

OCTOMBRIE-NOIEMBRIE

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A SFINTEI MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI

APARE LUNAR SUB CONDUCEREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

Redacția și Ad-ția : Sectorul Social-Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Raionul Nicolae Bălcescu.

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte: P. F. JUSTINIAN, Mitropolitul Ungro-Vlahiei și Patriarhul României.

Vice-Președinți: P. S. ANTIM, Episcopul Buzăului
P. S. CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos.

Membri: P. S. THEOCTIST, Episcop Vicar; P. C. Pr. AL. IONESCU, Vicar al Mitropoliei; P. C. Pr. M. BOGOIU, Vicarul Eparhiei Buzăului; P. C. Arhim. IERONIM MOTOC, Vicarul Eparhiei Dunării de Jos.

Redactor responsabil: P.C.Pr. Ștan C. Dimancea, consilier administrativ al Mitropoliei.

TEMEIURILE ISTORICEI PRIETENII ROMINO-SOVIETICE

A intrat în tradiția poporului nostru ca în fiecare toamnă, luna premergătoare aniversării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, să fie închinată prieteniei ce unește poporul nostru cu marele popor sovietic.

Anul acesta, Luna prieteniei romino-sovietice capătă un înțeles mai adânc, o semnificație mai bogată, pentru că ea are loc în împrejurările în care oamenii muncii din întreaga lume se pregătesc să sărbătorească a 40-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a revoluției care a schimbat fața istoriei omenirii, așa cum au prevăzut clasicii marxism-leninismului.

Revoluția din Octombrie — cea mai viguroasă revoluție din istoria omenirii, prin proporțiile, sarcinile și țelurile ei — a înfăptuit pe o șesime a globului pămîntesc, aspirațiile seculare ale oamenilor muncii, a vestit sfârșitul oricărei exploatați, sfârșitul oricărei asupriri.

Au trecut 40 de ani de la acele zile memorabile, cînd în istoricul oraș de pe malurile Nevei, Lenin vestea întregii lumi, victoria puterii sovietice.

La capătul acestui drum, eroii lui Octombrie 1917 și urmașii lor se mîndresc cu cea mai măreață realizare a secolului: Uniunea Sovietică, primul stat al muncitorilor și țăranilor, țara care a construit socialismul, înfrîngînd toate atacurile imperialismului internațional.

Cei 40 de ani de viață ai Statului Sovietic au dovedit — fără putință de tăgadă — că masele de oameni ai muncii, nu numai că sînt în stare să distrugă vechea orînduire socială, dar pot și să construiască un sistem social și de stat nou.

Fiînd primul stat al revoluției socialiste, poporul sovietic a pășit curajos pe căi nestrăbătute încă de nimeni și a deschis o cale nouă. El a arătat lumii întregi că experiența concretă a contruirii socialismului în U.R.S.S. conține trăsături și legi ale revoluției socialiste și ale construirii socialismului, care sînt comune tuturor țărilor.

În cei 40 de ani de existență, — din care numai 22 au fost ani de o construcție pașnică, poporul sovietic, condus de Partidul Comunist, a tradus în viață grandioasele planuri cincinale. El a transformat Rusia țaristă — țară agrară, înapoiată, în puternica Uniune Sovietică, stat industrial, care ocupă de acum al doilea loc în producția industrială a lumii și se îndreaptă cu pași siguri spre primul loc în producția mondială.

Astăzi, producția industrială a Uniunii Sovietice este de peste 33 ori mai mare decît în 1913; industria constructoare de mașini și metalur-

gia prelucrătoare vor da în actualul cincinal, o producție de 200 ori mai mare decît în 1913; Uniunea Sovietică produce mai multă energie electrică decît toate centralele electrice din Anglia, Franța, Suedia și Danemarca luate la un loc.

Caracteristic pentru ritmul actual al producției este faptul că în fiecare minut, puternica industrie a U.R.S.S. produce peste 72 tone fontă și 102 tone oțel, 883 tone cărbune, în fiecare minut este dat în folosință un automobil și 10 apartamente de cîte 2 camere, se produc 14.000 m. țesături, 600 perechi încălțăminte.

Pe baza planului elaborat de Lenin, sub conducerea Partidului Comunist, agricultura a suferit o schimbare fundamentală, egală — prin proporțiile și importanța ei — cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. În locul celor 25 milioane de gospodării țărănești înapoiate, cite existau în ajunul colectivizării, în U.R.S.S. există astăzi 87.500 colhozuri cu o suprafață de 460 milioane ha. de pămînt, 4.000 sovhozuri și 9.000 stațiuni de mașini și tractoare care întruneau la începutul acestui an, peste 1½ milion tractoare și milioane de alte mașini agricole. Forța agriculturii socialiste sovietice s-a manifestat în ultimii ani în celq 35 milioane de ha. pămînt desțelenit, care au dat țării un spor de peste 22 milioane tone cereale. Forța agriculturii sovietice se exprimă și în însăși sarcina ce i-a fost încredințată de Partid și Guvern, aceea de a ajunge din urmă și a depăși încă în cursul actualului plan cincinal, producția pe cap de locuitor a Statelor Unite la carne, lapte și grăsimi, sarcină care în momentul de față se realizează cu succes.

Deopotrivă de bogat este bilanțul acelor 40 de ani de Putere Sovietică în domeniul științei. Punerea în funcțiune încă în 1954 a primei centrale atomo-electrice, construirea primelor avioane cu reacție pentru transportul de pasageri, lansarea primelor rachete balistice intercontinentale și a noului satelit și în curînd — a primului spărgător de gheață atomic, — iată numai cîteva din realizările din ultimii ani care au situat știința sovietică pe primul loc în lume.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, existența statului sovietic, au avut și au o influență hotărîtoare asupra întregii istorii a omenirii. Victoria revoluției socialiste din Octombrie a îndrumat și stimulat lupta clasei muncitoare din ultimii 40 de ani.

Pe calea deschisă de Marele Octombrie au pășit marea popor chinez, popoarele țărilor de democrație populară din Europa și Asia. Desprinderea din sistemul capitalismului mondial a țărilor care împreună cu Uniunea Sovietică au format lagărul socialist unic, a schimbat în mod radical raportul de forțe dintre socialism și capitalism, în favoarea socialismului. Victoria revoluției socialiste în China și celelalte țări de democrație populară și crearea puternicului lagăr al socialismului este cel mai important eveniment din istoria mondială după Octombrie 1917.

Ideile marelui Octombrie au dat avînt luptei popoarelor care — secole de-a rîndul au gemut sub călcîiul colonialismului. Numai în anii ce-au trecut de la cel de-al doilea război mondial, 1 miliard 200 milioane de oameni, aproape jumătate din populația globului, și-au cucerit prin luptă independența națională. A început o nouă perioadă a istoriei mondiale, perioadă prevăzută de Lenin, cînd popoarele Orientului iau parte activă la hotărîrea destinelor întregii lumi.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a adus schimbări esențiale în relațiile dintre state și popoare. Statul sovietic se călăuzește în mod

consecvent în politica sa externă după interesele fundamentale ale popoarelor de pretutindeni, care sînt vital interesate în salvagardarea păcii. Scopul principal al politicii externe a Statului Sovietic este menținerea păcii, dezvoltarea unor relații de egalitate în drepturi, bazate pe respect reciproc între toate statele, stabilirea colaborării și prieteniei între toate popoarele.

Istoria țării noastre ne vorbește despre solidaritatea proletariatului român cu acțiunile revoluționare din Rusia anului 1905. «Jos despotismul» a strigat proletariatul din România, atunci cînd țarismul a înecat în sînge prima revoluție rusă! Atunci cînd flacăra Revoluției s-a aprins din nou, în Octombrie 1917, mulți fii ai patriei noastre au luptat cu arma în mînă pentru apărarea Puterii Sovietice.

Creșterea avîntului mișcării muncitorești din țara noastră — sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — a dus la cristalizarea forțelor revoluționare din sinul mișcării muncitorești din România. În 1921, s-a construit Partidul Comunist Român, partidul marxist-leninist al proletariatului din țara noastră, pe al cărui steag au fost înscrise ideile Marelui Octombrie.

În cartea prieteniei romîno-sovietice vom întîlni multe fapte ce dovedesc dragoste și atașament pentru marele și eroicul popor sovietic. În anul 1934, un grup de muncitori și intelectuali din București, Iași și alte orașe ale țării, înfruntînd teroarea regimului burghezo-moșieresc, fondează Asociația «Amicii U.R.S.S.», ce-și propunea să spulbere campania de minciuni și calomnii împotriva Uniunii Sovietice. Asociația, prin însăși existența sa, exprima atitudinea poporului nostru față de marea Uniune Sovietică

Ea a dus o activitate susținută pentru informarea maselor asupra marilor transformări ce se petreceau în răsărit. Datorită activității Asociației, în anul 1934, au început să fie prezentate în București primele filme sovietice; prin intermediul Asociației, gazetarul și scriitorul comunist Alex. Sahia a avut posibilitatea să meargă în Uniunea Sovietică, iar rodul acestei călătorii a fost cartea «U.R.S.S. azi», una din primele cărți apărute în țara noastră, care înfățișa adevărul despre Uniunea Sovietică. Asociația «Amicii U.R.S.S.» și-a continuat activitatea mai întîi sub diferite denumiri. Una din aceste asociații «Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică» cuprindea în rîndurile sale eminenți reprezentanți ai științei și culturii din România, ca: George Enescu, C. I. Parhon, Traian Săvulescu, Radu Cernătescu, Al. Sahia, C. Silvestri, P. Constantinescu—Iași și mulți alții.

Victoria insurecției armate din August 1944, în condițiile create de ofensiva eliberatoare a Armatei Sovietice împotriva armatelor hitleriste a adus, odată cu răsturnarea regimului fascist, posibilitatea dezvoltării pe o bază nouă a legăturilor de prietenie ce-au legat poporul nostru de marea popor de la Răsărit, cu multe veacuri în urmă.

Legăturile de prietenie romîno-sovietice, la fel ca și relațiile pe care Uniunea Sovietică le întreține cu toate țările socialiste, sînt expresia ideologiei internaționalismului proletar, ce a fost promovată pe arena istoriei, odată cu victoria din Octombrie 1917.

Aceste relații se deosebesc fundamental de relațiile impuse țării noastre de către țările străine în trecut.

Niciodată istoria țării noastre n-a cunoscut pînă în August 1944, altfel de relații cu țările capitaliste, decît cele cunoscute, relații umilitoare din

trecut, care au călcat în picioare sentimentul mândriei naționale a poporului nostru.

Avind la bază principiile întemeiate pe deplină egalitate, prietenia romino-sovietică s-a dezvoltat și întărit de-a lungul anilor, acționând ca un puternic factor de întărire a independenței și suveranității statului nostru.

Expresie a acestor principii de neclintit, Declarația Guvernului Sovietic din 30 octombrie 1956 și Declarația adoptată de Guvernele R.P.R. și U.R.S.S., cu prilejul tratativelor ce au avut loc la Moscova în decembrie 1956, dovedesc în chip consecvent poziția Uniunii Sovietice, de respectare a suveranității și independenței naționale a poporului nostru, de neamestec în treburile noastre interne.

Roadele acestei prietenii au fost verificate în cursul anilor ce au trecut de la eliberarea țării.

Conduc de Partid, harnicul nostru popor a obținut în anii de după eliberare, succese însemnate. Astăzi, producția de oțel este de 3 ori mai mare decât în 1938. Peste 32.000 tractoare brăzdează pământul țării, întreaga regiune Constanța și multe raioane din alte regiuni sînt în întregime colectivizate, știința și arta românească au cunoscut în acești ani o înflorire fără precedent. Țara noastră se numără printre puținele țări ale lumii care folosesc energia atomică în scopuri pașnice.

Prietenia și alianța cu Uniunea Sovietică, relațiile de colaborare ce s-au statornicit între toate țările socialiste, destoinicia poporului nostru, au contribuit la cucerirea acestor succese și ele constituie cheazășia propășirii continue a țării noastre.

Republica noastră populară este un factor activ în lupta popoarelor pentru apărarea păcii și dezvoltarea colaborării și prieteniei între popoare.

Politica externă a R.P.R. de coexistență pașnică cu toate statele, urmărește să aducă o contribuție cât mai efectivă la cauza păcii și destinderii internaționale. Roadele acestei politici se concretizează în continua dezvoltare a relațiilor politico-economice și culturale ale țării noastre, în poziția adoptată de R.P.R. la O.N.U. în cele mai importante probleme ale vieții internaționale contemporane. Mesajul adresat de Primul nostru Ministru către Prîm-Ministrii țărilor balcanice dovedește încă odată că R.P.R. promovează o politică fermă de legături strînse și prietenie între popoare, o politică bazată pe principiile coexistenței pașnice, ridicată la rangul de dogmă politică.

Sîntem îndreptățiți să fim mândri de realizările noastre. Soarele ce a răsărit în urmă cu 40 de ani, a trezit la viață și energiile creatoare ale poporului nostru. Trăim o viață nouă și mergem cu pași mari înainte, peste toate greutatețile ce ne mai stau în față.

Țara noastră este cunoscută azi în toate colțurile lumii: produsele industriei rominești sînt exportate pînă-n depărtata Indie și China populară; operele lui Enescu, Caragiale, Sadoveanu sînt cunoscute și prețuite în toate colțurile lumii; nici cînd, jocurile și cîntecile rominești, arta noastră populară, nu au fost mai cunoscute și apreciate peste hotarele țării.

Toate aceste realizări sînt privite peste tot ca manifestări ale spiritului creator al poporului nostru.

Dragostea și prietenia poporului nostru pentru marea Uniune Sovietică se împletesc cu interesul și sentimentul de dragoste frățească pe care popoarele sovietice le nutresc pentru țara noastră. Acest sentiment își găsește expresia în grija cu care sînt pregătite utilajele, mașinile și toate produsele ce le primim din U.R.S.S. în cadrul acordurilor economice, în in-

interesul ce-l nutresc oamenii sovietici pentru realizările cucerite de poporul nostru. Recent, în îndepărtatul Kazahstan din inima Asiei Centrale, decada prieteniei sovieto-române ce a fost organizată de Asociația Kazahă pentru relațiile culturale cu străinătatea, a prilejuit o nouă manifestare a sentimentelor de prietenie și a interesului pe care popoarele sovietice le nutresc pentru poporul nostru.

Prietenia noastră s-a legat și s-a întărit de-a lungul anilor și nimic n-o va putea zdruncina. Acestei prietenii îi dăm și mai puternic glas, acum în pragul celei de-a 40-a aniversări a marelui Octombrie, evenimentul istoric al cărui ecou răsună azi și în patria noastră.

Aniversarea lui Octombrie ne găsește în plină luptă de construire a vieții noi, ne găsește în plină luptă pentru a traduce în viață și în țara noastră marile idei ale proletariatului rus, condus de genialul Lenin.

La mijlocul secolului nostru se conturează cu toată claritatea perspectivele dezvoltării celor două sisteme mari economice ce există azi în lume. Capitalismul contemporan este în plină criză. Tinerul sistem socialist, plin de vigoare, merge pe calea unei dezvoltări continue și cu fiecare an ce trece, drumul său este tot mai ferm.

Pentru țara noastră, prietenia Uniunii Sovietice ne este indemn, forță cheazășie.

Mari vor fi victoriile pe care le vom cuceri de acum înainte. Acum, în Luna Prieteniei Romino-Sovietice, trimitem prietenilor noștri, tuturor celor 200 milioane de prieteni de pe continentul sovietic, felicitările și caldă noastră simpatie. Cea de-a 40-a aniversare a Marelui Octombrie, să ne găsească uniți și hotărâți a apăra pacea și patrimoniul spiritual și material al popoarelor noastre.

Ca fiii ai Sfintei noastre Biserici, nu ne putem opri de a privi și spre sfânta Biserică a Rusiei, spre evoluția ei în ultimii 40 de ani.

«Cu aproape 40 de ani în urmă, spune chemarea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, către toți fiii ei aflați în afara sinului Bisericii lor mame, — în mințile multor oameni ruși — după cum era și natural — nu se putea închea o dreaptă cumpănire a perspectivelor pe care le oferea poporului, revoluția ce avusese loc. Perspectivele acestea, pentru mulți se proiectau în culori prea sumbre. Datorită acestui fapt, mulți oameni ruși și-au părăsit patria și s-au dus «într-o țară îndepărtată». În mințile acestor oameni domnea convingerea că în noua orinduire de stat rusească, viața Bisericii, chiar dacă nu va înceta definitiv, în orice caz va fi pusă în situația de a se stinge treptat. Pe alții, i-a determinat să-și părăsească patria, atașamentul prea mare față de vechea orinduire de stat, de care ei nu s-au putut lepăda. Mulți dintre aceștia au nutrit nădejdea într-o grabnică revenire la ordinea vieții vechi în Rusia. Acum însă în cursul celor aproape 40 de ani viața ne-a arătat adevăratul ei curs. Toți aceia care se mîngiau cîndva cu visul grabnicei întoarceri la vechea orinduire, s-au văzut înșelați în așteptările lor, întrucît ei au cumpănit nedrept — la vremea lor — cursul imediat și cel îndepărtat al istoriei»

Neîntemeiate au fost și temerile că Biserica din Uniunea Sovietică este condamnată pieirii. Vremea a dovedit contrariul. Biserica Ortodoxă Rusă, din mila lui Dumnezeu, trăiește și «se supune lui Hristos» (Efeseni, 5,24) și vă îmbrățișează cu dragoste întru Hristos.

În Uniunea Sovietică, pe temeiul legii, Biserica este liberă în economia ei internă; toate cultele religioase sînt — în fața Statului — egale. Statul garantează tuturor cultelor, religioase libertatea autoconducerii.

Clerul și credincioșii sînt cetățeni cu depline drepturi și participă activ la viața țării, pe baza drepturilor comune. În Uniunea Sovietică restringerea drepturilor cetățenești ale credincioșilor este interzisă.

Dacă Biserica din U.R.S.S. n-ar fi fost liberă, atunci Patriarhii răsăriteni, capii Bisericii autocefale și reprezentanții lor, care în ultimii 12 ani, de aștepta ori ne-au vizitat cu mitropoliți, episcopi arhimandriți și alți reprezentanți ai lor, ar fi observat imediat acest lucru, fapt care nu s-a întimplat și nu poate să se întimplă.

Este locul să notăm că pe vremea marelui război pentru apărarea patriei din 1941—1945, Biserica Ortodoxă din Uniunea Sovietică, cu o rivă deosebită a încurajat fără întrerupere și a susținut poporul credincios în participarea lui activă în efortul patriotic comun, dovedind prin aceasta că Biserica Ortodoxă a fost întotdeauna, chiar în cele mai grele vremuri, credincioasă patriei și alături de popor. La noi în țară, răimeni nu mai consideră acum Biserica drept o unealtă a unei anumite organizații politice, cum era considerată Biserica în vremurile de început ale existenței Uniunii Sovietice.

Au trecut decenii, s-au schimbat împrejurările și viața oamenilor s-a schimbat și ea. Vremea i-a învățat pe toți multe lucruri. În zilele noastre noi credem că nu mai există temeuri ca ruptura aceasta dintre membrii Bisericii Ortodoxe Ruse — provocată de pricinile acum fără efect, expuse mai sus — să mai dăinuiască. A sosit vremea ca toți fiii Bisericii Ortodoxe Ruse, care sînt astăzi în diaspora să se întoarcă la sinul Bisericii Mame, care are succesiunea apostolică a ierarhiei, curățenia și nealterarea dogmelor credinței precum și recunoașterea canonică a tuturor Bisericii autocefale. Numai așa, uniți în jurul centrului istoric al Bisericii Ortodoxe credincioșii ortodocși își pot afla limanul duhovnicesc, plin de dragoste și pace, și pot rămîne urmași ai marilor întii stătători ruși, sfinții Petre, Alexei, Iona, Filip și Hormođen.

Noi credem și nădăjdum că în această mare operă a reunirii noastre, cel mai puternic ajutor ni-l va da Domnul și Mintuitorul nostru Iisus Hristos, care, mergînd spre patima Sa cea de bună voie, pentru păcatele oamenilor se ruga: «ca toți să fie una» (Ioan, 17, 21) și, care, a pătimit și a murit: «nu numai pentru un neam, ci ca să adune la un loc pe fiii cei risipiți ai lui Dumnezeu» (Ioan, 11, 52).»

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian scria următoarele într-un articol publicat în ziarul «Veac Nou» nr. 40 din 7 octombrie 1955, vorbind despre temeuri ale prieteniei noastre cu marea țară a socialismului:

«Inceputurile acestei prietenii sînt vechi iar temeurile ei sînt multe și felurite. Legăturile romino-ruse, prilejuite de comunitatea de credință, constituie un capitol de seamă în istoria popoarelor și Bisericilor noastre surori.

Istoria relațiilor bisericești romino-ruse prezintă o importanță din ce în ce mai mare pentru cunoașterea climatului spiritual în care s-a format cultura noastră națională.

Ierarhii Bisericii Ortodoxe Romine și spiritele cultivate din trecutul țării noastre s-au folosit de privilegiul rar al unei vecinătăți generoase. Și este știut că marea vecin de la răsărit a înscris pagini de glorie și ajutorințe dezinteresate în toate momentele mari din istoria patriei noastre.

Iată citeva momente din capitolul relațiilor bisericești romino-ruse. Este vrednic de amintit faptul că, cu trei secole în urmă, Mitropolitul Kievului, Petru Movilă, trimite la Iași și Tîrgoviște tiparnițe, de sub teascuțile

căroră se răspîndește lumina cărților bisericești, iar școlile teologice de aci, organizate după modelul Academiei de la Kiev, au printre dascălii lor și dascăli ruși.

La chemarea domnitorului Vasile Lupu, meșteri moscoviți ridică biserica Trei Ierarhi, iar în timpul domniei lui Petru cel Mare, Mitropolitul Dosoftei primește de la Patriarhul Ioachim al Moscovei «o tipografie întregă, cu toate cele de trebuință și de nevoie instrumente și cu toate sculele»...

După eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist s-au înlăturat ultimele bariere dintre popoarele romîn și sovietic.

Pe vechile drumuri bătătorite de ierarhii din trecut ai Bisericilor moldovene și muntene, au parcurs spre «Roma cea nouă» ierarhii de astăzi ai Bisericii Ortodoxe Romine, iar pe pămîntul străvechi al patriei noastre au poposit iarăși conducătorii Pravoslavniciei Biserici Rusești.

Noi înșine, am călătorit în mai multe rînduri la Moscova și am cercetat multe din locurile de importanță bisericească de pe întinsul Patriei Sovietice.

Călătoriile acestea ne-au încredințat despre 'adevărul' libertății de conștiință și libertății din țara Sovietelor, cu toate consecințele ce decurg din acceptarea acestui drept fundamental ale omului: lăcașuri de cult bine îngrijite, cele mai multe monumente istorice restaurate pe cheltuiala statului; școli teologice-seminarii și academii pentru pregătirea clerului; preoți de mir, călugări și ierarhi, care asigură satisfacerea nevoilor religioase ale credincioșilor cultului ortodox — și tot așa pentru celelalte culte; coruri bine organizate în biserici și participarea credincioșilor la sfintele slujbe, etc

Poporul sovietic — de soarta căruia ne simțim legați nu numai printr-o vecinătate geografică, dar și printr-o afinitate spirituală — ne este drag și prietenia pentru el ne este scumpă».

Dar din pragul secolului al XVIII-lea și din aurora epocii moderne frăția de arme și prietenia popoarelor noastre fusese recunoscută de două uriașe personalități politice și culturale europene, de Petru cel Mare și vestitul cărturar, domnitorul Dimitrie Cantemir, într-un document juridico-diplomatic de covârșitoare importanță, anume tratatul de alianță, amicitie și ajutor semnat în aprilie 1711, cu prilejul războiului ruso-turc, tratat prin care încă de acum două secole și jumătate se garanta integritatea teritorială și națională, egalitatea de drepturi și egalitatea juridico-politică a celor două state, ajutor reciproc în lupta comună contra unui atac din afară, pericol care pe vremea aceea venia în special din partea imperialismului expansionist al turcilor.

Acad. C. I. Gulian scrie în studiul introductiv la «Descrierea Moldovei»: «Tratatul secret încheiat între Petru I și Cantemir este un document deosebit de important în istoria relațiilor ruso-romine. În tratat se subliniază că scopul pentru care a fost conceput este eliberarea Moldovei; în el se stipulează că Moldova nu va plăti nici un fel de bir, se stabilește deplinul neamestec al Rusiei în treburile interne ale Moldovei. Cantemir a obținut ca în tratat să fie recunoscut pentru Moldova principiul unei monarhii stabile, ceea ce în condițiile istorice de atunci însemna un pas înainte față de fărîmițarea feudală, față de luptele dintre partidele boierești, care slăbeau țara și capacitatea ei de rezistență în fața coteropitorilor. Tratatul prevede de asemenea, ca în cazul cînd Moldova va

rămîne sub stăpînirea turcească, Cantemir să se poată statornici în Rusia în cele mai onorabile condiții, sau să poată pleca oriunde va voi.

Tratatul secret a răspuns necesităților de dezvoltare ale Moldovei, și, ca urmare, el și-a găsit ecoul firesc în asentimentul poporului și al unor boieri care i-au și spus lui Cantemir, că, dacă el n-ar fi mers cu rușii, aveau de gînd să-l părăsească. Acești boieri își dădeau seama că jugul otoman tinde să devină din ce în ce mai apăsător, amenințîndu-i în privilegiile lor.

Atunci cînd turcii, urmărind să reia Azovul și să-și recîștige supra-mația în Marea Neagră, au declarat război Rusiei, iar Petru I a acceptat războiul, proclamîndu-se «apărător al popoarelor creștine care zac în robia musulmanilor», Dimitrie Cantemir a dat un manifest către țară, care a fost primit cu însuflețire de către popor. În manifest Cantemir arată că turcii n-au respectat tratatul anterior încheiat cu Moldova, ci au venit «cu tot soiul de asupriri», au prădat și jefuit Moldova, în sfîrșit au sporit în-tr-atît tribulul «că au devenit cu neputință de răspuns». Asentimentul poporului s-a văzut curînd și cu prilejul vizitei făcute la Iași de către Petru I. Simpatia puternică cu care a fost întîmpinat Petru I este minunat descrisă de către cronicarul Neculce, care a subliniat, în Letopîsetul Țării Moldovei, dorința lui Petru I de a elibera Moldova fără pretenții, în chip dezinteresat: «Marele împărat silește să scoată această țară din robie, de sub mina turcilor și nu-i trebuie nimic de la dînsa să ieie...».

Acum 135 ani Tudor Vladimirescu a tras sabia sub faldurile ocrotitoare ale steagului rusesc, dînd semnalul afirmării independenței naționale a statului și a înlăturării de către masele populare ele însele, a exploatării și in justiției sociale.

De asemenea nu ne putem opri să nu ne amintim cu duiqșie în acest moment festiv de prietenia popoarelor rus și romîn, sigilată acum 80 de toamne în singele ostașilor care s-au jertfit pe cîmpurile de luptă din Bulgaria, pentru dobîndirea independenței patriei noastre și a poporului bulgar, pentru respingerea din Europa și din Balcani a secularii dominații și exploatări otomane. Vinele popoarelor noastre s-au deschis și acum 40 de ani, cînd valuri de sînge sfînt a gilgiit generos pe văile Siretului, Șușiței și Oluzului, cimentînd un zid de granit de care s-au izbit neputincioase diviziile invadatoare ale lui Wilhelm al II-lea și ale lui Frantz-Joseph. Vara aceasta s-au sărbătorit 40 de ani de la glorioasele lupte de la Mărășești.

«Armata romînă, retrasă în Moldova, a început să se refacă și a reușit chiar să spargă frontul de la Mărășești în vara anului 1917. Nemții făcuseră planul să atace Moldova din trei puncte diferite. Primul atac voiau să-l dea prin nordul Ardealului. Al doilea, prin Transilvania, spre Oituz și Valea Trotușului, iar al treilea dinspre sud; corpurile de armate germane erau puse sub comanda lui Mackensen. Scopul urmărit era ocuparea Moldovei și scoaterea Romîniei din luptă. Se afirmă că Mackensen își și pregătise discursul pe care trebuia să-l rostească la ocuparea Iașului de către armatele germane. Misiunea apărării frontului din sud, din regiunea Putna, Șușița și Siret, reveneau trupelor din armata I-a romînă și unei armate ruse, care avea să lupte cu cele 14 divizii germane și austriace. În luptele de la Mărășești armatele romîno-ruse obțin succes. În ziua de 6 august, germanii au început să atace puternic trupele romîno-ruse. În aceeași zi, trupele romîno-ruse, protejate de tirul artileriei rusești, resping atacul și pornesc contra-atacul. Germanii au fost respinși pînă în

Valea Șușiței, iar bătălia de la Mărășești a fost câștigată. În ziua de 8 august, generalul Eremia Grigorescu, care între timp preluase comanda pe frontul de sud al Moldovei, a dat un nou ordin de zi, aducând laude ostașilor români, care au răzbunat «chinul și pingăririle de nouă luni suferite de căminurile, părinții, soțiile și copiii voștri». Adresându-se ostașilor ruși, el spunea: «Iar voi, scumpi tovarăși de luptă ai trupurilor 7 și 8 ruse, ați dat dovadă deplină că numai cu singele vostru vărsați alături de noi, nelăsând pe vrăjmași să treacă peste trupul țării noastre, ați stăvilit barbarul». (Istoria R.P.R., p. 497—498).

Eliberarea teritoriului României de sub ocupația germană și a Ardealului de Nord de sub cîmpăcirea horthistă, au înfrățit din nou avîntul spre libertate și comunitatea de idei și sentimente a popoarelor noastre, mergînd pînă la victoria definitivă.

Păstorul de atunci al Bisericii noastre, patriarhul Nicodim, în pastoraleta adresată credincioșilor, cu ocazia actului politic și militar de la 23 August spunea: «Trebuie să spunem însă cu toată convingerea că la nimic n-am fi putut ajunge dacă n-am fi avut parte de largă înțelegere pe care ne-a vădit-o în condițiile armistițiului acordat nouă, puternica noastră vecină de la Răsărit. Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste n-a folosit imensa ei forță militară împotriva României și n-a voit ca țara noastră să fie zdrobită de loviturile armatei sale biruitoare. Marea noastră vecină a vrut să dea României puțința de refacere ca stat independent și prilejul de a redeveni o țară prosperă, la adăpostul principiilor democratice, sincer aplicate. Generazitatea sa ne impune și datorită hotărâște să ne legăm, în spirit de absolută încredere, de Uniunea Sovietică și de sora noastră mai mare întru dreapta credință, Biserica Ortodoxă Rusă».

Întîistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian, scria acum trei ani că «biruințele care au încununat lupta și jertfele poporului român de-a lungul anilor ce s-au scuns de la eliberarea patriei noastre, s-au răsrînt și asupra Bisericii Ortodoxe Române; odată cu libertățile cucerite de popor, a dobîndit și Biserica noastră o reală și deplină libertate de organizare și funcționare, fără vreun amestec din partea Statului, în treburile ei interne; odată cu treptata propășire a poporului, a propășit și Biserica străbună; adîncirea legăturilor frățești dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice a deschis căi largi pentru reluarea și dezvoltarea străvechilor și rodnicelor legături dintre Biserica noastră și Biserica Ortodoxă Rusă; înrolarea sinceră și hotărîtă a poporului nostru în rîndurile luptătorilor pentru pace a dat și Bisericii Ortodoxe puțința de a-și împlini cea mai sfîntă și mai de seamă poruncă lăsată de Dumnezeu: «slujii păcii și buna înțelegere dintre oameni» (Biserica Ortodoxă Română» nr. 8, 1954).

Aceste povețe venite din exemplele date de trecutul nostru Istoric, din meditație adîncă asupra destinului nostru politic, din ascultarea îndemnului unor izvoare ce pornesc din inimă, trec prin filtrul rațiunii și se tălmăcesc în fapte, le înmănușchem și noi într-o jerbă pe care o aducem primos sărbătoririi prieteniei romîno-sovietice.

Astfel și credincioșii sîntei noastre Biserici se alătură maselor de oameni din R.P.R., sudînd unanimitatea spirituală a poporului român, în manifestarea dragostei și prieteniei pentru marele popor rus.

REDACȚIA

ÎNDRUMĂRI PASTORALE SCHIȚE ȘI PREDICI

LA DUMINICA XXVIII DUPĂ RUSALI

În tot timpul vieții Sale pe pământ ca om, Domnul nostru Iisus Hristos a trăit numai în mijlocul oamenilor. Il găsim, însoțind pe Sfânta Sa Maică, printre nuntașii veselnici din Cana Galileii, Il vedem prinzind cu vameșii și păcătoșii în casa lui Zacheu, Il întâlnim necurmat în mijlocul mulțimilor fără de număr, oriunde și oricând găsea prilej potrivit pentru a hrăni sufletele lor flămânde de dreptate și de învățătura cea mintuitoare.

Iată, într-una din paginile Sfintei Evanghelii după Luca (XIV, 1 și urm.) citim că «într-o zi de Sîmbătă, Iisus a intrat în casa unuia dintre fruntașii fariseilor, ca să prânzească». Iisus în casa unui fariseu? Iisus mîncînd în casa unuia dintre vrăjmașii Săi de moarte? Aproape că nici nu ne vine să credem. Căci, într-adevăr, Fiul Omului n-a avut alți potrivnici și vrăjmași măi înverșunați decît fariseii aceia mîndri, egoiști, disprețuitori și fățarnici, care țăceau parte din protipendada neamului ales. De aceea, chiar sfîntul Evanghelist are grija să ne și înștiințeze imediat că «fariseii Il pîndeau de aproape». Totuși, chiar și aici, ca pretutindeni și totdeauna, Mîntuitorul și-a împlinit chemarea și a propovăduit celor ce prînzeau împreună cu Dînsul. Cuvintele Lui simple, adînci și pornite din adîncul unui suflet fără prihană, au mișcat și inimile greoaie și imbuigate de grăsime ale luminaților oaspeți, încît unul dintre ei, mai entuziasmat, a ridicat glasul și a grăit: «Ferice de cel ce va prîzni în împărăția lui Dumnezeu!» Și atunci Iisus, ca să arate cine sînt cei ce vor avea fericirea să prînzească în împărăția lui Dumnezeu, a rostit pilda pe care ați auzit-o citindu-se la Sfînta Evanghelie de azi și pe care — cu ajutorul Celui de sus — încerc să v-o lămuresc și eu acum, verset cu verset.

*

«Un om oarecarele făcut-a cîină mare și a pofțit pe muști». Omul acesta, care a gătit cîina, este însuși Dumnezeu Cel bun și mare, Părintele

nostru al tuturor, Care ne voiește numai binele. Iar cina pregătită de El era fericirea mântuirii din păcat și din suferință, fericirea la care El poftise pe mulți, adică pe toți oamenii, căci El voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului (I Tim. II, 4). Era «împărăția lui Dumnezeu», de care de atâtea ori vorbește Mântuitorul, adică o lume a dreptății, a frățietății, a iubirii și a păcii între oameni și popoare, pe care Dumnezeu voia să o întemeieze ve pământ, după modelul celei din ceruri. Lăcașul în care trebuia să aibă loc cina era Biserica creștină, întemeiată de Inuși Fiul Său, coborât din slava dumnezeirii și din crugurile cerești pentru pregătirea acestei cine, adică pentru izbăvirea lumii. Ea era atât de largă și de vastă, cât să încapă în ea toate neamurile pământului și toți cei dornici de mântuire.

Dar cei ce trebuiau să șadă în fruntea mesei la această cină a Domnului erau evreii, și în primul rând conducătorii și învățătorii lor, cărturarii, fariseii și învățătorii Legii. Aceștia avuseseră deosebita cinste de a fi chemați cei dintâi la slăvitul ospăț pregătit cu atita dragoste, cu atita osteneală și cu atita jertfă de către Fiul lui Dumnezeu însuși, pentru bucuria și fericirea tuturor oamenilor și noroadelor. Ei se bucuraseră, încă de la începutul lor ca neam, de o deosebită atenție și purtare de grijă din partea lui Dumnezeu; fuseseră vestiți cu mult înainte de ceasul cinei, pentru ca la vremea convenită să nu poată avea cuvânt de scuză și refuz. Dumnezeu a trimis la ei pe slugile Sale, adică pe prooroci, ca să-i vestească din când în când și le-a trimis chiar poftire scrisă, care este Legea Veche.

«Iar la ceasul cinei — zice mai departe Sfinta Evanghelie — a trimis pe sluga lui să zică celor chemați: veniți, că iată gata sint toate!». În adevăr, atunci când a fost plinirea vremii, Dumnezeu a trimis oaspeților Săi pe cel din urmă vestitor al Său: pe Sfintul Ioan Înainte-Mergătorul Domnului, care să le aducă aminte de vechea lor chemare și să-i pregătească pentru întâmpinarea și primirea după cuviință a lui Mesia, Care venise deja pe pământ, pentru mântuirea lor. «Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor..., și faceți roade vrednice de pocăință!», propoveduia Ioan în pustia Iordanului. Sau, cu alte cuvinte: Ceasul cinei este aproape, îmbrăcați straie vrednice de slava gazdei și lăsați toată grija cea lumească, pentru ca să puteți sta cu El la masă!».

Dar ce au făcut cei poftiți? — În loc să primească bucuroși pe Acela Care era așteptarea lui Israil mai întâi și a neamurilor mai pe urmă, «ei au început toți într-un glas să se lepede, precum spune Sfinta Evanghelie. Coborise în mijlocul lor însuși Fiul lui Dumnezeu, pentru ca cu dragostea și milostivirea Sa cea mare să-i scoată din întunerecul păcatului, al necunoștinței și al suferințelor de tot soiul și să le arate calea spre mântuire, spre bine, pace și fericire. Iar ei, în loc să-L întâmpine cu iubire, cu recunoștință și cu bucurie, ca pe un binefăcător, și-au văzut fieștecare de ale sale, preferind să trăiască și mai departe în întunerecul păcatelor și al grijilor mărunte de tot felul. Ce îndărătnicie și nerecunoștință mai mare decât aceasta? «El între ai Săi: a venit și ai Săi pe Dînsul nu l-au primit» (Ioan I, 11). Magii din depărtările Răsăritului veniseră să aducă la picioarele dumnezeiescului Prunc din ieslea Vitileemului prinosul de închinare al păgînătății, al neamurilor, pe când fiii lui Israil nu l-au îngăduit nici

cel puțin să se nască într-una din casele lor. Disprețuit și urit în patria Sa, Blîndul Mîntuitor, Care venise «pentru oile cele pierdute ale casei lui Israel», n-avea nici unde să-și pîce capul, după cum singur spune. Iar ei, ca și cum și-ar fi astupat urechile, au rămas surzi la glasul Celui ce a propovedit «în pustiu». Și cum încercau ei să se scuze în fața vestitorilor cinei?

«**Moșie mi-am cumpărat și trebuie să mă duc s-o văd**», a zis cel dintîi dintre cei chemați. Și ca acesta vor fi răspuns mulți, atunci ca și acum: sînt toți acei ce și-au pus întregul suflet și toată nădejdea lor în pămînt, în ogorul pe care vor să-î vadă cît mai întins, deci în avuția lor, mică sau mare. Ochii acestora nu se mai deslipesesc de pe lutul pe care li se pare că-l stăpînesc, pentru ca să-i mai ridice către ceruri, către Stăpînul a toate. Sînt cei asemenea tînărului bogat din Evanghelie, care «a plecat întristat, căci avea agonisită multă», atunci cînd Mîntuitorul i-a spus că nu va putea căpăta desăvîrșirea decît cu prețui. Iepădării sale de avuție. Cugetul unora ca aceștia e așa de întunecat de patima avuției, încît în orbirea lor disprețuesc, pentru ea, glasul celor ce-i chiamă la bunul cel mai de preț, al fericirii veșnice.

«**Mi-am cumpărat cinci perechi de boi și vreau să-i încerc, rogu-te să mă ierți!**», s-a scuzat altul dintre invitații la marea cină. Acesta și alții ca dînsul sînt atît de nechibzuiți încît se lipsesc de fericirea cîinii celei dumnezeiești pentru dobitoacele lor și pentru tot felul de lucruri de puțin preț, de care se grijesc mai mult decît de mîntuirea sufletului lor. Nimicurile mărunte ale vieții de toate zilele îi prind în rețeaua lor, coborîndu-le și lipindu-le inima mai mult de făpturile cele necuvîntătoare decît de Cel ce a făcut toate.

Ce altceva ar mai fi putut împiedica pe oamenii noștri să răspundă la chemarea ce li se făcea? — «**Tocmai acum m-am însurat și nu pot veni**», a zis al treilea, către vestitorul cinei.

Și alte multe vor fi fost lucrurile care au împiedicat pe oaspeți să răspundă la cinstita chemare ce li se făcea. «**Iar robul a venit și a spus domnului său acestea**», spune mai departe Sfînta Evanghelie. Cu durere a ascultat stăpînul veștile aduse de crainicul său și va fi plîns, N-ați văzut, înșivă, ce rău îi pare unei gazde atunci cînd musafirii poftiți nu vin la masă, disprețuind astfel osteneala, cheltuiala și dragostea gazdei pentru ei? Gestul nepolitic al unor astfel de oameni constituie o ofensă și jignire pentru gazdă. N-are aceasta dreptul să se supere și să se mînie, mai ales atunci cînd musafirii n-au avut motive serioase pentru a lipsi? Înțelegem deci mîhnirea și supărarea stăpînului cinei din pilda rostită de Mîntuitorul: «**Atunci, mîniindu-se stăpînul casei, a rostit către rob: Ieși degrabă pe străzile și ulițele cetății și adu aici pe săraci și betegi și orbi și ologi**». Nerecunoștința neamului ales a mîniat pe Domnul Dumnezeu, cum era și firesc; Dacă cei luminați la minte ca fariseii și cărturarii, cei cu trupul întreg și sănătos, cei bogați și aleși nu vin la cina Mea, a zis Domnul vestitorilor Lui, îndreptați-vă spre săracii, orbii și ologii de care sînt pline ulițele cetății și care vor veni negreșit. Dacă cei chemați și numărați, dacă cunoscătorii Legii nu răspund, adresați-vă celor nechemați, care sînt nenumărați și care abia așteaptă chemarea voastră. Dacă fariseii, cărturarii și

mai marii poporului disprețuiesc vestea voastră cea bună, grații vameșilor, păcătoșilor și norodului celor simpli și neștiutori, lipsiți și suferinzi, care au fost ținuți în întuneric și în umbră, dar al căror suflet e atât de dornic de lumină, de mai bine și de mîntuire! Dacă cei tăiați-împrejur și cunoscători ai Legii nu ascultă cuvîntul Evangheliei mele, îndreptați-vă către samarinenii și păgînii cei disprețuiți și ocoliți, către neamuri, către elinii și barbarii cei din afara Legii, către închinătorii la idoli și la stele și cu ei voi umple sala cinei, adică Biserica pe care voi întemeia-o pe pămînt.

«Dar, vă spun, nici unul din acei oameni care au fost poftiți nu vor gusta din cina mea», continuă stăpînul cinei. Ce au cîștigat deci cei care de bună voie s-au lipsit de bucuria și fericirea cinei celei dumnezeiești? — Pentru un strop de lumească și trecătoare desfătare au pierdut lucrul cel mai de preț: pîrtășia la ospățul împărăției lui Dumnezeu, au pierdut slava celor veșnice, au pierdut mîntuirea sufletului. Au repetat fapta necotită a lui Esau, care pentru un blid de cînte și-a pierdut dreptul de întii-născut (vezi Geneză XXV, 27-34). Osînda celor ce au răspuns și răspund cu nepăsare și refuz la chemarea spre bine și fericire ce li-o face Dumnezeu neîncetat, a fost rostită lămurit de Insuși Acela Care este Stăpînul a tot binele și al fericirii oamenilor: ei nu vor intra în împărăția lui Dumnezeu și nu vor gusta nici din fericirea cinei celei de sus, pe care a gătit-o Mîntuitorul din veac aleșilor Lui și despre care vorbește sfinților Săi ucenici, atunci cînd le spune: «Iată eu voi găti vouă împărăție, ca să mîncăți și să beți întru împărăția mea, la cina mea» (Luca XXII, 29-30).

Dacă Mîntuitorul S-ar mai pogori odată pe pămînt, El ar mai rosti încă odată pilda aceasta cu înțeles adînc; dar prin ea ar muștra pe toți creștinii, care îi purtăm numele și care facem parte de formă din Biserica Lui, dar care fugim de El prin faptele și prin gîndurile noastre. Intr-adevăr, fraților, nu ne chiamă El la cina Sfintei Impărtășanii, prin glasul clopotului, în fiecare zi de sărbătoare? Nu trimite El la noi pe slujitorii Săi preoți, ca să ne aducă neîncetat aminte de chemarea ce ni s-a făcut și de datoriile noastre de creștini? Dar, uitați-vă bine, cîți din cei poftiți la ospățul Stăpînului răspund astăzi la glasul celor ce-i chiamă la ceasul cuvenit? Cîți din cei ce au devenit «creștini» prin botez, sînt vrednici de a purta numele lui Hristos și de a lua parte la cina dumnezeiască a Sfintei Impărtășanii? Sînt și astăzi adevărate cuvintele de dureroasă constatare făcută de Mîntuitorul că mulți au fost chemați dar puțini aleși (Matei XXII, 14). Ca și acei din vremea Mîntuitorului, și creștinii noștri de azi se scuză că nu pot veni la cină, pentru că sînt ocupați, fiecare în felul său: unii cu grija pentru sporirea averii, alții cu dulceața odihnei și a trîndăviei, alții cu desfătările trupești și desmierdările înșelătoare ale simțurilor, și așa mai departe. Să aducem deci aminte tuturor creștinilor care, pentru pricini neîntemeiate, lipsesc și astăzi și în alte zile de sărbătoare din casa Domnului, de osînda rostită de Stăpînul casei împotriva celor ce refuză să vină la cină. Să le spunem, împreună cu slujitorii Domnului: «Veniți la cină... Căci loc mai este» (Luca XIV, 22). Veniți să întîmpinați pe Hristos, a Cărui naștere cu trupul pentru mîntuirea noastră o vom sărbători în curînd!... Veniți să vă astîmpărați foamea și setea sufletului cu învățătura Celui ce a propovedit iubirea, dreptatea și pacea pe pămînt!... Veniți să

vă săturați trupul și sufletul cu hrana cea mai sfântă și cea mai de preț pe care a pus-o Dumnezeu la îndemina noastră: Trupul și Sângele Domnului din Sfânta împărtășanie!

Să nu lipsim niciunul de la această dumnezeiască Cină!... Ci să ne pregătim din vreme pentru a lua parte cu vrednicie la ospățul de bucurie al Crăciunului, împărtășindu-ne cu Sfântul Trup și Sânge la sfârșitul postului. Ca gustînd cu vrednicie din ospățul cel de aici, să cinăm cu Domnul și în împărăția Lui ce va să fie, adică să fim și noi dintre acei despre care glasul anonim de la ospățul fariseului a spus: «Fericii cei ce vor prîzni în împărăția lui Dumnezeu!» Amin.

Pr. Prof. ENE BRANIȘTE

SF. GRIGORE AL NISEI: DESPRE IUBIREA SĂRACILOR

Cel ce se găsește, în fruntea acestei biserici, ca și de altfel toți ceilalți învățători ai negreșalnicei credințe creștine și ai viețuirii celei virtuose, se aseamănă mult cu grămătcii și cu cei ce învață pe copii în școli cele dintii litere ale alfabetului. Căci, după cum aceștia din urmă, atunci cînd primesc de la părinți lor pe copilașii care deabia știu să vorbească, nu-i așează dintr-odată în fața vreunor învățători desăvîrșiți, ci mai întîi îi deprind să zăgărească pe tăblițele lor literele cele mai simple și numai după acestea pe cele mai complicate, și-i învață să cunoască numele lor, deprinzîndu-le mîna cu scrierea acestor litere, și numai după aceasta îi trec la silabisire și la pronunțarea diferitelor nume, tot astfel și cei ce se găsesc la conducerea bisericilor, punînd pe ascultătorii lor mai întîi în fața celor mai simple învățături, numai încetul cu încetul îi duc la cunoașterea celor mai desăvîrșite.

De aceea, pentru că în cele două zile de mai înainte v-am învățat înfrînarea plăcerilor pe care ni le prilejuește atît gîtul, cit și stomacul, să nu vă închipuiți că și astăzi vă voi vorbi despre aceleași lucruri, arătîndu-vă că este bine să disprețuiți cărnurile și să vă rețineți de la vinul cel aducător de risete și de îmbălare; să potoliți rîvna bucătarilor voștri și să lăsați să se odihnească mîna turnătorilor de băutură. Socotesc că v-am grăit îndeajuns despre toate acestea, iar voi, prin faptele voastre, ați dovedit că ați dat ascultare sfaturilor mele. Astfel că, după învățătura aceasta pe care v-am dat-o mai întîi și pe care voi ați și adus-o la îndeplinire, se cuvine acum să vă fac părtași deopotrivă și ai altor învățături mai mari și care cer mai multă bărbăție din partea voastră.

Aflați, deci, că pe lîngă postul cel trupesc și pe lîngă înfrînarea cu privire la lucrurile materiale, mai este și un post netrupesc și o înfrînare nematerială; iar acestea nu sînt altceva decît îndepărtarea sufletească de la cele rele. De altfel numai în vedrea acesteia ni s-a legiuit nouă și înfrînarea de la mîncăruri. Îndepărtați-vă, deci, cu postul vostru sufletească de la răutate! Infrînați-vă de la poftirea lucrurilor străine! Fugiți de ciști-guș nedrept! Nimiciți prin nemîncare iubirea de arginți a lui Mamona! Să nu se găsească prin casele voastre nici un lucru agonisit cu sila de la

altul, sau răpiti! Căci ce folos îți este ție dacă nu te apropii cu gura de carne, dar muști, în schimb, cu răutatea pe fratele tău? Sau ce câștig vei avea dacă nu măninci cele ale tale, dar iei, în schimb, cu nedreptate cele ale săracului? Și unde este credința ta creștină dacă bînd apă, țesi în schimb vicleșuguri și însetezi de sînge, din răutate? Iuda a postit și el împreună cu cei Doisprezece; dar neputîndu-și ține în frîu palima iubirii de arginți, cu tot postul lui nu a putut agonisi nimic spre mîntuire. Nici diavolul nu mănîncă, fiindcă este duh fără de trup; dar din cauza răutății s-a prăvălit, totuși, dintru înălțime. Și tot astfel, dacă ai lua pe fiecare dintre demoni în parte; lor nu li se dă nici de mîncare și nici de băutură; și nici unul dintre ei nu poate fi învinuit de beție; căci firea lor îi ține ea însăși departe de nevoia mîncării. Cu toate acestea, atît noaptea, cît și ziua, rătăcind prin văzduh, sînt năsecocitori și slujitori ai răului și stau cu toată rivna alături de noi în toate cursele pe care le punem la cale. Se topesc după invidie și vrăji; de aceea, dacă vrem să fim oameni care să ne păstrăm înrudirea noastră cu Dumnezeu, să fugim de acestea, ținînd socoteală că demonii au căzut de la orice părășie cu binele.

Viața creștinilor să fie, așadar, povățuită de purtarea cea înțeleaptă. Iar sufletul să fugă de paguba pe care o poate avea de pe urma răutății. Căci, dacă ne înfrîmăm de la vin și de la cărnuri și ne facem, totuși, vînovați de păcate sufletești, vă spun de mai înainte și vă dau de mai înainte mărturia mea, că apa, verdețurile și masa cea fără de carne nu vă va folosi cu nimic, atîta vreme cît dispoziția voastră lăuntrică nu va fi și ea pe potrivă înfățișării voastre din afară. Postul a fost legiuit pentru curățirea sufletului. Deci, dacă sufletul este întinat de gînduri și de hotărîri rele, pentru ce, atunci, mai consumăm în zadar apa băută? Pentru ce se mai ostenesc aceia care lasă mulțimea aceasta de noroi din suflet, nespălată? Ce folos ar putea fi de pe urma postului trupesc, cîtă vreme nu-și curăță cineva și sufletul? În zadar carul va fi bine lucrat și cei patru cai care trag la el vor fi plini de vigoare, dacă cel ce conduce nu va fi priceput. Ce folos e, ca o corabie să fie bine durată, dacă conducătorul ei este pururea beat. Postul este temelgia virtuții. Și după cum temelgia unei case, sau talpa unei corăbii, chiar atunci cînd sînt așezate cu nespuse de multă răbdare nu au nici un rost și nu sînt de nici un folos cîtă vreme celelalte părți care se construiesc pe ele nu sînt așezate cu destulă știință, tot astfel nici de pe urma înfrînării postului nu este nici un folos, atîta vreme cît nu va fi însoțită și de cealaltă dreptate care este legată în chip firesc de ea. Teamă de Dumnezeu să învețe limba să grăiască cele ce se cuvin și să nu vorbească lucruri deșarte; să știe timpul potrivit, măsura potrivită, cuvîntul trebuitor și răspunsul bine chibzuit; să nu vorbească atunci cînd nu trebuie; să nu lovească cu putere de grindină asupra celor ce se găsesc în jur. Pentru aceasta și membrana aceea subțire care leagă limba de partea de jos a bărbiei, se numește frîu, ca limba să nu grăiască lucruri nepotrivite și nesocotite. Să binecuvînteze, iar nu să ocărăscă; să cînte, iar să nu defăimeze; să laude, iar să nu grăiască de rău. Mina cea îndrăzneată să fie legată ca și cu un lanț de gîndul la Dumnezeu. Pentru aceasta noi postim: pentru că pe Mielul nostru, mai înainte de a-L răstigni cu piroane pe cruce, L-au batjocorit cu ocări și cu lovituri peste obraz. Noi, ucenicii lui Hristos, să nu imităm, așadar, purtarea cea necugetată a potrivnicilor Domnului.

Căci, dacă atunci cînd postim vom fi ca aceia, ne va grăi și nouă Isaia: «Pentru ce postiți spre ceartă și sfadă și loviți cu pumnii pe cel umil?» (58, 4). Invață, deci, de la același profet, faptele postului celui curat și fără viclenie: «Dezleagă orice legătură de nedreptate. Desfă strînsora zăpșilor celor făcute cu deasila. Frînge piinea ta celui flămînd și adu sub acoperămîntul tău pe săracii cei fără de adăpost» (58, 67). Mulțime multă de oameni goi și fără de adăpost au adus după ele războaiele. Mulțime de robi stau înaintea ușilor fiecăruia.

Nici străinul și nici dezmoștenitul nu lipsește; iar mîna întinsă care cere se poate vedea pretutindeni. Casa unora ca aceștia este bolta cerească; loc de refugiu porticurile, drumurile și locurile cele mai pustii de prin piață. Se cuibăresc prin peșteri, întocmai ca pasările mării și corbii de noapte. Imbrăcămîntea lor sînt zdrențele abia cusute unele de altele; ogorul pe care-l cultivă ei este bunăvoința celor milostivi; hrana lor, ori ce le cade la îndemînă; băutura lor, aceeași ca și a dobitoacelor: izvoarele; paharul lor, cupa palmelor; cămara lor, sînul și acesta numai atunci cînd imbrăcămîntea nu le este destul de ruptă și poate să adăpostească cele băgate în sîn; masa lor, genunchii adunați laolaltă; patul lor, pămîntul; baia lor, rîul sau lacul, pe care Dumnezeu l-a dat deopotrivă tuturor, fără să mai fie nevoie să fie construit de cineva. Viața lor este rătăcitoare și sălbatică: nu doar că așa a fost dintru început, ci ca una care a ajuns așa de pe urma nenocirilor și a nevoilor.

Tu, care postești, mulțumește-te cu acestea! Arată-te plin de bunăvoință față de frații tăi cei nenorociți! Ceea ce oprești a da stomacului tău, dă celui ce flămînzește. Fie ca teama de Dumnezeu să fie arătată așa cum trebuie și în viața ta de toate zilele! Tămăduiește cu înfrînnarea ta înțeleaptă două patimi potrivnice cu totul una alteia: sațiul tău și foamea fratelui tău. Căci tot așa fac și doctorii: unora le prescriu curățenie, altora hrană, pentru ca prin ceea ce dă unora și prin ceea ce scoate de la ceilalți să rînduiască sănătatea fiecăruia. Lăsați-vă înduplecați de îndemnul cel bun! Deschidă dreapta judecată ușile celor cu bună stare! Aducă gîndul cel bun pe sărac către cel ce are. Să nu creadă că fac bogați pe cei strîmtoși, cu un singur cuvînt: Dă-le lor și casă și pat și masă, Cuvîntul cel mai înainte de veci al lui Dumnezeu! Printr-un cuvînt apropiat cultivă cele de trebuință acelor pe care trebuie să-i scotești ca pe niște bunuri ale tale. Pe lîngă aceștia gîndește-te că mai sînt și alți mulți bolnavi și nenorociți. Fiecare să îngrijiască de cei din apropierea lui. Nu lăsa ca cei din apropierea ta să fie îngrijiiți de altul! Nu cumva să ia altul comoara care se găsește lîngă tine!

Iubește pe cel ce pătîmește, ca și cum ai iubi aurul! Imbrățișază pe cel împovărat, ca și cum ai îmbrățișa propria ta sănătate, ca și cum el ar însemna izbăvirea soției, copiilor, casnicilor și a întregii tale case! Cel lipsit și bolnav este de două ori sărac: căci cei lipsiți, care sînt sănătoși merg din ușă în ușă și se îndreaptă către cei ce au. Sau, așezîndu-se la întretăierea drumurilor, cer mila tuturor trecătorilor. Cei ce sînt, însă, chinuți de boală... te așteaptă pe tine, care ești evlavios și iubitor de săraci, ca și cum ar aștepta pe un al doilea Avacum.

Fii, prin milostivirea ta, asemănător profetului! Arată-te grabnic și fără zăbavă întru a hrăni pe acela care are nevoie! Ceea ce dai nu înseamnă pagubă. Nu te teme! Rocada milosteniei tale se va arăta înmulțită. Dînd, ești ca și cum ai semăna; iar cu aceasta vei umple de recolta bună-tăților casa ta.

Poate vei zice, însă: Și eu sînt lipsit! Fie! Dă, totuși, ceea ce ai! Căci Dumnezeu nu cere cele ce sînt dincolo de puterea ta. O bucată de pîine de la tîne, un pahar de vin de la altul și o haină de la al treilea, toate acestea laolaltă izbutesc în cele din urmă să slobozească pe unul din nenorocirea în care se află. Nici Moise nu a primit cele necesare cortului mărturie de la unul singur dintre slujitori, ci de la tot poporul: căci unul a adus aurul pe care îl avea, altul argintul, cel lipsit vreo piele, iar cel mai lipsit dintre toți cîteva fire de lînă. Oare nu știi, că chiar și bănuțul văduvei a întrecut cu mult darurile celor bogați? Căci aceea a dat tot ceea ce avea, pe cînd ceilalți doar o mică parte. Nu fii nepăsător față de cei ce zac, ca și cum nu ar fi vrednici de nimic! Socotește bine, cine sînt aceia și vei afla valoarea lor: căci și ei sînt îmbrăcați în chipul Mîntuitorului nostru.

Căci Domnul nostru, Cel iubitor de oameni, i-a uns pe ei cu chipul Său, ca prin acela să îmblînzească pe cei lipsiți de compătimire și urîtori de săraci, așa cum fac și aceia care pun chipurile împăraților înaintea celor ce se năpustesc asupra lor, pentru că aceia, avînd înaintea chipul celui ce stăpînește peste toți, să se potolească și să se astîmpere. Săracii sînt chelarii bunurilor viitoare; ei sînt paznicii împărăției, cei care deschid ușile celor buni și le închid celor răi și urîtori de oameni. Ei sînt și învîmîntori puternici, dar și buni apărători. Ei apără sau învinuesc nu cu cuvintele, ci numai fiind văzuți de Domnul. Căci lucrul pe care îl săvîrșim cu privire la ei strigă el însuși înaintea Cunoscătorului de inimi, mai puternic decît oricare crainic. Pentru aceștia ni s-a pus nouă înainte, prin îngerii lui Dumnezeu, și scaunul acela înfricoșător de judecată, despre care ați auzit de mai multe ori:

Și am văzut acolo pe Fiul Omului, venînd din ceruri, călcînd prin văzduh, ca și cum ar călca pe pămînt și înconjurat de nesfîrșite mulțimi de îngeri. Apoi, am văzut ridicîndu-se în înălțime scaunul slavei și tot neamul oamenilor care s-au născut pe pămînt și au fost vreodată sub soare, smulși deodată în văzduh, împărțiți în două părți și înfățișați înaintea scaunului de judecată. Și am auzit că cei de-a dreapta erau chemați miei, iar cei de-a stînga capre, pîimînd fiecare numirea după asemănarea felului cum s-au purtat în viață. Și se puneau acolo întrebări de Judecător celor ce erau judecați și se dădeau răspunsuri de către aceștia Împăratului. Și fiecare primea acolo cele cuvenite: cei ce au dus pe pămînt o viață virtuoasă, împărăția cerurilor; cei ce au fost urîtori de oameni și răi, pedeapsa focului și aceasta veșnică. Toate acestea ne-au fost scrise nouă cu multă grijă și exactitate. Iar dacă scaunul acesta de judecată ne-a fost înfățișat de către Cuvîntul lui Dumnezeu, aceasta s-a făcut nu din altă pricină, ci numai ca să ne învețe cît de bună este facerea de bine. Căci aceasta este rostul adevărat al vieții; ea este mama celor săraci, învățătoarea celor bogați, hrănitorea cea bună a copiilor, purtătoarea de grijă a bătrînilor, cămara cu bunătăți a celor ce au trebuință, limanul tuturor celor nenorociți, împărțind tuturor, de orice vîrstă și în orice nenorocire s-ar găsi, purtarea ei de grijă.

După cum cei ce pun la cale felurite întreceri trîmbează dărnicia lor tuturor celor ce iau parte la acestea, făgăduindu-le premii, tot așa facerea de bine chiamă la sine pe toți cei ce sînt, în greutate și în necazuri, împărțîndu-le celor ce vin la ea nu premii pentru întrecerea altora, ci tîmăduirea nenorocirilor. Ea este mai presus de orice faptă vrednică de laudă; este

prietenă lui Dumnezeu, iubitoarea binelui, avînd cu binele multă împărtaşire. Astfel, mai înainte de toate Dumnezeu însuși ne arată care sînt faptele cele bune și pline de iubire de oameni, ca unul ce ni le împărtaşește El singur. Căci zidirea pămîntului, împodobirea cerului, succesiunea atît de minunată a anotîmpurilor, căldura soarelui, înghețarea ca un cristal a apei și toate celelate pe care El le săvîrșește în parte, Dumnezeu nu le face pentru Sine însuși, căci El nu are nevoie de nimic din toate acestea, ci le lucrează pentru noi, fără întrerupere: El este lucrătorul cel nevăzut al hranei oamenilor, semănătorul la vreme și dătătorul plin de pricepere al ploilor. El dă, după cum spune Isaia (55, 10) sămînța celui ce seamănă și apă din nori, uneori stropind ușor pămîntul, iar alte ori vărsînd ploaie din belșug peste ogoare. Iar atunci cînd rodirile se dezvoltă și verdele ajunge la maturitate, împrăștiînd norii de pe tot cerul, lasă soarele liber, fără de nici un acoperămint, răspîndindu-și razele lui calde și arzătoare, pentru ca spicele să se facă frumoase și bune de seceră.

Tot El hrănește și vița de vie, pregătînd, la vreme potrivită, băutura celui însetat. El dă de mîncare și animalelor de tot felul, pentru ca oamenii să aibă de hrană din belșug și pentru ca lucrînd lîna de pe pieile unora dintre ele, să-și facă îmbrăcăminte, iar din pieile altora să-și meșterească încălțăminte. Vezi în ce fel cel dintîi iubitor al facerii de bine este Dumnezeu, Care hrănește pe cel flămînd, adapă pe cel însetat și îmbracă pe cel gol, așa cum am arătat mai înainte?

Iar dacă vrei să auzi și cum tîmăduiește pe cel bolnav, ascultă: Cine a învățat pe albină să facă ceară și împreună cu ea și mierea: Cine a făcut ca pinul, terebintul și arborele de mastică să picure sucul acela lipicios? Sau cine a zidit țînutul acela al Indiilor, care este mama fructelor uscate și bine mirositoare? Cine a făcut să răsără măslinele, potolitorul durerilor și al oboselilor trupești? Cine ne-a dat cunoașterea rădăcinilor și a plantelor și învățătura leacurilor care se găsesc în ele? Cine a recomandat oamenilor medicina cea aducătoare de sănătate? Cine a scos dintru adîncurile pămîntului izvoarele cele calde, care vindecă răceala și nădușea noastră și care împrăștie uscăciunile și umfăturile noastre? Se cuvine aici chiar să adăug cuvintele lui Baruh: «Acesta a descoperit toată calea științei și a dat-o pe ea lui Iacob, copilului Său și lui Israel, celui iubit al său» (Baruh 3, 37).

Pentru aceasta au fost născocite meșteșugurile care se folosesc de foc și cele fără de foc și altele care se folosesc de apă ca și celelalte menumărate îndeletniciri de tot felul, pentru ca împlinirea tuturor nevoilor vieții să fie desăvîrșită. În felul acesta Dumnezeu este cel dintîi descoperitor al facerii de bine și Dătătorul cel bogat și plin de compătimire al tuturor celor necesare nouă.

Iar noi, care sîntem învățați la tot pasul de Scriptură să urmăm pe Domnul și Ziditorul nostru, pe cît este cu putință unui muritor, urmare a ceea ce este fericit și fără de moarte, noi zmulgem toate numai pentru propria noastră desfătare: pe unele le hotărîm pentru propria noastră viață, iar pe altele le îngrămădim pentru moștenitori. Nici un cuvînt nu avem pentru cei ce se găsesc în nenorocire; nici o grijă bună pentru cei săraci!

Un om îl vede pe altul flămînd după o bucată de pîine și lipsit de orice hrană necesară vieții. El nu-l dăruiește, plin de rîvnă și nu-i pasă de izbăvirea lui din această nevoie, ci-l trece cu vederea, ca pe o pîantă înfloritoare care se usucă într-un chip vrednic de milă, din lipsă de apă. Și face acestea cu toate că belșugul bogăției lui este mare și ar putea să în-

drumeze către mulți mîngîierea, împărțindu-le din bunurile sale. Căci după cum apa unui singur izvor care curge de-a lungul și de-a latul mai multor cîmpii le face să rodească, tot astfel și bunăstarea unei singure case este îndeajuns ca să izbăvească din nenorocire mulțimi întregi de săraci, numai dacă gîndul cel plin de zgîrcenie și de iubire de sine, căzînd ca o piatră în mijlocul ușii, n-ar pune stavilă drumului care duce către cei săraci.

Să nu trăim cu totul numai pentru trup! Să trăim într-o mică măsură și pentru Dumnezeu! Simțul și plăcerea mîncării desfătează numai o mică parte a trupului, gîtul; dar după ce trec pe acolo și intră în stomac, în cele din urmă acestea sînt date afară în chip nevrednic. Mila și facerea de bine, însă, sînt lucruri iubite de Dumnezeu și în timp ce ele își fac salaș în om, îl îndumnezeesc și-l fac întru totul următor binelui, în așa fel că el devine mai departe chip al Ființei aceleia celei dinții și prea curate, Care depășește toată mintea. Și vreți să mai știți, oare, care sînt făgăduințele care așteaptă la sfîrșit o asemenea rîvnă din partea noastră? Ei bine, acestea sînt: aici, nădejdea cea bună și așteptarea cea plină de bucurie; iar dincolo, cînd vom dezbrăca această haină trecătoare pe care o avem și ne vom îmbrăca în nestrîcăciune, viața cea fericită, cea nesfîrșită și fără de schimbare, petrecută în bucurii minunate care acum ne sînt cu totul necunoscute.

Deci, voi, care ați fost aduși la viață ca niște ființe cu dreaptă judecată și care aveți mintea ca o tilcuire și învățătoare a lucrurilor dumnezeiești, nu vă lăsați înșelați de cele trecătoare! Căutați să dobîndiți numai lucruri dintr-acelea care nu părăsesc niciodată pe cel ce le are! Nu socotiți toate ale voastre, ci cugetați că o parte dintre ele sînt și ale celor săraci, care sînt iubiții lui Dumnezeu. Căci toate sînt numai ale lui Dumnezeu, care este Părintele comun al tuturor. Voi, între voi, sînteți ca niște frați dintr-un același neam; iar lucrul cel mai bun și cel mai drept este ca frații să se împărtășească deopotrivă din moștenirea părintească. Intr-al doilea rînd, chiar dacă unul sau altul ar apuca, în dauna celorlalți, vreo parte mai mare de moștenire, să-și dobîndească toțuși și ceilalți cîte ceva. Dacă însă vreunul ar voi să fie numai el însuși stăpînul întregii moșteniri, îndepărtînd pe ceilalți frați chiar și de la a patra sau a cincea parte de moștenire, unu! ca acesta este cu adevărat tiran amarnic, păgîn reîmpăcat, fiară nesătulă mușcînd cu plăcere numai el singur din pradă și ceva mai mult, și decît fiarele sălbatice mai crud: căci lupul primește lîngă sine pe un alt lup la pradă și oîinii, deopotrivă se năpustesc mai mulți deodată asupra unui trup și-l sfîșie. Nesătulul însă nu primește pe nimeni din cei ce sînt de același neam, ca părtași la bogăția lui. Tîe îți este de ajuns o masă moderată. Nu cumva să cazi în oceanul cel nesfîrșit al îmbuibării fără de margini. Naufragiul care te amenință este deosebit de greu: că nu vei fi numai sfîșiat de stîncile cele de sub apă, ci te vei prăvăli în întunericul cel mai adînc, de unde niciodată cel ce a căzut nu mai poate să se ridice.

Folosește-te de toate, dar nu abuza de ele. Lucrul acesta te învață de altfel și Pavel (I Corint, 7, 5). Caută ca în desfătarea ta să fii măsurat. Nu te îmbăta de plăceri! Nu fii spaima tuturor animalelor, în genere, a celor cu patru picioare, mari și mici, a păsărilor, a peștilor, a celor ușor de găsit și a celor rare, a celor ieftine și a celor scumpe! Nu-ți umple pîntecele cu sudoarea multor vînători, întocmai ca o fîntînă adîncă, săpată de multele mîini ale fîntînarilor, dar care nu se umple niciodată de apă! Pentru cei ce caută să-și desfăteze pîntecele nici măcar adîncul mării nu

rămâne lăsat în pace. Nu numai peștii care înoată în apă sînt vînați, ci chiar și celelalte viețuitoare nenorocite, care se tirăsc pe sub apă și pe acestea le scot la tărîm și la aer. Astfel, nu-i scapă nici scoicile de to felul, nici aricii de mare; sepiă care se tirăște întocmai ca un șarpe este prinsă, caracatița care se adăpostește pe sub pietre este apucată și zmulșă și scoicile din adîncurile cele mai mari sînt trase afară. Și toate viețuitoarele din apă, fie că înoată pe deasupra valurilor, fie că sălășluiesc întru adîncurile mării sînt scoase la mal, cu felurite mijloace de vînătoare născocite de mintea lor cea înfierbîntată de plăceri.

Dar să vedem mai departe și cele ce urmează, după ce cei dornici de plăceri își adună în felul acesta cele pentru hrană! Căci după cum acolo unde o boală se încuibeză, răutatea bolii aduce după sine o seamă de urmări rele, tot asemenea și aici. Astfel, cei ce sînt obișnuiți să aibă mesele pline de bunătați și să trăiască în desfătare, simt nevoia să-și construiască palate mărețe și cheltuiesc o mare parte din averea lor cu zidirea de case mari pe care le împodobesc într-un chip cu totul curios. Într-acestea ei chiamă la ospete cîte o ceată de oameni, pe care-î acopere cu îmbrăcăminți înflorite și pline de podoabă... Se îngrijesc din timp să aibă mese grele de argint, unele fiind lucioase ca sticla, altele împodobite cu săpături în așa fel lucrate ca să le ațite odată cu mîncarea și băutura și vederea lor. Gîndiți-vă apoi la cupele, măsuțele cu trei picioare, vasele de mîncare, cele de vin, tăvile și băuturile de nenumărate feluri; la cei ce-i fac să rîdă, artiștii, chitariștii, cîntăreții din instrumente, oratorii, cîntăreții și cîntărețele din gură, orchestrele și la tot șirul cel nesfîrșit al desfrului, la băiețandrii îmbrăcați în haine de fată și cu părul lung, la fetele cele lipsite de rușine, surori bune ale Irodiadei în ceea ce privește lipsa de podoare, care ucid pe Ioan adică mintea cea înțeleaptă și asemănătoare cu Dumnezeu din fiecare om, și veți avea înaintea voastră toată necuviința unor astfel de ospete.

Și în timp ce în casă se săvîrșesc toate acestea, la poarta unor astfel de bogați așteaptă mii de Lazări: unii cu totul în vîrstă, alții cu cîte un ochi scos, alții cu picioarele tăiate, unii tîrîndu-se cu desăvîrșire și pătîmind de lipsa aproape a tuturor mădușurelor. Ei strigă, dar nu sînt auziți. Strigătul lor este împiedicat de sunetul flautelor, de melodiile instrumentelor și de risetele și de hohotele de pe verandă. Iar dacă vor deschide cumva cîte puțin ușile, îndrăznețul paznic al stăpînului celui nemilosiv, sărind de undeva, îi va alunga cu toiage, va chema asupra lor cîiniș cei răi și le va struji rănile cu bice. Iar prietenii lui Hristos vor fi siliți să plece de acolo, ei la care se rezumă întreaga lege, fără să dobîndească vreo bucată de pîne cît de mică, fără să se împărtășească de nici un fel de hrană, ci numai de ocări și de noi rane. În acest timp înăuntrul acestui atelier al lui Mamona, unii, întocmai ca niște corăbii năvălitate de apă, dau ce-a intrat în ei afară, iar alții dorm pe mese cu paharele alături de ei. Într-o astfel de casă se săvîrșește un păcat îndoit: unul din pricina îmibuibării celor ce s-au îmbătat, ar altul din pricina săracilor înfomețați care au fost alungați.

Dacă Dumnezeu vede acestea — și fiți siguri că le vede — care credeți că va fi sfîrșitul vieții voastre, o, voi, uritorilor de săraci? Veți zice, oare, că nu știți că toate exemplele înfricoșătoare și înspăimîntătoare pentru unii ca aceștia le pune înainte și le mărturisește Sfînta Evanghelie? Nu este scris, oare, despre bogatul care trăia în porfiră și în vison și care căzuse în adîncul răutăților, că după moarte a ajuns la loc de mare strîmtorare și că se chinuia scrișnind din dinți? Și nu este scris și despre un

altul asemenea lui că a fost osîndit la o moarte neașteptată, în timp ce de cu seară se gîndea ce avea să facă cu atîta hrană pe care o avea, încît nu a mai putut să vadă dimineața raza soarelui? Să nu credem că dacă credința noastră este moartă, desfătarea ne a fi veșnică! Căci cam astfel sîntem obișnuiți să ne gîndim, cei ce voim să hărăzim totul numai desfătării noastre trupești; sîntem ca niște stăpîni fără de urmași, ca niște deținători continui ai celor de pe pămînt: la seceriș ne gîndim la însămînțare, iar la însămînțare nădăjduim todeauna o bogată recoltă; sădind un sălcim ne gîndim la umbra copacului cînd va crește mare și semînînd o sămînță de pom fructifer, așteptăm deja să ne bucurăm de fructele lui cele durci. Și facem aceasta, de multe ori, chiar la bătrînețe, cînd iarna morții este aproape, cînd mai avem de trăit nu șiruri întregi de ani, ci numai trei sau patru zile.

Să ne gîndim, deci, ca niște oameni cu judecată, că viața noastră este trecătoare, că timpul este curgător, că nu stă pe loc, nu poate fi oprit și că, întocmai ca un curent de apă duce la sfîrșitul comun tot ceea ce vine în atingere cu el. Dar oricît de scurtă și de trecătoare ar fi viața noastră, ea nu este fără de răspundere! Iar primejdia cea mare care ne paște în toată clipa este că sîntem datori cu răspuns înaintea nepărtinitorului scaun de judecată nu numai de faptele noastre, ci chiar și de cuvintele pe care le rostim. Pentru aceasta și fericitul Psalmist, frămîntat fiind de gîndul asemănător celor grăite de noi mai sus, dorea să cunoască sfîrșitul vieții sale. Deci, el roagă cu căldură pe Dumnezeu să-i arate numărul zilelor care i-au mai rămas, ca să se pregătească în vederea ieșirii din această viață. Să nu se tulbure pe neașteptate, întocmai ca un călător nepregătit, care călătorește laolaltă cu alții și care caută în zadar cele necesare fără să le aibă cu sine. El zice: «Fă-mi cunoscut, Doamne, sfîrșitul meu și care este numărul zilelor mele, ca să cunosc ceea ce-mi lipsește. Iată pe degete ai urzit zilele mele și viața mea este ca un nimic înaintea Ta» (Psalm. XXXVII, 5-6). Vezi, dar suflați înțelept grija cea bună și aceasta încă, sălășluind într-o inimă împărătească, ca aceea a lui David! O astfel de inimă oglindește în sine pe Împăratul împărățiilor și pe Judecătorul judecătorilor. Caută în așa fel ca ducînd cu tine podoaba desăvîrșită a poruncilor să pleci întreg din viață, ca un cetățean adevărat al vieții de dincolo. De care fie ca toți să ne învrednicim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

In romînește de Pr. OLIMP N. CACTULA

DESPRE VIAȚA ÎN HRISTOS

Viața în Hristos rămîne un ideal de care s-au apropiat pe diferite trepte, Sînții Bisericii. Ea este preocuparea de căpetenie a creștinului începînd din veacul apostolic pînă astăzi. Ea presupune integrarea tainică a omului în Biserică, Trupul cel Tainic al lui Hristos, presupune adică moartea tainică a omului vechi la Boiez, pentru ca omul cel nou să vieze în Hristos (Romani, VI,3—14). Ea a fost protejată prin rostul profetului Iezechiel (cap. XXXVI, 36), în vechiul Testament, în cuvintele acestea: «Vă

voi da o inimă nouă și voi pune în voi un duh nou. Voi scoate din trupul vostru inima de piatră și vă voi da o inimă de carne». Ea este realizată deapănuri de Biserica Domnului ca Trup Tainic, prelungirea vieții sale pămîntești, după Înălțarea sa la cer și pogorîrea Duhului Sfînt.

Procesul tainic, prin care ia naștere o viață suprafirească și cerească în cea firească și pămîntească este descris de însuși Mintuitorul în convorbirea, pe care a avut-o cu Nicodim într-o noapte (Ioan, III, 1—12) și de unde se vede înnoirea radicală a vieții în Hristos. «În Hristos» este o expresie obișnuită la Sfîntul Apostol Pavel, pentru a zugrăvi această viață nouă pe care el o proclamă cu atîta putere, punînd în contrast «omul cel vechi» cu «omul cel nou»; căci «dacă cineva este în Hristos, e o făptură nouă. Acum cele vechi s-au dus, toate s-au făcut nouă» (II. Cor., V, 17).

1. Cea dintîi întrebare pe care o ridică acest subiect e fără îndoială următoarea: viața aceasta nouă, harică, suprafirească, viața în Hristos este care aceea pe care o vedem desfășurîndu-se în jurul nostru la creștinii în mijlocul cărora trăim, sau în sufletul și în faptele noastre? Și dacă este aceasta, atunci ea are un nivel prea scăzut, nevrednic de a fi urmărit, prețuit și însușit.

Judecînd astfel, am identificat principiile cu practica, doctrina cu viața și am aflat o nepotrivire prea accentuată între ele: am face vrednice de ocară și de osîndă pe cele două practici de ar donea. Și am dat nîmb de regulă propriile noastre înclinări păcătoase, mai mult sau mai puțin vădit, mai mult sau mai puțin ascunse. Lista deficitului vieții noastre duhovnicești, personale sau obștești, al unei evlavii rău înțeleasă sau interesată, al mediocrității și amestecului preocupărilor omenești cu cele dumnezeiești, ar fi nesfîrșit de lungă.

S-ar părea, în aparență, că se aplică principiul stabilit de Mintuitorul: «După roadele lor îi veți cunoaște». Dar și în acest caz este vorba tot de omul, care greșește și nu de doctrină. Întreținîndu-l astfel am fi prada unei erori de perspectivă. Căci o religie nu trebuie să se judece după nivelul mijlociu sau scăzut al celor care o practică. Ar însemna să facem, o regretabilă confuzie între două lucruri, pe care gînditorul rus, Berdiaev le-a deosebit atît de categoric în scrierea sa despre demnitatea creștinismului și nedemnitatea creștinilor.

O religie trebuie judecată după principiile sale, realizate, în plinătatea idealului ei. Și, după Mintuitorul, cei ce l-au realizat mai deplin, precum am amintit, sînt sfinții. Ei au putut spune împreună cu Apostolul: «Viața mea este Hristos, iar moartea mea înî este cîstig» (Filipeni, 1,21).

2. — Despre «viață» se poate vorbi din feluritele puncte de vedere, pe care le îmbrățișează gîndirea sau practica. Este evident că aici nu vom zăbovi asupra explicațiilor științifice ale ei, pentru că aceasta nu intră în programul nostru. Nu vom aminti aici nici rezonanța poetică a pulsațiilor misteriosului act al creației, ci ne vom ridica spre definiția de nuanță platonicească cu aureola gîndirii patristice: «Viața adevărată e participare la viața lui Dumnezeu.

Intr-adevăr după concepția creștină, ori ce fel de viață nu e decît o reflecție, mai mult sau mai puțin realizată a vieții dumnezeiești, după cum cobori mai mult sau mai puțin pe scara ființelor, începînd cu omul. După această concepție, omeneirea are un destin suprafiresc, desăvîrșirea în Cel ce este obîrșia ei; viața firească este numai un suport al vieții care se năzuiește spre îndumnezeire.

În fiecare dintre noi, viața își cîntă cîntarea ei tainică în care sînt accentuate anumite sensuri și aspecte ale ei. Concepția creștină le clasifică după treapta pe care se apropie de concepția duhovnicească despre viață.

3. Cercetătorii¹⁾ au observat că în Vechiul Testament învățătura despre viață ocupă, un loc redus, în comparație cu cea a Noului Testament și exprimă o aspirație adîncă a omenirii după viața veșnică, de care pomenește Daniil (XII, 2) și pe care preocupările vieții pămîntești au înmuncat-o într-o mare măsură.

Mintuitorul n-a definit viața; ea se precizează în concepția sa prin meditația multelor citații evanghelice în care pomenește despre ea și în care se vedește constant atributul de «veșnică», nedespărțit de acest concept de viață. Ea este opusă Gheenei (Marcu, IX, 43, 45, 47) și pierii (Mai. XXV, 46, VII, 13, 14, Ioan, III, 16, V, 24). Dar, pe cînd viața pămîntească se mărginește în timp și e pecetluită de nedesăvîrșire, Dumnezeu are adevărata viață, ba încă este însăși viața, ca izvor și creator al ei²⁾. De aceea misiunea Fiului pe pămînt se mai poate defini și ca aceea de dăruire a vieții dumnezeiești. El poate s-o îndeplinească deoarece este «piinea vieții», «piinea vie care a pogorit din cer» (Ioan, VI, 33, 35, 48, 50). «apa vie», (Ioan, IV, 10), «lumina vieții», (Ioan, VIII, 12; IX 5; XII, 35, 36, 46), calea, adevărului și viața (Ioan, XIV, 6).

Creator și obîrșie a vieții, El dă învățătura și mijloacele de a o dobîndi: împlinirea poruncii iubirii lui Dumnezeu și a semenilor (Luca, X, 25), unirea prin credință cu El (Ioan, V, 24). Viața veșnică începe de aici, de pe pămînt, în cel credincios, căci el a primit pe Duhul Sfînt, ca riuri de apă, care potolesc setea tăuntrică (Ioan, VII, 37, 37), a primit piinea vieții (VI, 33), după ce a venit la Domnul prin credința care dă viață (V, 39).

Mijloacele rinduite de Domnul de dăruire a vieții sînt Sfintele Taine, care încorporează în Trupul său Tainic; de aceea Botezul este asemănat cu o apă vie în convorbirea cu femeia samăriteancă (Ioan, IV, 10, 14), iar dumnezeiasca Euharistie, în care primim piinea vieții, este pricinuitoare de viață: «Iisus le-a zis: Amin, amin-grăiesc vouă, de nu veți minca Trupul Fiului Omului și nu veți bea Sîngele Lui nu veți avea viață întru voi. Căla ce mîncă Trupul meu și bea Sîngele meu are viață veșnică și eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Căci Trupul meu este adevărată mincare și Sîngele meu adevărat bătură. Căla ce mîncă Trupul meu și bea sîngele meu rămîne întru mine și eu întru el. Precum Tatăl cel viu n-a trimis pe mine și eu viez prin Tatăl, așa și cel ce mîncă va fi prin mine viu. Aceasta este piinea care s-a pogorit din cer, nu ca mana pe care au mîncat-o părinții voștri și-au murit. Cine mîncă această piine va fi viu deapuri» (Ioan, VI, 53—58).

Cel ce primește Euharistia este încorporat lui Iisus Hristos: cele mai slabe se prefac în cele mai tari. Dar această prefacere este nesigură și precară, căci poate fi pierdută, din vina primitorului. Totuși, viața rămîne, ca o sămînță de nemurire care va germina mai tîrziu la învierea în Domnul și prin El. În posesiunea vieții dumnezeiești, creștinii primesc revărsarea iubirii care pornește din Tatăl, prin Fiul în Duhul Sfînt și-i face păr-

1. — Pentru partea aceasta vezi *Joseph Bonsirven, Les enseignements de Jésus Christ*, col. «Verbum salutis», (Paris, 1946), pp. 292 sq.

2. — *Fericitul Augustin, În Ioan, XIX, 11; Migne, P. L., XXXV, col. 1548 sq.*

tași dumnezeștii firi: «Eu intru ei și Tu intru Mine, ca și ei să fie una în chip desăvârșit și lumea să cunoască cum că tu m-ai trimis și i-ai iubit pe ei, cum m-ai iubit pe mine». (Ioan, XVII, 23). Cele primite de la Dumnezeu culminează în îndumnezeirea firii noastre prin Intrupare: «Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sînt spre viață și spre bună cucernicie, făcîndu-ne să cunoaștem pe cel ce ne-a chemat prin a sa mărire și prin a sa virtute. Cu aceasta el v-a hărăzit făgăduințe mari și de mare preț ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeștii firi...» (II Petru, I, 4).

4. Potrivit rînduiei dumnezești, această viață în Hristos o trăiește creștinul, deci, prin incorporarea lui la Trupul său Tainic; el participă la viața Sfintei Treimi prin Botez și, cită vreme nu se desparte de «viața cea adevărată» primește în el Trupul și singele Său în dumnezeasca Euharistie.

În acest chip, îndumnezeirea creștinului aduce «luminarea» lui harică, pentru că el trăiește din viața lui Iisus Hristos care e «lumina vieții», și din a Duhului Sfînt, «Duhul Adevărului»: «De acum nu vă mai zic slugi, căci sluga nu știe ce face domnul său, ci v-am numit prieteni pe voi, pentru că toate cite am auzit de la Tatăl meu v-am făcut cunoscut...» (Ioan, XV, 15).. «Va veni ceasul, cînd vă voi vorbi deschis despre Tatăl meu» (Ioan, XVI, 25).

Cunoașterea aceasta, harică, e îndreptată către Tatăl și Fiul, apoi către întreaga taină a vieții dumnezești și a celei creștine. De aceea Iisus i-a mulțumit lui Dumnezeu Tatăl în aceste cuvinte: «Mulțumescu-ți ție, Părinte, Doamne al cerului și al pămîntului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit copiilor.. Toate-mi sînt mie date de către Tatăl meu și nimeni nu cunoaște cine este Fiul fără numai Tatăl și cine este Tatăl fără numai Fiul și căruia voiaște Fiul să-i dezvăluiască» (Luca, X, 21, 22).

Dar la sfîrșit, dezvăluie și El Sfinților Apostoli taina ultimă de după Înviere: «În ziua aceea veți înțelege că Eu sînt întru Tatăl meu și voi întru mine și Eu intru voi» (Ioan, XIV, 20). Cu ei și cu toți ucenicii Lui se va realiza cuvîntul profetului Ișăia (LIV, 13): «Toți vor fi învățați de Dumnezeu» (Ioan, VI, 45, 46). Această cunoaștere harică în iubire le va da puteri suprafirești, care caracterizează Biserica dealungul veacurilor și mileniilor, prin cei mai aleși fii ai ei: «Adevăr adevăr spun vouă, cel ce crede în mine va săvîrși și el faptele, pe care le săvîrșesc eu, ba chiar mai mari, căci eu mă duc la Tatăl meu» (Ioan, XIV, 12). Prin cei ce cred în El se proslăvește Fiul și prin ei cred și alții, la priveliștea vieții lor dumnezești. (Ioan, XVII, 21, 23).

5. Îndelung au zăbovit Sfinții Părinți asupra cuvintelor spuse de Mîntuitorul despre viața aceasta în Hristos. Iar unul dintre cei mai mari magiștri ai vieții duhovnicești, Nicolae Cabasila, a sintetizat toată tradiția nevoitorilor pe culmile duhovniciei, în acel cap de operă pe care l-a intitulat «Despre viața în Hristos»³). Cei ce vor să cunoască problema în adîncimile ei, trebuie s-o mediteze în întregime.

Noi vom spicui aici puțin numai din răspunsul la întrebarea aceasta: Ce este viața aceasta în Hristos? — «După cum zice Sfințul Pavel, răspunde Cabasila, această viață este o putere a veacului ce va veni, o pregătire pentru viața cealaltă. Și după cum fără a ne fi apropiat de lumina

3. — Nicolae Cabasila, Despre viața în Hristos, tradusă de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, (Sibiu, 1946).

nu ne putem da seama de minunata putere a ochilor și de strălucirea cuo-riilor și după cum pînă nu te scuturi de toropeala somnului nu poți să ai ochi ageri ca unul care a fost treaz, tot așa e peste puterile noastre să cunoaștem, încă de aici de jos ce sînt mădulările cele nouă și puterile de care ne vom folosi numai în viața veacului viitor și de aceea nu le putem cunoaște frumusețea atîta vreme cît trăim aici pe pămînt. Pentru a putea înțelege așa ceva ar trebui să avem alături o frumusețe asemănătoare și o lumină înrudită.

Fără îndoială că noi sîntem mădulări ale lui Hristos; în aceasta constă roada Botezului. Dar nici strălucirea, nici buna înțelegere dintre mădulări nu se pot inchipui fără de cap. Căci dacă am tăia legătura dintre mădulări și cap, atunci mădulările ni s-ar arăta în toată uriciunea lor și fără de nici un rost. Ori, cît timp trăim aici pe pămînt, capul acestor mădulări stă undeva ascuns și se va arăta abia în viața ce va veni. Atunci însă și mădulările vor străluci împreună cu capul și vor împărtăși și ele aceeași lumină, arătîndu-se lămurit fiecare în parte, după cum a zis Sfîntul Pavel: «Voi ați murit și viața voastră e ascunsă în Hristos, în Dumnezeu; cînd însă Hristos care este viața voastră, se va arăta atunci și voi, împreună cu El, vă veți arăta întru mărire» (Col. III, 3—4). La fel zice și Sfîntul Ioan: «Încă nu s-a arătat lămurit ce sîntem, dar cînd se va arăta Domnul, atunci se va vedea că sîntem și noi la fel cu El» (Ioan, III, 2).

Firește că cei curați la inimă cunosc ceva mai mult din tainele vieții viitoare, mai bine zis le simt, dar nici ei nu găsesc cuvîntul sau expresia potrivită ca să arate și altora ce este această taină mare a vieții viitoare. Cam așa ceva trebuie c-a auzit Apostolul cînd a fost răpit pînă la al treilea cer: «Auzit-am cuvînte nespuse, pe care nici nu-i este slobod omului a le grăi» (II Corint., XII, 4) ⁴.

În cele ce urmează vom adînci această taină a vieții în Hristos, atît cît ne îngăduie cadrul studiului de față.

6. Am văzut că Sfînta Scriptură ne învață că prin Sfîntele Taine am primit Harul, adică acea «sămînță a lui Dumnezeu» (I Ioan, III, 9) și ne facem «pătrași ai dumnezeestii firi» (II, Petru, I, 14). Sfîntii Părinți au arătat cum, prin înomenirea lui Dumnezeu, omul s-a îndumnezeit: Întocmai ca fierul înroșit în foc, care ia puterea acestuia, fără să se prefacă în foc, deși arde, prin împreunarea cu locul, tot așa și omenirea, prin unirea cu Cuvîntul s-a ridicat la acea apoteoză, îndumnezeire. Căci la nașterea Sa, El a recapitulat în sine întreaga omenire, după cum ne învață, după Epistola către Efezeni, Sfîntul Irineu.

Și astfel, după cum toți am căzut prin Adam cel dintîi, toți putem să ne înălțăm în Adam cel de al doilea. Căci voia omenească trebuie să conlucreze cu Harul pentru ca să se realizeze mîntuirea și înălțarea noastră cu Harul. Așa înviază odată cu Hristos, la primirea Botezului, omul cel nou, după ce omul cel vechi a murit cu El. El e făcut atunci mădular al Trupului Tainic și se împărtășește cu însuși Trupul și Singele Domnului, devenind purtător de Dumnezeu și putînd fi îndumnezeit. Primii creștini sărutau pieptul copiilor care se împărtășeau, fiindcă ei deveniseră temple ale Celui prea Înalt, hristofori, pnevmatofori, fiii lui Dumnezeu după Har.

4. — *Idem, ibidem*, traducere citată, pp. 50—51

Trăitorii pe culmile duhovnicești au fost totdeauna conștienți de această demnitate la care ridică pe credincios viața în Iisus Hristos; Sfinții Părinți au descris-o în amănunte. Un biograf ne istorisește că fiica unui rege, avu, la zece ani un schimb de cuvinte cu una dintre cameriste, și ca argument suprem îi spuse: «Ce, nu sînt eu fiica regelui vostru?» — «Și eu, Doamnă, răspunse camerista, o credincioasă, nu sînt fiica Dumnezeului vostru?»

7. După înălțarea Sa la cer, Mîntuitorul n-a lăsat orfanî pe ucenicii Săi, ci le-a trimis pe Acela, pe care L-a făgăduit Tatăl (Ioan, III, 1 sq), adică pe Sfîntul Duh, care-și are ființa din Tatăl și s-a arătat oamenilor prin Fiul, icoană a Fiului, viață și dătător de viață dumnezeiască, izvorul Harului, al sfințeniei și al desăvîșirii. El își face din fiecare credincios un templu, în care sălășluiește, îl sfințește, îl îndumnezește, înălțîndu-l pînă la statura bărbatului desăvîșit care este Hristos. Astfel, Duhul Sfînt creiază în credincios o fire nouă, făcînd cu puțință o unire atît de vie și organică între creștini și Hristos, încît Hristos și creștinii să fie deapururi una în Biserica Sa.

Aceasta e o realitate suprafirească, tainică, depășind puterea noastră de înțelegere. «M-am răstignit împreună cu Hristos, ne descopere Apostolul; și nu eu mai mult trăiesc, ci Hristos trăiește întru mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Cel ce m-a iubit și s-a dat pe Sine Insuși pentru mine» (Gal. II 20).

Sfîntul Apostol Pavel face o precizare însemnată, spunînd mai întîi «M-am răstignit cu Hristos» și apoi «Hristos trăiește în mine». Deci: înțîi moarte și apoi viață în Hristos. Omul vechi, cu toate patimile, păcatele și inclinațiile sale păcătoase trebuie să moară pentru ca să trăiască omul cel nou. În felul acesta Hristos însulește mîntea, inima și voința noastră, așa încît El gîndește prin mîntea noastră, El iubește prin inima noastră, El voințește prin voința noastră — cu un cuvînt; El trăiește viața noastră. Hristos e Dumnezeu cel atotputernic și El poate s-o facă, dar El nu trece peste libertatea noastră.

În cea din urmă convorbire cu ucenicii Săi, Mîntuitorul le-a spus că avea să-i părăsească, dar numai puțin timp, căci avea să revină iarăși, pentru ca să nu-i mai părăsească niciodată. Datoria lor e să rămînă deapururi uniți cu El ca mlădițele pe viță: «Eu sînt vița, voi mlădițele. Cine rămîne întru mine și eu întru el, acela aduce roadă, multă, căci fără mine nu puteți face nimic» (Ioan, XV,5). Această unire de negreșit, care stă la temelia vieții în Hristos, își are obîrșia în iubirea Lui pentru lume: «Arătațu-le-am numele Tău și-l voi arăta pentru ca iubirea cu care iubitul-m-ai Tu să fie într-inșii și Eu între ei» (Ioan, XVII, 26).

8. «Ca eu să fiu în ei»: Aceste cuvinte atît de simple, dar pline de sens greu, arată dorința cea mai adîncă a Domnului, cu privire la fiecare dintre ai Săi. Mai presus de orice El vrea să se intrupeze, oarecum în fiecare creștin, din nou.

Sfîntul Apostol Pavel a cuprins acest adevăr minunat și s-a lăsat cuprins de el. El face un singur corp cu propria-i experiență duhovnicească, cu predica și cu activitatea sa misionară: «Hristos trăiește în mine» și «pentru mine a trăi este Hristos!» Iată priporul vieții creștine zugrăvită de marele Apostol potrivit trăirii sale personale. Pentru el nu mai exista nimic mai presus de această realitate; era viața ridicată pînă la ultimele ei potențe. Iar «Hristos în voi» era centrul chemării sale către toate Bisericile, nota care predomină în toată învățătura sa: «Voit-a Dumnezeu să

le arate care este bogăția slavei acestei taine între neamuri, adică Hristos cel dintru voi, nădejdea mării» (Col. I, 27).

«Hristos în voi»: aceste cuvinte exprimau dorința cea mai arzătoare a Sfântului Apostol Pavel în activitatea sa misionară. El voia din toate puterile sufletului său ca Hristos să fie format în fiecare credincios: «O, copiii mei, pentru care trăiesc din nou durerile de mamă până ce Hristos va prinde chip în voi!» (Gal, IV, 19). Așa cum a zis un misionar din vremea noastră⁵) pentru adevăratul creștin Hristos e centrul, Hristos e circumferința și tot El umple tot spațiul. Hristos e totul în toți, Hristos în viața vieții noastre. De aceea viața duhovnicească a oricărui creștin s-ar putea rezuma în aceste cuvinte: «Tu, Doamne, în mine, eu în Tine!» Și așa după cum Hristos e în același timp în cer și pe pământ, creștinul e în același timp pe pământ și în cer.

Marile epoci ale vieții creștine, marile vieți sfinte, ne-au dovedit că aceasta nu e cu neputință: creștinul pe pământ e Hristos văzut prin el. Căci prin rostul nostru se arată Hristos; oamenii văd într-o viață ome-nească ce este El și ce poate face El în noi. Iar cei ce au asemenea plinătate de viață iac să fie atrași la Hristos semenii lor prin mijlocirea lor.

9. Dar dacă am afirma cu aceasta că, de îndată ce s-a botezat, omul cel vechi s-a prefăcut cu desăvârșire, de fapt, într-unul nou, am fi contra-ziși nu numai de Descoperirea dumnezeiască, ci și de propria noastră experiență duhovnicească, de clipă de clipă. Acest om vechi, al păcatului persistă, prin înclinări, afecte, alături de cel nou, al sfințelor năzuințe spre azurul sfințeniei, în care lucrarea Harului crește și înflăorește, de la o zi la alta, ca un germe de nemurire (II Cor. IV, 16) printr-un neîncetat urcuș spre culmea Golgotei și a Taborului. A-l crede distrus definitiv pe cel vechi ar însemna să ne înșelăm pe noi înșine, să mințim pe ceilalți, să facem de prisos Jertfa de pe jertfelnicul cel mai presus de ceruri, care se realizează deapururi pe sfințele altare.

Omul vechi și cel nou coexistă, stau unul lângă altul în noi, spre smerirea și fericirea noastră, luptând neconținut în noi... Această luptă e minunat descrisă în capitolul al VII-lea al Epistolei către Romani. Sfântul Apostol Pavel face o experiență ca a noastră a tuturor: «Nenorocit ce sînt, strigă el, cine mă va libera de trupul acesta, aducător de moarte?» Dar conștiința răului din el era începutul biruinții totale; ceea ce avea aparența de înfrîngere era, în realitate biruința asupra sa.

El ajunge la experiența pe care o descrie în capitolul următor, al VIII-lea — și în altele altele din Epistolele sale —, și care ne arată că, fără Dumnezeu, cădem din nou în categoria neantului, caracteristică firii păcătoase, izolate de Dumnezeu, care îngrămădește, înfrîngeri peste înfrîngeri într-o stare de minorat, de nerodnicie, de infidelitate față de zădărnici, de semenii, de noi înșine, de ipocrozie!

Omul însă este chemat la vrednicia de fiu al lui Dumnezeu, ca să ducă o viață de pace constantă, de biruință constantă asupra păcatului, conformă cu aceea a lui Hristos, în care se arată lucrarea suprafirească — o viață de separație, o viață de sfințenie!

10. Cel ce a ajuns la conștiința acestei stări își dă seama că în fața lui se deschide priveliștea celor două căi ale vieții: în Adam cel vechi, sau în Cel Nou, trupește sau duhovnicește. În noi luptă neconținut cele două firi; iar din această luptă iese biruitor Dumnezeu ori Satana. Când

5. — Vezi, pentru partea aceasta, *Ruth Paxson, Fleuves d'eau vive*, ed. II-a trad. franceză, (Nogent s. Marne), pp. 42 cq.

o parte a sa vrea să placă lui Dumnezeu, cealaltă vrea să se supună tuturor cerințelor eului nostru, tuturor înclinărilor păcătoase. Pe de o parte suspină după pacea «pământului făgăduinței»; pe de alta, e atras de pământul robiei păcatului, cu o mină se întinde spre Hristos, cu alta, lumea. O lege a gravitației naturale îl împinge spre păcat, pe cind alta o anihilează pe aceasta, îndreptînd acul busolei sufletești spre Hristos...

De aceea omul rămîne într-o neîncetată năzuință spre acest ideal, într-o permanentă creație a propriului om duhovnicesc. Menținerea în noi a lui Iisus Hristos, a lucrării sale harice, nu poate dăinui fără acea stare de permanentă trezie despre care ne vorbesc marii magiștrii ai vieții îmbunătățite, în cartea sfințelor năzuințe, Filocalia.

Aceasta este cu puțință, după concepția creștină, pentru că cu Mintuitorul, care trăiește în omul cel nou, s-a arătat adevărata viață.

Puterile opuse acestei vieți adevărate, ca păcatul, boala, ura, moartea trupească, înclinările păcătoase în general, ca urme ale păcatului, au fost învinse. El a adus cu sine viața și energiile Lui vitale trebuiau să triumfe asupra tuturor rezistențelor. El n-a rămas în moment și nu putea rămîne, căci viața nu poate muri. El nu mai e numai Cel învins, ci Învierea însăși, e Viața care dă viață; unica viață care e cu adevărat viață după creștini, viața veșnică.

Prin El am cunoscut viața, căci în afară de El, nu există decît presimțiri sau simple schițe ale vieții dumnezeiești. Dar în El aceste presimțiri devin «arvună» și aceste schițe descoperă ființa cerească, începînd cu chiar ființa noastră, aici, pe pămînt.

Iisus Hristos ne învață cîntarea adevăratei vieți, prin viața Lui, prin moartea și Învierea Lui. Căci zice un trăitor al acestei vieți⁶), dacă viața Lui arată viața, așa cum trebuie să fie ea pe pămînt, moartea Lui dă viață celor care mor cu El, iar Învierea Lui învie pe cei care trăiesc cu El.

El ne-a descoperit sfîntenia vieții prezente desfigurată de fiii lui Adam transfigurată de Fiul omului, în stare să comunice vieții omenești o frumusețe pe care n-o cunoaște. Inviat, proslăvit, viu, El a pregătit celor credincioși biruința, pacea, viața.

11. Care sînt urmările acestei învățături în ce ne privește pe noi, oamenii ?). Lucrarea Fiului în Sfînta Treime este lauda slavei părintești pe care o săvîrșește și în calitatea de Cuvînt necreat și în cea de Cuvînt întrupat. Dar în această din urmă stare El este Mijlocitorul, care-și întrupează pe cei credincioși în Biserica Sa, recapitulîndu-i în sine chiar de la naștere (Efeseni, I, 23).

Viața în Biserică și viața fiecărui credincios în Biserică e prelungirea vieții pămîntești a Domnului. Dacă, precum am spus, ne-am sprijini numai pe puterile noastre ca să realizăm această viață, ea n-ar fi decît neputință și vis nebunesc. Dar tot acest plan al mîntuirii noastre a fost zămislit mai înainte de veci, de Cel ce «a zis» și s-a făcut, a poruncit și s-a zidit.

Mintuitorul ni l-a descoperit și a trimis pe ucenicii Lui să cheme la praznicul mesianic al bucuriei duhovnicești pe toți, de la cele patru colțuri ale lumii. Și astfel s-a făcut Capul cel nevăzut al Bisericii, Trupul său Tainic, ale cărui membre pier dacă se rup de la el (I Corinteni, XII, 12 Romani, XII, 4 etc). Asemănarea puternică cu viața (Ioan, XV), zăgrăvește această unitate de fire, de lucrare, de viață.

6. — Cf. *Benjamin Couve, Courtes méditations*, (Paris, 1929), pp. 157 sq.

7. — Pentru partea aceasta vezi, printre altele, *Fr. Valentin M. Breton, Le Christ de l'ame franciscaine*, (Paris, 1927), p. 209 sq.

Lucrarea Duhului Sfânt, asigură această unitate a Bisericii Sale în veștii vecilor. La ea suntem antrenați prin Sfintele Taine, în deosebi prin cele dintii trei: Botezul, Ungerea cu Sfântul Mir și Euharistia, în care murim, înviem și suntem prefăcuți în alți «hristoși-unși», care să ducă mai departe viața Mintuitorului pe pământ.

Iată înțelesul cuvintelor apostolești: «Să aveți în voi simțirea care era în Hristos Iisus» (Filipeni, II, 5). Ele exprimă conformitatea vieții trupești și sufletesti, pînă în străfundul capetelor noastre, cu cele ale Domnului. Cu aceasta Sfântul Apostol Pavel înțelege că învățătura creștină cu privire la moartea și Învierea Domnului să nu rămână numai o cunoștință seacă și stearpă, ci una care să rodească în noi o viață identică cu a Lui.

A ști numai că Dumnezeu ne-a iubit și că a murit pentru noi nu ne obligă să ducem o viață de supunere la poruncile Lui, la suferințele Lui, o viață de mortificare, din care să izvorască Învierea; dar simțămintele puternice pot da energia trebuitoare pentru urcușul anevoios spre sfințenie. Meditația zilnică la această învățătură și la imaginea pe care ne-o dă ea, poate conforma viața noastră cu a lui Iisus, prin ajutorul neincetat al Sfântului Duh.

Care erau aceste simțăminte ale Domnului, față de Tatăl ceresc, de semenii noștri și de sine însuși, pe care trebuie să ni le însușim în această conformare a vieții noastre cu a Lui? La această întrebare vom răspunde foarte pe scurt, în linii foarte mari, deoarece viața nu se poate cuprinde în nici o formulă, oricît de largă ar fi ea:

În fața Tatălui Cereșc, Fiul, Dumnezeu intrupat, are simțămintele proprii jertfei de laudă, de curățire, de împăcare de iubire infinită, de pă-răsire filială, de supunere, de recunoștință, de adorare, de mulțumire. Dacă mai ținem seama de sinceritatea, de zdrobirea de inimă în care sînt menționate aceste simțiri, pînă la moarte, și moarte de cruce, atunci se poate înțelege distanța infinită care ne desparte de Cel ce aduce și se aduce Tatălui, pentru noi. Și totuși, aceste simțăminte filiale sînt ale Celui care ne-a recapitulat în sine și s-a intrupat pentru noi. Ele sînt deci ale noastre și trebuie să ni le însușim. Căci, zice Apostolul: «Fie lumea, fie viața, fie moartea, fie cele de față, fie cele viitoare, — toate sînt ale voastre, iar voi ai lui Hristos și Hristos al lui Dumnezeu» (I Cor. III, 22—23).

Cu privire la aproapele, simțămintele Mintuitorului au fost acelea de iubire infinită pătrunsă de respectul convenit față de libertatea cu care a încununat pe căpetenia creației sale, de milă infinită față de mizeria sa, legată, însă, de iertare și de o lucrare de ajutorare neîntirziată, de bunătate fără margini, care duce la substituirea pentru ispășirea greșalelor lui.. Aceasta ne aduce neîncetat aminte de staturile Apostolului: «Nu mai este Elin, nu mai este Iudeu, tăiere împrejur și nețiere împrejur, barbar, schit, rob sau slobod, ci toate și intru toate e Hristos. Imbrăcați-vă, dar ca aleși ai lui Dumnezeu sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurărilor, cu bunătatea, cu smerenia, cu blîndețea, cu îndelunga răbdare îngăduindu-vă unul pe altul și iertînd unul altuia, dacă are cineva vreo plîngere împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așijderea iertați și voi. Iar peste toate acestea imbrăcați-vă cu iubire, care este legătura desăvîrșirii. Și pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați ca să fiți un singur trup, să stăpînească în inimile voastre...» (Colos., III, 12—15).

Cu privire la noi înșine, în sfîrșit, să avem simțirea smereniei, și a lipsirii de trufia nebunească și de egoismul ucigaș, privind la golirea de slavă a Domnului, care a pogorit din înălțimea cerurilor pentru a se jertfi pe

sine: «Să nu caute nimeni numai de ale sale, ci fiecare și de ale altuia. Aveți în voi simțirea care era în Hristos Iisus, Cel ce, fiind în chipul lui Dumnezeu, n-a ținut ca la o pradă la egalitatea sa cu Dumnezeu, ci s-a golit pe sine, a luat chip de rob făcându-se oamenilor asemenea și la înfățișare dovedindu-se ca un om. S-a smerit pe sine, ascultător făcându-se pînă la moarte, și încă moarte de cruce» (Filip., II, 4—8).

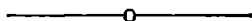
Renunțarea și mortificarea, dăruirea de sine și bucuria ei, să fie roadele acestei priviri spre crucea și Învierea Domnului. Căci Dumnezeu a hotărît din veșnicie pe cei cunoscuți de El de mai înainte, ca ei să fie asemenea chipului Fiului Său (Romani, VII, 30). De aceea, tot ce gândim, ce vorbim și tot ce facem, fie că mincăm fie că bem..., toate să le facem în numele Domnului, mulțumindu-i pentru toate (Col. III, 7). Și în toate să nu uităm că fără El, adică fără Harul Său, nu putem să facem nimic; «Cu frică și cu cutremur desăvârșiți mintuirea voastră, ne îndeamnă Apostolul, căci Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi și ca să voiți și ca să săvârșiți, după a Lui bunăvoință» (Filip, II, 12—13).

12. — În chipul acesta viața noastră se împlinește cu lauda Tatălui în Iisus Hristos: prin El, cu El și în El, împlinim destinul nostru supraliestic și înțelegerea că viața în Hristos este viața în Biserică, viața de mădular viu al Trupului Tainic al Domnului.

La aceasta ne obligă de altfel schimbul pe care l-am primit la Botez: am primit viața Domnului ca preț de răscumpărare pentru a noastră; trebuie să-i dăm pe a noastră în schimb, viață pentru viață..

Viața în Hristos este viața în iubirea lui Hristos și nu e iubire mai mare decît să te jertfești pentru alții: «Aceasta este porunca mea, să vă iubiți unul pe altul cum v-am iubit și eu pe voi. Mai mare iubire de cît aceasta nimeni nu are, ca viața lui să și-o pună pentru prieteni» (Ioan, XV, 12—13).

Prof. N. CHIȚESCU

DESPRE BUNA RÎNDUIALA

Povățuindu-i pe Tesaloniceni, sfîntul Apostol Pavel, zice: «Țineți predaniile» (II, 15); «muștrați pe cei fără de rînduială» (V, 14), îndemnîndu-i astfel să trăiască cu bună rînduială, păzind pravilele și îndreptînd pe cei ce se abat de la ele prin viețuire în neorînduială.

Fără de rînduială, fără de chibzuință, omul nu poate desfășura nici o acțiune susținută și folositoare, în genere. Ceea ce caracterizează orice lucrare omenească, spre deosebire de manifestările pornite doar din instinctele existente și la necuvîntătoare, este tocmai această bună rînduială conștientă, după care omul se conduce în acțiunile sale.

Dar buna rînduială este o atitudine care cere efort, strădanie continuă pînă cînd omul se deprinde cu ea, pentru că nu este întotdeauna comodă, și de multe ori este cu totul neplăcută, mai ales cînd cel nedepins cu rînduiala este obligat să o respecte, să și-o însușească și chiar să-i învețe pe alții acest lucru. Pentru aceasta a zis Apostolul: «Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele» (Rom. XII, 21).

Este neplăcută această obligație, pentru că în om există năzuința ne-firească după o libertate nemărginită și lipsită de orice îngrădire. Această libertate rău înțeleasă este rezultatul ruperii echilibrului sufletesc din om, care a voit să-și afirme, prin arbitrar, o asemenea libertate fără frâu. Ea a dus pe om la păcat și mai apoi la lupta împotriva semenului său și deci, la înlocuirea bunej rînduiei, care domnea în lume înaintea păcatului, cu neorînduiala.

În decursul vremii, omul a trebuit să-și înfrîneze oarecum această pornire pătimasă, pentru că altfel n-ar fi fost posibilă nici viețuirea în familie, nici în societate. Astfel, el este nevoit să se adapteze încă din familie unor condiții speciale, unor rînduiei privitoare la conviețuire, la ajutor reciproc, la muncă în comun între membrii familiei, ca și la măsuri de apărare în comun.

Omul trece apoi din familie în societate, unde rînduiala unei vieți ordonate ia formă de normă obligatorie, severă, normă prin care se crează o adevărată organizație și prin care se reglementează conviețuirea socială în cercuri cît mai largi, obligînd la tot mai multe adaptări și orînduiri, pentru a se putea asigura o viețuire socială vrednică de om și corespunzătoare nevoilor de viață ale tuturor.

Obișnuința cu buna rînduială se chiamă în limbaj comun disciplină, și indicele acestei discipline arată gradul de dezvoltare și de cultură al fiecărei societăți omenești, indiferent de caracterul ei rleigios sau profan.

Dar disciplina nu este numai un fapt extern, ci în primul rînd o problemă morală, internă. Ba mai mult, buna rînduială trebuie realizată mai întîi în interiorul omului, pentru a se bucura de acest nume și în manifestările exterioare ale acestuia.

Să recunoaștem că disciplina nu se dobîndește cu ușurință; trebuie să depunem multe eforturi ca s-o deprindem. Spre a ne putea da seama mai bine de necesitatea ei, este destul să ne imaginăm ce ar însemna o familie, sau orice altă grupare socială, fie chiar un stat, în care oamenii n-ar respecta buna rînduială, disciplina. Ce s-ar alege de asemenea unități sociale fără disciplină?

Și totuși, în unități ca acestea, disciplina se poate face respectată prin măsuri de constrîngere, care în cele din urmă îi obligă pe oameni la disciplină. Prin astfel de măsuri se ajunge să fie evitate conflicte foarte dăunătoare. S-ar putea spune că, sub acest aspect practic și imediat, statul, în special, este avantajat față de Biserică pentru că aceasta nu are la îndemînă și nici nu poate folosi mijloace de constrîngere fizică. Tocmai din această pricină, și tocmai privind lucrurile comparativ, ne putem da și mai bine seama pe de o parte, de necesitatea în cel mai înalt grad a disciplinei în Biserică, iar pe de altă parte, de gravitatea deosebită a primejdiei, care pîndește viața bisericească, atunci cînd se surpă buna rînduială sau disciplina.

Mijloacele prin care Biserica își asigură totuși disciplina sînt felurite. În primul rînd, această disciplină este asigurată datorită educației moral-religioase pe care o face biserica membrilor săi. Prin această educație, credincioșii își însușesc normele morale, atît în ceea ce privește obligațiile față de Dumnezeu, față de ei înșiși, cît și față de semenii lor și de societate în general. Prin educația creștină, ei se integrează comunității religioase, învață s-o respecte, să respecte ierarhia ei și pe orice om, chiar dacă nu este creștin și chiar dacă nu este investit cu nici o autoritate bisericească.

Alt mijloc al Bisericii de a-și asigura disciplina îl constituie duhov-

nia, Sfintele Tăine și ierurgiile. Duhovnicul are la îndemână mijloacele necesare pentru a modela sufletul omenesc, pentru a-l îndrepta, pentru a-i vindeca rănille, pentru a-l îndruma și a-l disciplina atât ca părinte și cărmuitor, cât și ca judecător al faptelor celor mai ascunse, pe care credinciosul nu și le dezvăluie decât înaintea lui.

Al treilea grup de mijloace pentru asigurarea disciplinei bisericești, îl reprezintă instanțele de judecată bisericească. Lor le revine obligația de a judeca toate abaterile de la buna rânduială bisericească statornicită prin canoane, legi, statute, regulamente etc. Și aceasta nu numai pentru clerici, ci uneori chiar și pentru ceilalți membrii ai Bisericii. Dacă funcționează bine, ele reușesc să aducă servicii reale Bisericii, căreia îi asigură buna rânduială și disciplină. În acest fel se aduce folos întregii societăți în mijlocul căreia trăiește Biserica.

Normele disciplinare după care judecă aceste instanțe bisericești sînt cele morale-religioase, canoanele Bisericii, precum și regulamentele de disciplină stabilite de Biserică și care sînt în concordanță deplină cu legislația statului.

Cu cît instanțele bisericești funcționează mai bine, cu atît sînt mai folositoare pentru Biserică și pentru societate în general și cu cît funcționează mai rău, cu atît lucrarea lor este mai dăunătoare și Bisericii și societății civile.

Biserica noastră a trăit vremuri cînd aceste instanțe au fost mai puțin organizate și a ajuns vremuri cu o mai bună organizare a lor. De la vechile dicasterii pînă la consistoriile spirituale ierarhic organizate astăzi, drumul parcurs este acela al unei continue organizări și al unei tot mai bune funcționări.

Indiferent de numirea și de competența lor, mai restrînsă sau mai extinsă, **toate aceste instituții trebuie să urmărească în primul rînd disciplina vieții în Biserică.** Această disciplină începe cu disciplinarea clerului însuși și se reazemă pe ea: «Voi sînteți sarea pămîntului, zice Mîntuitorul, iar dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? Nu mai este de nici o treabă, fără numai ca să se arunce afară, ca să fie călcată de oameni» (Mt. V, 13). Sfîntul Grigore Teologul, vorbind despre versetul imediat următor celui citat, care începe prin cuvintele: «voi sînteți lumina lumii», a spus pe drept cuvînt, că «trebuie să fii tu însuți lumină ca să poți lumina pe alții, trebuie să fii tu însuți curat ca să poți curăți pe alții». Fără un cleric disciplinat, nu este cu putință a avea credincioși care să viețuiască cu bună rânduială. De aci necesitatea ca instanțele de judecată să fie bine întocmite și formate din clerici cu cea mai mare trageră de inimă, cu pricepere și cu viețuire morală corespunzătoare. Aceste însușiri se cer și pentru faptul că fără ele sînt lipsiți de autoritatea morală necesară, iar hotărîrile luate de aceste instanțe nu sînt nici ele, pentru cel judecat, învestite cu toată forța morală.

În exercițiul funcțiunii lor, judecătorii bisericești trebuie apoi să nu scape din vedere nici un moment, că ele îndeplinesc în primul rînd o funcție religioasă și că judecătorii lor nu au o funcție deosebită de aceea de slujitori ai Sfintelor Altare. «Tot ce faceți, ori în cuvînt, ori în lucru, toate în numele lui Iisus Hristos să le faceți» (Cor. III, 17). Deci, cu conștiința cu care se străduiesc pentru luminarea și îndreptarea credincioșilor, trebuie să se străduiască și pentru luminarea și îndreptarea celor se s-au abătut de la buna rânduială.

Din vremea de la care a început să-și desfășoare lucrarea sa bisericească Intâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian, atît organizarea consistoriilor, cît și alegerea judecătorilor bisericești s-a făcut cu o deosebită grijă.

În evoluția consistoriilor bisericești, s-ar putea deosebi, în linii mari, trei faze: pînă în 1925, pînă în 1949 și de la această dată încoace.

Anul 1925, datorită evenimentelor bisericești legate de el, a adus reorganizarea temeinică și unitară a vechilor instanțe judecătorești din Biserica Ortodoxă Română, din toate provinciile. Anul 1949, odată cu apariția noului Statut, a adus și o seamă de îmbunătățiri, atît în ceea ce privește organizarea consistoriilor, cît și în ceea ce privește procedura disciplinară și judecătorească. Ca urmare a acestor modificări, numărul proceselor a scăzut și autoritatea bisericească s-a întărit considerabil.

Dar la acest rezultat, a contribuit în largă măsură și un întreg complex de cauze obiective de diverse naturi, și o seamă de transformări sociale și aspecte noi ale vieții bisericești. Cursurile de îndrumare ale clerului, apoi conferințele de orientare, ținute în mod regulat pe protopopiate, au ajutat substanțial preoțimea să se orienteze just în problemele vremii ca și în cele ale vieții bisericești, și prin aceasta, frământîndu-se și disciplinîndu-se ei înșiși, au contribuit prin strădania lor la îndrumarea credincioșilor spre o cît mai bună rînduială.

La toate acestea, mai trebuie adăogat și faptul că s-a produs o ridicare a nivelului cultural al maselor și o transformare a conștiinței lor, datorită dezvoltării societății în ansamblul ei în vremea din urmă, prin pătrunderea în mase a cunoștințelor științifice, prin folosirea mijloacelor tehnice mereu sporite, prin realizările obștești în toate domeniile, realizări pe care Biserica le-a sprijinit și le sprijine mereu.

Întărirea continuă a bunei rînduiei și a disciplinei trebuie ridicată continuu la un nivel superior, și, în acest scop, este necesară ridicarea nivelului cultural și social al clerului. Fără cultură și fără o justă orientare în problemele sociale, sînt lipsiți în misiunea lor de un auxiliar prețios. Fără ele nu pot fi cu adevărat îndrumătorii maselor de credincioși în mijlocul evenimentelor pe care le trăiesc, și, neputîndu-i îndruma bine, prestigiul și misiunea lor au de suferit. Lipsa de întreținere permanentă a unui ridicat nivel cultural face ca chiar pregătirea profesională să lase de dorit și chiar Sfînta Scriptură să nu fie tîlcuită cu puterea de înțelegere necesară.

Grija permanentă pentru ridicarea nivelului cultural al preoțimei, grija de o viață dusă cu bună rînduială și cu o sobră disciplină de către întreg clerul slujitor, are drept urmare o scădere simțitoare a numărului proceselor, nu numai la instanțele de judecată bisericească, ci și la cele civile. Instanțele au mai puțin de lucru și trăirea în societate se face cu mai multă bună rînduială, cu respectul legislației bisericești și civile, fără ca să fie mereu nevoie de constrîngerea exterioară a puterii statului. Prin această bună rînduială și disciplină, bunul nume al clerului sporește continuu și roadele lucrării lui în mijlocul credincioșilor devin tot mai folositoare și pentru Biserică și pentru întreaga obște a țării. Astfel, Dumnezeu este în continuu și tot mai mult prea mărit prin fapte care se fac nu pe temeiul unei obligațiuni externe, ci pe temeiul rînduieiilor sădite de Dumnezeu în om și cultivate de acesta în lumina venită de sus.

Protos. EMILIAN BIRDAȘ

STUDII ȘI RECENZII

DIN TRECUTUL BISERICII DOMNEȘTI A CURȚII VECHI

! Actuala biserică «Sfântul Anton» Curtea-Veche din București.
Arhimandritul Visarion

Cea mai proeminentă figură de cleric, pe care a avut-o Biserica Domnească de la Curtea-Veche, în prima jumătate a sec. XIX-lea, a fost Arhimandritul «VISARION».

De un dinamism rar întâlnit și cu o activitate bisericească și extrabisericească multilaterală, trecerea Arhimandritului Visarion pela Biserica Domnească a Curții-Vechi, a lăsat urme neșterse.

Arhimandritul Visarion era rus de origină, fusese preot al unui regiment rus ce staționa la Silistra. Cînd Domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica (1834—1842), s-a întors de la Constantinopol, (probabil în vara anului 1834), după vizita făcută Sultanului, a făcut un scurt popas la *Silistra*. Acolo a fost întâmpinat de românii din cetate și de colonia rusească locală, în fruntea căruia se găsea Arhimandritul Visarion. Cu acest prilej Domnitorul a luat parte la oficierea unei slujbe religioase, în biserica ortodoxă din Silistra unde a ascultat liturghia în rusește cu răspunsurile liturgice date, cu multă măiestrie, de un cor bisericesc condus de Arhimandritul Visarion. Alexandru Ghica apreciază în Visarion priceperea și zelul trebuitor, pentru a-l putea folosi în alcătuirea unui cor din Capitala țării sale.

La propunerea domnească, Arhimandritul Visarion părăsește comunitatea rusă de la Silistra și se strămută în București, unde, dînd ascultare dorinței domnești, alcătuiește, cu cheltuiala Domnului, cel dintîi cor din Capitală¹⁾.

Dacă ar fi să dăm crezare unor aluzii dintr-o schiță a lui Ion Luca Caragiale²⁾, Arhimandritul Visarion ar fi avut oarecare conflict cu biserica rusească oficială, din care pricină ar fi preferat să stea în afara hotarelor ei. Poate, că aceasta ar explica oarecum faptul că, deși era preot de regiment, el nu a urmat totuși unitatea militară în care era încadrat, ci a rămas la Silistra în colonia rusă de acolo, precum și faptul că s-a hotărît, atît de ușor, să vină la București. Însfîșit, poate, că acele brași cauze s-au datorat și aprecierile neprietenoase pe care un episcop rus

1. Stela Sava — «Corul ștabului oștirii». Studii muzicologice. Vol. 1/1956 pag. 11

2. I. Luca Caragiale — Opere I. Nuvele și schițe. «Cultura Națională» 1930, Schița «Revanșa», pag. 4—5.

Porfirie Uspenschi, venind mai târziu în vizită la București (1846) le făcu asupra lucrării sale muzicale de la Biserica Domnească a Curții Vechi, unde a ascultat corul inițiat și condus de Arhimandritul Visarion.

Oricum, venirea la București a Arhimandritului Visarion, l-a făcut foarte curînd cunoscut în activitatea sa, desfășurată pe două tărîmuri: *muzical și pastoral bisericesc*.

Vom arăta întii activitatea sa pe tărîm muzical, fiindcă, cu aceasta a făcut începutul lucrării sale în țara noastră și prin aceasta s-a făcut cunoscut.

Odată venit la București, Alexandru Ghica îl face «preot al oștirii», și din încredințarea Domnului său, Arhimandritul Visarion a organizat, în 1836, «Horul trupii vohale», iar mai târziu, în 1840, «Horul» acesta s-a reorganizat — cu buget aparte în cadrul oștirii — sub o denumire nouă: «Horul ștabului oștirii», condus tot de Arhimandritul Visarion³⁾ și înființat pe lângă ștabul oștirii cantonat în Capitală.

«Horul» acesta era format din tineri întreținuți în numărul soldaților miliției (copii de trupă). Repertoriul corului era întru totul rusesc, dar nu era ostășesc (laic), cum s-ar putea presupune, ci reigios prin excelență, cultic. Prin el se urmărea introducerea în biserica țării românești (Muntenia), a muzicii armonice, «muzica vocală», polifonică. «Horul cîntăreților ștabului oștirii», era limitat numai la oficierea slujbelor bisericești, spre a da răspunsurile liturgice prevăzute în tipic⁴⁾.

În scopul acesta, Visarion a tradus, în românește, cîntările armonice corale ale Bisericii rusești, pe mai multe voci. La unele din ele fiind el însuși compozitor.

În calitatea sa de «preot al oștirii», era retribuit cu un salariu de 6000 lei anual, pentru îndeplinirea îndatoririlor religioase pe lângă ștabul și oștirea cantonată în Capitală, iar pentru întocmirea și conducerea «Horului de cîntăreți», nu primea nici o plată⁵⁾. Visarion este deci inițiatorul, organizatorul și conducătorul *celui dintii cor bisericesc*, «horul cîntăreților ștabului oștirii», care cînta, pentru prima oară în țara românească muzică bisericească armonică. Corul condus de Visarion cînta, în primul rînd, la slujbele oficiate în prezența domnitorului țării, iar în chip obișnuit, la Biserica Sf. Ionică-Moldoveni și la Biserica Domnească de la Curtea-Veche.

Se pare că la început cînta mai ales la Biserica Sf. Ionică-Moldoveni, deși aceasta nu era biserică domnească, ca cea de la Curtea-Veche. Aceasta se datora, poate, faptului că Biserica Sf. Ionică-Moldoveni, era situată mai în apropierea Palatului domnesc. Într-adevăr, biserica aceasta zidită în anul 1795 de către marele medelnicer Dumitru Dărăscu și soția sa Sofia⁶⁾, era așezată între bisericile Brezoianu și Crețulescu, iar Alexandru Ghica Vodă locuia, în 1837, în fosta casă a stolnicului Dinicu Golescu de pe podul Mogoșoaiei — palatul regal de mai târziu și actualul palat al Republicii din Calea Victoriei — căreia Alexandru Ghica îi dăduse numele de Curtea domnească. Cîntare deosebită i s-a dat acestei case și de către urmașii lui Alexandru Ghica și anume de Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei, care, deși locuiau în casele lor proprii, au păstrat totuși

3. Stela Sava, *ibidem*.

4. G. Breazu: «Invățămîntul muzical în țara românească», București 1955, pag. 8.

5. Stela Sava: *Lucrarea citată*, pag. 13.

6. N. Iorga: «Inscripții din Bisericile României», Fascicola nr. 1—764, București 1905, pag. 294.

și această casă tot ca anexă a locuinței domnești, folosind-o ca «palat de țeremorie»⁷).

Părintele Constantin Dron, ultimul paroh al bisericii Sf. Ionică-Moldoveni⁸), informează că această bisericuță a fost cindva biserică domnească și anume sub domnitorul Alexandru Suțu (1818—1821), care-și avea și pomelnic acolo. Era deci explicabil ca Arhimandritul Visarion să folosească organizația sa corală, la început, în chip deosebit, pentru biserica Sf. Ionică-Moldoveni la care, probabil, domnitorul țării, Alexandru Ghica, venea mai des decît la biserica Domnească a Curții-Vechi, fiindu-i mai aproape.

Incepînd, însă, cu anul 1844 situația se schimbă cu totul.

În adevăr, în luna martie a acestui an, Arhimandritul Visarion este numit ecleziarh și preot slujitor la biserica Domnească de la Curtea Veche», așa că de acum încolo principala sa activitate muzicală și misionar-pastorală se va concentra în jurul acestei biserici.

Ca urmare, chiar în prima lună a venirii sale la Curtea-Vechi, cea dintîi grije a sa a fost să facă «un paravan nou, legat în fier la catehumen pentru horul cîntăreților»⁹). După aceia, la mai puțin de un an, în urma stăruințelor sale, ia ființă *cea dintîi școală de muzică armonică*, pe lângă biserica Curții-Vechi, așa numitul «Așezămînt-horal», prin transformarea, într-o instituție specială de Stat, a vechii formații muzicale «Horul cîntăreților stabului oștirii», care acum se desființează.

Lucrările se desfășoară în chipul următor: Departamentul credinței, prin raportul nr. 297 din 2 februarie 1845 către Domnitorul Bibescu, arată că: «E de neapărată trebuință a se iniția un *cor de cîntăreți pentru muzica vocală pe lângă Biserica Domnească a Curții-Vechi*, atît pentru folosul ce s-ar putea ajuta la înlesnirea seminarelor, cit și pentru bisericăscă podoabă¹⁰). Odată cu propunerea aceasta se trimite și proiectul detaliat al viitorului «Așezămînt coral».

Vodă Bibescu îl inapoiază «Dumnealui logofătului bisericesc», cu recomandarea de a trimite acest proiect «Prea Sfinției Sale Părintele Mitropolitului, spre a chibzui cele de cuviință».

La 5 februarie 1845 «Adunarea urmată la Mitropolie» încheie un jurnal, prin care aprobă proiectul «Așezămîntului pentru corpul cîntăreților bisericii domnești de la Curtea-Vechi», găsindu-l bun pentru *bunătățirea cîntăreților bisericești* și cere departamentului credinței să fie înaintat «Măriei Sale lui Vodă pentru întărirea»¹¹). Gheorghe Bibescu aprobă jurnalul încheiat de Mitropolie «avînd în vedere folosul ce s-ar putea aștepta, atît pentru podoaba bisericii cit și pentru înlesnirea seminarelor, de unde mulți din cei ce ar îmbrățișa parte bisericească, ar putea ajunge la scopul ce se nădăjduște».

La 10 februarie 1845, pe baza raportului departamentului credinței, Domnitorul Gheorghe Bibescu, prin ofișul nr. 13 din 10 Februarie 1845,

7. Grigore Ionescu: București, Ghid istoric și artistic. 1938, pag. 23—24.

8. Biserica Sf. Ionică-Moldoveni a fost băgată în curtea palatului regal în anul 1935, iar în 1949 a fost dărîmată, pentru nevoi edilitare. Părintele C. Dron ne informează, că se numea «Moldoveni», fiindcă, în urma unei răscoale, niște boieri moldoveni scăpînd de la moarte prin fuga lor în București, au adus cu ei icoana Sf. Ioan Botezătorul, ocrotitorul lor, pe care au ctitorit-o acestei biserici.

9. Conдика de cheltuieți a bisericii Curții-Vechi pe anul 1844, f. 33

10. Arhivele Statului: Buc. M. Instr-dosar 1783/44, f. 1—4 apud: Victor Papacostea și M. Regleanu. «Semin. Central 1836—1936», pag. 189.

11—12. Ibidem, pag. 190 și 191.

aprobă recomandăția ce se face de a se orîndui ca director al Așezămîntului corpului de cîntăreți de la Biserica Domnească a Curții-Vechi, *Arhimandritul Visarion*»¹²).

Astfel, «Așezămîntul horal» ia ființă, sub direcția Arhimandritului Visarion și funcționează, la început, chiar în clădirile Bisericii Curții-Vechi, iar mai târziu, înmulțindu-se numărul școlarilor, s-a simțit nevoia să fie mutat la Minăstirea Cotroceni: «fiind și încăperi indestulătoare și aer foiosor la sănătatea tinerilor școlari»¹³).

In luna octombrie 1848, «Așezămîntul horal», e nevoit să se mute însă și de la minăstirea Cotroceni într-o casă din mahalaua Podul de Pămînt (Calea Plevnei), «din cauza intrării oștirii otomane la minăstirea Cotroceni».

La înființarea sa, în anul 1854, aflăm că Așezămîntul horal număra 48 școlari, dintre care coriști vîrstnici «lefași» 12 din numărul total de 20 coriști, cîți aveau corul, iar 8 dintre ei «mulțumindu-se numai cu îngrijirea și învățătura ce vor avea în Așezămînt»¹⁴).

Inițiind Așezămîntul corpului cîntăreților bisericii Domnești, de la Curtea-Vechi, Visarion avea în fața ochilor săi, «capela» corală a Curții imperiale din Petersburg, deaceea, în entuziasmul său de a desăvîrși în cunoștințele muzicale elementele ce se distingeau din Așezămînt, Visarion a trimis mai mulți tineri la «capela» împărătească din Petersburg¹⁵).

Astfel, într-un document cu nr. 34 din 7 iulie 1846¹⁶). Arhimandritul Visarion face cunoscut Departamentului credinței că a obținut aprobarea generalului *Livov* (1799—1871), directorul «Capelei» Imperiale din Petersburg pentru elevul Ilie Botezatu, ca să se desăvîrșească, în curs de cinci ani la acel Institut, cu întreținere gratuită dată de Institut, dar cu obligația de a plăti cîte 220 lei lunar, pentru lecțiile de vioară și pian ce i se vor preda. Arhimandritul Visarion cere aprobarea Departamentului bisericesc, pentru trimiterea acestui elev, oferindu-se să plătească el din economiile Așezămîntului Horal această sumă, inclusiv 30 galbeni pentru «cheltuielile drumului» pînă la Petersburg. Cu acești elevi a mers la Petersburg personal Visarion, care și-a luat concediu în scopul acesta în vara anului 1846, lăsînd în locu-i pe învățătorul Oncescu¹⁷).

După terminarea studiilor, Ilie Botezatu întorcîndu-se în țară, a fost trimis la capela imperială din Petersburg un alt tînăr, Dumitru Dimitrovici¹⁸). Acești tineri erau angajați, apoi, ca profesori în Așezămînt și constituiau elementele de bază ale corului, fiind plătiți cu salarii de la stat, în urma recomandării ce li se făcea de Visarion, directorul Așezămîntului. Acest lucru se vede dintr-un document cu nr. 38 din decembrie 1848¹⁹), prin care Arhimandritul Visarion scrie Departamentului credinței «să li se puie leafă cîntăreților Ilie Botezatu, care s-a întors din Rusia unde a fost trimis cu cheltuiala Așezămîntului pentru practică în muzica vocală și instrumentală, precum și pentru Dimitrie Dumitrovici, ce și-au săvîrșit cursul învățaturii, deocamdată cîte 40 pe fiecare lună».

13. Dep. credinței nr. 1345 mai 4. Dos. 1783/44, f. 26. Lucrarea citată.

14. Doc. 68, dosar 1783/44, f. 104. Lucrarea citată.

15. G. Breazu: «Invăț. muzical. în țara romînească», pag. 12

16. Arhivele Statului. Buc. M. Cult dosar 1783/44, f. 173 apud. Stela Sava. «Mărmurii privitoare la relațiile muzicale romîno-ruse». Rev. Muzica nr. 9/1954, pag. 20.

17. G. Breazu: Lucrarea citată, pag. 12.

18. Ibidem.

19. Stela Sava: Lucrarea citată.

La început se pare, însă că «horul Așezământului» nu prea da rezultate satisfăcătoare, dacă cele ce urmează vor fi fost aprecieri obiective: într-adevăr episcopul și marele istoric rus *Porfirie Uspenschi*, care ajunsese în căutarea de documente pînă la Muntele Athos, întorcîndu-se din Orient în 1846, s-a oprit și la București, unde a fost găzduit la hotelul german Brenner și mai apoi în casele Domnești ale lui Grigore Ghica. În timpul șederii sale în București, a vizitat mai multe instituții, printre care și seminarul care avea atunci 80 de școlari și în special bisericile mai de seamă, printre care și *Curtea-Vechi*, unde a ascultat corul domnesc, condus de Visarion și ai cărui coriști purtau stema țării pe anteree albastre²⁰).

Despre acest cor, Porfirie Uspenschi face următoarele aprecieri:

«Am fost la Liturghie la Curtea-Vechi. Corul domnesc e numeros; Mantalele lui albastre sînt frumoase; pe ele strălucesc nasturi de argint cu pajura Munteniei. Dar cîntarea? Se aseamănă cu scîrțîitul roatelor neunse. (Vrăbîile nu-s priveghetori, iar iluerele nu-s flaute. Chelălăelile pentru prințul muntean nu-i ceea ce e melodia și armonia pentru împăratul rusesc). Bașii — vizitii rusești. Dirijorul e seminarist din Chișinău»²¹). Nu știm dacă aceste aprecieri au fost obiective și cunoscute lui Visarion, dar pe Visarion îl vedem stăruind mai departe pentru «înaintarea acestui sistem de cîntări în prințipat», pe care el le socotește de mare însemnătate pentru Biserică.

Negreșii, pentru Porfirie Uspenschi — deprins a asculta coruri cu veche tradiție muzicală și alcătuite de elemente cu dotație muzicală nativă, cum era aceia a compatrioților săi — era ușor să facă critica unui cor «ai cărui bași erau vizitii rusești», fiindcă nici prin minte nu-i trecea lui Uspenschi lupta, pe care trebuia s-o ducă Visarion pentru recrutarea elementelor necesare corului și Așezământului său muzical.

Pentru a ilustra mai bine acest lucru, voi reproduce, în cele ce urmează, patru documente²²) interesante, atît prin pitorescul cuprinsului lor, cît și prin aceea că ele oglindesc greutățile cu care a avut să lupte Visarion, pentru înfîrșirea acestui cor, despre care Uspenschi zice, că: «chelălăelile pentru prințul muntean nu-i ceea ce e melodia și armonia pentru împăratul rusesc».

Și în legătură cu aceasta iată o plîngere, pe care Sandu Bolocan din Lăculețele Dimboviții o face către Vodă Bibescu împotriva Arhimandritului Visarion:

«Prea Înălțate și mult milostive Doamne, plecată jalbă. Luminate Doamne, astăzi sînt doi ani de cînd m-am instrăinat de copilașii cei mărunți trei și de soția mea ceea ce doream a hrăni după orînduială *de m-au luat cu zorul la Așezămintul coral* să învățu meșteșugul cîntărilor ce urmează acolo.

Luminate Doamne, astăzi sînt om în vîrstă mai mult în vîrstă bătrînețelor de ani 40, în care n-am știut carte în mica mea copilărie și tocmai acum la vîrstă bătrîneților să învățu carte *fiindu-mă că pe un rob* ca să învățu cele trebuincioase de acolo.

20. N. Iorga. *Istoria Bucureștilui*, pag. 257.

21. Călătoria lui Porfirie Uspenschi pe la noi în 1846. Traducere din rusește de Ștefan Berechet. Biblioteca slavo-romînă nr. 1—3 Buc. 1920.

Din această istorisire aflăm că Uspenschi a fost însoțit în această vizită de Arhierul Domnichie Statonichia, care a oficiat cu acel prilej o hirotonie în biserica Curții-Vechi.

22. Aceste documente mi-au fost puse la dispoziție de d-na Stela Sava cunoscută cercetătoare și autoare de studii muzicologice, din colecția de documente a d-sale.

Allindu-mă boșorog care spre dovadă a(r) putea orindui Măria Voastră un doctor spre a putea afla boala și greutatea ce o am asupra statorniciei capului meu.

Luminate Doamne, nu numai că mă aflu săcat astăzi tocmai în vîrsta aceasta să învățu carte și cîntări, ci și deși am dat jalbă către părintele Arhimandritul Visarion ca să mă sloboază dintr-această slujbă arătîndu-i neputința atît a boale(i) cit și a învățaturii. Slinția Sa nu ne-a dat slobozenie întru nimic zicîndu-mi să învăț cu zorul cum oi u putea, apoi după caznile ce le pătinesc m-am arătat cu reclamația către cînstitul departament al credinței spre a-ni da slobozire de scăpare și aceasta n-a stat cu putință astăzi mă văzu legat de tovarășii mei de în curte de la Sfinția lui, tirîndu-mă pă drum ca pe o obeală ca să mă ducă la Cotroceni legat și oprîndu-mă nevasta dimpreună cu copilașii care și eu șezu pe drumuri cătîndu-mi și nevasta întru care astăzi se află bolnavă, lucru cu totul împotriva auzului înălțimii Voastre, apoi judici înălțimea voastră cînd niciodată nu poate ținea fiecare slugă cu zorul, dar și pe mine ticălos și nedestoinic ce mă aflu astăzi.

Deacea, cu genunchi plecate și cu lacrimi herbinți strig ca David auzi-mă, auzi-mă, și te milostivește asupra sărăciei mele și asupra sărmanilor mei copii, a răpărșa (sîc) o milostivă milă asupr-ne de a fi o luminată poruncă unde se cuvîne a mă slobozi dintr-această desnădăjduire întru care azi mă aflu, de scăpare că mă văzu tiranisit și mare pomenire veți avea întru împărăția cerului în veci. Plecat, supus al Măriei Voastre. Sandu Bolocan Județul Dimbovița satul Lăculeți». (Arhivele Statului Min. Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar nr. 1784/1848 fila 237).

Pe această plingere a fost pusă următoarea *rezoluție*: Primit 14 Mai 1847 nr. 133.

«Dumnealui Marele Logofăt Bisericesc, ca să facă cuviincioasa îndestulare».

Arătăm acum și alte necazuri întîmpinate de Arhimandritul Visarion în conducerea Așezămîntului Horal:

nr. 23

Iunie 24.

Anul 1847.

Cînstitului Departament bisericesc,

„După glăsuirea Așezămîntului horal prin articolul al patrulea, să legiueste ca toți școlarii, copii și vîrstnici datori sint a rămîne întru acest Așezămînt șase ani. Dat fiind că prin uneltirea unor rău cugetători din afară (probabil, cei ce vedeau periclitată muzica psaltică n.n.) unii din școlari, arbitrarește și împotriva datoriei lor, îndrăznesc a se depărta de la Așezămînt mai înainte de hotărîtul soroc, de aceia Direcția acestui Așezămînt, pentru precurmarea unui asemenea abuz, care nimignicește toată strădania învățătorilor cu cheltuiala statului, subpuind cu cînstie la cînstitul departament pârerea sa «ca toți școlarii externi sau interni, care pe viitor, împotriva cunoscutelor lor condiții se vor îndepărta de la Așezămînt mai înainte de hotărîtul soroc și fără știrea Direcției, datori să fie ei sau părinții lor, a întoarce toată cheltuiala ce s-au făcut cu dinșii în vremea pe cînd aceștia s-au aflat la Așezămînt, rog pe cînstitul departament a mijloci și din parte-mi la această adăogire prospectului înaltă încuviințare».

Direcția Așezământului
Arhimandrit Visarion

(Arh. Statului București, Ministerul Cultelor nr. 1783/1844 f. 250).

5 Decembrie 1848.

nr. 28.

Cătră Departamentul Bisericesc,

Visarion se plînge Departamentului bisericesc, că după vacanța din 1848 școlarii Așezământului horal «n-au venit la Așezămint în sorocul ce li se hotărîse» și cere ca «cinstita vornicie dinlăuntru să facă din parte-i grabnicile porunci către cinstita ocirmuire a județelor în dosul insemnate», ca să-i aducă «fără zăbavă la Așezămint».

semnat Arhimandrit Visarion

(Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar nr. 1783/1844 f. 372).

La un an, după aceea, cu adresa nr. 82 din 3 decembrie 1849, Visarion se plînge Departamentului bisericesc, că: «școlarul Așezământului horal *Mihail Petrescu-Efesiu* în trecuta lună furîș a fugit din Așezămint și nu se găsește nici la rudele lui din București, nici la unchiul său Cuviosul Năstăvnic Minăstirii Berislăvești». Cere să se facă cercetări prin cinstita mare vornicie pentru găsierea lui; «Numitul are fața și păr bălai și ceva creț. Vîrsta 15 ani. Haină avea un palton de postav negru sur, șapcă de postav tivit cu șnur albastru, și pajură în frunte».

Iată, deci, cu ce greutate a trebuit să lupte Visarion pentru infiriparea corului, pe care Porfirie Uspenschi îl asemănă cu «scîrțitul roatelor neunse»!

Sub Barbu Știrbei, în 1849, Așezămintul horal capătă o nouă organizare. În acest an în urma unor reclamații, făcute către Domn de către nouă elevi, Barbu Știrbei găsește că «acest Așezămint a fost slab îngrijit» și — după ce poruncește ca doi dintre elevii «subscriși în jalbă să fie izgoniți din Așezămint și anume: Nicolae Richman să se trimită prin Departamentul dinlăuntru la satul Turani Jud. Romanați locul locuinței lui, iar Ștefan Găman, prin poliția Capitalei se va da deasemenea pă chezășie de bune purtări» — dă un decret cuprinzînd cinci puncte, prin care cere ca, pe lingă cursurile de muzică, Așezămintul să aibe și învățături școlastice. Ca urmare, Visarion întocmește «program de învățatură», pe care o trimite Domnitorului. Acum Așezămintul horal se prezintă cu trei secții: vocală, instrumentală și învățături școlastice, repartizate pe patru ani²³).

După această nouă organizare, se pare că Așezămintul horal progresează repede, că nu mai e «slab îngrijit». Și aceasta o vedem din raportul pe care șeful departamentului credinței îl trimite, în iulie 1850, Domnitorului²⁴) și prin care socilescă Măriei Sale o *recompensă* pentru arhimandritul Visarion: «fiindcă la examenul școlarilor din institutului corpului horal, subiscălitul a văzut cu mulțumire că pomeniții școlari au făcut progres mai presus de cit ceea ce s-ar fi așteptat, iar Arhimandritul Visarion directorul Așezămintului își îndeplinește cu exactitate îndatoririle sale»

Insfirșit, după mai multe peregrinări, în anul 1856 Așezămintul horal se mută în localul Seminarului, lucru de care se plînge, însă, Inspectorul Seminarului către Mitropolit²⁵), arătînd că: «încăperile Seminaru-

23. Istoria Seminarului Central, pag. 242—245. Document nr. 285.

24. Ibidem, pag. 254.

25. Istoria Seminarului Central. Dosar 1851—1864, fila 246.

lui abia sînt deajuns pentru numărul seminaristilor și împreună cu corul se vede o imbulzire nesuferită». Arată mai departe, că: «de cînd corul vocal s-a adus la seminar, aceste două elemente contrare... niciodată nu vor deveni unul». Cere ca să se deosebească cit mai degrabă corul de *seminar*. (Martie 1857). Nu se cunosc urmările imediate ale acestei cereri, dar unii dintre rezultate a fost că s-a adoptat măsura, prin care «toți școlarii ce există în Așezămîntul Horal să se înroleze între acești interni seminaristi și toți școlarii ce există în Așezămîntul Horal să treacă și dinșii cursul seminaricesc, spre a se putea împărtăși cu darul preoției»²⁶). Experiența aceasta se pare, însă, că n-a dat rezultatele așteptate, fiindcă vedem că în luna iunie, anul 1863, «Așezămîntul corului vocal dela Curtea-Vechi se desființează». Invățămîntul muzicii vocale continuînd să rămînă ca obiect de studiu în seminar, iar secția de muzică instrumentală a Așezămîntului, rămînînd să funcționeze aparte, ca externat, în localul Academiei.

Prin desființarea corului vocal de la Biserica Domnească a Curții-Vechi serviciul acestei Biserici rămăsese numai cu un singur cîntăreț, deaceia s-a dispus, ca din fondurile rămase disponibile, să se mai înființeze la Biserica Curtea-Vechi încă un post de cîntăreț, plătit cu 1800 lei pe an. Profesor de muzică vocală la seminar a fost numit Grigore Manciu, fost profesor și dirijor la Așezămîntul Horal, căruia i s-a creat o catedră.

La 6 octombrie 1864 se înființează la București «Conservatorul de muzică și declamațiune» sub direcția lui Alexandru Flechtenmaher, care fusese profesor și în fostul Așezămînt Horal. La 3 noiembrie 1864 a ieșit decretul pentru numirea primului lot de profesori de conservator, printre care se găsea și Arhimandritul Visarion, ca maestru al corului bisericesc²⁷). La 18 iunie 1865 Arhimandritul Visarion a fost însă scos din postul de profesor și înlocuit cu Grigore Manciu, ca să revină iarăși la 16 iunie 1865. Această ceartă dintre Visarion și Grigore Manciu a provocat intervenția directorului Flechtenmaher care a fost părținitor cu Manciu, declarînd pe Visarion ca necorespunzînd postului ce ocupă. Visarion a protestat energic, dar, pînă la urmă, a fost biruit. Se pare, că la aceasta înfrîngere a lui Visarion a contribuit, în mare măsură, situația politică din vremea aceea și curentele epocii de laicizare a învățămîntului. Incepînd cu septembrie 1865, nu se mai vorbește la conservator de Visarion.

Dar peste toate vicisitudinile vremii și patimile oamenilor, Arhimandritul Visarion a fost și rămîne piatră unghiulară pe care s-a clădit apoi noul sistem muzical, în țara românească, muzica corală religioasă. *Activitatea acestui sol al muzicii rusești în țara noastră a constituit o însemnată verigă de apropiere între cele două popoare și biserici*. Timp de aproape 30 ani, ca inițiator și conducător al «Trupii vohale», ca administrator și conducător al «cîntăreților ștabului oștirii» și ca director al «Așezămîntului Horal», Visarion a fost *precursorul muzicii corale în Biserică, generatorul conservatorului ce avea să vie*.

S-a spus, că muzica corală adusă de Visarion a fost muzica rusească de la începutul veacului al XIX-lea, care la acea epocă, se afla într-o perioadă de dezvoltare greșită; că muzica rusească, în acel timp suferise influența puternică a muzicii italiene de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea, care se afla pe atunci în perioada ei de decădere și că deci împrumutul

G. Breazu: «Invățămîntul muzical în țara românească»: pag. 3.
27. Ibidem.

de compoziții corale ruse, în țara românească era rău făcut²⁸). Oricum ar fi fost, însă, muzica aceasta era preferabilă cântării psaltice grecești a acelei vremi de la noi, degenerată prin influența cîntecului laic turcesc și despre care Macarie Ieromonahul, în prefața «Irmologhionului» său, publicat la Viena în 1823, subliniază, că: «poți să auzi în sfînta biserică chiar cîntece lumești acelea pe care le cînta turcii în cafenele și prin adunările lor și pretutîndeni să auzi a se striga cîntări noauă și profora de Țarigradu, cîntări noauă și ifosul de Țarigradu». Sau cum se exprimă episcopul Melchisedec: «În biserică se auzeau aceleași manele și taximuri ale cîntecului turcesc, cu care răsună Bosforul la plimbările și desfătările turcilor cu caicele»²⁹). Anton Pann însuși ridiculiza «ifosurile» cîntărilor țarigrădene, spunînd: «cînd îți cîntă psaltichia, îți sare din cap tichia».

De altfel, într-un proiect de reorganizare a Așezămîntului, Visarion însuși, cunoscător al situației, făcuse unele propuneri foarte interesante din punct de vedere național românesc și anume: «Compunerea pieselor muzicale să se facă pe melodii naționale ecleziastice și după regula armoniei», iar cei ce se vor osteni cu aceasta «vor fi nu numai preferați, ci chiar și recompensați pentru ostenele ce le vor aduce la altarul patriei»³⁰).

Aceasta însemnează că Arhimandritul Visarion se identifikase cu sentimentele profunde ale neamului românesc. Nu e mai puțin adevărat, iarăși, că Visarion nu era un admirator al muzicii psaltice bisericesti din vremea sa. Aceasta se vedește și din definiția pe care el o dă acestei muzici numînd-o «muzică orientală», și mai ales din proiectul pentru «introducerea cîntării bisericesti moderne în prințipatul Valahiei după methodul rossienesc», în care arată, că: «învățătorii cîntării ce se vor trimite cu cetele pela Episcopii, vor fi datori a preda și la seminarii cîntările simple și toți seminariștii, fără excepție, vor învăța aceste cîntări, cu care se vor sluji la viitoarea lor carieră. Cîntarea aceasta simplă prin punerea la cale a chiriarhilor se va înființa și pe la toate bisericile din Capitală și județe, unde, la fiecare strană va cînta numai un dascăl și cu doi copii deprinși în acest method și pe cînd va începe a se preda această cîntare în armonie, aturci muzichia orientală a înceta cu totul»³¹).

Așa dar, Visarion dorea înlocuirea muzicii bisericesti psaltice cu muzica corală «după methodul rossienesc». Nu este, deci, de mirare că neînțelegerile dintre Anton Pann și Visarion erau așa de mari și de profunde, că nu puteau afla altă ieșire decît plecarea lui Anton Pann, din postul de protopsalt de la Biserica Domnească a Curții Vechi, chiar în primele luni ale venirii lui Visarion ca ecleziarh al acestei biserici (Martie 1844). Visarion a fost totuși bine intenționat, cînd stăruia «pentru înaintarea acestui sistem de cîntări în prințipat, care slujește spre inobilirea simțurilor omenești și spre sufleasca mîngiere a credincioșilor»³²), după părerea lui, mai mult decît o puteau face cîntările psaltice bisericesti ale vremii sale.

28. Nicolae M. Popescu: Viața și activitatea dascălului de cîntări Macarie Ieromonahul. Buc. 1908. Prefață, pag. 1—2.

29. Episcop Melechisedec: Cîntările bisericesti în România. Bis. Ort. Rom. An. 6, pag. 25. Apud: Stela Sava. Rev. Muzica, nr. 4, An. IV, Aprilie 1954, pag. 18.

30. G. Breazul. Lucrarea citată, pag. 15.

31. Stela Sava: în «Studii și cercetări de istoria artei», București, A. I. nr. 1—2/ianuarie—iunie 1954, pag. 238.

32. G. Breazul. Lucrarea citată, pag. 12.

Dar bunele sale intenții se vădese mai ales din lupta pe care a dus-o, ca să înființeze coruri la cit mai multe biserici din capitală, bazat pe dorința, pe care o aveau credincioșii inșiși, ca să aducă aceste cîntări corale. Acest lucru se ilustrează mai ales prin următoarea împrejurare: În 1848, enoriașii Mînăstirii Mihai Vodă, cer Departamentului credinței, să li se așeze în *strana dreaptă a Mînăstirii*, în locul psaltului grecesc, *un cor vocal* din elementele corale pregătite de Visarion în Așezămîntul coral, menționînd, în jalbă, că s-au și înțeles în acest scop, cu Arhimandritul Visarion..³³⁾ Departamentul credinței aprobă cererea enoriașilor comunicînd și Arhimandritului Visarion această aprobare. Egumenul grec³⁴⁾ Maletie Cotrocceanu, se opune, însă, introducerii corului vocal în Mînăstire, aducînd ca argument tradiția, precum și faptul că chiar la Mitropolie și la alte biserici din București, se folosește în strana dreaptă cîntarea în limba grecească și, că este de ajuns, dacă se cîntă rominește în strana stîngă. Urmează un schimb de corespondență între mînăstire și departamentul credinței, care se termină cu o usturătoare mostrare starețului: «Pe lîngă toate acestea, logofeția poftese de iznoavă vremelnică cîrmuire a mînăstirii să nu se mai gîndească a face să ia niște pricini plăsmuite locul temeiurilor care sunt bazul bunelor întocmiri, ci a se conforma întocmai celor cuprinse în susnumărata poruncă»³⁵⁾. Cu aceasta dosarul se încheie. Lupta pentru introducerea muzicii corale-armonice, pe de o parte și a limbii naționale pe de altă parte, în Biserica Mihai Vodă este cîștigată prin strădania Arhimandritului Visarion, care a folosit progresele realizate în această privință, de muzica Corală rusească, pentru înfrumusețarea cultului. Treptat pe măsura ridicării de noi cadre de coriști dintre absolvenții Așezămîntului horal, s-au înmulțit și bisericile bucureștene, care au întemeiat asemenea coruri, iar dezvoltarea gustului credincioșilor pentru cîntarea corală se va vădi din deseale invitații ce i se vor face lui Visarion, de a institui asemenea formații horale și de a veni cu corul său propriu la diverse solemnități și biserici și despre care se va vorbi în capitolul «Arhimandritul Visarion ca ecleziarh și slujitor al bisericii Domnești de la Curtea-Vechi» din prezentul studiu.

II. Activitatea Arhimandritului Visarion la Biserica Domnească de la Curtea-Vechi pe tărîm administrativ bisericesc

Despre existența Arhimandritului Visarion la Biserica Domnească a Curții-Vechi aflăm, pentru prima oară, din condica de cheltuieli a acestei biserici pe anul 1844, fila 34, unde la nr. 45 găsim următoarea însemnare: «Leafa îngrijitorului postului de ecleziarh, *Arhimandritul Visarion*, de la 20 Martie — 30 Decembrie lei 2.800» — semnează Arhimandrit Visarion. În aceeași condică pe anul 1844, la nr. 11 fila 33, găsim însemnarea: «Am primit leafa pe ghenarie — februarie și 20 de zile din martie lei 800» — semnează Ioan Ecleziarhul. Așa dar, Arhimandritul Visarion a venit la Biserica Curții-Vechi ca preot și ecleziarh la 20 martie 1844 prin înlăturarea sau demisia antecesorului său, ecleziarhul Ioan.

33. Stela Sava: Mînăstirea Mihai Vodă din București. Revista «Muzica», nr. 4, aprilie 1954, pag. 18—20.

34. Mînăstirea Mihai Vodă, fusese închinată mînăstirii «Simion Petra» dela Sfîntul Munte Athos.

35. Stela Sava. Lucrarea citată.

Indată ce a venit ca ecleziarh și preot la Biserica Curții-Vechi, Arhimandritul Visarion a făcut unele schimbări în personalul deservent al bisericii. Cel dintâi, care a trebuit să plece, a fost *Anton Pann* protopsaltul,³⁶⁾ din pricina neînțelegerilor ivite între noul ecleziarh și Anton Pann în privința muzicii psaltice, Visarion fiind susținătorul introducerii în Biserică a muzicii corale polifonice.

La 1 aprilie 1844, deci numai la o lună de la instalarea sa la Curtea-Veche, Visarion este înștiințat de Departamentul credinței³⁷⁾ că: «Dumirecă la 2 ale lunii curgătoare la 8 ceasuri evropenești, Măria Sa Prea Înălțatul nostru Domn (Gheorghe Bibescu n. n.) vine să asculte sfânta Liturghie la acea Biserică Curtea-Veche. Departamentul vestește pe Prea Cuvioșia Voastră, să faceți punere la cale atît pentru împodobirea bisericii cît și convenita rînduială spre a nu se întîmpla cel mai mic cusur» — semnează șeful departamentului, Florescu.

În toamna aceluiași an (1844) găsim o plîngere adresată către Mitropolie de către Ieromonahul Damaschin³⁸⁾, slujitor la Biserica Curții-Domnești, în care arată că a fost izgonit de la Biserică.

Iată această plîngere :

«Prea Sfinte și mult milostive stăpine, prea plecată jalbă.»

Înalta Prea Sfinției Voastre înțelepciune cunoaște nenorocita stare a subiscălitului. Am slujit mai mulți ani în Sfînta Mitropolie, am pătimit multe pînă și la ridicarea vieții în vremea trecutei răsvrătiri *de la anul 1821* și nici o răsplătire n-am dobîndit, n-au fost socotite nici jertfirile părinților mei *ce au hărăzit sfîntei Mitropolii moșia dealul Bărbăteștilor din prejurul poliției București*, căci astăzi mă văd nemernicit în desăvîrșită lipsă de cele trebuincioase viețuirii, o mîngiere numai îmi rămăsese, *m-au orînduitără preot la Curtea-Veche* și cu această osirdie mi-am alinaț petrecerea vieții, dar ca să-mi desăvîrșescă nenorocirea cei răi să ispitesc a mă izgoni și de acolo mai virtos acum în gura iernii. Milostiviți-vă Prea Sfînte asupra-mi și mă ridicați pe de o parte din noroiul osîndirii soartei cei cumplite iar pînă atuncea, pînă cînd adică bunavoință va da înlesnire de vreo înaintare cu o cît de *mică egumenie*, acum măcar în vremea aplecării spre bătrînețe, permiteți Prea sfînte *ca să nu fiu izgonit de la Biserica Curtea-Veche*, iar anii Prea Sfinției Voastre să fie de la Domnul mulți și fericiți.»

Prea plecată slugă Damaschin Ieromonahul.

La această plîngere, Mitropolitul Neofit dă următoarea hotărîre :

«Neofit, Cu mila lui Dumnezeu, Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei,

Cucernice protopeape Petrache al Plășii de Sus a Bucureștilor, blagoslovenie.

Cu toate că după cererea mahalagiilor bisericii Curții-Vechi am fost zis ca să rămîie molidva ta la această biserică, *iar Cuviosul Damaschin ieromonahul*, să se mute la vreo minăstire, dar fiindcă eclesiarhul bisericii Curții-Vechi zice că acesta să rămîie păzitor preot la biserică împre-

36. Anton Pann fusese numit la Biserica Domnească a Curții-Vechi în luna februarie 1841, după moartea Protopsaltului Filip, prin transferare de la biserica Albă. În conдика de cheltuieli a Bisericii Curții-Vechi pe 1841, f. 24 verso, găsim următoarea însemnare: «Dați protopsaltului *Anton Pan* analoghon din trimestrul lui ghenarie pe două luni, februarie și martie, adică de cînd a încetat din viață protopsaltul Filip, lđi 333 parale 13 — semnează Anton Pann, (cu litere latine, numai P e cirilic).

37. Nr. 769. Dosar 1/1844, fila 11.

38. Dosar 1/1845,, fila 1.

ună cu preotul Pandele, iar preotul Avram să se mute la *altă biserică*, mai ales că nici hirotonia nu este pă această biserică, pentru aceea poruncim Cucerniciei Tale, ca să găsești loc preotului Avram a-l muta la altă biserică, iar aci la Curtea-Veche va rămîne preotul Pandele și jeluitorul».

«Această copie întocmai după cea adevărată scrisă de jos iscălitul». Semnează Nicolae Popescu, 1844 noembrie 7.

De aici se vede, că ieromonahul Damaschin nu fusese izgonit de Visarion și de către Mitropolie, iar Arhimandritul Visarion l-a susținut, propunînd ca să fie mutat nu ieromonahul Damaschin ci preotul Avram slujitor la această biserică. Mai tîrziu însă, în 1845,³⁹⁾ Visarion cere el însuși înlocuirea lui Damaschin cu preotul *Ioan Porumb* de la Craiova, iar Mitropolia, deși o aprobă la început, revine apoi după o nouă plingere făcută de ieromonahul Damaschin.

Iată hotărîrea Mitropoliei:

«Netfit, cu mila lui Dumnezeu, Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei.

Prea Cuviosului Arhimandrit Chir Visarion eclesiarhul bisericii Curții-Vechi.

«Fiindcă ieromonahul Damaschin într-al cărui loc la acea biserică cu pecetluitul nostru sub nr. 2805 din 8 Sept. trecut s-a orînduit moldiva sa preotului *Ioan Porumb*, de la Craiova după înscris cererea Prea Cuvioșiei Sale drept nr. 55 s-a arătat acum cu jalbă către noi plingîndu-se că după atîția ani ai slujbei sale se vede depărtat de la biserică rămînînd să nu aibă cum a se chivernisi, rugăciune făcînd ca să rămîie tot acolo în slujba bisericii ca și mai înainte. I-am primit cererea și scriem prea Cuvioșiei Tale, ca pînă să se chibzuiască Departamentul a i se găsi alt loc, să fie primit de preot la acea biserică un soroc de 6 luni, tot cu leafa ce-a avut-o și mai înainte.

Neofit Mitropolit al Ungro-Vlahiei».

Pah. Josîma

(Primită 18 Octombrie 1845).

În năzuința de a apăra bunurile bisericii sale Arhimandritul Visarion pornește apoi proces sau redeschide procese vechi de revendicare pentru obținerea acestor bunuri. Un astfel de proces este cel purtat cu Moise Ovreul și cu alți cotropitori ai terenului paraclisului palatului domnesc și a altor terenuri ale bisericii, proces pornit încă din anul 1833 la divanul vremelnicesc și rămas în suspensie. În anul 1847 prin hotărîrea definitivă dată de domnitorul Gheorghe Bibescu, Arhimandritul Visarion obține cîștig de cauză asupra revendicărilor sale⁴⁰⁾.

De asemenea, ia măsurile necesare pentru a stabili întinderea curții bisericii, în conformitate cu cele hotărîte, în această privință, prin porunca domnească a lui «Ioan Constantin Hangherli vvd. i gospodar Zemli Vlas-cischoie leat 1798 ghenarie 25», dată cu prilejul parcelării Curții-Domnești, hotărîre după care obține copia cu nr. 108 din 19 iulie 1847 și pe baza căreia fixează hotarele curții bisericii.

În anul 1851 Arhimandritul Visarion institue o comisie «pentru cercetarea locurilor cu embaticuri ale catedralei bisericii invitînd pe dumnealor persoanele ce au clădit pe aceste locuri ale numitei biserici, ca să vie în presuavele cinstiului sfat orășenesc Marți la 27 ale Lunii Martie curgător,

39. Dosar 1/1845, fila 1.

40. Dosar 1/1844, fila 19 și *Delă* săvirșită 1847, fila 11.

(1851) la 9 ciasuri evropienești de dimineață cu toate hirtiile și sineturile ce vor fi avind pentru a lor stăpînire și anume»⁴¹⁾.

Urmează apoi o listă de 33 de embaticuri, printre care găsim și pe palarnicul Manuk, proprietarul vestitului han Manuk despre care se menționează în vechea condică de embaticuri, întocmită de eclesiarhul Popa Hrisi la 1 Aprilie 1806, că acest Manuk era embaticar al bisericii încă din 1806: «ce are două prăvălii împreunate înlăuntru în zidirea hanului și le are cumpărate de la dumneai văduva lui Anton Hio — peste drum de pușcărie» (fostul turn al Curții-Domnești, unde se păstra iarba de pușcă, iar mai apoi servea și de închisoare n. n.)

Armeanul Manuk-Bei, ridicat prin favoarea comandantului turc Mustafa Pașa, era boier muntean cu moșii. El avea cele mai strinse legături dincolo de Dunăre în lagărul turcesc. Căpătase însă de la ruși antrepriza ocnelor muntene⁴²⁾. Manuk-Bei avea la Constantinopol un palat unde cuiele erau petrecute *prin cîte o monedă de aur*, iar lemnăria de chiparos⁴³⁾. Hanul lui Manuk-Bei (era pe locul unde este astăzi hotel Dacia, str. 30 Decembrie nr. 62, vis-a-vis de Biserica Curtea Veche n. n.) a fost construit în 1808 și dărîmat în 1860. Intr-una din încăperile lui, se crede, că s-a semnat la 28 mai 1812, tratatul dintre turci și ruși.⁴⁴⁾

E interesant faptul, că în lista de embaticari ai bisericii, apare ca embaticară și *Sf. Mitropolie*, apoi: Panaoit Racheru ginerele lui Popa Constantin de la Stravondoforiu (sic), Oana a lui Hrisi eclesiarhul, Constantin Polcovnicul, Protopopul Nicolae de la Sf. Gheorghe, popi ai Stelii bisericii vechi, călugărița Manasia. Deasemenea se mai constată că biserica avea embaticuri și la biserica Vergului, pe embaticarul Ghiță Tamulea, iar «la satul Netezați Sud-Ilfov» pe șetrarul Ioan Ionescu⁴⁵⁾. Tot așa avea embaticuri în Ploești, pentru care primea o chirie de 31 lei.

În listele de mai sus sînt menționate și chiriile ce le plăteau embaticarii, chirii care variau între 2 și 150 lei anual. Arhimandritul Visarion pune ordine între embaticari și aranjează plata chiriilor, dintre care multe rămăseseră neachitate cu ani în urmă.

Dar rivna lui Visarion pentru bunul mers al bisericii sale, se vedește și din disputa pe care o are cu Mitropolia pentru o prăvălie — embatic de pe podul Belicului⁴⁶⁾ precum și din cererea pe care o face Mitropolitului Neofit cu raportul nr. 28/1847, cerindu-i să plătească bisericii Curții-Vechi suma de lei 104 «embatic neplătit din 1839 pentru două prăvălii ce Sf. Mitropolie are pe locul bisericii Curții-Vechi.»

Mitropolitul Neofit, cu nr. 3167/1847, răspunde Arhimandritului Visarion: «Ca să facă dovada că locul e al bisericii Curtea-Veche și că Mitropolia a plătit vreodată embatic»⁴⁷⁾. Pînă la urmă, însă, cu tot zelul său de a păstra și a mări averea bisericii, Visarion a fost nevoit, totuși, să vindă aceste embaticuri «în ohabnică stăpînire» foștilor embaticari cu o

41. Dosar B. 1844/1851, f. 16—20.

42. N. Iorga, *Istoria Bucureștiului*, pag. 207.

43. Papazoglu, pag. 111 apud: N. Iorga Op. cit. p. 243.

44. Grigore Ionescu în: «București, ghid istoric și artistic» 1938, pag. 178 spune, că s-a semnat tratatul dintre Franța cu Rusia. Negreșit e o eroare. Frédéric Danié la pag. 6 din «Istoria Romîniei contemporane de la reîntronizarea Domniilor pămîntene pînă la zilele noastre» zice, că pacea de la 28 mai 1812 s-a semnat între ruși și turci, tocmai în scopul ca rușii să aibe mișcările libere împotriva lui Napoleon, care pornise în fruntea oștirilor sale de la Drezda spre Niemen.

45. Dosar B. 1844—1851, f. 18—21.

46. Dosar I/1847, fila 8.

47. *Ibidem*, fila 9.

sumă de aproape 82. 000 lei, pentru a putea — face față marilor cheltuieli ocazionate de restaurarea bisericii după focul din 1847.

În legătură cu strămutarea odoarelor sacre și a catapetesmei bisericii, după focul din 1847, mai aflăm, că: «Bunurile bisericii Curții-Vechi au fost adăpostite în niște încăperi ale hanului Șerban Vodă, de unde arhimandritul Visarion este invitat de Departamentul credinței să le ridice și să le mute «în două încăperi de la minăstirea Sf. Apostoli, pentru care s-a făcut cunoscut Cuviosului Igumen ca să le sloboade, fiindcă încăperile de la hanul lui Șerban Vodă s-a găsit de cuviință să se deșerte, pentru așezare acolo a unei sotnii de pedestrime pentru strejuirea armelor ce sînt în hanul lui Șerban Vodă»⁴⁸).

În primăvara anului 1849 luna aprilie, încetînd din viață preotul Pandele Secheliu «efimer și duhovnic» la biserica Curții-Vechi, Arhimandritul Visarion face intervenție, să se servească *preotesei Luxandra* văduva pristăvitului preot jumătate din leafa-decedatului pînă ce se va orîndui un nou preot»⁴⁹).

În dosar se află și jalba văduvei preotese, pe care o redăm pentru frumusețea și duioșia ei (n. n. poate va fi fost concepută de Visarion însuși).

Document 4

1849

Prea Sfințite și milostive părinte,

«Subsemnata nenorocită văduvă a preotului Pandele Sacheliu efimer și duhovnic la biserica Curții-Vechi, vin să depun tristă mea stare în care am rămas în mijlocul a opt orfani la picioarele Prea Sfinției Voastre și ca la un generos stăpîn al casei mele, mă îndreptez rugîndu-vă plecat să întoarceți o părintească privire asupra acestor nenorocite ființe, cărora nu le-a rămas altă moștenire decît nădejdea în Dumnezeu și în Prea Sfinția Voastră și cunoscînd că nici cele dintîi trebuințe ale viețuirii nu am încă nici lăcaș de locuit, pentru că o căscioară ce o aveam fiind amenetarisită la un creditor al răposatului pentru o sumă de 5000 lei a închinat-o pentru deslăcarea lor, să binevoiți a vă milostivi ca pe de o parte prețuind slujbele sale de 20 ani în credință și evlavie, pe de alta luînd în băgare de seamă greutatea familiei ce n-are nicio hrană decît lacrimile de nenorocire, porunciți ca din leafa răposatului să mi se hotărască o sumă cît veți socoti de cuviință pentru hrana copiilor și dă nu pã viață, cel puțin pînă să se orînduiască altul în locul său vacant, după care Prea Sfinția Voastră, iarăși nu crez că vei lăsa pe fiii acestui bătrîn cinstit să întindă miinile ca să ceară milă de la cei ce tatăl lor le-a dat milă și dragostea lui Dumnezeu.

Primiți, Prea Sfințe rugăciunile nenorocitei mumi și ștergeți lacrimile de suferință și Dumnezeu va înmulți anii vieții Prea Sfinției Voastre în fericire».

Preoteasa Luxandra, Văduvă

Cererea este aprobată de Mitropolitul Neofit și de către Departamentul credinței. Mai tîrziu, în anul 1852, după numirea unui nou preot, pensia i se plătește din fondurile bisericii.

48. Document 2. Dosar 1849—1850.

49. Ibidem, Document 4.

Deasemenea, Visarion intervine pentru acordarea unei pensii și *Paraschivei*, preoteasa văduvă a «răposatului Dimitrie ce a fost slujbaş a acestei biserici din fondurile acestui lăcaș»⁵¹).

La 4 august 1949 cu adresa nr. 4616/849, Departamentul credinței invită pe «Prea Cuviosul Arhimandrit Visarion directorul Așezământului Horal, să vină întru întimpinarea Măriei Sale Prea înălțatului nostru Domn (n. n. Barbu Știrbei), care sosește miine Vineri la amiază și va trage deadreptul la *biserica de la cișmeaua lui Mavrogheni*, unde toți boierii și clerosul se va aduna la 11 ceasuri evropienesti, inainte de amiază, cu cinste face cunoscut Prea Cuvioșiei Voastre să faceți cuviincioasă punere la cale»⁵²).

Șeful Departamentului ss. Constanțin Văleanu

Mai jos scris mărunț de altă mână :

«La un ceas Măria Sa a venit la biserica Mavrogheni, unde a fost întâmpinat de vicarul Nifon cu alți doi arhierei și mai mulți egumeni cu Sf. Cruce și Evanghelie, cu intrarea Domnului în biserică, horul cîntăreților cîntă, «Cade-se» și îndată slavoslovie în vremea căreia Măria Sa s-a închinat la sfintele icoane și s-a întors de a stat lingă tron. Isprăvindu-se slavoslovie, s-a cîntat troparul «Mîntuește Doamne», apoi ectenia înmulțită, povosglaș și părintele vicar a zis un cuvînt, după care s-a zis polihronie-monul și s-a cîntat mulți ani de trei ori, apoi Măria Sa sărutînd sf. cruce au mers la cor gătit unde i s-a zis un cuvînt din partea orășenilor și a plecat la locuința sa în grădina lui *Pancovicî*» (n. n. această mențiune nu are semnătură).

Din aceste documente reiese că e vorba de înscăunarea domnitorului Barbu Știrbei (iunie 1849 — 29 oct. 1853) și că primirea lui după investire nu s-a mai făcut în biserica Curții Domnești, cum s-a făcut domnitorului Gheorghe Bibescu și tuturor domnitorilor antecesori, întrucît biserica Curții-Domnești la acea dată nu era încă restaurată, după focul din 1847, și că toată ceremonia religioasă (minus ungerea), a avut loc la biserica *Mavrogheni*, unde a cîntat corul condus de Vișarion și unde a ținut cuvînt de primire vicarul Nifon (n. n. viitorul mitropolit), din partea Sfintei Mitropolii. La acea dată mitropolitul titular Neofit, era demisionat; demisionase încă de la 27 iulie 1849.⁵³)

Mai aflăm iarăși că în calitate sa de director și conducător al corului, Visarion era chemat la ceremoniile religioase unde participa Domnitorul. Astfel: Departamentul credinței, cu nr. 6696 din 24 dec. 1844⁵⁴), pofteste pe arhimandritul Visarion să vină la biserica *Sărindarul* cu tot corul, vineri 25 decembrie, la ora 9½ cu prilejul serbării Nașterii Domnului, iar la 23 aprilie 1852, (Sf. Gheorghe) însuși domnitorul (n. n. Barbu Știrbei) participă la slujba de la Catedrala Curții-Vechi, lucru despre care Departamentul credinței comunică arhimandritului Visarion următoarele: «Miine, Miercuri, la 9 ceasuri de dimineață, Măria Sa Prea Înălțatul Domn vine la Biserică spre a asista la slujba de sărbătoarea Sf. Gheorghe. Să vă îngrijiți de împodobirea Bisericii, poruncind să se aștearnă postavurile credincioase în biserică și afară inaintea ușilor sfintei Bi-

51. Dosar 1/1855, fila 1 și 3.

52. Document 7. Dosar 1849—1850.

53. N. Iorga. Istoria Bis. Rom. Vol. 2, pag. 331.

54. Dosar 1/1844, fila 23.

serici»⁵⁵) E de remarcat, că aceasta e prima participare a Domnitorului la slujba de la Biserica Domnească a Curții-Vechi după restaurarea și tirnosirea ei de la 25 martie 1852.

La 25 mai 1852, Departamentul credinței pofteste pe arhimandritul Visarion ca, «in ziua de 25 Mai la orele 9 dimineata, să vină împreună cu corul cîntăreților, avînd și cele trebuincioase pentru sfințirea apei la cazarma Sf. Gheorghe unde se va săvirși sfințirea steagului dorobanților de Ilfov, in aflarea de față a înălțimii sale, iar sfințirea apei se va săvirși de Sfinția Sa Părintele Mitropolitul»⁵⁶), (n. n. la acea dată era domn Barbu Știrbei iar mitropolit Nifon).

La 25 iulie 1853, Departamentul credinței pune in vedere arhimandritului Visarion, că duminică 26 Iulie, la 9 ceasuri dimineata, «Excelența Sa Prințul *Gorciacov*, va merge să asculte Sfînta slujbă la biserica Curții-Vechi, deaceia să vă aflați mai de vreme la biserică *cu tot corul*»⁵⁷).

La 5 ghenare 1854, Departamentul credinței înștiințează pe Visarion că: «miine miercuri la 6 ale curgătoarei in ziua serbării Sf. Botez al Mîntuitorului Hristos la 2½ ceasuri de dimineată, este a se săvirși slujba sf. Liturghii la minăstirea *Sărindarul*⁵⁸), iar sfințirea apei se va oficia la bazinele dinaintea mașinilor cișmelelor pe marginea girlei. Departamentul face cunoscut prea cuvioșiei voastre ca să poftiți in arătata vreme la pomenita minăstire *cu tot corul*».

La 22 aprilie 1854 Departamentul credinței anunță pe arhimandritul Visarion, că: «miine la 23 ale curgătoarei este a se face paradă bisericească la sfința minăstire *Sărindar* la 9½ ceasuri dimineata cu ocazia aniversării Măriei Sale *Impărăteasa a toată Rusia*; vi se face poftire să veniți *cu tot corul la numita* minăstire mai înainte de arătatul ceas»⁵⁹).

La 3 decembrie 1854, Departamentul credinței comunică arhimandritului Visarion că: «Cu ocazia zilei onomastice a Măriei Sale prea înălțatul nostru domn (era domn Barbu Știrbei in a doua domnie 5 oct. 1854 — 25 iunie 1856 și-și serba numele in ziua de 4 decembrie Sf. Varvara — n.n.), urmînd a se face țeronomie bisericească, miine in 4 ale curgătoarei, la minăstirea *Sărindarul*. Departamentul vă invită pe Prea Cuvioșia Voastră ca să poftiți *cu tot corul* la 8½ ceasuri la pomenita minăstire». Semnează șeful departamentului, I. Cimpineanu⁶⁰).

De remarcat, că deși biserica Curții-Vechi era restaurată la acea dată, totuși «țeronomia» a avut loc la minăstirea *Sărindarul*.

La 5 ianuarie 1855, Departamentul credinței chiamă pe arhimandritul Visarion «*cu tot corul*» la minăstirea Zlătari pentru slujba Bobotezei⁶¹). Negrești nu va fi fost aceasta cea din urmă poftire să vie «*cu tot corul*» la diferitele țeremonii ce se făceau in prezența domnului, dar nu mai găsim nici-o însemnare oficială despre aceasta pînă la 24 martie 1857, dar atunci nu mai era eclesiarh Visarion și nu se mai vorbește de cor,

55. Dosar 1/1852, fila 2.

56. Nr. 4218 dosar 1/1852. Document 10.

57. Nr. 4009 dosar, 1/1853, fila 17.

58. Minăstirea *Sărindarul* era pe locul unde se află astăzi Casa Centrală a Armatei. Afost dărîmată în 1907, ca să se facă loc noului edificiu, Grigore Ionescu «București ghid istoric și artistic» 1938 pag. 25. Deasemenea, această minăstire era veche necropolă a familiei domnitoare Ghica. După dărîmare, timpla bisericii *Sărindarul* a fost dărîuită Bisericii din Rucăr. (Gheorghe Florescu. «Din vechiul București» pag. 30).

59. Dosar 1849—1854, f. 19.

60. Dosar 1/1854, f. 1.

61. Dosar 1/1855, f. 1.

La acea dată găsim adresa Ministerului Cultelor cu nr. 1019 din 24 martie 1857 către ecleziarhul Curții-Vechi, pe care nu-l numește și în care se comunică, că în seara zilei de 24 martie la orele 7 $\frac{1}{2}$ vine «Măria Sa prințul caimacan (era caimacan Alexandru Ghica. — iulie 1856 — oct. 1856 n. n.) ca să asculte serviciul divin la acea *catedrală* cu ocazia solemnității patronajului ei Buna Vestire» dându-i-se în grije — nu prezența corului, care nu mai era — ci ca să se aștearnă «postavurile trebuincioase și să se dea puțin foc la sobă, ca să se poată depărta aerul greu din biserică»⁶²). Probabil că atunci era ecleziarh la Curtea-Vechi Ion Steleanu dată pînă cînd este găsit în condica de cheltuieli că a primit salariu. Despre ecleziarhul Ioan găsim date numai în 1860, cînd Ministerul de Culte prin ord. nr. 155 din 23 ian. 1860 se adresează : «către părintele Ioan ecleziarhul Catedralei Curții Vechi».

Poate că era același Ioan din 1865, împotriva căruia se plînge preoteasa văduvă, Paraschiva : «căci de cînd a venit ecleziarh Ioniță Steleanu nu mi se mai dă pensia, pe care o primeam dela biserică»⁶³). Se pare însă că interimatul postului de ecleziarh n-a durat prea mult fiindcă în nov. 1862 Ministerul Cultelor cere «Arhimandritul Visarion de la *Catedrală* «să justifice suma de le 990 dați de Ministerul de Finanțe»⁶⁴). Și tot așa la 5 decembrie același an (1862), cere ecleziarhului «*Visarion*» să se desființeze din curtea bisericii «magazinele celor ce fac speculă cu rogojini, funii, albi, lopeți» cerindu-se curățenia curții⁶⁵). Mai mult, găsim pe Visarion ca ecleziarh al bis. Curții-Vechi și în anul 1863, fiindcă la 21 nov. 1863, Ministerul de Culte, al cărui titular era *Dumitru Bolintineanu* restituie ecleziarhului Visarion un cont de 566 lei nefiind bine întocmit»⁶⁶).

Aprecierea deosebită de care se bucura arhimandritul Visarion, atît în fața forurilor conducătoare de stat cit și în fața forurilor bisericești, se vedește și din «insigna» (medalia), ce i se acordă de către Secretariatul de Stat, precum și din delegațiile misionare ce i se dau de către mitropolie. Astfel : în septembrie 1850, Departamentul credinței, face cunoscut arhimandritului Visarion că i s-a decernat «insivenia» (insigna) împărătească cerînd să se dea răspuns «Cîstitului Secretariat al Statului de primire»⁶⁷), iar în anul 1852 Departamentul lucrărilor obștești se adresează arhimandritului Visarion cu titulatura : «Prea cuviosului Părinte Arhimandrit ecleziarh și *cavaler* Visarion»⁶⁸).

La rîndul său mitropolitul Nifon îi dă o delegație misionară pentru catehizarea și trecerea la ortodoxie a unui adept al sectei bezpopovcină : «Roman Evdochimov de nație rus, a dat jalbă că el fiind născut și botezat după eresul ce se chiamă bevpopovcine... a cerut voie să se boteze în legea pravoslavnică. Drept aceia fiindcă numitul Roman a înfățișat o dovadă iscălită de trei supuși rusești adeveriți și de cancelaria acestui generalicesc consulat rusesc... scris-am Cuvioșiei Tale să-l catehizezi»⁶⁹).

62. Dosar 1/1857, documentul 5.

63. Dosar 1/1865. Ministerul de Culte nr. 18527/65.

64. Dosar 1/1862 nr. 23232/62.

65. Ministerul de Culte nr. 24315/62 Dosar 1/1862.

66. Ministerul de Culte nr. 33334/65. Dosar 1/1863.

67. Dosar 1/1850. doc. 9.

68. Lipsește în man.

69. Dosar 1/1852, f. 10.

Cunoscînd, deopotrivă de bine limba rusă și romînă, a fost îndemnat de același mitropolit, Nifon, să traducă în limba rusă mai multe lucrări teologice printre care: «Canonicile învățăturii ale preoților», tipărită în anul 1864, după plecarea sa la Curtea-Veche⁷⁰).

III. Activitatea Arhimandritului Visarion la Biserica Domnească a Curții-Vechi pe tărîmul economico-gospodăresc

Odată venit la biserica Curtea-Veche prima sa grijă a fost așezarea, în bune condițiuni, a corului bisericesc, înființat cu mult mai înainte de a veni la Curtea-Veche, în care scop a construit un paravan nou «la kategumen» (cafas) pentru «Horul cîntăreților» și pentru care a plătit «ovreiului» 202 lei⁷¹).

Deasemenea, îl găsim, de la început, cu preocupări misionare, fiindcă chiar din primele luni ale venirii sale la Curtea-Veche, a făcut «o puțină pentru botezul străinilor cu cercuri și urechile de fier, vopsit verde», pentru care a plătit 96 lei⁷²).

Îl găsim apoi înoind și reparînd sfintele odoare ale bisericii, vestimente și mobilier, precum: nouă stihare, 4 feloane, 5 epitrahile, 3 orare, 14 perechi rucavițe, «2 tacîmuri de aere» o îmbrăcămînte a prastolului un acoperămint de prastol, 3 poaie de catifea, un tetrapod cu îmbrăcămîntea lui, un sfeșnic, un litier, un sicreiaș de bronz poleite, două sobe de fier, toate însumînd aproape 3000 lei⁷³).

De aci se văd zelul pastoral și calitățile gospodărești ale arhimandritului Visarion care în primele opt luni de la venirea sa la biserica Curții-Domnești, a putut realiza asemenea lucruri. Mai departe apoi, an de an, el a înfrumusețat și a sporit zestrea sfintei biserici. Astfel, în anul 1843, găsim că a plătit 630 lei pentru «dresul și poleitul cu aur al sfintelor vase și a cumpărat o linguriță nouă, aurită»⁷⁴).

În anul 1847, lucrarea de înzestrare și înfrumusețare a bisericii căpătă un nou avînt. În acest an mobilierul și odoarele sacre, ale bisericii sporesc cu următoarele obiecte: două măsuțe mici «în kategumen», sporesc cu următoarele obiecte: două măsuțe mici «în kategumen», poleitul cu aur al potirului și discului celui mare; două sfeșnice, «apliche» alb cu cîte trei ramuri pentru scaunul domnesc, un sfeșnic de «apliche» vopsit în negru; 8 coți plisă «roașe» și 15 coți ciucuri la perdele la două icoane mari; dresul și lustrul tuturor alăturilor din biserică; două felinare la ușa bisericii (n.n. probabil, se aprindeau noaptea), un sfeșnic mare de lemn, candelă de «farior» (sic) la icoanele de la kategumen; un tetrapod la horul cîntăreților; vopsitul străinii cîntăreților; materia și lucrul a două perdele în sfîntul altar pe laturile bisericii (n. n. proscomidia și diaconiconul); pentru lucrul și materialul la gătirea catechumenului; lui Gheorghe Rusovici pentru un tacim, «de fignituri de smalț» la Evanghelia bisericii; pentru două putinele cu cercuri de fier, pentru «zvînta zveștanie» toate aceste lucrări și obiecte de cult au costat aproape 3000 lei⁷⁵).

În aceeași condică de cheltuieli pe 1864, fila 39, găsim următoarea însemnare: «lucrurile ce s-au făcut la Rossia pentru biserică». Afîm din

70. Arhimandritul Visarion, *Cononicile îndatoriri ale preoților*, traduse din limba slavă, București, 1866.

71. Condica de cheltuieli a bisericii Curții-Vechi pe 1844, fila 33.

72. Ibidem, fila 32 verso.

73. Ibidem, fila 33—34.

74. Ibidem, fila 36.

75. Condica de cheltuieli pe 1847, fila 37, 38.

altă parte⁷⁶), că arhimandritul Visarion a fost la Petersburg în vara anului 1846. Cu acel prilej, deci, Visarion va fi procurat din «Rossia» odoarele, pe care le menționează și anume: «o zvită și un stihar pe cați fea roșie, cu două perechi rucavițe, un epitrahil, un briu și un orar diaconesc lei 1564, menționind că «toate aceste lucruri s-a făcut prin mine, prin ducerea mea la Rossia». Arhimandritul Visarion arată apoi mai departe că a procurat din Rusia, cu același prilej, încă o vizită și un stihar diaconesc «cu tot tacimul lor», mai ordinare lei 875; două stihare preoțești, unul roșu și altul havain de mătăsărie cu flori și cu fir lei 378; un vas de argint poleit cu aur (tiplotă) *) pentru căldură⁷⁷).

Cu acest prilej aflăm data acestui vas (tiplota), care se găsește și astăzi în biserica Curții-Vechi, avind gravată în jur o inscripție slavonă dar fără să aibe însemnată data. Plata acestor odoare e trecută la cheltuieli pe luna decembrie 1846, de unde se pot deduce două lucruri: a) că arhimandritul Visarion a stat în Rusia din vara anului 1846, probabil din luna iulie — când și-a luat concediul de la Așezământul Horcaț — pînă în luna decembrie a aceluiași an, sau că, b) le-a comandat în Rusia, în timpul șederii sale acolo și i-au fost trimis apoi în țară în cursul lunii decembrie.

Trecind în anul 1847 zelul arhimandritului Visarion pentru biserica Curții-Vechi nu se micșorează. El face mici reparații bisericii și o înzestreaază cu o frumoasă Evanghelie «imbrăcată cu tablă de argint poleită cu aur și cu chipuri de smalt» lucrată la Moscova și pentru care a plătit lei 1294, precum și cu «un sicriu de argint poleit cu aur (chivot), cumpărat de la Moscova pentru păstrarea sfintelor, în care argint curăț se află dramuri 550» pentru care s-a plătit lei 1650⁷⁸).

Ambele odoare — Evanghelia și «sicriul» (chivotul) — se găsesc astăzi în biserică, fără indicarea datei, dar pe care o deducem acum din documentele arătate. Adaugă la acestea și «un tacim de procovețe lucrate cu aur și cu catifeluri» lei 450⁷⁹).

În vremea focului celui mare ce a aprins Capitala (23 martie 1847), a ars și o parte din biserica Curții-Vechi și găsim însemnări pentru diverse reparații mărunte, făcute cu cest prilej, astfel: «plătit lui Solomon ovreiu pentru cele 35 geamuri, puse în locul celor stricate de foc lei, 96 lui Paraschiv Stoian pentru material și lucru la trei cercevele cu tocurele lor și cu vergele de fier lei 192⁸⁰); lui Paraschiv Stoian pentru chereștea și lucru la scara cea mare pînă la învelitoarea bisericii lei 89».

S-au făcut apoi reparații însemnate bisericii, care au început tot în anul 1847, și pentru care găsim că s-a plătit o primă tranșă de lei 30.000: «după adresele cinstiului departament cu nr. 2720, 8504 și 3586 și s-a slobozit domnului polcovnicului Banov, pentru cheltuirea la reparația bisericii Curții-Vechi, lei 30.000 din fondul ce se află depus la cinstiul departament»⁸¹). Dar despre restaurarea făcută bisericii, după ardere, se va vorbi într-un capitol special al prezentului studiu.

Cu prilejul focului au fost «strămutate podoabele bisericii și a tîmplei la cazarma Șerban Vodă», pentru transportul cărora s-a cheltuit

76. Gh. Breazul: «Inv. muzical în țara românească», pag. 12.

*) Pe tiplotă e următoarea inscripție slavonă: «Teplota vieri ispolniti duha svie-
tago» = Căldura credinții plină de Duhul Sfînt.

77. Condica de chelt. pe 1846, fila 38 verso.

78. Condica de chelt. pe 1847, fila 41.

79—80. Ibidem.

81. Condica de cheltuieli pe 1847, fila 42.

79 lei⁸²). Arzind și dependențele bisericii, arhimandritul Visarion a locuit într-o casă cu chirie: «pentru chiria cvartirului pentru ecleziarh ce s-a slobozit prin dezlegarea cinstiului departament cu nr. 4685 pe acest an 1847 lei 1600»⁸³).

Concomitent cu reparațiile bisericii, zelul neostoit a lui Visarion l-a făcut să continue pe mai departe inzestrarea cu odoare sacre a sfântului lăcaș. Astfel, găsim că în 1848 a plătit pentru «o Evanghelie format mic îmbrăcată la Rossia cu argint și poleită cu aur și cu smălțuri, peste tot cu transportul lei 2886»⁸⁴). Această Evanghelie, care, se pare, era mult mai împodobită decît cea din 1846, pentru care se plătise numai 1294 lei, nu mai există astăzi în biserica Curții-Vechi.

In anul 1849, Visarion e nevoit să ridice odoarele și catapeteasma bisericii, pe care le dusesese la cazarma de la Șerban Vodă și să le mute la minăstirea Zlătari plătiind pentru transportul lor suma de 48 lei⁸⁵). În luna decembrie a aceluiași an (1849), aduce din Moscova alte odoare pentru biserică în legătură cu care găsim următoarele însemnări: a) «Pentru adusul odoarelor de la Moscova pînă la București și plata cărușaiilor lei 635,65»; b) «s-a plătit la vamă pentru odoarele bisericii ce s-a primit de la Moscova lei 346,20»⁸⁶). Nu știm însă despre ce fel de odoare este vorba. Actualmente, în biserică, nu se găsește niciun obiect de cult care să poarte această dată (1849). În același timp lucrările de reparație ale bisericii continuau: «cheltuiți la reparația bisericii într-acest an, potrivit deslegării cinstiului departament nr. 2932 și cum se văd cu amănuntul în condica reparațiilor, peste tot 22.894 lei»⁸⁷).

In anul 1850, se continuă reparația și inzestrarea bisericii, făcîndu-se două mese pentru punerea sfîntului epitaif; se aduce bagajul bisericii (odoarele și catapeteasma), de la minăstirea Zlătari, pentru a căror gîzduire se plătește o chirie de 350 lei, iar pentru căratul bagajului încă lei 45⁸⁸).

Tot în acest an, luna martie, se plătește «comisiei de Roșu» 33 lei pentru «tăiatul pieții» în cuprinsul bisericii (deci separarea curții bisericii de piață) și se face «îngrădirea bisericii cu scinduri tocmit după contract 630 lei» semnează Gheorghe Armășelu⁸⁹). În luna octombrie a aceluiași an (1850), biserica se mai împodobește cu «două perechi procovețe pentru sfîntul potir și discos cusute cu aur și catifelate 1134 lei», cu lămurirea: «primiți de la Rossia prin mine arhimandrit Visarion». Apoi în aceeași lună se plătește: «Dumnealui zugravul *Pitaru Nicolae*», care drege 4 icoane împărătești și zugrăvește 49 icoane noi după contract» cu 5103 lei. Pentru păstrarea vechilor odoare ridicate de la minăstirea Zlătari și mutate în altă parte, se mai plătește o chirie de lei 700 «dumneaei Tinca Besmangioaica» de la 26 octombrie 1850 pînă la 26 octombrie 1851⁹⁰).

In anul 1851, se continuă restaurarea bisericii, cumpărîndu-se «doi stînjeni», lanț la turla bisericii «pe invelitori» și se cheltuiesc 347 lei,

82. Ibidem.

83. Ibidem.

84. Condica de cheltueli pe 1848, fila 44.

85. Condica de cheltueli pe 1849, fila 47.

86. Ibidem fila 48.

86. Ibidem, fila 48.

87. Ibidem.

88. Condica de cheltueli pe 1850, folio 50.

89. Condica de cheltueli pe 1850, folio 50.

90. Ibidem, folio 51.

«pentru iacerea și ridicarea podurilor la zugrăvi»⁹¹). Se mai plătesc 1575 lei, «chiria încăperilor pentru locuința ecleziarhului, hotărâți *după arderea din 1847*» și lei 75 «chiria încăperilor de ținerea tezaurului bisericii, precum și 66 lei păzitorului Tudorache ce priveghiază la biserică.»⁹²)

RESTAURAREA (REFACEREA) BISERICII DUPA FOCUL DIN ANUL 1847

În ziua de Pașt — 23 martie 1847 a ars Bucureștul, suferind pagube de 5.000.000 de galbeni sau 100.000.000 fr. francezi. Au ars peste 2000 case — tocmai în părțile cu prăvălii, și foarte multe biserici: Bărăția, Sf. Mitropolitie, Sf. Gheorghe Nou, Sf. Gheorghe Vechi, Băliște, Sf. Dumitru, *Curtea-Veche*, Sf. Anton, Sf. Mina, Udricani, Stelea, Lucaci, Ceauș Radu și Sf. Ștefan⁹³). Dintre acestea, bisericile «Stelea» și «Sf. Anton» nu s-au mai refăcut. Biserica Sf. Anton era în piața de flori și anume în actuala piațetă rotundă din interiorul ochiurilor de prăvălii, în care se vînd acum flori. Pe locul unde a fost altarul și prastolul bisericii, se află astăzi o cruce așezată pe un pedestal de beton, purtînd o inscripție explicativă a arderii acelei biserici. Hramul bisericii arse a trecut apoi asupra actualei biserici «Sf. Anton» Curtea-Veche. De la Biserica «Stelea» n-au mai rămas decît niște dale de piatră foarte frumos sculptate, care se crede că sînt acele ce în podobesc astăzi balustrada tindei bisericii de la spitalul Colței, fără să se poată preciza cu certitudine acest lucru.

Biserica Domnească de la Curtea-Veche, după focul din 1847, a fost restaurată însă numai în parte, față de forma ei inițială, și anume s-a refăcut numai partea centrală a vechii biserici, iar cele două paraclise laterale nu s-au mai refăcut. Zidurile acestor paraclise erau încă nedărimate complet pînă la ultima restaurare ce s-a făcut acestei biserici de către comisia monumentelor istorice, în anii 1928—1933. Perimetrul fostelor ziduri ale celor două paraclise sînt însemnate, în prezent, prin lespezi dreptunghiulare de piatră (dale). Restaurarea bisericii după focul de la 1847, se datorește arhimandritului Visarion, care a dat dovadă cu acest prilej, de multă pricepere și mult zel pastoral în săvîrșirea ei, avînd de luptat cu mari greutăți.

Pentru refacerea bisericii, s-au întocmit două devize, ambele purtînd data de 13 aprilie 1849⁹⁴). Primul deviz, în valoare de lei 325.933, cuprindea: pe lîngă «săvîrșirea bisericii de la Curtea-Veche» și *clădirea din nou* a unei clopotnițe cu *patru prăvălii* — ceea ce dovedește spiritul practic gospodăresc al arhimandritului Visarion — *precum și o casă de locuit*. Al doilea deviz, în valoare de lei 79.549, întocmit de arhitectul I. Schlater, nu privește decît «săvîrșirea bisericii Curții-Vechi». Domnitorul Barbu Știrbescu — pe baza referințelor Departamentului credinței — a aprobat în septembrie 1849, pentru motive de economie, acest deviz din urmă întocmit de arhitectul Schlater. Din raportul⁹⁵) pe care Departamentul credinței îl trimitea domnitorului, vedem însă că se mai făcuse devize de lucrări încă din 1847, în valoare de lei 57.765, de către arhitectul minăstiresc Sava,

91. Condicta de cheltuieli pe 1851, folio 54.

92. Ibidem, folio 53.

93. Frédéric Damé, București 1908, pag. 77. Apud: N. Iorga. Istoria Bucureștilor, pag. 254.

94. «Delă în privința săvîrșirii reparației bisericii Curtea-Veche, folio 1—2.

95. Ibidem, raportul nr. 6023 din 29 septembrie 1849, folio 3.

și că lucrările respective «s-au și executat prin domnul polcovnic Banov, căruia i s-au slobozit sumele». Era firesc, de altfel, ca inimosul arhimandrit să nu poată aștepta în fața ruinelor bisericii sale, ca începutul reparațiilor bisericii să se facă tocmai în 1849, fiindcă spune mai departe raportul Departamentului credinții — «Prea Cuviosul arhimandrit Visarion a făcut arătare către logofeție și sfânta Mitropolie că după arderea bisericii de focul întâmplat la anul 1847, sfântul locaș al *catredralei Curții-Vechi* se găsește într-o stare foarte jalnică din pricina prăpădinei focului», deaceia, el a început reparațiile încă din 1847. Din același raport mai aflăm și de existența unui alt deviz întocmit «de arhitectul iuncărul Belz», lucrările aceluia deviz făcându-se tot prin domnul polcovnic Banov. Din devizul lui Schlater, întocmit și aprobat în 1849, constatăm grija deosebită ce a purtat Visarion pentru facerea categoriei de cor «căruia i s-au pus puternice grinzi de stejar, în lungime de 4 stinjeni și i s-au făcut o scară rotundă ce ducea sus la categorii cu 30 de trepte». Mai constatăm, că pardoseala bisericii a fost făcută din 110 scinduri de stejar și că biserica avea și o ușă în dosul altarului. (n.n. această ușă ar fi absolut indispensabilă și acum dar, la ultima restaurare făcută bisericii, ea fost suprîmată).

Pentru zugrăvitul bisericii a fost trecut în deviz suma de lei 6500, iar pentru spotul pe dinafară a ei — ceea ce înseamnă că biserica nu avea pictură exterioară — 1500 lei. Lucrul interesant, apoi, e și faptul că în același deviz de reparații (al. 8) se prevede cumpărarea a mai multor odoare sacre, precum: un epitaf cusut cu aur, o cădelniță de argint, un policandru, 6 candelari mari și 30 icoane ale praznicelor zugrăvite pe aramă, toate însumând lei 20.670. Din raportul 6023/1849, al Departamentului credinții către domnitorul Barbu Știrbei, se constată, că o mare parte din această sumă și anume lei 13.226 «s-a răspuns pentru facerea acestor odoare ale bisericii la Rossia» unde, desigur, erau meșteri cunoscuți lui Visarion și mult mai iscușiți ca cei de la București.

Pentru învelitoarea bisericii s-a contractat cu Josef Schäffner «ca să învelească turnul cu tînchea, iar restul cu fier nemțesc». Pentru plata lucrului acestei învelitori intervine consulatul Prusiei, prin consulul Köning, care arată că numitul Schäffner se plinge, că mai are de primit de la lucrare încă 1700 lei. Consulul roagă pe arhimandritul Visarion să trimită această sumă lui Schäffner⁹⁶), indicînd că învelitoarea menționată inclusiv jghiaburile măsoară 120 stinjeni și jumătate.

Pentru «săparea» timplii, a două iconostase, și a unui jeț domnesc, a fost angajat cu contract renumitul sculptor *Babic*, iar ca poleitor meșterul Dragomir «care va polei toate acestea pe cretă cu aurul de cea mai bună calitate». Lucrarea totală va costa 180 galbeni împărătești și va fi gata la 1 aprilie 1848⁹⁷). Contractul a fost încheiat la 29 septembrie 1847, ceea ce înseamnă că zelosul arhimandrit Visarion a executat o mare parte din lucrările de restaurare ale bisericii înainte de devizul întocmit de Schlater la 1849.

Dintr-un «perilipsis» de venituri și cheltuieli pe 1847/48 vedem că, pentru zugrăvitul icoanelor de la timplă, s-a plătit lei 5140, iar pentru odoarele bisericii «aduse de la Moscova» lei 9670. Că pentru acoperirea acestor cheltuieli s-au făcut două împrumuturi de câte 1000 galbeni de la Casa Centrală și că «din ofișul domnesc» s-au luat, în două rînduri, lei 31.600; iar de la «dejurstfă» (casa oștirii), 1000 galbeni. Mai vedem, că la aceste

96. Adresa Consulatului Prusiei nr. 750/1848. «Dela» citată, f. 7.

97. Ibidem, fila 14.

lucrări de reparație au fost antreprenori ca: pölcovnicul Bancv, parucicul Ciupagea, iuncărul Belz și alții.

Pentru pictura bisericii (zugrăveală), a fost angajat profesorul Leca cu suma de 600 galbeni și în legătură cu aceasta Departamentul credinței comunică arhimandritului Visarion că «Măria Sa prea înălțatul Domn a binevoit să aprobe pe executant cu suma de mai sus cu următoarea rezoluție: «Primiți pentru considerația că *Leca este într-adevăr artist*»⁹⁸).

Mai aflăm, că în imediata apropiere a bisericii, erau ruinele casei «dumnealui pitarului Enache Popa Hriso», care amenințau cu prăbușirea și pentru care arhimandritul Visarion a căpătat aprobarea să le dărime. Dintr-o adresă a Departamentului credinței⁹⁹) luăm cunoștință că arhimandritul Visarion, pentru nevoile restaurării bisericii, a cerut învoirea domnească ca să vîndă embaticurile bisericii și că cererea aceasta a fost aprobată abia în 1851. S-a format atunci o comisie alcătuită din 3 juriști, care împreună cu arhimandritul Visarion au stabilit, pe categorii, numărul embaticurilor și prețul lor. Suma totală încasată din vânzarea embaticurilor, care au rămas apoi în «stăpînire ohabnică embaticarilor», a fost de lei 81.425. La 25 ianuarie 1852 arhimandritul Visarion cere aprobarea Departamentului credinței, pentru turnarea a două clopote în greutate de 600 oca, cu adăogirea la greutate lor a încă 94½ oca «din două sfeșnice, de care biserica nu mai are trebuință». Dintr-o reclamație a pitarului C. Nicolescu,¹⁰⁰) care cere să i se plătească șuma de lei 6000 rămasă de la turnarea clopotului, aflăm că, clopotul cel mare s-a spart chiar în ziua tîrnosirii bisericii (25 martie 1852). Din această intimplare a urmat un proces. La proces pitarul C. Nicolescu s-a dezvinovățit, arătînd că nu el, ci turnătorul Vlaicu clopotaru a fost de vină. Pînă la urmă, însă Pitarul Nicolescu a fost obligat «să-l facă zdravăn»! Arhimandritul Visarion a fost deasemenea nevoit să poarte procese cu *Iovanciu Maimarolu*, starostele covacilor, care nu executase lucrările de fierărie ale bisericii în bune condițiuni. Pentru lichidarea acestui diferend tribunalul polțienesc a format o comisie de arbitri, care a soluționat diferendul în favoarea bisericii, după foarte multe cîtări și aminări.

La sfîrșitul anului 1851, lucrările de «săvirșire» ale bisericii erau terminate, rămînînd să se mai facă doar ultimile cumpărături, legate de tîrnosirea bisericii. În cele ce urmează vom da lista obiectelor cumpărate și valoarea lor.

1. Lui Dumitru Chiriac, pentru 4 buc. chembrică, trei sfeșnice de alamă mici, o oglindă, un lanț la clopotniță, două perechi mucări, un clopoțel și 4 broaște la dulapul din altar și pangar, lei 204.¹⁰²)

2. Lui Ghiță Ioan, ceaprazuri pentru feluritele fețe de șiret și ciucuri ce s-au luat pentru facerea lucrurilor la biserică «cu *prilejul reînnoirii și sfințirii ei*»¹⁰³), ce se văd în cost, lei 219.

3. Lipscanului Diamandi Anghelovici, pentru materialele ce s-au luat la îmbrăcămîntea jețului domnesc, celui arhieresc, la 8 perdele, îmbrăcămîntea și poalele prastolului și a proscomidiei, precum la «zaveră» (sic), uși împărătești și facerea odăjdiilor de plisă neagră și altele, lei 877.

98. Dosar 3/1851, Documentul 7.

99. Dosar 1/1852, Dec. 13, folio 15.

100. Dosar 1/1852, Doc. 13, folio 15.

102. Toate cheltuielile și obiectele cuprinse în acest capitol se află în condica de cheltuieli a Curții-Vechi pe 1852, f. 56—59.

103. Biserica a fost sfințită și redată cultului la 25 martie 1852.

4. Pentru trei fringhii clopote, o pislă de așternut în altar, un tuci, 6 rogojini, 4 felinare perete și o toacă de lemn. Semnează preotul Androne
5. Dumnealul Hagi Simion, pentru 18¹/₂ coți postav verde, 12 coți postav roșu cite lei 8 și pentru 35 coți preț cite lei 3, fac peste tot, lei 536.
6. Ceaprazarului Leibu Moise, pentru 123 coți șiret și șnur de mătase, lei 30,27.
7. Pentru 6 luminări la icoanele împărătești, 3 oltari poleite împodobite cu flori, lei 324.
8. Tiparului pentru lucrul jețului arhieresc din altar, două dulapuri în firide, amvon diaconesc, precum dresul și lucrul pangatului și scaunului vechi, lei 159.
9. Pentru lucrul și ciucurii la 6 perdele ale icoanelor împărătești și două ale tablourilor, îmbrăcămintea prastolului și jertfelnic, a 3 jețuri și a policandrului și altele s-a plătit croitorului Ivanciu Moscu, lei 877.
10. Pentru relegatul cărților bisericești s-a plătit peste tot, lei 146 — semnează Costache Popescu.
11. Tapiserului pentru cusutul poalelor și stofelor la prastol și proscomidiar a «zaveriei» la ușile împărătești, tapițeria a două jețuri, îmbrăcatul amvonului și altele, lei 110.
12. Pentru o cercevea la inscripție și două cercevele la iconostas, peste tot, lei 212.
13. Pentru lucru și material la două sfeșnice de alamă la sf. altar, amindouă în greutate de 14 oca cite 21 ocaua și 2 vergele de fier, lei 299,10. semnează Iosif Landman.
14. Pentru un clește de policandru și vergea de aprins, lei 33,10.
15. Pentru 4 ciucuri fir la epitaf, lei 63.
16. Pentru spălatul și dresul argintăriei, lei 69,30.
17. Pentru 7 coți covor negricios cite lei 7 parale 30, lei 47,10.
18. Pentru un ceaslov mare, o liturghie și o psaltire, lei 88.
19. Pentru ștersul și așezatul policandrului și facerea a 24 bucle de tinichea, lei 40,20.
20. Un ibric de alamă la spălătorie, lei 46,20.
21. Pentru 9 bucle de alamă la luminările de la icoanele împărătești și la trei sfeșnice, lei 40,20.
- 22 *Cheltuielile ce s-au făcut la înnoșirea bisericii prin foaia ce s-a primit de ecleziarhul sfintei mitropolii, lei 859,50.*
23. Pentru trei prăjini și 3 coade de vulpe, două felinare mari, trei prosoape, două garafe și trei păhăruțe roșii, doi funți, luminări de spermanț, 12 sticle de candelă și altele, lei 408.
24. Dumnealul Chiriac pentru 3 bucăți chemică la invelitul policandrului și tetrapodului, 2 măture de păr, 12 cirligele strimbe la cercevele, un ciocan, o țigae de foc (n.n. probabil pentru topitul mirodeniilor la înnoșirea bisericii), 6 scripete diferite de alamă și un foraj de gunoi, lei 149 — semnează Chiriac și Simionovici.
25. Idem două broaște la ușile mici din altar și balamale, lei 22,20.
26. Cheltuiți de Ghiță paraclisierul pentru rogojini și chirie de adus verdeață, lei 46.
27. Ferarului pentru o cruce de fier la fereastră rotundă și ipsositul geamurilor lei 36.
28. S-a trimis covaciului Ivanciu Maimarolu prin cinstitul Departament bisericesc restul plății, lei 1764.
29. Pentru dresul *ceasornicului* bisericii, lei 34,35.

Totalul cheltuielilor se ridică în acest an al tirnosirii bisericii, la suma de lei 17.483,30.

Cu complectarea acestor cumpărături s-a terminat întreaga restaurare a bisericii după focul din 1847, iar tirnosirea ei a avut loc la 25 martie 1852.

În legătură cu refacerea bisericii după focul din 1847, de către Visarion, au rămas două inscripții: una, săpată pe o tablă de zinc¹⁰⁴) cu litere aurite are următorul cuprins: «Această catedrală cu hramul Bunei Vestirea Prea Curatei Născătoarei de Dumnezeu, la arderea Capitalei din 1847, martie 23 fiind vătămată și de vechimea ei s-a început a se preînoui în zilele Prea Înălțatului Domn *Gheorghe D. Bibescu*, iar în 1852 martie, s-a săvârșit și s-a împodobit din porunca Prea înălțatului Domn *Barbu Dimitrie Știrbei Vvd.*, Mitropolit țării fiind prea sfinția sa Părintele Nilon iar ecleziarh bisericesc și ostenitor la preînouierea ei a fost smeritul *Visarion* arhi-mandrit *rus*. Zogrăvirea s-a lucrat de profesorul de desen Constantin Leca».

A doua inscripție a fost săpată pe clopotul cel mare al bisericii, avind următorul cuprins: ¹⁰⁵)

«După arderea Bucureștilor din anul 1847, reînouiindu-se această catedrală la anul 1852 s-a pretornat acest clopot în zilele Prea înălțatului Domn *Barbu Dimitrie Știrbei Vvd.* ecleziarh fiind *Prea Cuviosul Arhimandrit Visarion rus*».

Celealte odoare și obiecte de cult, procurate sau făcute prin osîrdia arhimandritului Visarion, nu poartă nicio inscripție. Identitatea lor s-a făcut numai pe bază de documente.

Continuînd acum cu activitatea gospodărească a arhimandritului Visarion, după tirnosirea bisericii refăcute, constatăm același zel gospodăresc pentru dotarea bisericii sale. Astfel, în anul 1853, găsim că s-a dat 725 lei, 10 bani prin «cinstitul Departament, pentru a se face caldarimurile» în jurul bisericii, atît în partea uliței franțeze, cit și a șeparilor.

Cu acest prilej constatăm, că pavarea străzilor era suportată de proprietarii care aveau case la străzile respective. Astfel, arhimandritul Visarion protestează împotriva deselor contribuții ce i se cer, pentru plata «caldarimului» de pe străzile din jurul bisericii. La acest protest Sfatul orașenesc îi răspunde că: «supunerea proprietarului la plata analoghiei de pavagiu e legiuită prin *art. 5 secția 2-jața 520 din regulamentul organic* și nici o opunere nu-și are locul». Cere deci, ca ecleziarhul să despăgubească casa orașului de toată suma banilor preînși «indeplinindu-și cu aceasta și exemplul», după care urmează toți proprietarii vecini cu piețele publice¹⁰⁶).

Tot pentru apărarea drepturilor bisericii, îl vedem pe Visarion judecîndu-se ani în șir cu *Chiriac Pană Chirovici* în privința ferestrelor și a comunicației prin curtea bisericii. Procesul s-a purtat 4 ani (1847—1851) și s-a terminat cu cîștigarea drepturilor bisericii¹⁰⁷).

În anul 1854 se mai continuă încă lucrul de finisare a reparației bisericii, plătindu-se «dumnealui» chir pitarului C. Nicolau cuvenit pentru săvîrșirea bisericii Lei «6000» și pentru lucrul porților și dresul ulucilor:

104. Această inscripție s-a găsit, întimplător, prin subsolul casei parohiale. A fost probabil scoasă cu prilejul ultimei restaurări făcute bisericii în 1928—1933. În 1953 cu prilejul spălării picturii bisericii inscripția a fost repusă pe peretele interior de la intrarea bisericii.

105. Acest clopot despre care s-a arătat în altă parte, că s-a spart chiar în ziua tirnosirii bisericii și s-a returnat după aceea, a fost ridicat de către comandamentul german al Capitalei, în timpul marelui război din 1916—1918. În locul lui s-a făcut un alt clopot în 1929, în greutate de 700 kg. care a costat 110.000 lei.

106. Dosar 1/1853, fila 11 și 18.

107. Dosar 1/1851. «Delă săvîrșită».

(n. n. desigur imprejmuirea curții bisericii) ce privesc la contractul dumnealui lei 250»¹⁰⁸). I se mai plătesc «zugravului Adam pentru innoitul icoanelor hramului și Mintuitorului Hristos, lei 65; dumnealui Ivanciu Croitoru» pentru cusutul stiharului diaconesc și cusutul a trei îmbrăcăminti de pe tetrapod și iconostas 71 lei¹⁰⁹; dumnealui poleitorului Dragomir pentru dresul și poleitul unui tetrapod al bisericii, lei 98, cheltuiți la hramul bisericii și dați la săraci lei 216»¹¹⁰).

În anul 1855, îl găsim intervenind la Departamentul credinței și «la Măria Sa Principele domnitor» pentru aprobarea de pensie văduvei preotese Paraschiva «a răposatului Dimitrie ce a fost slujbaș bisericii». În același an Visarion e solicitat de protopopul local Ioan Hartofilax să primească a fi hirotonit ca diacon la biserica Curții-Vechi pe seminaristul Sin preotul Teodor. Arhimandritul Visarion îl acceptă cu rezerva că, deocamdată, nu are să-i dea locuință și nici salariu și va rămâne onorific.

În anul 1865 aranjează cu depunerea sumei ce a rezultat din vânzarea ambaticurilor (81,970 lei). În același an, probabil în luna iulie, arhimandritul Visarion pleacă, de la biserica domnească a Curții-Vechi, fiind înlocuit de «Cuviosul preot și duhovnic Ioan Steleanu»¹¹¹) căruia Departamentul credinței (documentul 3 nr. 4899 din aug. 1857), îi aduce la cunoștință că: «S-au trimis lei 3450 pentru plata preoților, diaconilor și a cuvioșiei sale... iar leafa cuvenită cuviosului *Arh. Visarion*, pină la oîrînduirea sfinției Voastre, se va răspunde după a numitului semnătură în condică».

Cu aceasta se sfîrșește pastorația efectivă a arhimandritului Visarion la Biserica Domnească a Curții-Vechi.

CONCLUZII

Din toate cele arătate, în cele ce au precedat, s-a putut constata rivalitatea pe care arhimandritul Visarion a pus-o în slujba bisericii Domnești de la Curtea-Veche, al cărei conducător și slujitor a fost. Deși de origine rus, el s-a identificat, totuși în chip desăvîrșit, cu aspirațiile românești și creștine ale poporului în mijlocul căruia și-a desfășurat apostolatul său. În scurtul timp de 12 ani (1844—1856) cit a funcționat efectiv la Curtea-Veche, Visarion a realizat, pentru biserica sa, lucruri pe care niciunul dintre antecesorii săi și din tot veacul al XIX-lea nu au reușit să le realizeze. Imprejurările politice ale vremii au fost, poate, cele ce au determinat plecarea sa de la Curtea-Veche în 1856 și, probabil, tot ele l-au mai readus cițiva ani mai tirziu la conducerea acestei biserici, pină în anul 1864, cînd pleacă definitiv.

Ce s-a mai întîmplat, după aceea, cu arhimandritul Visarion nu mai știm. Poate a decedat, ori poate a rămas încă la București ca pensionar, în casele proprii ce avea în Capitală. Nu este exclus iarăși, ca nostalgia pămîntului natal să-l fi chemat acasă după aproape 30 ani de activitate multilaterală pusă în slujba unui popor vecin și a unei biserici surori: «Maurul își făcuse datoria »... putea acum să plece!

Cercetările ulterioare vor stabili cîndva și cecece, pină acum, nu s-a putut afla cu privire la sfîrșitul său.

108. Condica de cheltuieli pe 1854, folio 64—65.

109. Ibidem.

110. Ibidem.

«Stelea» rămas disponibil după arderea acelei biserici în 1847.

Arhimandritul Visarion rămîne însă cel dintîi soî, care a adus în țara romînească muzica polifonică corală și a inițiat cea dintîi școală muzicală la noi. Strădaniile sale au generat mai tîrziu, conservatorul de as-tăzi. Despre activitatea sa, ca precursor al muzicii vocale polifonice, s-a ocupat în diferitele lor studii muzicologice, cunoscuți muzicologi din țara noastră: d-na Stela Sava, d-l G. Breazu și alții.

Arhimandritul Visarion a fost, este și va rămîne și pentru biserica Domnească de la Curtea-Veche, cea mai reprezentativă figură de cleric a veacului al XIX-lea.

Preot IOAN N. DARVARESCU

MINĂSTIREA VIFORITA

I. Cadrul geografic și pitoresc al Viforitei

Geografic, minăstirea se află în capătul de miazăzi al satului cu același nume, alcătuit din două cătune: Gura Văii și Valea. Cel mai vechi, este Valea. Intre ele și pînă la ele, o șosea duce la minăstire, printre case, unele bătrînești de tot, cu hrube adînci. Mîndrele căsuțe ale locuitorilor, înveșmîntate cu flori, au ajuns astăzi să lege scurta distanță dintre cele două cătune. Intreaga așezare se desfășoară pe o lungime de aproape 2 km., urmînd firul unei văi născută din desprinderile a cinci culmi răsfrînte ca degetele unei mîini. Aici, printre cultucile dealurilor, îmbrăcate cu barize de stăjeriș, cu livezi și podgorii, unii locuitori s-au adăpostit cîndva de *vîforul*, care uneori bîntuie aprig și vrășmaș în cîmpia largă a lă-lomiței.

Pentru drumețul sosit în gara de miazăzi a Tîrgoviștei, cu gîndul de a cunoaște mindra cititorie basarabenească, drumul se poate face les-ne pe jos. Peisajul pînă acolo este o încîntare pentru ochi și o adîncă re-culegere sufletească; distanța este numai de 4 km.: peste podul Mihai Bravul, printre tulpanele ogoarelor, pe lingă falnicile construcții ale în-terprinderilor de petrol și puternicul transformator de energie electrică. Dar se poate veni și prin halta Teiș, unde drumul este mai pitoresc și mai scurt, iar umbra bătrînilor cireși și plopi, mai odihnitoare.

Satul deschide priveliștea cramelor și caselor gospodărești revărsate pe cei doi umeri de deal: Aninoasa și Dealu¹⁾, împodobiți cu pometuri. Numai după ce ai străbătut jumătate de cale, cele două culmi se apropie și se string, pentru ca de îndată apoi, orizontul să recapete iarăși spațiu, pînă ce se lovește de prispelile întunecate ale codrului. Casele se țin în dea-proape, fiecare cu grădinița, cu fîntina și cu livada de pomi roditori. Dealmînterea, nici una nu se lasă mai prejos; pare că se îmбие cu zim-belle de rouruscă și regina nopții.

Chiar din margine, hudițile se despart în cruce. Cea din dreapta, ti-vită de garduri albe ca omătul, aleargă către răsărit, printre căsuțele aco-perite cu șindrila și umbrite de largile sprincene ale viței agățate sub stre-

1. Pe aceste înălțimi, la 17 octombrie 1595, s-a așezat oastea înfrățită a lui Mihai Bravul, Sigismund și Albert Kiraly, cu 20 tunuri, împotriva Turcilor lui Sinan Pașa, care se aflau în cetatea Tîrgoviștei.

șini, iese în Aleea Minăstirii Dealul și de aici, pe sub poalele înălțimilor, deasupra cărora se înalță și mai sus, înțepind cerul, schelele puțurilor de păcură — prin Răzvaduri, către Moreni sau Ploești. Pe cind aceea, care o apucă la stînga, șerpuieste către apus-miazănoapte, fiind străjuită de locuințe gătite — unele mărunțele de tot, ca niște tainițe — de glădicea țepoasă a gardurilor vii, de porți uriașe cu chenare înflorite și de alei cu plopi piramidali. Alături, o urmărește culmea căptușită cu podgorii — fostele vii brîncovenești²⁾ — cu migdali înfloriți primăvara, în culoarea mustului de vișine, cu crame retrase sub umbra livezilor de pruni, de meri și zarzări. Tot dealul — o minunată terasă — gilgiie în toiul lucrului, de muncitori. Din virful ei, ochii stăpinesc nemărginarea pînă în largi depărtări. Impodobită cu haina în diferite nuanțe a grădinilor — mantie de sărbătoare — aduce în priveliște, cu icoanele bogaielor regiuni din sudul Italiei.

Biserica de mir a satului este relativ nouă. Clădită în 1821, într-un stil apropiat de cel romantic, o singură navă și fără turnuri, de către Niccolae Fusea, cu fii Cristache, Constantin, Ion și fiica Elisabeta³⁾, a fost reparată în întregime în ultimii ani, cu ajutorul localnicilor și osîrdua neostoită a preoților, adăogîndu-i-se nișele laterale și turla de deasupra.

Ziua, satul pare pustiu: toți locuitorii sînt plecați la muncă, unii la lucrul cîmpului, alții la sonde, sau pe șantierele drumului de fier; abia seara se adună la un loc. Iar cînd negurile încep să crească, și noaptea să-și coboare draperiile, ulițele prind viață. Atunci, băetanii și fetele nu-și mai găsesc rîndul la fintini; bătrînii stau la cislă, în crucea drumului, în timp ce pilcurile vitelor, minate de copii, se întorc agale către staule, prăfuind aerul, asmuțind cliinii și răscolind pacea bucolică a înserării. Într-o astfel de zi, la asfințit, par-că ar arde cerul de vîlvătaia ultimelor raze, pe cînd sub culmea prelungă a Aninoasei, îmbrățișînd deopotrivă coroanele migdalilor și coarde vitelor, umbrele nopții, aburii ridicați de pe fața Ialomîței se tirie ca un văl de mireasă.

II. Satul Viforita

Intemeierea și locuitorii. Despre un sat al Viforitei în preajma anului 1530 — cînd s-a zidit minăstirea — nu se poate vorbi. Intemeierea lui nu poate fi legată de o anumită dată. Nicăieri așezările sătești nu s-au alcătuit într-un hotărît și singur an, dezvoltarea lor s-a făcut pe îndelet, treptat, urmînd vicisitudinile vremurilor, împrejurările politice, economice, evoluția în progres a comunicațiilor, etc.

Pentru ca Viforita să ajungă ceea ce se vede astăzi, a trebuit să treacă patru secole. Și în aceste patru secole, cite nu s-au întîmplat? Mai virtos decît vrerea călugărilor aciuai aici, au fost răfuielile stăpînirii cu navalnicii vrășmași turci, tătari, unguri, care au bătut necurmat cetatea Tirgoviștei. Și de fiecare dată oamenii se băjeneau și se îmbulzeau desnădăjduiți sub acest călcii de deal, în desîșul codrului și la adăpostul zăvoarelor minăstirești. Numai cit necaz și urgie a adus răsmerița din 1595, cînd Turcii au ocupat cetatea de scaun și robînd locuitorii, i-au silit să

2. Pe vremea lui C. Brîncoveanu se chemau «Dealul Tirgoviștei».

3. Un alt Fusea, Șerban, a ridicat în 1750, schitul Fusea, și tot el zidi biserica din Bezdead; în tovărășie cu Dima Stegarul, pe cea din Brănești; cu Radu Vătav de plai este ctitor în 1767 al bisericii din Pietroșița.

lucreze la întăriturile ei ; sau, cînd în 1610, «*Gabriel Bathory se aruncă pe neprevestite asupra Țării Românești, la sfîrșitul aceluiași an și făcu pe Radu Șerban să fugă, fără măcar a-și putea lua odată cu doamna și cu cele două fete și maică-sa*»⁴), «*dar Bator Gabor — povestește mai departe cronicarul — s-au tăbărit la scaunul Tirgoviștii, șezînd aici în țară trei luni, dînd voie ostașilor de au prădat toată și toate minăstirile, cit n-au rămas nimic în țară ; nici altă dată n-au mai fost aici în țară răutate și jaf ca atunci*»⁵). Înăluntrul zidurilor minăstirești, refugiații duceau o viață patriarhală, recunoscînd un singur conducător, pe egumen, supunîndu-se tuturor pravilelor minăstirești. Și astfel, cit ținea dirdora, suiletele lor o-părite de necazuri, se împărțeau puțin cite puțin din evlavia locașului sfînt ; iar cînd vremurile se îndreptau, cei mai mulți se întorceau la sălașele părăsite. Erau însă și dintre acei, care furați de ornduielile bătrînești ale monahilor — căci Viforita a fost la început minăstire de călugări — oblicînd că gospodăriile le-au fost distruse, cutezau să rămînă mai departe, cu incuviințarea egumenului, în preajma acestor ziduri, unde găseau lesne și din belșug, materiale pentru ca să-și construiască locuințele. Așa s-a înjghebat satul, la început folosîndu-se de bordeiele minăstirești și mai apoi, de mijloacele avute la îndemînă.

Ca mai toate alcătuirile noastre rurale din imediata apropiere a cîtorvîitorilor domnești, el a fost alcătuit inițial, dintr-un grup restrîns de case, poate o săliște, cuprinzînd numai citeva sălașe ridicate pe proprietate domnească, trecută apoi pe seama minăstirii. Mai tirziu, aici vor fi venit și liotele de țigani aduși de Tătari în desele lor năvăliri, deveniți din ce în ce mai necesari, pentru îndeplinirea tuturor trebuințelor gospodărești. Cu trecerea anilor, oamenii înmulțindu-se, locul a prins a se limpezi, iar pădurea depărtîndu-se în aceeași măsură de minăstire, se adăogară mereu alți pribegi. Astfel, odată satul întemeiat, locuitorii care nu aveau nici un drept, deveniră embaticarii birnici, primiți pe pămînt minăstiresc cu învoielii mărginite, pentru a fi la îndemîna călugărilor⁶). Ca paznici de livezi și prisăci, ca argați, morari, slugi pentru lucrul viilor și paza tamazlicului de vite, ei au desțelenit obcinile, au desrădăcinat stejarii bătrîni, au semănat și cules holdele cîmpului⁷). Prin ei, minăstirea își spori averea, rămînnînd față de ea «*rumîni*», adică atîrnau de un stăpîn căruia îi erau îndatorăți cu munca pe ogoare, cu diferite slujbe și podvezi, cu dijma și plăta dărilor.⁸) Răscumpărarea acestor locuitori de «*rumîni*» s-a întimp-

4. N. Iorga — Istoria Armatei Romîne, vol. II, pag. 85.

5. N. Bălcescu și A. T. Laurian — Magazinul istoric pentru Dacia, vol. IV, fasc. 5, pag. 304.

6. «Tradiția că rumîni existau în epoca întemeierii celor dintîi minăstiri, care după credința de mai tirziu, coincidea cu aceea a întemeierii statului și că ei formau populația satelor boierești și minăstirești, se constată așa dar, încă de la începutul sec. al XVI-lea. Concluzia aceasta stă în contradicere cu părerea astăzi admisă în istoriografia noastră că în timpurile vechi, țărani care trăiau pe moșiile boierești și minăstirilor, alcătuiind satele lor, erau oameni liberi. Libertatea țărănilor este o iluziune; ea s-a putut susține numai prin ignorarea organizării de odinioară». C. Giurescu — Vechimea rumîniei în Țara Romînească și legătura lui Mihai Viteazul. Analele Acad. Rom. Tom. XXXVII pag. 487—1915.

7. Pînă către finele veacului al XIII-lea, pădurea se cobora în apropiere de albia Tîlomiței.

8. În 1654, iunie 20 «Constantin Șerban întărește minăstirii Viforita, satul Vărăști și Gurguiășii de pe Mostiște cu rumîni. Rumîni veniseră cu piră la divan» zicînd cum că nu sunt rumîni de baștină, nici au luat bani, nici i-au apucaț legătura lui Mihai Vodă acolo, ci i-au ținut călugărițele cu sila». Domnul judecă cu toți boierii «și am ade-vărat în domnia mea că sînt rumîni ai sfîntei minăstiri Viforita de baștină de la strămoși

plat însă mult mai târziu și numai atunci când minăstirea a cōnsimțit la eliberarea lor, din «*milă, din ieriere sau prin plata unor sume de bani*». Din acești strămoși, băjenarii, deveniți robi, «*rumini*», și clăcașii de odinioară, se trag viforitenii de astăzi.

III. Descrierea cuprinsului Minăstirii

Minăstirea strînsă între clemușurile din jur ale culmilor împădurite, respiră numai printr-un girlici, singurul loc de acces pentru ieșirea din sat. Ca într-un imens amfiteatru, vilele stau rezemate de treptele înălțimilor, surzind în lumina crepusculară, pierdute și risipite printre podgorii și grădini înflorite. De îndată însă ce se zăresc turlele, hudița care conduce la minăstire scapă într-o largă toloacă. Din ea se respiră alte culți, se înalță ochioase alte case și se aștern alte podețe, pînă ce, prinsă între spinările a două dealuri, partea de miazănoapte a satului se desface, împresurind zdrențuțiile ziduri ale chinoviei.

În fața portalului de lemn, o salcie plîngătoare, rămasă din vremuri vechi, își înmoaie crengile despletite într-un firicel de apă leneșă, care îmbrățișează de jur împrejur tăpșanul minăstiresc. Altădată, albia lui, mai adîncă, va fi înlocuit șanțul — obstacol atît de des întîlnit și obișnuit în construcțiile întărite ale veacului de mijloc. Cu timpul însă, viiturile, nămolurilor și pietrele provenite din rătăcările streășinei despădurite au ridicat albia, au potmolit-o pe alocarea și au băhnit toloaca.

Chiar de la intrare, te întîmpină, de o parte și de alta, heiurile administrației, acareturile, stăreția veche — dar nu cea mai veche, căci aceea se afla odinioară în interiorul zidurilor — atelierul de covoare și chîliile maicilor. Îngrijii întreținute, ornamentate cu grădinițe parfumate, cu straturi scaldate în multicoloritul florilor, cu circei gingași de bunădimineața, cu ștergere înflorite, lăsate discret peste ochiurile ferestrelor, te îmbie la odihnă și visări. Toate sînt construcții de ieri, de alaltăieri, clădite la întimplașe, fără nici un plan, de meșteri localnici, în afara patratului de ziduri din vremea brîncovenească, moștenite din egumenie în egumenie, pentru a împlini lipsurile și nevoile gospodărești ale soborului călugăresc. La mijloc, mîndri și falnici, coboriți din vîrfurile munților, două șiruri de brazi svîrlă în răcoarea dimineții balsam aromat de rășină. În capătul lor, se înalță ca o frunte, zidurile înconjurătoare ale minăstirii, peste care joacă luminile răsăritului de soare⁹⁾.

IV. Inceputurile

Urmind o tradiție strămoșească, din păcate părăsită apoi, Vlad Vodă al VII-lea «*Intunecatul*» începe în al doilea an al domniei, zidirea minăstirii Viforita. Locul ales era cît se poate de potrivit, fiind la o svirlitură de băț de reședința domnească, căci scaunul fusese strămutat mai de mult, de la Argeș, la Tirgoviște, schimbare determinată de anumite condițiuni

de la întemeierea satului Vărăștii și Gurguiții și apucat și de legătura lui Mihai Vodă tot acolo rumini de baștină, cum știe toată curtea și toți boierii divanului și mari și mici». Ibid. ca mai sus, pag. 535.

9. «*Inconjurată de înălțimile verzi, înfășurată de livezi, vii și pădure, minăstirea își grămădește într-o adîncitură, pătratul de ziduri, biserica nou-nouță în reparația ei de dăunăzi și căsuțele răzlețe. E o veche ctitorie a lui Vlad Vodă din 1530, dar din zidirea de atunci n-a mai rămas altceva decît zidul foarte gros, a cărui formă încă a fost adeseori prefăcut. Un cutremur aduse clădirea din nou de pe la 1830 și acestea i s-a dat acum cîțva ani, cu cheltuiala Casei Bisericii, spoiala din urmă». N. Iorga — Sate și Minăstiri din România, ed. II, pg. 213.*

de ordin militar. În general, la acea vreme, situația politică a țărilor romine era stăpînită de personalitatea princelului moldovean. Petru Rareș, iar în ce privește Țara Românească, de luptele fratricide între cele două tabere de boieri. Aici, în gura defileului, străjuit de corhane și culmi împădurite, drumul din Ardeal dinspre partea Ungurilor, putea fi mai lesne apărat și închis, iar o eventuală invazie a Turcilor de peste Dunăre, mai repede stăvilită. La acea epocă, tirgurile nu se deosebeau prea mult de înfățișarea de azi a unor sate mai ridicate. Ba — de cele mai adesea ori tirgul era un sat cu o populație mai numeroasă, cu biserici mai multe și eventual cu o curte domnească pentru odihna domnului în trecere. Aici stăteau vameșii — dacă era cazul — implinatorii domniei, străjile cu oamenii nămiți, haznatarii, unde boierii veliți își aveau ridicate mindreconace, unde poposeau chervangii cu mărfuri și zaharale și unde se întâmpla uneori ca domnul să-și aibă reședința. În Tirgoviștea celui de-al XV-lea veac, se încrucișau trei din principalele șleauri ale Țării Românești. Unul, venea din munții Ardealului, pe valea Dimboviții și a Tălomiții (era cea mai scurtă cale de pătrundere în cîmpia munteană); un al doilea, trecea pe sub poalele dealurilor, legînd drumul de astăzi al Milcovului cu Oltenia; iar cel de-al treilea, se îndrepta direct către Dunăre, prin cetatea Dimboviței. La încheietura acestui nod de comunicații, se ridicau cei doi umeri, ca două cocoșe de culbec ai Vîforitei. Printre ei, curgea un pîrîiaș fără nume, vara sec cu desăvîrșire și numai atunci cînd începeau ploile mocnite de toamnă, sau ruperile de nori ale primăverii, i se umplea albia și curgea năbădăios la vale, trecînd peste maluri și acoperînd cu nămolul rupt din coasta obcinilor, tot drumul.

Cu Tirgoviștea în coastă — una din alcătuirile orășenești, cele mai vechi în Țara Românească, dealurile împădurite care ascund tainice așezări sătești, bogate în livezi, în ocnite cu sare și puțuri de păcură ridicate pieptiș în fața nemărginitei cîmpii dunărene, erau cu desăvîrșire pustii. La Dealul, ca și la Vîforita, locurile noilor altare au fost astfel așese, pentru a le feri de ispite și de bintuirile năvălitorilor¹⁰). Aici, furat de poezia vrăjită a codrului ialomițean, între dimburi întunecate, la adăpost de iscoadele numeroșilor săi vrăjmași, în fundul văgăunii ca o tainiță, poposî într-o zi Vlad Vodă. Locul era și atunci, ca și acum, o uimitoare priveliște pitorească, acoperită vederilor, în afară de sgomote, de primejdii și năvăliri, de circulația haină a drumurilor bătute de ciămbururi și de neliniștea svonorilor purtate de clăcari.

Cine poate ști ce va fi gîndul tînărului voevod, în clipa cînd s-a hotărît să zidească minăstirea Vîforita?

Mai sigur este că l-a frămîntat gîndul pentru o gropniță domnească, așa cum se înălțase la Cîmpulung, la Argeș, Dealul, ca și în alte părți în Moldova; dar scurtul timp de domnie nu i-a dat răgazul necesar să-și vadă planul împlinit, căci Vîforita a fost terminată abia la un an după năpraznica lui moarte.

La început, ținutul era pustiu; o poiană îngustă, îmbăiată vara de fierbînți văpăi cerești, iarna acoperită de troiene uriașe și de tainice neguri, înconjurată de desimele codrului, unde foiau tot felul de jivine și dihăanii. Pe atunci, poiana, cu o frîntură din poalele codrului, și dealul podgoriilor domnești, intrau în hotarul tirgului. Cărări neștiute decît de

10. ... iar mai jos, la curnătura dealului, ferită de priveala lumii, e Vîforita, minăstire de călugărițe». *Al. Vlașuță* — *România Pitorească*, Biblioteca pentru toți, pg. 115.

Iotri și ciobani, și un drum îngust, coborît din adîncul țihlelor, se infundau în coastele tapșanului, unde astăzi se întind pestelci înșorite de vii, smălțuite de cochete case podgorești și izvoadele de muncă ale locuitorilor. Mai tirziu, clinurile dealurilor și o parte din tapșan au fost dezbrăcate de frasinii și stejarii codrului, sălbăticiunile au fugit în adînc, valea a prins să se populeze și în jurul modestei ctitorii, călugării noi veniți și-au construit chiliile.

Intr-un timp, cînd fiecare voevod căuta să-și întreaacă înaintașul, Vlad Vodă, deși avea ca precedent pilda socrului său — care ridicase Probota refăcuse aproape toate lăcașurile predecesorilor, pe cale a se ruina, — nu a construit decît o biserică obișnuită; și oricare alta, apărută însă de un înalt pătrat de ziduri. De altfel, nici împrejurările nu l-au ajutat; o presimțire nemărturisită poate, l-a hotărît să nu se gîndească la o operă arhitecturală deosebită. După moartea sa, doamna Ana nu mai dispunea acum de bogatele mijloace bănești, ca pe vremea doamnei Mița; țara era sărăcită prin necurmatele lupte dintre frați, prin grelele biruri vărsate Turcilor, prin neostoita lăcomie a boierilor, prin nestatornicile orientări politice și, pe de-asupra, prin scumpele daruri făcute egumenilor și lavrelor grecești din Athos. Adăogați nesiguranța domnului, mereu hărțuit de intrigi, de comploturi, de viclesugul noilor vrăjmași ai țării și se va înțelege pentru ce Vlad Vodă nu a avut curajul și nici posibilitatea de a înălța la Viforita o ctitorie, care să-i preamărească numele. Dacă voevodul ar fi avut urmași, poate alta ar fi fost înfățișarea minăstirii, pe cînd astfel, noua fundație domnească rămase în părăsire, pe seama doamnei Ana, aflată, fără sprijin, în grija egumenilor și călugărilor greci, care-i terminară construcția. Numai cînd veni la domnie — peste un veac — Matei Basarab Voevod, lucrurile se mai schimbară și minăstirea își găsi pe cel de-al doilea ctitor.

V. Ctitorul—Filiațiunea

Ctitorul minăstirii Viforita a fost feciorul «din os domnesc», al lui Vlad Vodă, «cărui a se zicea că alintare și dispreț: Vlăduț¹¹⁾».

Coborît din singele lui Vlad Călugărul, Vlăduț n-a domnit decît 1 an și 9 luni — ceva mai mult decît fiul său — adică între 1510—1512, sub numele de Vlad al VII-lea «cu voia lui Dumnezeu și din porunca cînstîtului împărat». Scurta-i domnie nu-l arată cu nimic deosebit în fapte. Fiind într-o ceartă cruntă cu Neagoe, din partida boierilor craiovești, a dus o politică de duplicitate, închinîndu-se Ungurilor, după ce a fost căntănit de către Turci. Prin această nechibzuită atitudine, pierdu încrederea Porții și-și hotări singur veleațul domniei. Intr-o scurtă și aprigă luptă, dată pe un ger năpraznic și în faptul zilei, Vlăduț a căzut prins în mîinile Turcilor, «chemați de puternicii boieri ai Craiovei». A fost «ucis repede lîngă București, sub un pâr, retezîndu-i-se capul». Astfel a răposat «în anul 7020 (1512). Ghenarie 23, robul lui Dumnezeu Io Vlad Voevod, fiul prea bunului și marelui Io Vlad Voevod și într-al 25 an al vîrstei șezu pe scaunul domnesc și domni un an și nouă luni și jumătate. Și a venit domn Io Basarab Voevod și fiind luptă, au tăiat capul lui Io Vlad Voevod în cetatea București»¹²⁾. Acestea sînt slovele, care — săpate caligrafic în litere

11. N. Iorga — Scrisori de domni și Boeri, pg. 181.

12. A. D. Xenopol — Lupta între Dănești și Drăculești, Analele Academiei Romîne, tom. XXX, secția istorică, pg. 242.

unciale, pe lespedeza mormintului său, aflat la minăstirea Dealul — redau pe scurt și lapidar, întregul tragism al domniei lui.

În asemenea împrejurări triste se sfârși domnia aceluia care se intitula într-o scrisoare din Milești, datată «*in anul Domnului la 24 septembrie 1512, în cele 4 zile dinaintea lui Mihai Arhanghelul., Vlad Vodă, cu mila lui Dumnezeu, Voevod muntean, domn și maștean*». Fiul său, devenit mai târziu domn, avea să fie ctitorul Viforitei.

Cînd tatăl își pierdu capul, feciorul era prea tînăr pentru a domni. Îi lipsea dealtfel și sprijinul Porții, de aceea, învingătorul tatălui său de la București — Neagoe Basarab — se urcă în scaun pentru a domni 9 ani, pînă în anul 1521. Între timp, în Muntenia, luptele dintre frații de același singe, continuau cu cerbicie, minate de ambiții, încărcate de ură, hrănite de puterea deșertăciunilor, spre folosul dușmanilor țării. Vlad, viitorul domn din 1530, cit de fraged să fi fost, trăise clipe de groază în casa părintească. Toată viața l-a urmărit icoana tatălui său, batjocorit și decapitat, apoi într-o noapte, adus pe furiș în cetatea Tirgoviștei, de către boierii rămași credincioși, pentru a-l îngropa în taină la minăstirea Dealul. Chiar de a doua zi, înspăimîntat de jafuri, de prigoană de singe, a luat — împreună cu mama sa — drumul surghiunului, astfel încît tristă-i copilărie a fost mereu umbrită de griji, de vedenii, de harță.

El se însură de tînăr, și unele cronici arată a fi luat pe Chiajna — devenită prin a doua căsătorie «*Mircioaia*», fiica lui Petru Rareș, femeie cu calități excepționale, trecută în legendă, care și ea avea să încerce mai târziu întimplări nenorocite. Altele însă și aceasta pare să fie adevărul — înseamnă că ar fi luat de soție pe o soră a Chiajnei, Ana, un alt vlăstar al viteazului domn moldovean. De altfel, nicăieri nu găsim pe Chiajna că ar fi fost măritată cu Mircea Ciobanul în a doua căsătorie.

Vlad al VII-lea — ctitorul Viforitei — ajunsese domnul Țării Românești în împrejurări asemănătoare acelor care înlesnise tronul lui Neagoe Basarab. Se știe că după domnia scurtă și cu întreruperi a lui Vladislav al II-lea și cele două domnii zbuciumate, privind pe Radu de la Afumați, scaunul din Tirgoviște reveni lui Moise Vodă. Nici acest Moise nu avu o stăpînire mai fericită. «*El se arătase un slab prieten și aliat. Mai fusese și un domn crunt, care ucisese pe boierii cărora le datora scaunul. La 13 februarie 1530, el serba nunta surorii sale cu banul Barbu Craioveanuș, numit în locul lui Radu, cel dintîi urmaș al Piroului: atunci fură uciși boierii. Drăgan pieri cîteva zile mai tîrziu, pentru trădare. Cei ce scăpară, cerură și căpătără domn nou, pe Vlad, fiul lui Vlăduș*»³⁾. Așa se face că Vlad ajunsese acum la vîrsta cînd putea să ia conducerea treburilor obștești, se întorcea din pribegie — unde fusese fugărit de boierii Craiovești, ațîțați de Moise Vodă — însoțit de oaste turcească și de pilcul boierilor basarabenești devotați. «*Cu dînsul poartă Moise, în împrejurări necunoscute, lupte, din care iese în mai biruitor, trimițînd și ștafete de bucurie la Brașov. La jumătatea lunii iunie, el (Moise) era însă fugărit în secuime. Veni îndată în Brașov și merse apoi în Făgăraș, la Maylath. Acesta organizează o expediție munteană, care pornește din Sibiu la 18 august. Ea intră prin munții Făgărașului*»⁴⁾. În cronica lui Engel — în narațiunea întimplării lui Moise Vodă —, spune că după ce a fugit după ajutor în Ardeal «*cu bună carte ardelenească, s-a întimplat în Valahia, unde în 18 august 1530, iarăși și-au căpătat scaunul, pentru că au făcut să-i jure țara*

13. N. Jorga — «Istoria Arnielei Romîne», vol. I, pg. 253—254.

14. N. Jorga — Ibid. pg. 254.

din nou în Tirgoviște. Ci, Vlad Vodă, adunînd oaste și băîndu-se cu Moise Vodă la Viișoara, au căzut Moise Vodă cu cumnatul său Barbu, banul Craiovei». ¹⁵⁾ Deasemenea. N. Iorga, în aceeași «Istoria Armatei Romîre», relatează că «la Viișoara, pe la 20 ale lunii (august) se dădea o mare luptă n părțile Teleormanului — e drumul lui Radu de la Afumași în 1522 Turcii de la Nicopol, uciseră și pe Barbu și pe domn, Mayuath căzu în mîr-nile biruitorilor. Moise și cumnatul său ațlară la 29 august odihna lor la minăstirea Bistrița ¹⁶⁾».

Urcarea în scaun a lui Vlad Vodă, și mai puțin încă scurta-i domnie, nu se deosebește cu mult de a predecesorilor săi, exceptînd doar pe Neagoe Basarab, căci «Vlad Vodă, peste doi ani s-a înecat în apa Dimboviței».

Prea tînăr pentru greaua coroană a Basarabilor, învingătorul de la Viișoara își întrebuițează timpul într-o continuă vrajbă cu Craioveștii. Intîmplările istorice petrecute în domnia lui sînt necunoscute. Dar, «aceea ce știu — povestește C. Gane în «Trecute vieți de doamne și domnițe» = e că acest Vlad Vodă era un beiv și că abia după cîteva luni de domnie se îmbătă într-o zi atît de zdravăn, încît, pierzîndu-și centrul de greutate, căzu în Dimbovița și se înecă» ¹⁷⁾. Iar N. Iorga, în «Sate și Minăstiri», notează că «Vlad este fiul lui Vlăduț, domnitorul dintre 1510—1513, după cum ne spune un document din 26 iunie 1588, în care Mihnea Vodă spune că «a trecut în pomelnicul minăstirii din Deal și pe Vlăduț Voevod, părintele lui Vlad Voevod Inecatul». ¹⁸⁾ Alt document din 12 februarie 1583, întărește această filiațiune: «dar acest Vlad nu domnește mult timp și moare din o întîmplare. El se înecă la Popeștii din Ilfov, în apa Dimboviței, în 1532, nu de pe urma unei răscoale, ci la plîmbare, de unde i se trage numele osebitor». ¹⁹⁾ Vlad se află îngropat sub o grea lespede la minăstirea Dealul. Îngroparea osemintelor a fost făcută de blinda sa mamă. Se odihnește alături de tatăl său, în tainica obcină, îmbrăcață sub răcoroasa verdeață de brazi a ctitoriei lui Radu cel Mare. Dacă Viforita ar fi fost termiată înainte de anul morții, se înțelege că mormintul i-ar fi fost înconjurat în pietatea călugărilor de aici, pe cînd astfel, zace uitat și neștiut la Dealul, printre alte morminte domnești.

VI. Viața monahală după întemeierea Minăstirii

Este interesant de reținut că organizarea bisericească și așezămintele ortodoxe din vremea lui Vlad Vodă erau sub înrîurirea puternică a mediului constantinopolitan. Prin călugării greci și sîrbi veniți sau chemați de unii domni, prin călătoria pe care aceștia le întreprindeau la Poartă, cu prilejul investiturii, prin mărturiile ce veneau transmise de boierii pribegi, multe din formele de organizare ale ortodoxiei bizantine trecuseră și pe la noi. Dar această înrîurire se afirmă mai viu, atunci cînd Radu cel Mare aduse în țară pe Nifon — alungatul de Turci din postul de patriarh, pentru necredință — și continuă a se manifesta prin Neagoe Vodă, soțul sirboacei Milița «despotovna», care înzestrase și învrednici cu daruri

15. «Deci, cînd au trecut două luni, au venit Moise Vodă pre Olț cu Ungurii, și au avut război cu Vlad Vodă la sat la Viișoara, și au pierit Moise Vodă și Barbu, banul din Craiova și au domnit Vlad Vodă doi ani și jumătate și apoi s-au înecat în Dimbovița, în sat la Popești». N. Bălcescu și A. T. Laurian — Magazinul Istoric, Tom. 4, fasc. 5. p. 271.

16. N. Iorga — Ibid. pg. 255 și Inscriptii, vol. I, pg. 195—196.

17. C. Gane — Op. cit., pg. 89.

18. N. Iorga — Op. cit., pg. 255.

19. A. D. Xenopol — ibid., pg. 73.

scumpe marile larve ale Athosului. Atunci, urmînd o tradiție nu prea veche, un necurmat șir de călugări greci, muntenegreni și sirbi năpădesc curtea și ctitoriile domnești. Ori tocmai în această epocă se clădește minăstirea Viforita, în apropierea scaunului domnesc și a măreței mitropolii muntene din Tirgoviște. Deaceea, ea a fost la rînd cu alte ctitorii voevodale, între cele dintii așezăminte, care își îmbracă noua haină slavo-grecizată. Și aici, ca și la Vodița, Tismana, Argeș, Bistrița, Dealul — ca să amintim numai pe cele mai însemnate — monahii slujitori au fost de origine greacă, dacă nu și sîrbă. Astfel, «a fost apoi o bucată de vreme luptă între grecismul mitropolitului și slavismului egumenilor»²⁰⁾ fapt care a dus ulterior la înlăturarea pe încetul a tipicului și limbei slavone din biserică, prin o literatură religioasă bizantină, care, de fapt era în esență tot grecească. De altminterea, datorită lor, Viforita — ca nici o altă minăstire — afară de Dealul — se bucură încă de la întemeiere de binefacerea tiparului. Știm cum în preajma anului 1500, poposi în Tirgoviște, muntenegreanul Macarie — originar din Cetege — călugărul priceput în țina nouă a slovelor, meșteșug dobîndit la Veneția. Nimeni nu poate statornic cu precizie ce l-a determinat pe Macarie să vină la noi, sau poate aflase că aici era un mediu prielnic pentru meseria pe care o învățase cu pasiune. În Tirgoviște la început, și apoi în chillile Dealului, Radu cel Mare, predecesorul lui Vlad al VII-lea, îl ocroti și-i puse la îndemină mijloace pentru înființarea tipografiei. Cea dintii carte ieșită de sub tiparnița «*ieromonahului Macarie*» a fost «*Liturghierul slavon*», apoi *peste doi ani — în timpul domniei lui Vlăduț, tatăl ctitorului Viforitei*, un «*octoih*» slavonesc și, în urmă, «*la peste alți doi ani, sub Neagoie Basarab*», un «*Evangheliar*», tipărit în aceeași limbă

Cînd s-a clădit Viforita, Macarie, cu greutatea osteneților, lui tipărise deja cărțile de mai sus și cum proaspăta ctitorie era în imediata apropiere, atît a Tirgoviștei, cit și a Dealului, sub directa ocrotire a domnului, neîndoiește că noile pravile bisericesti au fost aduse mai întii aici, contribuind într-o largă măsură la îmbunătățirea vieții spirituale a monahilor. Chiar și mai tîrziu, minăstirea a continuat a se împărtași din noile tipărituri, mai ales după ce Liubovici — un alt sîrb — cu ciracii lui și cu diacoul Coresi — tirgoviștean de origină — continuară această tradiție a tipăriturilor. În astfel de condițiuni, desigur că Viforita a pășit către un progres mai accentuat și cu mult mai de vreme, decît celelalte lăcașuri contemporane. Într-o lume doritoare de a asculta cuvîntul biblic în orice limbă vorbită, călugării Viforitei au găsit în cărțile scoase din tiparnițele de la Dealul și Tirgoviște, noi posibilități pentru predicare.

Este greu de fixat anumite date în legătură cu întîmplările petrecute și legate de viața trudită a acestor monahi. Cu atît mai mult, cu cit nu ni s-a păstrat lista egumenilor mai însemnați; vremurile tulburi care n-au zăbovit să sosească, răsmerițele cu Turcii, dese schimbări întimplute în scaunul domnesc al apropiatei capitale muntene — așezată «*în calea tuturor răutăților*» și neigăduințele pe care și le-au luat unii egumeni nevolnici și lacomi, au făcut ca minăstirea să treacă adeseori prin grele cumpene. Așa s-a ajuns la răsrintia din ajunul glorioasei domnii a lui Matei Basarab, cînd călugării își luaseră lumea în cap și minăstirea era pe cale să fie părăsită. Numai datorită acestui domn și soției sale, doamna Elena, care — fără zăbavă — retraseră biserica, o ajutară cu danii și reasezară

20. N. Iorga — Istoria Romînilor prin călători, I, pg. 36.

trebile monahale pe rinduieli ferite de pricini și ispite, ctitoria lui Vlad Vodă reveni la vechile tocmeli și canoane și în locul calugărilor greci, se instalează călugărițele. Adevărul asupra schimbării personalului monah, îl găsim într-o mărturie prețioasă din memorialul misionarului slav, Dacsici, oprit în 1640 la curtea lui Matei Basarab, în Tirgoviște și în care se vorbește de minăstirea Viforita ca fiind «foarte frumoasă și de maici». Despre minăstirea Dealul, nu se spune nimic. Dar cu acest prilej, el îi judecă pe «călugării de acolo, niște bătrâni cari nici nu știu citi, nu sînt buni la nici un fel de lucru pe lumea aceasta». ²¹⁾ Ce s-a petrecut cu Viforita după aceea, nu se mai poate ști. Un lucru este sigur, că după Constantin Brîncoveanu, locașul domnesc a intrat apoi cu desăvîrșire pe miinile grecilor. ²²⁾ Abia în timpurile mai noi, după ce au plecat grecii și în locul lor s-au înscăunat călugărițele, cu toată autoritatea, munca rodnică a femeilor legate de stative și gherghef, a prefăcut iarăși viața, dintr-un grup de zavistnici și varvari, într-o obște harnică, plină de duhul smereniei și curvioșiei creștine.

VII. Inzeștrarea cu bunuri.

Căutăm să stabilim care va fi fost zestrea cu care ctitorul își învrednicise biserica ridicată drept mulțumire lui Dumnezeu, pentru biruința de la Vișoara; obiceiul era ca ctitoriile voievodale sau fundațiile vefiților boieri să primească în stăpînire — pentru întreținerea cinului monahal și purtarea slujbelor — daruri în obiecte de cult, de aur sau argint, giuvaericele, moșii, păduri, vetre de sat, heleştee, mori, prisăci și țigani robi, etc. ²³⁾ Deaceea, unele minăstiri ajung cu timpul să dispună de averi și proprietăți însemnate, ceea ce a făcut uneori ca viața călugărească să-și părăsească scopurile ei ascetice, devenind un azil de trîndăvie, exploatare și corupție.

Din păcate, arhiva Viforitei nu pastrează nici un act de proprietate sau însemnare din vechi și nici vreun document pentru identificarea daniilor primite în decursul anilor de la alți ctitori. Ceea ce putem afirma cu siguranță, este că ea s-a găsit în preajma jumătății întia a veacului al XVI-lea, ca proprietară a o parte din moșia Tirgului, cu vile care acoperă întreaga față a dealului, de la mieznoapte de minăstire, cu livezi și cu pădurea în mijlocul căreia a fost clădită. Cit a fost întinderea și hotarele lor, nimic nu confirmă și nici nu precizează. Pe măsură ce anii s-au depășit și, pînă la secularizare, s-au adăogat mereu alte dani. Astfel, avem de la Radu al VIII-lea Mihnea care a donnit în două rinduri — (1611 — 1616 și 1620—1623), trei documente, care privesc Viforita.

Cel dintii, este dat în 1612 — nu se arată luna și nici locul de scaun — întărindu-se minăstirii «bălțile și girtete din satete Giurguiași și Vărăști» ²⁴⁾.

21. Călugăr slav, din Croația, trimisul Papei. *N. Iorga* — *Istoria Romnilor prin călători*, II, pg. 28.

22. «Slobode» rămăseseră încă destule minăstiri, de care, cu toată fama cea rea, «Fanarioșii», cari, ca străini trebuiau să țină în seamă multe, nu cutezau a se atinge; rămăseseră destule minăstiri mai mici, cari nu au deocamdată o însemnătate pentru viața culturală și religioasă între ele și Ostrovul, a lui Neagoe Basarab, Viforita, refăcută de Radu Mihnea și de curînd dreasă, mărită și împodobită cu chiliile de Brîncoveanu...» *N. Iorga* — *Ist. Bis. Rom.*, vol. II, pg. 62.

23. La 6 oct. 1740, Chirici cupețul lasă prin diată «mănăstirii Viforita trezeci de taleri și cutele pentru învelișul minăstirii». — *V. Drăghiceanu* — *Mitropolia Tirgoviștei*, pg. 20.

24. Academia R.P.R. — *Documente privind istoria Romniei* — veac XVII, vol. II, pp. XIV, doc. 98.

Al doilea, din 2 martie 1613, nu numai că «*întărește minăstirii Vîfor tă bălțile de la Gurguiși și Vărăști, dar adaogă că stolnicii și sufarul să nu aibă nici un amestec*»²⁵). Iar al treilea, dat la 6 iulie 1614, întărește din nou aceleași bălți, în urma unei judecăți»²⁶). Apoi Matei Basarab îi dăruie, ca metoc, schitul de călugărițe pe care-l întemeiasse de curind, al Lăcuțelilor. Aici, fostul agă Matei și Doamna Elena zidiră «*pe marginea lăcuțelilor, în mijloc de pădure, în 1646 (1642) o minăstire. Ea se dir. mă la 3 ani după zidire, iar pisania fu găsită în anii din urmă, între ruinele ei. Atunci, Matei Basarab zidi o altă mică minăstire, chiar în lacurile de aici, după ce mai întii le secă. Constantin Brîncoveanu o rezidi din temelie. Cutremurul din 1802 o strică iarăși. Atunci, Grigore Brîncoveanu o meremetisi la 1849; pe la 1850, ea avea încă călugărițe*». Dar în afară de acest metoc Vîforița mai dispunea la Lăcuțele de o moară. Moara a mers pînă în 1865, cînd apa Ialomiței a fugit mai către miazăzi, părăsind albia și scocul roșii. Din această pricină, a fost închisă ca ne mai folosind, iar locuitorii au părăduit cu încetul și pe ascuns materialele de construcție, pînă ce la urmă, zidurile sau prăbușit, locul păstrindu-și doar numele. Tot Matei Basarab, cumpărînd de la moșnenii din Broșteni, pe Ialomița, «*părțile lor de moșie*», le-a dăruit Vîforiței. (Anexele 4—7 inclusiv). Deasemenea, ea dispunea — după socotelile aflate în arhiva stăreției, la Tîrgoviște — de un număr de prăvălii, de «*beciul brîncovenesc*» și de cîteva alte proprietăți dăruite de unii boieri tîrgovișteni pentru «*iertarea păcatelor și dobîndirea vieții de veci*». Din aceleași condici cu socoteli, se mai află că-o bună parte din podgoriile astăzi înstreinate, trunchiate, sau stăpînite samavolnic de locuitorii satului, aparțineau încă dinainte de Constantin Brîncoveanu, podgoriile domnești. Unele însă, prin daniile de mai tirziu, ale domnilor au intrat în patrimoniul minăstirii, curtea domnească rămîrînd numai cu obrațele de pe coaste, care și astăzi se chiamă «*Fețele domnești*».

Un document din 25 noiembrie 1836 arată că «*minăstirea Vîforița avea moșie în Măneștii de Sus, vecină cu Măneștii a Smarandei Măneasca dohloroiaia (văduva lui Silvestru Filitti). Smaranda cumpărase moșie în Cămănacul sau Coadă Isvorului, de la Constantin Lipoveanu. Moșia Bălțița, a boierilor Lipoveni, era tot trup din Mănești; Coadă Isvorului aparține la 1709 lui Logofăt Bucșianu*»²⁷).

VIII. Biserica Minăstirii

Exteriorul. În epoca de înfloritoare construcții — sfîrșitul veacului al XV-lea — amîndouă principatele dunărene sînt stăpînite de curentul religios epocal. Atunci se întemeiază și se clădesc cele mai însemnate minăstiri, atunci călugării Athosului poposesc aici, stimulînd duhul mistic și vanitatea voevozilor și atunci unii misionari catolici cercetează viața noastră, în scopuri propagandistice. Din acest moment, noi ne găsim la răscrucea a două înriuriri. De aceea, în domeniul artelor plastice — cu deosebire pentru arhitectura bisericească — nu am isbutit decît tirziu, să ne făurim un stil aproape național. Astfel, unele elemente arhitecturale dispartate ne-au venit din apus, prin meșteri sosiți din Ardeal, ca rezultat al misionarismului catolic. Este vorba de stilul gotic, caracterizat prin suplețe, și maiestate; de peste Dunăre ne-au fost aduse cu totul alte ele-

25. Ibid. doc. 152.

26. Ibid. doc. 264; facsimilul la pg. 551.

27. Arhivele Statului I. c. act. 34 și I. Filitti, Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino, pg. D...

mente, de un spirit cu desăvîrșire mistic, masiv, avînd un relief mai scund, dispunerea interioară trilobată, în formă de cruce, exprimînd stilul bizantin. Pe cînd acesta din urmă cuprinde în interiorul construcției toate formele aparente, goticul, dimpotrivă, lucrează numai în profil, reliefind și adăogînd exteriorul o sumă de motive și principii decorative. Cu toate acestea, nici unul din ambele stiluri nu s-a încetățenit la noi în formă originală. Imprumutînd unele elemente și dintr-o parte și dintr-alta, potrivit și posibilitățile locale, adaptîndu-le specificului nostru național, dacă constructorii noștri au reușit să înjghebeze un stil propriu în arhitectură n-au realizat același lucru în pictură. Este de constatat că o parte din construcțiile bisericesti muntene spre deosebire de acele din Moldova — s-au resimțit mai adînc și de unele caracteristici sirbe, găsindu-și expresia mai cu seamă în epoca lui Neagoe Basarab.

În privința zugrăvelilor, înriurirea este cu desăvîrșire bizantină. Rar întîlnim în bisericile muntene, liniile și formele Renașterii apusene. Influențai de subiectele epicului biblic, atît de variat în conținut, zugravii bisericesti au folosit factura frescelor, pentru a reda scene de un specific pronunțat ortodox. Ascetismul, foarte căutat ca inspirație în viața monahală a veacului al XV-lea și al XVI-lea, a sugerat — pe temeiul unei tradiții venite din sudul peninsulei balcanice, — chipuri ireale de sfinți, scene biblice de o excesivă sobrietate, decorațiuni florale și un colorit arhaic, șters primitiv. Această caracteristică o întîlnim aproape în toate picturile vechi din amîndouă principatele. Alteori, fantezia meșterilor zugravi a adăogat detalii necunoscute, alternînd descrițiunea scrisă din viețile sfinților, cu texte biblice. Aici nu a mai fost vorba de o influență, ci de un capriciu izolat, îngăduit și trecut cu vederea de ctitori.

Acum, dacă considerăm aceste constatări, vedem că Vîfiorita nu este din punct de vedere arhitectural, o construcție de proporții, și încă mai puțin reprezentativa vre-unui stil, deoarece nu intrunește nici un element deosebit. Renovată în citeva rînduri, ea și-a păstrat planul inițial, armonic și echilibrat, cu o navă principală segmentată în două încăperi și două abside colaterale. Ca dispoziție și secțiune longitudinală, se poate asemăna cu majoritatea ctitoriilor tirgoviștene. Soclul abia exteriorizat, sprijină o serie de colonade aparente, cu capiteluri îngropate, sub briul care încinge în partea superioară cîmpul zidurilor construcției. Cum exteriorul nu prezintă alte decorațiuni, s-ar părea că pentru înlăturarea aspectului monoton al pereților, constructorul celei din urmă renovări a aplicat aceste ornamente, lipsite de orice gust estetic. Cu acest prilej, acoperișul a suferit modificări radicale, printr-o reparație stingace; streășina îngustă încinge cu festonul ei biserica, iar materialul întrebuițat la început pentru acoperit, — de sigur plumbul — a fost înlocuit în urmă cu tablă albă de zinc. Deasupra lui, linia mediană este întreruptă de două turle cilindrice. Căptușite pe dinafară cu tablă, așezate pe cite o bază pătrată, primesc lumina în interior, prin cite patru ferestre, cu deschiderile longitudinale.

Fața este simplă; pe coronament, trei panouri polihrome, imitînd afresco-ul, înfățișează hramurile bisericii²⁸). Pridvorul, mai scund decît restul clădirii — adăogire tîrzie — închide cele șase coloane tradiționale pentru pridvoarele deschise, spre a obține o încăpere banală. Și aici, lumina pătrunde prin ferestre înguste, tăiate în ambrazură, fără, nici un che-mar deconativ aparent și lipsite de ogive.

28. De la stînga la dreapta» Sf Gheorghe, Nașterea Maicii Domnului și Sf. Nicolae.

La intrare, sub ușa pridvorului, așezată pe aceeași orizontală cu par-doseaua, o mîndră piatră funerară înlocuiește pragul. Linii de o distincție rară conturează textul slav, indescifrabil, și închis într-un chenar floral, pe cînd în partea din afară, ornamentațiile au dispărut, fiind roase de pa-șii credincioșilor. Cine să fi avut această strașnică idee, lipsită de pietate? În orice caz, ea se cere cit mai curînd desgropată și înlocuită.

Interiorul. Pridvorul este în întregime decorat cu zugrăveli, înfățișînd scene din Apocalips, chinurile iadului și alte diferite reprezentări biblice. Deasupra intrării în pronaos, pe fronton, tabla de marmoră albă, cu textul ctitoresc, cuprinde unele date nepotrivite adevărului istoric. Acest text este săpat în trei registre, cu caractere latine și într-o ortografie care lasă de dorit.

Interiorul bisericii a fost conceput pe baze simple, fără pretențiuni, avîndu-se în vedere numai rezistența și spațiul — materialul fiind exclusiv cărămida. Clasicile despărțituri interioare nu aduc nici o particularitate, alineamentul rupîndu-se în trei părți. Așa, pronaosul, de formă dreptunghiulară, continuă prin naos, separația rezultînd doar prin dispunerea a patru pilaștri masivi, proporționați ca construcție, angajați la partea superioară în trei arcade; iar din nevoia ca spațiul să fie cit mai larg, problema naosului a fost rezolvată prin adăogirea a doi sini colaterali, specifi-ci planurilor atonice, oferînd o completă armonie în proporții.

Altarul este semi-circular și prevăzut cu două nișe laterale, slujînd, una de proscomidie și alta de diaconic. Numai aici găsim un tavan în ca-rlotă sferică, pe cînd în pronaos și naos, tavanele se încadrează într-o di-spozițiune dreptunghiulară, modelînd colțurile și rezemîndu-se pe un siste-me de arcuri piezișe. Din mijlocul lor, pornesc sprinten, lunetele turlilor perfect cilindrice, siobode în interior și îmbrăcate cu picături.

Precum vedem, pretutîndeni se observă o orînduire corectă și sobră, deoarece, fără a fi evaluat spre un sistem de bolți cu arcade și principii gotice, cu frize și console, cu nervuri și timpane, constructorul a urmat un plan ce înclină mai mult către cel răsăritean, reușind să obțină o cons-trucție a cărei particularitate este unitatea, echilibrul, și armonia.

În ceea ce privește picturile, împrejurările prin care a trecut minăsti-rea, au împiedicat păstrarea lor originală.

Din nefericire, suferînd în citeva rînduri de incendii, tot de atîtea ori a fost reconstruită; deaceia, trebuie să mărturisim din capul locului că vechea pictură, oricum ar fi fost, a dispărut cu desăvîrșire, iar ce găsim este o pastişare de al-fresco stingace și de o calitate puțin acceptabilă. Se presupune totuși, că sub zugrăveala actuală, lucrată uneori în ulei, alteori în apă, s-ar putea ca într-o bună zi să descoperim mărturia secolului al XVI-lea. Ori, și această prezumție poate fi în parte înlăturată, prin înscrip-ția de dată recentă a mitropolitului Konon. Așa încît, sintem și aici re-duși prin urmare la o simplă bănuială, răminînd ca problema să fie des-legată în timp. În general, ornamentația este obișnuită, iar factura de a-ceeși măsură, a a utilizat abundant motivele vegetale închise uneori între chenare și cadre geometrice. Distribuția panourilor se succede după datina răsăriteană, înveșmîntînd întreg interiorul. Scenele din viața Mintuitoru-lui alternează pretutîndeni cu imaginile individuale ale personagiilor bi-blice; sfinții au figuri hieratice, desprinși de pămîntesc, proporționali ca desen, lipsiți însă de expresia simbolică a reprezentării acțiunii lor. Zu-gravul, de sigur certat cu armonia culorilor și în general cu arta, nu a iz-butit să dăruiască ctitoriei lui Vlad Vodă o lucrare meritorie. În unele lo-

curi, spații largi au fost vătâmate, iar zugrăveala a trebuit să fie înlocuită prin tencuială, ca urmare a numeroaselor adaosuri.

Aceea ce atrage însă luarea aminte, sînt tablourile votive. Astfel, întilnim în dreapta, pe perețele anume consacrat ctitorilor, portretele aproape în mărime naturală, ialnice, poate prea burlești, — și aici este vinovat zugravul, dacă nu cumva i s-a oerut aceasta, — ale marelui ban Grigore Brincoveanu și ale jupinesei Safta, soția sa.

Amindoi stau în picioare, îmbrăcați cu găтели, după moda începutului de veac (al XIX-lea). Ea poartă pe cap o tocă de pluș vișiniu, peste părul bogat, negru, strîns în zuluți des răsucți; corpul este cuprins într-o jupă lungă de catifea neagră, subțindu-i mijlocul și lăsîndu-i descoperiți umerii împodobiți cu șiraguri de nestemate. Are figura placidă, lipsită de expresie, ochii stinși — parcă ar fi uscați de lacrimi.

Ca toți boierii veacului trecut, el este dimpotrivă, într-o ținută trufașă, îmbrăcat cu haină de ghermesit avînd reverurile desfăcute larg în părți. Peste piept îi trece în diagonală un cordon roșu, cu steaua bătută în pietre de olmaz înliptă pe stînga. După obiceiul timpului, capul se pierde sub giugiuncanul de samur, impresionant de mare; iar figura-i încadrată de barbă, impresionează prin vioii ochi negri adăpostîți sub genele lungi și sprincenele stufoase. Amindoi țin în miini chivotul minăstirii, fără a o închina vre-unui sfînt, așa după cum s-ar fi căzut și este tradiția. Pe același plan cu chipurile lor, răsar din violența culorilor, sfioase, ca prin ceață, capetele celor doi ctitori, probabil Vlad Vodă și doamna Ana. Pictura este ștearsă, corpurile abia aparente, iar înfățișarea lor apare fantomatică. Voevodul poartă, ca și vecinul de alături, barbă albă, cu coroana domnească pe cap; pe cînd doamna Ana, în decolteu, figură de copil — așa cum credem să fi fost în adevăr — privește undeva, nedefinit. Adevărul este că atunci cînd Constantin Brincoveanu²⁹⁾ refăcu minăstirea în 1713, cu meșteri italieni «*în domnia sa de belșug și de strălucire*», îi aduse o sumă de îmbunătățiri, într-o așa măsură, încît poate fi socotit ca un al treilea ctitor³⁰⁾ după doamna Elina, soția lui Matei Basarab. Acum se repară și se înalță zidurile inconjurătoare, se construiesc noi chilii pentru călugărițe, se pardosește biserica cu lespezi de piatră și se reconstituie vechea pictură, dacă nu o zugrăvește chiar de isnoavă. Pe lîngă acestea, el nu uită pe întiul ctitor, strămoșul său cu două veacuri în urmă, Vlad Vodă «*și puse să i se zugrăvească figura în dreapta ușii de intrare*», așa cum se vede și astăzi. Numai că meșterul, obișnuit să zugrăvească chipuri de sfinți cu bărbi, și fără să cunoască adevărul asupra vieții lui Vlad Vodă, mai ales că trecuse 200 ani de la moartea lui, îi atribuie o figură de moșneag, pe cînd în realitate, el a murit de tot tînăr. Abia tirziu, după un veac și ceva, marele ban Grigore Brincoveanu, «*un strănepot al lui Constantin Brincoveanu, o repară pe la începutul veacului al XIX-lea și între alte schimbări ce-i făcu rezugrăvind biserica, puse de pictă în locul lui Constantin Brincoveanu, figura sa*»³¹⁾.

29. În Istoria Romînilor de C.C. Giurescu, vol. III, p. I, pg. reparațiile sînt atribuite doamnei Marica, soția lui Const. Brincoveanu: «*Între 1696—1699 ea restaură vechea biserică a schitului de călugărițe, Vîforița, de lîngă Tîrgoviște, lărgindu-i ferestrele, zugrăvind-o și adăogîndu-i chilii și o clopotniță*».

30. N. Iorga — Ist. Bis. Rom. vol. II, pg. 62; și Radu Greceanu — Cronica, pg. 228—229. «*Vîforița, refăcută de Radu Mihnea și de curînd dreasă, mărită și împodobiță cu chilii de Brincoveanu*».

31. Arhivele Olteniei — Ilie Chiriță, mai—august 1933, pg. 205: «*Chipul lui Grigore Brincoveanu se vede la minăstirea Vîforița și la biserica Domnița Bălașa din Buceurești, unde este și al soției sale*».

În partea inferioară a acestui panou, un epitaf în caractere latine, semnat de fostul mitropolit primat Konon, informează asupra împrejurărilor în care s-au produs modificările intervenite în tabloul ctitoresc.

De cealaltă parte a ușii, pe stînga, ochii se opresc pe figura tristă și îmbătrînită fără vreme, a egumenei contemporana soților Safta și Grigore Brincoveanu — Justina Periețeanca. Ca la judecata de apoi, ea privește rugător spre Cuvioasa Paraschiva, luînd parcă mărturie cinul monahal al minăstirii, zugrăvit pe același panou.

Între ambele panouri, în medalion, deasupra aceleiași ușii, se observă figura blindă a mitropolitului Konon Domici, «*arhiepiscop și mitropolit al Ungro-Vlahiei și primat al Romîniei*», înfățișat de o mină măiastră, ca și cum s-ar desprinde viu din mulțimea personagiilor biblice. Dar în afară de aceste tablouri votive, interiorul bisericii este împodobit cu o prețioasă catapeteasmă — sculptură în lemn — amestec de stil gotic și bizantin. Opera aparține aceleiași sculptor, Karl Stock, care a lucrat și mobilierul bisericilor Ghîghiu, Antim și Nicolae Șelari.³²) Iar între icoanele încadrate în catapeteasmă, strălucește darul lui Leon Tomșa Voevod și a leventinei Victoria, doamna sa, o splendidă pictură, înfățișînd pe Sf. Gheorghe, îmbrăcată în argint aurit. De jur împrejur, reliefată artistic, inscripția pomenește că «*această icoană a marelui mucenic Gheorghe, închinată este de creștinul domn, Ioan Leon Voievod, feciorul lui Ștefan Vodă (Vodă Tomșa) și de a lui prea lumați domni Victoria, fiind arhieru chir Grigorie în anul 1631, octombrie 1³³*», și ea înseamnă biruința sa asupra agăi Matei, cîștigată în preajma scaunului domnesc.

Pe pardoseala de scinduri albe, venite să acopere locașurile golite de lepezile lui C. Brincoveanu, nu se găsește nici o urmă de mormînt domnesc. Cu minăstirea Dealul în coastă și în apropierea mindrelor catedrale țirgoviștene, nici un voevod nu și-a încredințat osemintele acestui așezămint. Vor fi fost — dar cine poate ști — morminte pecetluite sub grele lezezi și în interiorul zidurilor Viiforitei, dovadă piatra funerară așezată prag; dar în urma transformărilor suferite, gropnițele au fost deschise, oasele, cite vor mai fi rămas necalcinate, și-au găsit odihna în altă parte, iar peste gurile negre ale pămîntului s-au așternut pentru a nu se mai cunoaște, scîndurile de azi, mai reci decît lepezile de odinioară.

IX. Ctitorii următori.

Este greu de dovedit care a fost contribuția fiecăruia din ctitorii trecuți în pomelnicul minăstirii, la păstrarea, reîfacerea și înzestrarea construcției lui Vlad Vodă. Dacă arhivele ei ar dispune de actele, în atingere cu aceste fapte de milostenie, documentarea ar fi posibilă, pe cînd astfel, sîntem siliți a recurge la informații și știri din cale afară de restrinse în conținut și șubrede ca adevărat istoric. Aceea ce se cunoaște hotărît, este faptul că adevărații ctitori, fără a mai menționa pe întemeietor, par să fi fost:

- Radu VIII Mihnea VV;
- Mihai Viteazul VV și doamna Stanca;
- Matei Basarab VV și doamna Elena;
- Constantin Brincoveanu VV și doamna Maria;

32. Boabe de grîu, martie 1933 — Artiști de eri.

33. N. Jorga în Ist. Rom. — Monarhii — pg. 33, afirmă că această icoană a fost dăruită de către Leon Tomșa Voevod și soția sa Victoria, la 20 februarie 1632.

— Grigore Brîncoveanu, mare ban și soția sa, jupîneașă Saffa — schimonahia.

Dar faptul că alături de ei sînt menționate în pomelnic și alte nume voevodale, dovedește că fiecare la rîndul său, a intervenit în viața minăstirii, înzestrînd-o cu proprietăți, reparînd-o atunci cînd împrejurările au cerut-o, sau i-au dăruit odoare, astfel cum era tradiția. De la o vreme însă, cea mai însemnată parte din bunuri au fost înstrăinate, jefuite sau distruse, fie din neglijența și lăcomia personalului minăstiresc, fie ca urmare a nenorocirilor abătute asupra țării, rămînînd astăzi doar însemnate pe pomelnic numele voevozilor și domnițelor pe care, călugărițele nu uită să le pomenească cu smerenia cuvenită, la privegheri.

Aceste nume sînt trecute într-un tablou, scris în slova incilcîtă a cîrîlicei, de o caligrafie fină, cu înflorituri, în negru și roșu.

Are forma dreptunghiulară, în dimensiunile aproximative 50/30 cm. Scrisul și decorația s-ar datora unui ieromonah Mina. Dar acesta și mai puțin orientat decît inscripția frontală din pridvor, îi așează pe ctitori probabil din auzite și din ce s-a păstrat undeva pe vre-o carte, căci altfel nu s-ar găsi Vlad Vodă tocmai în al treilea rînd, după Grigore Brîncoveanu și Leon Tomșa Vodă.

Iată pomelnicul, cu numele lor, astfel cum sînt orînduite de ieromonahul Mina :

— Grigore Brîncoveanu și Elisabeta schimonahia,	
— Leon W.,	— Bălașa doamna,
— Grigore Ghica W.,	— Stanca doamna,
— Mihai W.,	— Despa doamna,
— Radu W.,	— Maria doamna,
— Elena doamna,	— Mihai W.,
— Antonie W.,	— Victoria doamna
— Constantin W.,	— Gh. Bibescu W.,

Cronologic însă, acest pomelnic ar fi trebuit să aibă următoarea rînduială :

— Vlad Voevod,	Grigore Ghica Voevod,
— Mihai Viteazul W.,	— Antonie Voevod,
— Stanca Doamna,	— Constantin Voevod,
— Radu Voevod,	— Maria doamna,
— Leon Voevod,	— Mihai Voevod,
— Victoria doamna,	— Grigore Brîncoveanu,
— Despa doamna,	— Elisabeta Schimonahia
— Elena doamna,	— Gh. Bibescu Voevod.

Vlad al VII-lea Voevod (1530—1532) a fost adevăratul întemeietor al minăstirii și nici decum Vladislav Basarab, pe care pisania mitropolitului Konon îl arată a fi domnit între 1447—1456. Însemnarea este de două ori greșită : întii că nu Vladislav Basarab este ctitorul și, în al doilea rînd, Vladislav Basarab al II-lea — căci numai despre acesta poate fi vorba — a domnit între 1447—1456, deci cu jumătate de veac înainte de Vlad Vodă al VII-lea Inecatul.

X. Pomelnicul stareşilor

Un al doilea pomelnic aflat în altar cuprinde numele tuturor stareşilor, de cînd au fost înlocuiţi călugării prin femei, şi el pomeneşte pe :

	<i>Morţi :</i>	
Sofia	Irina	Tecla
Justina	Stefanida	Filoftea
Glicheria	Magdalena	Ambrosia
Varvara	Rahila	Olimpiada
Sevasta	Varvara	Evghenia
Pamfilia	Justina	Felonida

In viaţă :
Natalia
Cornelia
Veniamina

XI. Lucruri şi mărturii din vechi

Minăstirii Viforita îi lipseşte ceea ce în alte părţi au izbutit să înjghebeze unii slujitori ai aşezămintelor istorice : muzeul.

Aici nu poate fi vorba încă de așa ceva. Pricina este lesne de aflat : lipsa lucrurilor păstrate din vechi. De bună seamă, nu se poate spune că biserica, ce s-a bucurat cu prisosinţă de milostivul sprijin al celor mai însemnați voievozi munteni, să nu fi primit ca danii, în zestrea ei, diferite obiecte de cult, prețioase, atât prin valoarea lor intrinsecă și factura artistică, cit și prin faptul că ele veneau din partea unor donatori domnești. Cîteva mărturii scrise dovedesc că aceste danii nu au lipsit. Astăzi, însă, nu se mai păstrează decît un număr neînsemnat de reminiscențe, iar cu puținele obiecte salvate din ghiarele tuturor nenorocirilor, nu s-ar putea alcătui decît o colecție de piese, cu totul modestă. Totuși, grija cea neostoită a egumenilor din ultimii ani, a grămădit în cîteva cămări ale vechiului arhondaric, o sumă de lucruri, unele însă de importanță discutabilă. Din epoci diferite, este de reținut un număr de icoane, arse de sărutările credincioșilor, fresce pe lemn, a căror zugrăveală, uneori naivă, alteori ieșită din miinile vre-unui meșter anonim, arată chipuri biblice supte de suferință, melancolice, cu membrele țepene, subțiri, peste umerii cărora cad aurii plute.

În deobște, toate aparținînd veacului trecut, păstrează încă aidoama, strălucirea înflăcărată a aurului și coloritul inițial. Nu mai puțin interesante sînt frînturile vechi ale unor uși împărătești, stinghere, printre alte lucruri mai noi. Ele au completat cîndva, podoaba vre-unei catapetesme, dinainte de Constantin Brîncoveanu. Sculptate cu migală, înflorite, de o artă deosebită, cu cadre în medaion, splendide în coloritul auriu al arcurilor ce se frîng deasupra reprezentărilor picturale, gîndul te poartă la metodele și tradiția săpăturilor în lemn, de la sfîrșitul veacului al XVI-lea. De amînit sînt și cele două policandre pentru lumînări, piese rare, de efect, și un epital pe catifea vișinie, ceva mai vechi.

Apoi, alte două epitafuli, brodate măiestrit și atîrnate în pronaosul bisericii, din care, unul, împodobit cu mărgăritare *lucrat și dăruit sfîntului schit Viforita, de Sevastia Ceanolu, în iulie 1860* ; iar celălalt, țesătură în imitație de gobelin, amîndouă lucruri de răbdare și iscusință.

Intr-o raclă, străpunsă de cari, zac împăturite, odăjdii și alte veșminte scumpe, străie de praznice domnești, ieșite din întrebuințare, daniile milosirde ale oamenilor vechi, numeroase bucoavne și cărți în slova dinainte și nouă, cum ar fi câteva manuscrise cu cîntări religioase, scrise de un călugăr necunoscut, multe acte și catastifuri de tainice soțoteli din acele veacuri, izvodiri și rînduiri pentru datoria cea de obște, jălbi pentru «*giudecăți*», pomelnice, etc. Nu lipsește nici «*Foaia pentru minte, inimă și literatură*» a lui Gh. Barițiu, tipărită în 1839.

Pe un perete atîrnă o corectă litografie, neînsemnată ca desen și totuși exactă în amănunte: înfățișarea minăstirii de acum un veac, cu zidurile întregi, cu clopotnița masivă — în felul turnului Colțea din București — avînd o turlă proporțională și intrarea boltită în arcade larg deschise. În marginea de jos a desenului, reprodus după un original necunoscut, se află următorul text: «*Minăstirea de călugărițe Vișorita, se află în districtul Dîmbovița, lângă Tîrgoviște, este fondată la 1530, de Vlad Voievod Basarab și mai la urmă, Matei Basarab au intrupat-o cu schitul Lăcu-leșe*».

Restul obiectelor sînt de dată recentă, cele mai multe dăruite de către Grigore Bibescu-Brîncoveanu, fost prim efor al Așezămintelor Brîncove-nești, între care busturile — astăzi sfărîmate în cutremurul din 1940 — ale bunicilor săi, Grigore și Elisabeta Brîncoveanu.

Praful a nins peste beteala păianjenilor, peste icoane și odoare, peste ștergere și peste luciul mobilelor roase, ca o brumă fină de toamnă; și eu caut în încăperile bătrînului arhondaric, umbrele trecute ale boierilor brîncoveni. Cînda, pe temelii unor drepturi ce și le-au luat singuri, ăceștia preschimbaseră învechita construcție de ospetie, în reședință personală. Călugărițele, pioase și neștiutoare, au păstrat pînă astăzi, în parte, iatacurile «*princiare*», așa cum par a fi fost odinioară. Cîteva odăi cuprind încă mobilele și dispunerea cuprinsului interior ca și atunci cînd beizadelele veneau aici.

Intr-un iatac rînduit după stricta modă orientală, toate par incremenite într-o tăcere înghețată de cavou: divanul scund, acoperit cu macatură de Damasc, sofa cu speteaza arcuită și telurile îmbrăcate în rips de mătase, masa din lemn de trandafir, jilțurile moi, sipetul înflorat, sfeșnicele de alamă, tacîmul ligheanului turcesc cu ibric, narghileaua și chiseaua de tutun, mucarnițele și lavițele minăstirești. În refluxul făclîilor albe care picură luminițe firave, mobilele de mahon sticlesc ca niște imense bibelouri de vitrină. Decorul amintește caifetul de odinioară boieresc slujit în liota pedergiilor țigani șerbi. Ochii sfinților de la iconostas — figuri mate strălucesc fantomatic și mirosul de flori uscate, izul odăilor nelocuite. Pe covoarele cu linii albe și cimpuri de nuanțe șterse, pașii amuțesc, iar tăcerea pare a veni de peste veac.

Astăzi, toate aceste icoane și fantasme s-au mistuit adevărindu-se încăodată cuvîntul Apostolului Pavel: «*Că nu am adus nimic în lumea aceasta, arătat este că nici nu vom putea duce*».

AUREL GHEORGHIU

MANUSCRISELE DE LA MAREA MOARTĂ

În anul 1947, cînd s-a anunțat că — într-o peșteră, lângă Marea Moartă — au fost găsite unele manuscrise vechi, vestea n-a produs prea mare impresie. Au trecut de atunci zece ani; dar încă în 1954, André Parrot, cunoscutul arheolog francez și curator șef al Muzeului Național Francez, își permite să scrie: «Cine n-a auzit de Sulurile de la Marea Moartă?»¹⁾.

Și în țara noastră «s-a auzit» despre aceste Suluri, dar — avînd în vedere excepționala lor importanță pentru teologia creștină — este nimerită ca problema să fie cunoscută mai adînc.

Astăzi, după trecerea a zece ani de la descoperirea Sulurilor, un index al bibliografiei apărute despre acest subiect, ar umplea peste 100 pagini de revistă. Acest fapt ar fi singur suficient spre a arăta importanța descoperirii. Prof. William Foxwell Albright, de la Universitatea «John Hopkins», din Baltimore, o numește: «cea mai mare descoperire de manuscrise din timpurile moderne»²⁾.

La cele mai multe dintre congresele științifice-arheologice, teologice, orientaliste, ba chiar și filosofice, manuscrisele de la Marea Moartă au ocupat un loc de seamă, uneori chiar locul întâi. Primul congres al savanților Vechiului Testament i-a acordat sesiunea de deschidere³⁾. Congresul de Istorie a Religiiilor, ținut la Amsterdam, a avut o secțiune care s-a ocupat cu aceste manuscrise⁴⁾. Cea mai mare parte din Universități au dedicat în facultățile de specialitate, serii speciale de cursuri, asupra acestui subiect. Pentru elucidarea unora dintre problemele ridicate de manuscrisele descoperite, Societatea Americană de Filosofie i-a oferit posibilitatea D-rului Trever, să viziteze, timp de două luni, muzeele și bibliotecile mai importante din Franța și Anglia, spre a face studii și fotografii, după documente și inscripții străvechi. Rezultatul acestor cercetări a fost expus într-o ședință specială ținută la 25 aprilie 1952, de «American Philosophical Society».

De atunci încolo, subiectul n-a încetat să dețină «capul de afiș». În indexul bibliografic «Book List», publicat anual de «Society for Old Testament Study», sînt recenzate anual minimum zece volume nou apărute, asupra acestui subiect. Acestea, în afara sutelor de articole care continuă să apară neîntrerupt în publicațiile științifice.

Pentru teologii și credincioșii creștini, interesul arătat acestor manuscrise, este pe deplin explicabil, deoarece ele aduc noi dovezi asupra valabilității Textului Vechiului Testament, pe care-l avem astăzi. Dar, pentru a nu depăși limitele unui articol, nu ne vom ocupa aci de aceste probleme, mîrginindu-ne doar să aruncăm o privire generală asupra acestei chestiuni.

Cuma au fost descoperite manuscrisele

Imprejurările în care au fost descoperite manuscrisele, nu sînt prea exact precizate, deoarece descoperitorul lor a putut fi găsit abia după vre-o doi ani. Redăm — sub cuvenita rezervă — datele publicate în literatura de specialitate:

1. André Parrot: «Discovering Buried Worlds» pg. 61.
2. Intr-o scrisoare de felicitare, adresată lui John Trever. Citat după F. F. Bruce — Second Thoughts on the Dead Sea Scrolls, pg. 19.
3. Leyda 30.VIII-2.IX 1950.
4. Amsterdam 1950.

La începutul anului 1947, un tânăr păstor de capre, Muhamed Adh Dhib (Dhib=lupul), aparținând tribului de beduini Taamireh porni în căutarea unei capre, care se rătăcise. În căutarea sa, el ajunsese în fața unei mici deschizături care se făcea în perețele stîncos din apropierea Mării Moarte; curios, el aruncă o piatră prin gaura puțin mai mare decît un cap de om, așteptînd să audă zgomotul obișnuit al căderii ei. Dar, spre mirarea sa, auzi un zgomot de vase sparte! Curios, încercă să privească înăuntru; în semi-întunericul din peștera care se deschidea înaintea ochilor, păreau să se contureze niște vase, de formă cilindrică. Contrariat, el plecă, spre a reveni după puțin timp, însoțit de un prieten al său. Amîndoi pătruseră în peșteră, în speranța că vor găsi o comoară din aur sau argint; spre marea lor surpriză, vasele nu conțineau decît niște suluri de piele rău mirositoare, parte putrezite, sau mîncate de furnici, învelite în pînză. Încercînd să deschidă unul, spre a vedea conținutul, ei constatară că era o scriere necunoscută lor. Cei doi beduini le luară și porniră să valorifice descoperirea lor.

Aceste suluri sînt cunoscute sub numele de «Sulurile de la Marea Moartă», sau «Manuscrisele de la Marea Moartă». Numele nu este atît de potrivit — cum bine obiectează De Vaux, unul dintre savanții care au lucrat la descifrarea manuscriselor — deoarece s-ar putea înțelege că ele provin din Marea Moartă! Totuși, fiindcă și-a croit drum în lumea întreagă, îl vom întrebuița și noi în acest articol.

O altă versiune privitoare la împrejurările în care Muhamed Adh Dhib a ajuns la peștera cu manuscrise, este că, fiind cu caprele prin apropiere, isbucnise o furtună; căutînd un loc unde să se adăpostească, observase gaura peșterii.

Cum această chestiune nu are prea mare importanță, considerăm suficiente datele pe care le-am redat mai sus.

Peștera de care ne ocupăm este doar prima dintr-o serie de mai multe care au fost descoperite ulterior în relativa ei apropiere. De asemenea, chiar în această primă peșteră, denumită în mod convențional. «Q 1», adică prima peșteră de la Qumran, s-au găsit cu ocazia excavărilor ulterioare, cioburi de vase și fragmente de pergament, în afara sulurilor găsite de beduini. Dar, pentru a nu complica expunerea noastră, nu ne vom ocupa decît de sulurile găsite de beduini în prima peșteră.

Data descoperirii

Nici data exactă cînd au fost descoperite manuscrisele nu a fost încă stabilită cu precizie și, probabil că nici nu va fi vre-odată. Arhiepiscopul Bisericii Ortodoxe Sîriene, Athanasius Yeshue Samuel, care a cumpărat la început unele dintre sulurile descoperite, afirmă că a auzit despre ele prima oară în luna Nissan,—respectiv prin aprilie 1947. Savantul olandez, J. Van der Ploeg, de la Universitatea din Nijmegen, care a fost solicitat de arhiepiscop să examineze sulurile cumpărate, afirmă că el a văzut manuscrisele în luna iulie 1947. Se crede că beduinii le-au găsit cam prin februarie 1947.

Locul descoperirii

Peștera în care Muhamed Adh Dhib a găsit manuscrisele, se găsește la vre-o 17 km. sud de Ierihon, străvechea cetate despre care Sfînta Scriptură ne spune — iar cercetările arheologice au confirmat — că a căzut în mîinile Israelului, prăbușindu-i-se zidurile, printr-o minune. Cam la 1 km. de peșteră, se găsesc niște ruine cunoscute sub numele de Kirbat Qumran.

Felul cum pronunță beduinii cuvântul «Qumran», sună oarecum asemănător cu «Gomora» — altă cetate biblică, despre care știm că a avut un sfârșit tragic. Acest fapt i-a determinat pe unii dintre primii exploratori europeni ai Palestinei să creadă că este vorba de străvechea cetate biblică. Dar, după părerea lui Millar Burrows, această identificare este complet exclusă⁵⁾.

Cercetări ulterioare

În timp ce sulurile descoperite de beduini își croiau drumul lor, spre bucuria savanților și spre progresul științei și al credinței, Arhiepiscopul Samuel — care a cumpărat parte din primele suluri, — propuse negustorului ierusalimitean George Isalah, prin intermediul căruia cumpărase sulurile, să facă împreună o excursie pînă la peștera unde au fost descoperite manuscrisele. Urma ca George Isalah să convingă pe cei doi beduini descoperitori să-l însoțească — lucru care s-a realizat — și micul grup s-a deplasat pînă la peștera cu pricina.

În peșteră, ei au găsit un vas întreg — în care fuseseră sulurile — mai multe cioburi de vase sfărțate, mulțime de fragmente mici de manuscrise, bucăți de pînză — în care sulurile devenite fărîme fuseseră învelite — și o piesă de lemn, de o formă ciudată, a cărei utilizare n-a putut fi încă determinată.

În luna august 1947, arhiepiscopul⁶⁾ trimise pe unul dintre preoții săi, Pr. Yusef, să examineze și el peștera. Se propuse chiar să fie adus vasul cel întreg care fusese descoperit, dar drumul pînă la mînăstirea Sf. Marcu din Ierusalim, unde locuia arhiepiscopul, era lung, iar căldura, în regiunea Mării Moarte, este copleșitoare, așa încît se renunță la acest proiect.

În martie 1948, Millar Burrows îi propuse arhiepiscopului Samuel să facă împreună o cercetare a peșterii. Se găsi și o călăuză; dar excursia nu se putu totuși realiza.

Ulterior, în februarie-martie 1949, peștera a fost excavată cu multă grijă de specialiști, conduși de Gerald Lankester Harding, Directorul Antichităților din Regatul Hașemit al Iordaniei. S-a găsit, cu această ocazie, o mulțime de fragmente de manuscrise ale Vechiului Testament și apocrife, precum și scrieri necunoscute pînă atunci. Din momentul descoperirilor lor, pînă în 1952, au fost identificate cam douăzeci de opere. Scrierea utilizată era — la cele mai multe — asemănătoare cu cea din sulurile descoperite anterior, în 1947. Doar la unele era întrebuințată scrierea ebraică arhaică — numită uneori, scriere feniciană — într-o formă care amîntea de scrisorile descoperite la Lachiș⁶⁾, care datează din sec. VI, în. Hr.

S-a discutat mult dacă fragmentul unde această scriere era utilizată, avea o vechime tot atît de mare ca și scrisorile de la Lachiș, sau dacă ele reprezintă utilizarea ulterioară a unui fel de scriere arhaică. În această privință, nu este încă nimic stabilit cu certitudine.

Fragmentele găsite erau într-o stare deplorabilă. Ele au fost transportate la Londra, unde au fost încredințate lui Harold Plenderleith, care conducea laboratorul de cercetări al Muzeului Britanic. Acesta a supus

5. Millar Burrows: «The Dead Sea Scrolls» pg. 4.

6. Cu ocazia săpăturilor efectuate la Lachiș (Tell ed Duweir) sub conducerea lui J. L. Starkey între 1932 și 1938 s-a descoperit, printre altele — niște cioburi, (ostraca) pe care erau scrise niște rapoarte ale unui ofițer care comanda un avantpost între Lachiș și Azekah, către comandantul său din Lachiș. (Cf. The Westminster Historical Atlas to the Bible, pg. 105).

bucățelele de piele la un tratament migălos, timp de trei luni de zile, spre a izbuti să deslipească unele bucăți care erau lipite de altele. El le-a supus la umezeală riguros măsurată, pînă cînd s-au deslipit, apoi, le-a introdus într-un frigoriifer, la temperatură scăzută, spre a determina întărirea lor. Astfel, a putut restaura vre-o sută de fragmente, unele dintre ele de cea mai mare importanță. Este vorba de părți din următoarele cărți biblice: Geneza, Exodul, Leviticul, Deuteronomul, Judecătorii, Samuel, Isaia, Ezechiel și Psalmii. De asemenea, din următoarele cărți nebiblice: comentarii la prorocul Mica, Tefania și la Psalmi. Cărți apocrife: Cartea Jubileelor (Sărbătorilor), Cartea lui Noe și Testamentul lui Levi. Fragmentul scris cu literele alfabetului protohebraic este cel din cartea Leviticului.

Drumul manuscriselor descoperite

Posesorul manuscriselor căuta un cumpărător. Unde? Bineînțeles în Bethlehem, unde se duc beduinii la tîrg. El se adresează deci, unui șeic musulman din Bethlehem; acesta observă că sulurile nu sînt scrise în arabă. Presupunînd că este vorba de o scriere siriană, el îl îndrumă pe Muhamad Adh Dhib spre negustorul Kha'il Eskander, din Bethlehem, care făcea parte din comunitatea ortodoxă siriană iacobită locală. Acesta, la rîndul lui, înștiință pe negustorul sirian Georghe Isaiiah, din Ierusalim, care înștiință despre sulurile descoperite, pe arhiepiscopul bisericii siriene ortodoxe, Athanasius Yeshue Samuel.

Între timp, Prof. Eliezer Sukenik, titularul catedrei de Arheologie de la Universitatea Ebraică, fu informat că marile manuscris ale cărții profetului Isaia (în peșteră au fost găsite două manuscrise ale cărții profetului Isaia), cel mai mare dintre sulurile descoperite în peșteră, ar fi fost oferit unui negustor musulman de antichități din Bethlehem, pentru suma de 20 lire. Acesta, însă, necrezînd că sulul este vechi și că ar avea vre-o valoare, refuză să-l cumpere. (Ulterior, arhiepiscopul Samuel a obținut pentru cele cîteva suluri ale sale, suma de 250.000 dolari).

Cei doi negustori sirieni, cu încuviințarea arhiepiscopului Samuel, au adus unul dintre suluri la Mînăstirea Sf. Marcu din Ierusalim, al cărei stareț era arhiepiscopul. Această mînăstire este situată în partea de Ierusalim cunoscută sub numele de «orașul vechi». Cu oțiva ani în urmă, se descoperise în mînăstire, o inscripție cuprinzînd o tradiție din care reieșea că mînăstirea ar fi zidită pe locul casei care aparținuse cîndva mamei Sf. Marcu și în care se aflau strînși Ucenicii Domnului, atunci cînd a venit la ei Sf. Apostol Petru, după eliberarea sa miraculoasă din închisoare (Faptele Apostolilor, XII, 12-17).

Aici au adus cei doi negustori unul dintre suluri. Arhiepiscopul se arătă dispus să cumpere sulurile. Dar acum, negustorii nu-l mai găseau pe Muhamad Adh Dhib, care venise la Bethlehem numai cu ocazia tîrgului ocazional de sîmbătă.

Abia prin iulie 1947, Eskander îl înștiință telefonic pe arhiepiscop că găsisese pe beduinii care aveau sulurile. Dar nici de data aceasta, arhiepiscopul nu-i văzu pe beduini la față, căci Eskander nu considerase că merită să se deplaseze personal pînă la Ierusalim, de dragul unor suluri putrede, așa că îi trimise pe beduini la George Isaiiah. Cînd acesta îi aduse pe beduini la mînăstire, călugărul de la poartă, văzînd sulurile cum arată, consideră că nu au nici o valoare și refuză să-l lase să intre la arhiepiscop.

Cînd acesta află de cele întîmplate, telefonă lui Eskander, la Bethlehem, spre a afla că sulurile erau acum în proprietatea a trei beduini, dintre care doi, reveniți de la Ierusalim — în urma vizitei infructuoase la arhiepiscop — consimtîră să-i lase lui sulurile lor, iar al treilea plecase în căutarea altui cumpărător.

Acestui al treilea beduin îi revenea un sul. El îl duse la șeicul din Bethlehem; se pare că este vorba de fragmentul pe care Prof. Sukenik l-a achiziționat în noiembrie 1947 pentru Universitatea Ebraică.

După alte două săptămîni, cei doi beduini, însoțiți de Eskander și de George Isaiah, izbutiră să aibă o convorbire cu arhiepiscopul Samuel, care cumpără cele cinci suluri pe care le mai aveau beduinii. Ulterior, se constată că două dintre ele sînt de fapt fragmente ale unei singure scrieri, care mai tîrziu aveau să primească numele de «Manualul de Disciplină». Celelalte trei suluri erau — după cum s-a stabilit ulterior: marele manuscris al cărții profetului Isaia, un comentariu asupra primelor două capitole din cartea profetului Habakuk (Avacum) și încă un sul, în stare foarte proastă, scris în limba aramaică.

Pînă la descifrarea unui fragment din el, acest sul a fost cunoscut sub numele de «al patrulea sul».

În noiembrie 1947, Dr. Sukenik, care nu fusese în Palestina în acest timp, revenind, află de la un negustor de antichități despre descoperirea sulurilor. Negustorul îi arată chiar un fragment din ele. Deși Sukenik se temea să nu fie niște falsuri, acceptă să le cumpere — atît fragmentele de pergament pe care le avea de vînzare negustorul — cît și două vase de lut în care beduinii afirmau că se aflară sulurile, cînd le-au descoperit ei. Atît fragmentele, cît și vasele cumpărate de Sukenik, se aflau la Bethlehem.

Între timp, izbucniră tulburări în Palestina. Circulația între partea locuită de arabi și cea atribuită viitorului stat Israel — prin rezoluția Adunării Generale O.N.U. — devenea din ce în ce mai dificilă. Cu multe riscuri, Sukenik izbuti să aducă la Ierusalim, achiziția sa. În afara acestora, el, mai achiziționă unele fragmente. Banii pentru aceste achiziții au fost procurați de Dr. Jehuda Magnes, președintele Universității Ebraice.

Prin intermediul unui creștin sirian, numai Anton Kiraz, Sukenik obținu de la Arhiepiscopul Samuel — pe termen de două zile — trei dintre sulurile pe care le poseda. La prima vedere, Sukenik își dădu seama că fac parte din aceeași colecție cu fragmentele cumpărate de el: unul dintre sulurile luate cu împrumut conținea cartea profetului Isaia, din care Sukenik copie cîteva coloane pe care le publică ulterior. Tot cu această ocazie, se stabili o întrevvedere între arhiepiscopul Samuel și Dr. Magnes, care intenționa să cumpere sulurile aflate în proprietatea arhiepiscopului. Această întrevvedere n-a mai avut loc. Spre sfîrșitul lunii martie 1948, sulurile au fost transportate în Siria, spre a le pune la adăpost de o eventuală distrugere, datorită războiului care era pe punctul de a izbucni.

Cît de îndreptățită a fost această măsură, s-a putut vedea abia mai tîrziu, cînd mînăstirea a fost avariată de o bombă, iar Părintele Butrus Sowmy — despre care va mai fi vorba — a fost omorît.

Identificarea manuscriselor

Cînd arhiepiscopul Samuel a văzut, pentru prima dată, unul dintre suluri, a rupt o bucățică, i-a dat foc și, după miros, a recunoscut că era din piele, sau pergament. Mai departe, arhiepiscopul și cei din preajma

sa n-au putut stabili ce cuprind manuscrisele, ci doar și-au dat seama că sînt scrise în ebraică.

În vederea identificării conținutului, arhiepiscopul a consultat mai mulți savanți. Printre alții, pe J. Van der Ploeg, un savant olandez, care se afla în vremea aceea — iulie 1947 — pentru o serie de cursuri la Ecole Biblique din Ierusalim, o instituție dominicană pentru studii biblice și arheologice. El a identificat, cu relativă ușurință, unul dintre suluri ca fiind un manuscris al cărții profetului Isaia, în limba ebraică. După părerea sa, acest manuscris al cărții era mai vechi cu multe secole decît cel mai vechi manuscris existent atunci al cărții respective. Dar la Ecole Biblique, părerea lui n-a fost primită cu prea multă încredere; ba chiar un savant aflat atunci acolo, își exprimă părerea că ar fi vorba de niște documente mistificate.

Curînd, fură invitați la mînăstire doi bibliotecari de la Universitatea ebraică. Ei opinară să fie consultați specialiștii în materie de paleografie ai acestei universități.

Arhiepiscopul mai consultă și alți specialiști. Se pare că prima persoană consultată a fost Stephan Hannah Stephan, membru al bisericii ortodoxe siriene și cunoscut orientalist. În mod confidențial, acesta își exprimă părerea că sulurile sînt fără valoare; întrucît el era specialist în domeniul istoriei arabiilor, nu în arheologie sau paleografie ebraică, părerea lui poate fi atribuită scepticismului general care domnea atunci în privința sulurilor noi descoperite.

Așa cum am mai menționat, cel care a putut da arhiepiscopului Samuel o indicație precisă în privința unuia dintre suluri, a fost J. van der Ploeg.

Ulterior, arhiepiscopul a dus sulurile în Siria, și acolo a încercat să consulte pe profesorul de Ebraică de la Universitatea Americană din Beirut, dar acesta era tocmai atunci în concediu.

Revenit cu sulurile în Palestina, le-a încredințat lui Dr. John Trever, de la Școala Americană de Cercetări Orientale din Ierusalim, îngăduindu-i să copieze cîteva rînduri din cel mai mare dintre ele. Consultîndu-se cu colegul său, Dr. Villiam Brownles, ajunseră curînd la concluzia că textul copiat era versetul întîi din capitolul 65 al cărții profetului Isaia. În același sens se pronunțase și Van der Ploeg.

Era important acum să se constate ce parte din cartea profetului Isaia era cuprinsă în sul. Dr. Trever cercetă sulul și constată că începe cu capitolul 1, versetul 1.

Ceva mai tîrziu, în februarie 1948, Dr. Brownles stabili că unul dintre suluri cuprinde un comentariu asupra primelor două capitole din cartea profetului Habacuc (Avacum). După întoarcerea de la Bagdad a lui Millar Burrows, care era în acel an directorul Școlii Americane de Cercetări Orientalistice, se stabili că celelalte două suluri conțineau îndrumări morale și liturgice ale unei secte neidentificate. Ambele suluri formau laolaltă o singură scriere.

Mai rămînea un singur sul neidentificat în proprietatea arhiepiscopului Samuel. Dar acest sul era atît de deteriorat și într-o stare atît de proastă, încît era imposibil să fie desfășurat. Burrows și Trever ajunseră la concluzia că sulul era scris în limba aramaică, spre deosebire de celelalte care erau în ebraică. Concluzia lor se baza pe analizarea unui fragment detașat din sul. Tot pe baza analizării acestui fragment, Dr. Trever ajunse la concluzia că este vorba de cartea lui Lameh, menționat într-o veche listă grea

cească de lucrări apocaliptice 7), dar care, pînă atunci nu fusese găsită. Păreră lui era bazată pe faptul că în fragmentul examinat observase numele lui Lameh, tatăl lui Noe, într-o propozițiune în care acesta vorbește la persoana întâia. Fragmentul conținea, deasemenea, și numele soției lui Lameh, Bit'enoș. (Același nume este dat soției lui Lameh și în Cartea Jubileelor — parafrază a Genezei, din sec. II în. Hr. 8).

S-a văzut mai îtrziu că Trever nu avea dreptate și că era vorba de o parafrază mai largă a unui fragment din cartea Genezei.

Deocamdată, sulul rămase nedesfășurat. Deși arhiepiscopul îi dădu la un moment dat lui Trever aprobarea să încerce desfășurarea lui, Pr. Brutus Sowmy se opuse și sulul rămase nedesfășurat, deocamdată.

Pentru a ne face o idee asupra ritmului încordat în care s-a lucrat la descifrarea și identificarea manuscriselor și de munca depusă, vom menționa următorul fapt:

Millar Burrows, afirma în 1955, în prima ediție a cărții sale «The Dead Sea Scrolls», că «numai datorită unui tratament foarte îngrijit și expert, se va putea desfășura vreodată o parte suficient de mare din acest sul, așa încît să se poată recupera cea mai mare parte a textului — **dacă acest lucru este în general posibil**» 9). (Sublinierea ne aparține).

În prefața ediției apărute în 1956, în Anglia, Burrows scrie la 13 februarie 1956: «Sulul în aramaică, numit provizoriu «Sulul lui Lameh» a fost între timp desfășurat în Israel... Potrivit relatărilor apărute în presă, s-a constatat că «Sulul lui Lameh» este un Midraș (comentar n. n.) aramaic, sau o expunere lărgită, cu scop edificator a cărții Genezei. Cele patru coloane complete și părți din alte cinci, care au putut fi citite, se ocupă cu capitolele 12-15 din Geneză și conțin niște înfrumusețări interesante ale istorisirii biblice» 10).

Prof. F. F. Bruce, de la Universitatea din Sheffield, a cărui lucrare despre sulurile de la Marea Moartă a apărut în septembrie 1956, vorbește de acum despre capitolele 5-15 din Geneză 11).

*

În afara sulurilor achiziționate de arhiepiscopul Samuel, mai existau cîteva suluri, care au fost achiziționate de Prof. Sukenik. Patru dintre ele erau doar fragmente care formau un singur sul, conținînd o colecție de psalmi de mulțumire. Cei mai mulți încep cu cuvintele: «Îți mulțumesc, o Doamne, pentru că...». Alt sul cuprinde o lucrare pe care Prof. Sukenik a denumit-o: «Războiul Fiilor Luminii împotriva Fiilor Intinericului», sau pe scurt: «Rînduiala de Război». Al treilea sul cuprindea un fragment din cartea profetului Isaia — altul decît cel aflat în posesia arhiepiscopului Samuel. În acest manuscris, partea de la capitolul 41 încolo, este relativ în bună stare și întregă, iar restul textului pînă la acest capitol este în vre-o duzină de fragmente. Este numit în mod obișnuit: «Isaia B», spre deosebire de sulul corespunzător al arhiepiscopului Samuel, care este numit: «Isaia A».

Toate sulurile achiziționate de Sukenik sînt în limba ebraică.

7. M. Burrows: op. cit., pg. 40.

8. F. F. Bruce: «Second Thoughts on The Dead Sea Scrolls», pg. 22.

9. M. Burrows: op. cit., pg. 26-27.

10. Millar Burrows: op. cit., pg. XIII.

11. F. F. Bruce: op. cit., pg. 22.

Datarea manuscriselor descoperite.

Importanța sulturilor era în mare măsură în funcție de data când au fost scrise. Stabilirea ei a determinat o luptă aprigă între oameni de știință cu păreri din cele mai deosebite. La discuțiile referitoare la datarea manuscriselor au participat savanți din toată lumea.

Menționăm că atunci când este vorba de datare, ne referim exclusiv la stabilirea datei aproximative când au fost scrise sulturile, nu la data când a fost redactată lucrarea pe care o conțin. Deci, datarea sulturii «Isaia A» înseamnă stabilirea datei când acest sul a fost scris, nu data când a fost redactată cartea profetului Isaia.

Vom încerca să dăm mai jos câteva aspecte din discuțiile purtate în jurul acestei chestiuni și cum s-a ajuns la o soluție relativă:

Am mai pomenit de Stephan Hannah Stephan, orientalistul consultat de arhiepiscopul Samuel. Acesta și-a exprimat părerea că sulturile nu sînt prea vechi și deci nu au o valoare deosebită.

În scepticismul lui, Stephan nu era singur. Și, trebuie s-o recunoaștem, acest scepticism era îndreptățit. Lumea științifică se temea de o plăsmuire. Sir Frederick Kenyon, savant cu renume mondial, se exprimase cîndva astfel: «Într-adevăr, nu este probabil să găsim vre-odată manuscrise ale textului ebraic datînd dintr-o perioadă anterioară formării textului cunoscut de noi sub denumirea de Masoretic»¹²⁾.

Aceste cuvinte erau prea vii în mintea multor oameni de știință, iar autoritatea lui Sir Frederick Kenyon prea mare spre a se putea admite cu ușurință descoperirea unor manuscrise cu cca. o mie de ani mai vechi decît textul Masoretic al Vechiului Testament existent astăzi.

În afară de aceasta, nu se putea trece cu vederea faptul că în trecut se semnalaseră mai multe încercări de a se plăsmui documente cu aparență de vechime, spre a putea fi vîndute la prețuri fabuloase. Astfel, prin anul 1880, negustorul de antichități Sapira, din Ierusalim, afirmă că a descoperit un fragment din Pentateuh — respectiv cartea Deuteronomului — datînd din anul 900 î. Hr. El încercă să vîndă acest manuscris Muzeului Britanic din Londra, pentru suma de... un milion lire sterline! Dar cunoscutul arheolog francez Charles Simon Clermont Ganneau supuse manuscrisul unui examen necruțător și dovedi că era o plăsmuire. Sapira scrisese el însuși manuscrisul, pe bucăți de pergament luate de la suluri vechi din sinagogă. Se știe că între coloanele de text se lasă un spațiu uneori destul de mare. Aceste fragmente nescrise le întrebuițase Sapira! În privința scrierii utilizate, autorul falsului procedase cu multă iscusință: În anul 1868 se descoperise o piatră purtînd o inscripție cu litere feniciene, cunoscută sub numele de «Piatra Moabită», sau «Inscripția lui Meșa». Acest monument data din jurul anului 850 î. Hr. și fusese ridicat de împăratul Meșa al Moabului, cu ocazia eliberării Moabului de sub dominația Israelului, Sapira imită scrierea utilizată în această inscripție — care tocmai fusese publicată în facsimil (reproducere fotografică).

În 1920, un italian încercase să plaseze niște manuscrise, despre care pretindea că le descoperise el; aceste manuscrise conțineau — după afirmația falsificatorului — scrierile pierdute ale istoricului roman Tit Liviu. Unii învățați au fost înșelați, dar pînă la urmă falsul a fost descoperit, spre rușinea savanților care îi afirmaseră autenticitatea.

12. Our Bible and the Ancient Manuscripts, ed. I apărută în 1895, iar ultima în 1939, păstrînd textul citat (pg. 48). sf. F. F. Bruce, op. cit., pg. 23.

Acum un secol, grecul Simonides încercase să plăsmuiască câteva fragmente din Noul Testament, pe care le prezentase apoi ca datînd din sec. I d. Hr.; dar și acesta fusese demascat de savantul Tischendorf.

Prețurile mari care s-au plătit pentru manuscrise străvechi, au determinat pe unii oameni lipsiți de scrupule să încerce a plăsmui astfel de documente. Dar oamenii de știință au stat de veghe și falsurile au fost descoperite.

La descoperirea manuscriselor de la Marea Moartă, mai ales pentru că era vorba de un număr impresionat de documente de mari dimensiuni, lumea științifică a fost foarte rezervată. Astfel, savantul evreu Toviah Wechsler, consultat de arhiepiscopul Samuel, a fost de acord cu colegul său, Stephan, că manuscrisele nu sînt vechi. Ulterior, el a recunoscut că a fost indus în eroare de o remarcă marginală de pe unul din suluri, a cărei cerneală era atît de neagră și cu un aspect atît de proaspăt, încît îl induse în eroare. Pînă în ziua de astăzi, problema acestui sul — care după afirmația mai multor savanți cuprindea Haftarot (fragmente din profeți pentru uzul liturgic sinagogal) — n-a fost încă elucidată¹³).

În dorința sa de a stabili vechimea și valoarea sulurilor, arhiepiscopul Samuel apelă la Școala Americană de Cercetări Orientaliste din Ierusalim, al cărei director în anul acela era Dr. Millar Burrows, profesor la Universitatea Yale. Cum Burrows era plecat în Irac, trimisul arhiepiscopului Samuel, Pr. Brutus Sowmy și colegul său Ibrahim, luară contact cu Dr. John Trever, care îl înlocuia pe Dr. Burrows în funcția de Director al Școlii.

Cu permisiunea lui Sowmy, Trever copie câteva rînduri din manuscrisul cel mai mare din cele aduse de delegații arhiepiscopului. Scrierea ebraică, puțin curioasă, îl făcu să o compare cu cea din diferitele manuscrise străvechi. În felul acesta, ajunse la concluzia că ea se aseamănă cel mai bine cu scrisoarea din papyrusul Nash.¹⁴) Touși, întrucît scrierile nu erau chiar identice, Trever fu de părere că papyrusul Nash este mai recent decît manuscrisul pe care-l avea el spre examinare. Dr. Burrows, consultat în această privință, fu de aceeași părere¹⁵).

Ulterior, cu permisiunea arhiepiscopului Samuel, se făcură fotografii după manuscrisele respective. Unele dintre ele fură expediate de Trever lui W. F. Albright, profesor la Universitatea «John Hopkins» din Baltimore, considerat ca unul dintre cei mai de seamă arheologi contemporani. Răspunsul său sosi cunînd prin avion. Era o felicitare plină de căldură, cu ocazia celei mai importante descoperiri de manuscrise din timpurile moderne. Scrisoarea cuprindea deasemenea și următoarele cuvinte:

«În mintea mea nu există nici o îndoială că scrierea este mai veche decît cea din papyrusul Nash... Aș prefera o dată, în jurul anului 100 î. Hr. Ce descoperire de necrezut! Din fericire, nu poate fi nici cea mai mică îndoială cu privire la autenticitatea manuscriselor»¹⁶).

Ceea ce l-a impresionat în mod deosebit pe Burrows — cînd a văzut manuscrisele — a fost faptul că forma literelor reprezintă o perioadă din

13. Chestiunea este tratată mai pe larg de H. H. Rowley în «The Zadokite Fragments and The Dead Sea Scrolls», pg. 30 și de M. Burrows, op. cit., pg. 24-44.

14. Fragment de papyrus aflat astăzi în Biblioteca Universității din Cambridge. Conține cele zece porunci urmate de încă câteva cuvinte din Deut. 65. Considerat de majoritatea savanților ca datînd din sec. I î. Hr.

15. Burrows: op. cit., pg. 15.

16. Citat după Bruce, op. cit., pg. 19.

istoria alfabetului ebraic, pentru care există puține specimene, aproape toate cunoscute abia în ultimul timp. Pentru perioada anterioară, cât și pentru cea posteroară, avem mult mai multe iscripții și chiar papyrusuri.

S-au observat în cuprinsul textului, particularități în ce privește ortografia și gramatica. Se putea presupune că aceste particularități sînt datorite ignoranței scribului. Dar, lucru curios, ele puteau fi observate la manuscrisele diferite, care era evident că nu fuseseră copiate de același scrib. Exista posibilitatea ca aceste particularități să fie specifice unui dialect regional. Dar tot alît de posibil era ca ele să reprezinte o anumită treaptă din evoluția limbii și a scrierii respective. Concluzia cercetărilor acestor aspecte a fost că aprecierea de la început a lui John Trever era justă și că manuscrisele aparțin unei persoane anterioare papyrusului Nash.

Încă în aprilie 1948, Burrows afirmase că sulul «Isaia A» data din preajma sec. I în Hr. În aceeași lună, Prof. Sukenik scria despre unele dintre manuscrise că sînt «mai vechi de două mii de ani»¹⁷⁾.

În ianuarie 1949, Prof. S. Zelfin, de la Dropsie College S.U.A afirma — bazîndu-se pe studierea fotografiei unui fragment din comentarul la Habakuk, că manuscrisul ar fi doar medieval. Aceeași vechime o atribuia și Manualului de Disciplină. Argumentele sale se bazau pe faptul că anumite cuvinte și idei nu apar în literatura ebraică, decît abia în Evul Mediu. Deasemenea, el neagă că în sec. I în Hr. ar fi existat comentarii asupra Bibliei.

S. A. Birnbaum, de la Universitatea din Londra — o autoritate de prim rang în materie de paleografie ebraică — afirmă că forma literelor indică drept timp al scrierii, manuscriselor «Isaia A», prima jumătate a sec. II în Hr. El propunea următoarele date: Manualul de Disciplină—cca. 75 în Hr.; Comentarul la Habakuk și Sulul lui Lamah — 25 d. Hr.; Ulterior, el recifică aceste date, în sensul următor: Manualul de Disciplină — 150-100 în Hr. și Comentarul la Habakuk, în jurul anului 50 în Hr.

G. Driver, de la Universitatea din Oxford, contestă originea pre-creștină a sulurilor, afirmînd că dovezile arheologice externe nu au nici o valoare, singurele concludente fiind cele interne, respectiv scrierea, ortografia și limba. Ori, în acest domeniu, se pronunțase în sens complet opus părerilor sale, cel mai de seamă specialist în acest domeniu, Prof. Birnbaum, de la Universitatea din Londra¹⁸⁾.

Tot Prof. Driver este cel care a solicitat analizarea cernelii utilizate la scrierea manuscriselor:

«Dacă cerneala este pe bază metalică — afirma el într-un articol apărut în numărul din 22 septembrie 1949 al ziarului Times — atunci manuscrisele sînt ulterioare Mișnei¹⁹⁾. Dacă nu este metalică, ele ar putea fi concludente, deoarece este posibil ca cerneala nemetalică să fi continuat a fi utilizată alături de cea metalică, timp de mai multe secole»²⁰⁾.

17. M. Burrows: op. cit., pg. 31.

18. Idem, pg. 36.

19. Tradiție orală iudaică, cuprinzînd legi civile și penale. Redactată în scris în jurul anului 200 d. Hr. cf. J. J. Brierre Narbonne — Exégèse Talmudique des Prophetes Messianiques, pg. 14

20. Citat după Buca, op. cit., pg. 14.

Chestiunea a fost luată spre rezolvare de Dr. Plenderleith, conducătorul laboratorului de cercetări al Muzeului Britanic, care a stabilit că cerneala era pe bază de carbon.

Am pomenit la începutul acestui articol, numele lui Toviah Wechsler, care în 1947 s-a pronunțat împotriva autenticității și vechimii manuscriselor Isaia A. Cu corectitudinea așteptată de la un om de știință, într-un articol publicat în decembrie 1949, el recunoștea eroarea aprecierii sale anterioare și confirma atât vechimea, cât și autenticitatea lor.

O idee puțin curioasă, dar al cărei autor a susținut-o cu o largă desfășurare de erudiție, a fost cea a lui P. R. Weis, de la Universitatea din Manchester. El demonstra că manuscrisul conținând comentarul la Habakuk denotă o influență arabă în idei și vocabular. Weis afirma că acest manuscris a fost scris în jurul anului 1096, că se referă la cruciade și că autorul lui ar fi membrul unei secte medievale.

Problema stabilirii vechimii manuscriselor a intrat într-o fază nouă în anul 1951, datorită intervenției tehnicii moderne. Iată despre ce este vorba:

G. L. Harding, Directorul Antichităților din regatul Hașemit al Iordaniei, trimise în Statele Unite o bucată de pânză în care fuseseră învelite sulițele. Această pânză fusese găsită chiar în peșteră, cu ocazia excavării ei. Ea fu supusă unui examen al «ceasului atomic», procedeu bazat pe dezintegrarea treptată a izotopului radioactiv Carbon 14, conținut de toate organismele vii. Este știut că după moartea organismului, acest izotop se dezagregă treptat. Proporția de izotopi radioactivi permite să se stabilească cu o aproximație de 5-10%, data când un organism a încetat să mai trăiască.

Acest examen a fost încredințat lui Willard Libby, de la Institutul de Studii Nucleare, de pe lângă Universitatea din Chicago. În ziua de 9 ianuarie 1951, el aducea la cunoștință rezultatul: inul din care era confecționată pânza analizată încetase să mai «trăiască» — respectiv fusese tăiat — în anul 33 d. Hr. Fiind vorba de un interval de 2000 de ani, aplicându-se coeficientul de aproximație maxim, — 10% —, în ambele sensuri, se poate spune cu certitudine că pânza datează din perioada 167 în. Hr. — 233 d. Hr. Prin aceasta, cădea — printre altele — părerea lui Weis, despre originea medievală a manuscriselor²¹).

Nu este nici o mirare că în 1951, Prof. H. H. Rowley — unul dintre cei mai mari savanți contemporani în materie de Vechiul Testament — afirma:

«Ar fi o lipsă de înțelepciune din partea noastră, să punem deocamdată prea mult temei pe cartea lui Isaia din sulițele de la Marea Moartă, avînd în vedere că nu există încă certitudinea vechimii lor»²²).

În zilele noastre, se pare că opinia generală se îndreaptă pe urmele trasate de W. F. Albright, încă de la început: manuscrisele datează din preajma primului secol înainte de Hristos. Putem afirma fără teama că viitorul va contrazice spusele noastre, că Dumnezeu a pus în mîna Bisericii Sale un text ebraic al Vechiului Testament, cu o mie de ani mai vechi decît cel mai vechi text existent pînă la descoperirea acestor manuscrise.

Cuvintele lui Kenyon, citate la începutul acestui capitol, au căpătat o desmințire categorică, spre marea bucurie a autorului lor, care a murit

21. J. M. Allegro: op. cit., pg. 80-82.

22. H. H. Rowley in *The Old Testament and Modern Study*, pg. XXV.

abia în 1952 și a avut astfel ocazia să vadă încă odată ca Dumnezeu să dăruiește dovezi din ce în ce mai puternice, privitoare la valoarea Cuvintului Său.

Manuscrisele descoperite și conținutul lor

În total s-au găsit unsprezece suluri — în afara fragmentelor descoperite ulterior. Ne vom ocupa deocamdată numai de aceste suluri.

S-a constatat, cercetându-se conținutul lor, că cuprind în total șase opere:

1. Cartea profetului Isaia, în întregime

Este sulul cel mai mare și — să crede — cel mai vechi. A fost achiziționat de arhiepiscopul Samuel. În lucrările științifice este citat sub numele de «Isaia A», sau «DS Isaia A» (Dead Sea Isaia A = Isaia A de la Marea Moartă), spre a se deosebi de alt sul, cuprinzând parte din cartea profetului Isaia, care a fost găsit tot în aceeași peșteră și care este numit «Isaia B», sau «DS Isaia B».

Acest sul se compune din 17 bucăți de pergament, cusute cap la cap. Lungimea totală este de cca. 7 m., lățimea de cca. 30 cm. Este în stare foarte bună, deși poartă urmele unei utilizări frecvente. În unele locuri se observă că a fost reparat în antichitate. Cuprinde unele glose, despre care H. H. Rowley afirmă că au fost adăugate ulterior ²³).

Textul în limba ebraică cuprinde 54 coloane și în cea mai mare parte poate fi citit cu ușurință. Este împărțit în paragrafe și secțiuni, dar nu corespunzătoare versetelor și capitolelor din timpul nostru. Un nou paragraf începe totdeauna de la capăt, chiar dacă rîndul precedent nu s-a terminat. În cazul cînd rîndul cu care s-a terminat un paragraf este complet, paragraful următor începe la o oarecare distanță. Uneori, între rînduri lăsat un spațiu liber. Este posibil ca împărțirea în secțiuni să fi fost făcută în vederea stabilirii fragmentelor care se citeau în cadrul serviciilor divine.

Textul este scris cu litere cuadratice — așa numitul alfabet aramaic, din care mai tîrziu s-a dezvoltat alfabetul ebraic, utilizat în zilele noastre. Forma literelor amintește de scrisul de pe inscripțiile palestinieniene din sec. I în. Hr. Literele sînt scrise foarte îngrijit, așa încît confuzia între litere asemănătoare — atît de curente la alte manuscrise — este aproape exclusă.

Textul este în cea mai mare măsură asemănător cu cel pe care-l avem noi astăzi. Variantele sînt relativ puține și acolo unde sînt, prezintă mare importanță pentru clarificarea unor interpretări ale textului sfînt. Dar, această chestiune ar trebui tratată în cadrul mai larg al unui articol separat. Putem spune doar atît că atît textul masoretic, cît și Septuaginta au căpătat o strălucită confirmare a valabilității lor.

Anumite particularități de exprimare au fost atribuite unei influențe arabe. Ele nu se găsesc în inscripția de la Siloam ²⁴) sau în scrisorile de la Lachiș, după cum nici în inscripții ulterioare. Cauza acestor particularități este încă necunoscută ²⁵).

23. H. H. Rowley: «The Zadokite Fragments and the Dead Sea Scrolls», p. 14.

24. Inscriptie aflată pe o piatră descoperită în 1880, datînd probabil din vremea împăratului Ezechia (cca. sec. 8 în. Hr.).

25. H. H. Rowley: «The Zadokite Fragments», pg. 84-85.

Tot cartea profetului Isaia o cuprinde și un alt sul dintre cele descoperite în peștera de la Qumran. Acest manuscris a fost de la început achiziționat de Universitatea Ebraică de la Ierusalim, prin intermediul Prof. Sukenik. Spre deosebire de primul — respectiv Isaia A — acesta nu cuprinde toată cartea profetului.

Sulul se prezenta atât de strâns înfășurat, încît derularea lui a constituit o grea problemă. Din această cauză, el n-a fost desfășurat decît mai tîrziu decît celelalte, pentru ca între timp savanții care se ocupau cu această muncă să capete o mai mare iscusință.

Cînd, în cele din urmă, a putut fi desfășurat, s-a constatat că este compus dintr-un fragment mare și mai multe fragmente mici. Materialul era extrem de deteriorat. Scrierea era aproape de necîțit pe alocuri. Spre a se putea descifra textul, a fost necesară fotografierea lui pe bază de raze infraroșii. Pînă la urmă, s-a constatat că fragmentul cel mare cuprinde textul de la cap. 38 pînă la sfîrșitul cărții profetului Isaia. Se crede că acest manuscris a fost alcătuit din fragmente, chiar atunci cînd a fost depozitat în peșteră, deci fragmentarea n-ar fi un rezultat al vechimii sau al altor agenți exteriori.

Textul este o redare strictă a versiunii masoretice pe care o avem noi astăzi în folosință, provenit din manuscrise ulterioare. F. F. Bruce crede că «Isaia A» a fost scris probabil prin citirea directă a unui manuscris de către scrib, în timp de «Isaia B» a fost scris prin auzire, adică prin dictarea de către o altă persoană a textului²⁶⁾.

Trebuie menționat că atât un sul, cît și celălalt, nu prezintă diferențe însemnate față de textul utilizat pînă atunci de Biserica Creștină. Dimpotrivă, pe măsură ce se descopereau noi manuscrise — în celelalte peșteri de la Qumran — devenea vădit că textele pe care le avem noi astăzi sînt aproape absolut identice cu cele de care se serveau iudeii acum două mii de ani și creștinii la apariția creștinismului. Astfel, în versiunea engleză a Vechiului Testament, tipărită în 1952²⁷⁾, s-a ținut seama de variantele existente în sulurile de la Marea Moartă, față de textele existente pînă atunci ale cărții profetului Isaia.

Millar Burrows, care a fost unul dintre membrii comitetului însărcinat cu revizuirea și îmbunătățirea traducerii, declară că în total el a votat pentru aplicarea a treispreze variante ale manuscriselor de la Marea Moartă și că chiar la acestea, superioritatea față de textul curent este îndoeinică, lucru care urma să fie menționat într-o explicație tipărită în introducere.

«În ce mă privește — spune Millar Burrows — trebuie să mărturisesc că în unele cazuri în care probabil că am votat pentru adoptarea variantei, sînt convins acum, că decizia noastră a fost o greșeală și că ar fi trebuit păstrată versiunea masoretică»²⁸⁾.

2. Comentariul la Cartea profetului Habakuk

Se referă numai la primele două din cele trei capitole ale cărții acestui profet. Inceputul acestui comentariu lipsește. Restul este aproape întreg. Pare că lipsește o coloană din sul. Extremitățile sînt deteriorate, iar în cuprinsul sulului se observă unele găuri. Are o lungime de 1,50 m. Probabil că inițial a avut cu vreo 15 cm. mai mult. Lărgimea sulului

26. Op. cit. pag. 64.

27. Este vorba de Revised Standard Version.

28. Op. cit., pg. 304-305.

este de 13, 5-14 cm. Probabil că atunci cînd a fost depus în peșteră, deci cînd marginile nu-i erau încă deteriorate, să fi avut o lățime de vreo 17-17,5 cm.

În ciuda faptului că extremitățile sulului sînt atît de deteriorate, scrierea este admirabil păstrată. Chiar mai clară decît cea din sulul «Isaia A»; nu prezintă urme de uzură prin întrebuințare, cum este cazul cu «Isaia A».

După forma scrierii, se crede că este de dată ceva mai recentă decît sulurile «Isaia A și B».

În ce privește conținutul, el aruncă o lumină deosebită asupra comunității religioase ale cărei vederi probabil că le reprezintă, și care comunitate, și-a avut biblioteca în peștera unde au fost găsite apoi. Cuprinde aluzii la anumite persoane și evenimente istorice (Învățătorul Neprihănirii, Preotul Nelegiuit — sînt cele două personaje principale. Kittim este un popor des pomenit).

Prima coloană din care s-a păstrat doar o margine, începe cu cuvintele din cap. 1 vers. 2 al cărții profetului și se termină cu cuvintele din vers. 4 al aceluiași capitol. A doua coloană, care este mult mai bine păstrată, are în schimb o gaură — relativ îngustă — de sus pînă jos. Primele ei cuvinte sînt din cap. 1 vers. 5.

3. Manualul de Disciplină

Unii savanți opinează pentru titlul de: «Regulamentul comunității» (Rule of the Community)²⁹.

Este compus din două suluri, fiecare conținînd o parte. Se presupune că inițialul a fost un singur sul care a fost rupt în două părți în timpul din urmă, eventual chiar de către beduini, care vor fi încercat să-l desfășoare, spre a-i cunoaște conținutul. Această presupunere se bazează pe faptul că sulul prezintă numeroase crăpături, despre care se presupune că se datoresc și ele încercării de desfășurare a lui, făcută de mîini mai puțin pricepute și grijulii decît cele ale savanților arheologi.

Toată opera este compusă din cinci bucăți de pergament cusute una de cealaltă, cap la cap. Dacă considerăm ambele suluri ca formînd de fapt un singur sul rupt printr-un accident, putem spune că acest sul are o lungime de aproximativ 1,80 m. Intrucît începutul îi lipsește, se presupune că sulul ar fi măsurat inițial, ceva mai mult de 2 m. Lățimea este de cca. 24 cm.

Materialul din care este confecționat, este o piele de culoare mai deschisă decît celelalte suluri cumpărate de arhiepiscopul Samuel. Nu prezintă urme de uzură prin întrebuințare și nici nu este atît de deteriorat ca celelalte.

Marginile au fost deteriorate de furnici, atît cea de sus, cît și cea de jos. Deteriorarea marginii superioare nu atinge însă textul, cu excepția primei coloane, din care sînt distruse parțial, două rînduri. În schimb, la marginea de jos a sulului, sînt distruse între unul și trei rînduri, la fiecare coloană. Din ultima coloană lipsesc chiar două treimi.

Titlul de «Manualul de Disciplină» nu este cuprins în text. El a fost dat sulului de către Prof. Burrows, pornind de la faptul că conține un amestec de directive liturgice, reguli pentru conduita morală a membrilor comunității respective și indicații referitoare la adunările acestei comunități. Cu gîndul la Manualul de Disciplină al Bisericii Metodiste, care și el cuprinde directive liturgice și indicații referitoare la conduita perso-

29. F. F. Bruce: op. cit., pg. 24.

nală a credincioșilor, Burrows a dat acest titlu manuscrisului, atunci când l-a citit pentru prima dată la Ierusalim, în martie 1948³⁰). Așa cum am arătat mai sus, acest titlu nu este considerat satisfăcător de toți savanții.

Documentul nu reprezintă credința sau practicile evreilor, ci ale unei secte din iudaism — neidentificată încă cu precizie pînă în prezent — de aceea a și fost numită la început și Documentul Sectar. Ulterior, s-a renunțat la acest titlu, considerat ca necorespunzător.

Titlul original — dacă a avut vreodată unul — nu se cunoaște, deoarece atunci când sulul a ajuns în mîinile arhiepiscopului Samuel, nu avea partea de la început. Nu se poate aprecia fragmentul care lipsește.

La Muzeul Palestinian s-au reconstituit între timp, încă cinci coloane de text, care se crede că ar aparține începutului acestui sul.

Se pare că Manualul de Disciplină era cartea normativă a unei comunități sau secte monastice din sînul iudaismului. Identificarea acestei secte n-a fost făcută cu precizie. Se opinează pentru Esenieni, Ebioniți, etc. Din această cauză, în mod obișnuit ea este cunoscută sub numele de Qumraniții, sau Comunitatea de la Qumran.

Prima coloană din sul — respectiv prima coloană existentă și descifrată — cuprinde indicații cu privire la starea cerută celui care dorește să «intre în legămînt», devenind astfel membru al comunității, directive referitoare la ceremonia primirii în legămînt și la o ceremonie specială, anuală. În mijlocul coloanei a treia, începe o nouă secțiune, despre originea și nimicirea viitoare a păcatului. Coloana a cincea începe cu reguli de organizare și disciplină — care ocupă cinci coloane. Documentul se încheie cu un poem devoțional, în genul psalmilor.

4. Sulul lui Lameh.

Este foarte strîns înfășurat. Pergamentul este scorțos și fragil, tinzînd să se sfărîme. Pe alocuri, pielea s-a transformat într-un fel de clei natural, care s-a întărit. De la descoperirea sa, s-a detașat o coloană și apoi încă vre-o cîteva fragmente, care au permis să se facă o primă apreciere a conținutului său. Astfel, s-a emis ipoteza că ar fi vorba despre sulul cărții lui Lameh — așa cum am arătat mai sus. Ulterior, s-a constatat că manuscrisul cuprinde o parafrazăre a unei părți din Cartea Genezei.

Importanța acestui manuscris este excepțională. El este singurul document în limba aramaică, datînd aproximativ din timpul Domnului Iisus Hristos, fapt care va determina o mai bună înțelegere a unor cuvinte și noțiuni de origine aramaică din Noul Testament.

Așa cum am mai arătat, sulul nu este denumit în mod just «sulul lui Lameh». Acest titlu i-a fost atribuit la prima vedere, pentru că s-a găsit în primul text descifrat, numele lui Lameh și al soției sale, Bat-Enoșu și pentru că Lameh vorbea la persoana întîia.

Ultimele știri parvenite, ne arată că sulul a fost desfășurat de James Biberkraut, care de altfel, a desfășurat și primele trei suluri cumpărate de Prof. Sukenik.

În partea de sus, nici o coloană nu este întreagă, din primele nouă. Abia începînd cu coloana a zecea, sulul este într-o stare ceva mai bună. De altfel, în general, prezintă un aspect puțin curios: o parte a sulului este mai bine păstrată și alta mai prost, ca și când sulul ar fi stat pe jos în umezeală și partea care a venit în atingere cu solul a avut mai mult de suferit decît cealaltă. Complet păstrate sînt ultimele trei coloane, care erau

30. Op. cit., pg. 24.

în partea dinăuntru a sulului. Acestea au doar mici defecte, neînsemnate.

Cauza deteriorării nu este însă numai putreziciunea, ci, lucru mai rar întâlnit, cerneala cu care a fost scris sulul. Pare alta decât cea utilizată la scrierea celorlalte suluri. Pe locul de contact, pielea este aproape complet mâncată, lăsând impresia unui scris pe o hirtie proastă, care sugerează.

În starea actuală, sulul este — pentru cea mai mare parte din el — indescifrabil. Se speră ca și partea indescifrabilă să poată fi totuși descifrată, datorită fotografierii cu raze infra-roșii.

Intrucât ultimele trei coloane, păstrate în stare mai bună, nu prezintă această deteriorare datorită cernelii, se bănuiește că nu cerneala în sine ar fi vinovată de deteriorare, ci un agent exterior, care în contact cu cerneala, a determinat reacția distrugătoare a acesteia.

Lucru neînțeles la nici un alt sul, înăuntru, începând cu coloana X-XV, partea de jos a sulului este acoperită cu o fișie de material alb. Nu se cunoaște încă natura acestui material și nici motivul care a determinat aplicarea lui. În unele locuri, această coală a aderat atât de tare, încât este de nedeslipit.

Când a fost desfășurat, s-a constatat că lipsește și începutul și sfârșitul sulului. În forma existentă astăzi, este compus din patru coli, largi de câte 45-82 cm., cusute între ele. Desfășurat, are dimensiunile 2,83 m x 31 cm. Cuprinde 22 coloane, fiecare compusă din 34-37 rînduri.

Au fost descifrate coloanele II și XIX-XXII. Din celelalte se poate deduce foarte vag conținutul lor, datorită descifrării pe ici, colo, a unor cuvinte răzlețe.

Conținutul coloanelor cunoscute este următorul: Lameh își exprimă bănuiala că pruncul Noe ar fi născut din îngeri. O conjură pe soția sa, Bat-Enoș, să-i spună care este adevărul. Acesta îl asigură că copilul este al lui. Lameh se duce totuși la tatăl său, Metușelah, rugîndu-l să consulte în această chestiune pe Enoh. Aici se termină prima coloană descifrată.

Cuprinsul este oarecum similar cu vorbirea, mult mai lungă, a lui Enoh, din așa numita Carte a lui Enoh (CVI, 1-2³¹). Numele soției lui, Bat-Enoș, îl mai găsim doar în Cartea Jubileelor, cap. 4.28.

Celelalte coloane descifrate ne vorbesc despre Avraam și soția lui, Sara, redîndu-ne peripețiile prin care aceștia au trecut în Egipt, într-o manieră cu totul diferită de a celorlate scrieri similare. Totul pornește de la un vis al lui Avraam, datorită căruia, prevede cele ce aveau să se petreacă în Egipt, și ia măsurile de precauție necesare. Frumusețea fizică a Sarei este descrisă cu lux de amănunte.

Fragmentele descifrate au fost tipărite într-o ediție excepțională, de către fiul răposatului Prof. Sukenik, Yigael Yadin, împreună cu Nahman Avigad. Lucrarea cuprinde reproducerea fotografică a coloanelor respective, transcrierea lor cu literele curente ebraice și traducerea în ebraică și engleză. Lucrarea cuprinzînd o introducere relativ scurtă, a apărut sub titlul: «A Genesis Apocryphon» la Ierusalim în 1956. (Titlul ebraic este «Meghila Chiṭonith l'B'rešith»).

6. Psalmi de mulțumire (Hodayot)

Cînd au fost achiziționați de Prof. Sukenik, erau în patru fragmente. Trei dintre ele erau laolaltă, ca un pachet. Cel de-al patrulea este cel pe care Prof. Sukenik n-a izbutit să-l desfășoare o bună bucată de timp.

Sulul considerat în întregimea lui are douăsprezece coloane, fiecare măsurînd cam 32 cm. înălțime și cuprinzînd cam 39 rînduri, scrise pe fiecare coloană. Coloanele sînt ceva mai înalte decît cele din sulul «Isaia A» și cuprind mai multe rînduri. Lățimea coloanelor, forma literelor și dimensiunile lor, sînt ca cele din manuscrisul «Isaia A».

Sulul cuprinde cam douăzeci de psalmi, asemănători cu cei biblici și utilizînd uneori chiar limbajul biblic. Existența lor ne face să credem că compunerea psalmilor n-a încetat odată cu scrierea psalmilor biblici.

Pe alocuri, acești psalmi sînt obscuri pentru noi, datorită ignoranței noastre în ce privește împrejurările și evenimentele la care se face aluzie uneori în cuprinsul lor.

În privința valorii lor literare, părerile sînt împărțite. Prof. Johnson, de la Universitatea Cardiff îi consideră fără prea mare valoare ³²⁾.

*

Este foarte posibil ca peștera să fi conținut și alte manuscrise care să fi fost scoase între timp. Această presupunere se bazează, printre altele, și pe faptul că atunci cînd peștera a fost cercetată mai amănunțit, s-a descoperit în ea un fitil de lampă și cîteva bucăți dintr-o oală de gătit. Se pare că acestea datează din sec. II, sau chiar începutul sec. III d. Hr. Din faptul că aceste cioburi nu reprezintă decît cam 5¹/₂ din totalul cioburilor descoperite în peșteră, cercetătorii au tras concluzia că ele au fost lăsate acolo, probabil, de cineva care s-a introdus în peșteră la mult timp după depunerea acolo a sulurilor, respectiv în vremea Romanilor. Se presupune că acest intrus ar fi luat de acolo unele manuscrise.

Această părere se bazează și pe faptul că Origen, marele teolog creștin din sec. III d. Hr., amintește că s-au descoperit în vremea lui, în apropiere de Ierihon, niște manuscrise biblice în limba ebraică și greacă, aflate într-un vas de lut. Printre aceste manuscrise, se afla și o traducere în limba greacă a psalmilor biblici — alta decît LXX — pe care Origen a inclus-o în marea ediție critică a Bibliei pe care a redactat-o și care este cunoscută sub numele de «Hexapla».

În jurul anului 800 d. Hr., Timotei, patriarhul din Seleucia al creștinilor nestoriani, scria o scrisoare lui Sergius, mitropolitul Elamului. În această scrisoare, el susține că niște evrei inițiați în credința creștină l-au informat că în urmă cu vre-o zece ani, au fost descoperite niște manuscrise, într-o peșteră lângă Ierihon. Peștera a fost descoperită din întâmplare — ca și în 1947 — de către un vînător în căutarea cîinelui său, care intrase în peșteră în urmărirea unui vînat și nu mai putea ieși de acolo. Vînătorul a anunțat pe evreii din Ierusalim, care, cercetînd peștera, au găsit în ea cărțile Vechiului Testament și alte scrieri ebraice, inclusiv peste 200 psalmi ³³⁾.

Patriarhul Timotei își exprimă părerea că aceste suluri ar fi fost puse acolo înainte de exil, de către Ieremia profetul și de către secretarul său, Baruh ³⁴⁾. Se pare că în formarea acestei păreri, patriarhul Timotei a fost influențat de faptul că sulurile despre care i s-a povestit, erau puse în niște vase, ceea ce l-a făcut să se gîndească la textul din cartea profetului Ieremia, cap. 32, vers. 14: «Așa vorbește Domnul Oștirilor, Dumnezeu! lui

32. *Old Testament and Modern Knowledge*, pg. 165.

33. *M. Burrows*: op. cit., pg. 41 și *F. F. Bruce*, op. cit., pg. 110.

34. *A. Negro*: op. cit., pg. 166.

Israel: Ia zăpisiurile acestea de cumpărare, cel pecetluit și deschis și pune-le într-un vas de pământ, ca să se păstreze multă vreme».

În această privință a survenit un fapt interesant: Într-o sinagogă din Cairo, în cartierul Fostat, într-un compartiment rezervat manuscriselor vechi și neutilizabile, s-a găsit—printre altele—un fragment dintr-o lucrare care a fost intitulată: «Documentul din Damasc», sau «Fragmentele Zadokite». Ulterior, printre manuscrisele descoperite la Marea Moartă — în celelalte peșteri, de care nu ne ocupăm în cadrul acestui articol, — s-a găsit din nou acest «Document din Damasc».

Prof. Kahle, cunoscutul savant german, sugerează că manuscrisul descoperit la Cairo, ar fi o copie după un manuscris din cele descoperite pe vremea patriarhului Timotei³⁵). Chiar dacă nu există o certitudine în această privință, ipoteza este totuși verosimilă.

Ceva mai târziu, Karkasani (sau Qirqisani)³⁶ (, un scriitor evreu din sec. X d. Hr., aparținând sectei iudaice a Karaiților), menținează într-o scriere a sa, o sectă numită «secta Peșterii». Acest nume bizar îi fusese atribuit din cauză că literatura ei a fost descoperită într-o peșteră. Probabil că este vorba de descoperirea la care se referea patriarhul nestorian Timotei, pomenit mai sus. Karkasani citează în sprijinul afirmațiilor sale pe David ibn Merwan³⁷).

Ulterior, scriitorul mahomedan Al-Biruni, (n. 1048 d. Hr.) menționează și el secta Peșterii, sprijinindu-se pe un autor din sec. IX.

Altă mențiune referitoare la această sectă, se găsește în operele lui Sahrastani³⁸), care a trăit în sec. XI-XII. După afirmațiile lui, această sectă a înflorit cam patru sute de ani înainte de ereticul alexandrin Arie. Cum Arie a devenit proeminent cu ocazia sinodului din Niceea — anul 325 d. Hr. — timpul menționat de Sahrastani ar fi tocmai sec. I în. Hr. Se pare că atât Sahrastani, cât și Al-Biruni, se bazează pe o «Istorie a Religiiilor» datînd din sec. IX, care — din nefericire — nu ni s-a păstrat³⁹).

Este foarte probabil că această sectă a Peșterii să fie identică cu Qumraniții, de la care provin manuscrisele găsite în peștera de la Marea Moartă, cu atât mai mult cu cît Karkasani menționează ca o particularitate a acestora, faptul că ei nu se conduceau după același calendar ca ceilalți evrei — lucru care corespunde și în ce-i privește pe Qumraniți.

*

Taina Qumraniților este încă departe de a fi complet deslegată. Dar, ca niște instrumente ale lui Dumnezeu, ei au pus deoparte pentru generația noastră, o puternică dovadă a autenticității Cuvîntului Sfintei Scripturi: manuscrisele cunoscute sub numele: «SULURILE DE LA MAREA MOARTĂ».

35. M. Burrows: op. cit., pg. 49.

36. Karkasani Abu Iusuf Iakub, autorul unei lucrări valoroase despre doctrina și evoluția Karaiților. Citează la fiecare chestiune tratată, și opiniile diferitelor secte. Cf. Jüdisches Lexikon, vol. III, col. 599.

37. David ibn Merwan al Mokammez al Rakkā, născut David Hababli, se ocupă cu filosofia religiei. Originar din Babilonia, a trăit în sec. IX-X. Mare parte din opera sa este polemică anticreștină. Cf. Jüdisches Lexikon, vol. II, cel. 55.

38. n. 1075, m. cca. 1153 d. Hr., istoric al religiei arabe. Cf. Realenzyklopedie, vol. 5 pg. 42 și vol. 16, pg. 641.

39. Cf. Allegro: op. cit. pg. 117.

BIBLIOGRAFIE UTILIZATA.

1. Millar Burrows: «The Dead Sea Scrolls» 1956, London, Secker & Warburg, pg. 435
2. F. F. Bruce: «Second Thoughts on the Dead Sea Scrolls», London, The Paternoster Press, pg. 144.
3. J. M. Allegro: «The Dead Sea Scrolls», 1956, London, Penguin Books, pg. 208.
4. H. H. Rowley: «The Zadokite Fragments and the Dead Sea Scrolls», 1952, London, S. P. C. K. pg.,..
5. Nahman Avigad and Yigael Yadin: «A Genesis Apocryphon, a Scroll from the Wilderness of Judaea 1956 Jerusalem The Magnes Press of the Hebrew University and Heikhal Ha-Sefer 48+40+XVI.
6. Werner Keller: «Und die Bibel hat doch Recht», ed. VII 1956, Düsseldorf Econ. Verlag. pg. 448.
7. H. H. Rowley: (ed.) «The Old Testament and Modern Study», ed. II, 1952, Oxford, Clarendon Press, pg. 405.
8. André Parrot: «Discovering Buried Worlds», 1955, London SCM Press, pg. 128.

-----O-----

JAN AMOS KOMENSKY

ȘI VALOAREA DE ACTUALITATE A OPEREI LUI

Hotărîrea Consiliului Mondial al Păcii, de a comemora anul acesta pe Jan Amos Komensky, nu a mirat, desigur, pe nici unul dintre aceia care știu — fie chiar și în parte — cât de mare a fost aportul acestui gânditor, la alcătuirea, pe baze noi, a științei pedagogice. Această hotărîre este cu atât mai bine venită, cu cât comemararea se face cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la publicarea, la Amsterdam, a acelei pietre fundamentale a pedagogiei moderne, care a fost «Opera Didactica Omnia». Momentul comemorat nu putea fi mai bine găsit, căci această culegere monumentală a celor mai importante scrieri ale lui Komensky oglindește în mod impresionant, strădania unei vieți întregi, pentru fixarea unui sistem filosofic clar și încheșat și a unui sistem pedagogic unitar și înnoitor, ambele menite să ajute pe oameni — pe oamenii la care ilustrul gânditor a ținut atât de mult — să înainteze cât mai mult pe scara progresului către perfecțiune, apropiindu-se astfel de Dumnezeu. Fiindcă trebuie să remarcăm dintru început un fapt ce se va desvălui, de altfel, în tot cuprinsul prezențării noastre, și anume: că la baza întregii activități a lui Komensky a stat întotdeauna acel sentiment înălțător, al credinței celei mai mari și al dragostei celei mai puternice față de Cel de Sus. Iar această dragoste și pioșenie este cu atât mai impresionantă, cu cât ea nu a înflorit în cugetul slab al unui om lipsit de inteligență și cultură, ci în spiritul luminat al uneia dintre cele mai mărețe figuri pe care a avut-o cultura Umanismului și a Reformei.

De aceea, socotim că nu va fi rău sosită, în aceste momente, o scurtă prezentare a strălucitului comemorat, din care să se poată vedea: cine a fost el, ce a lucrat și, mai ales, ce a lăsat nemuritor și mereu valabil, pentru cultura și sistemul de educație al vremurilor noastre.

Fiu al morarului Martin Komensky (originar din satul Komna), Jan Amos Komensky s-a născut la 28 martie 1592, în satul Niwnice din Brodul Unguresc (Cehoslovacia). Numele lui este Komenski, dar la școală a fost

latinizat, transformându-se în Comenius. Ca și tatăl său, Komensky făcea parte din secta «fraților boemi și moravi», sectă protestantă de colorit hussit și lutheran, avînd pronunțate apropieri de ortodoxismul greco-oriental.

Din nenorocire, încă din prima copilărie, a rămas orfan de ambii părinți. Intrat pe miinile unor tutori hrăpăreți și lipsiți de inimă, el este dat la o meserie și nu poate învăța decît pe apucate, cu sprijinul și sub supravegherea fraților din secta sa, diverse lucruri, în limba cehă. Abia la 16 ani, cu ajutorul aceleiași congregații, izbutește să intre în școala latină (gimnaziu), unde poate constata — prin proprie experiență — toate deficiențele învățămîntului din vremea aceea. Cu prețul unor mari eforturi, el reușește, totuși, să cîștige timpul pierdut, însușindu-și limba latină ait de bine, încît peste patru ani, poate merge la Universitatea din Herborn (Ducatul de Nassau), unde urmează filosofia și teologia. Aci lucrează după îndrumările vestitului profesor reformat Alstedt, adept al chiliasmului și al ideii că toate științele și au originea în Sfînta Scriptură, ambele concepții fiind adoptate mai tîrziu, fără rezerve, de către Komensky.

Sub influența lui, Komensky scrie, chiar în Herborn, «Theatrum universitalis rerum», prima lucrare în care găsim germeul pansofiei.

Tot sub influența acestuia, citește o mulțime de lucrări importante, dintre care cel mai mult îl impresionează «De studiorum rectificanda methoda consilium», a filosofului Ratke, contemporan cu el. Printre ideile de seamă ale acestei lucrări, l-au atras, desigur, cîteva, pe care le vom regăsi mai tîrziu în sistemul său pedagogic, și anume: că totul trebuie să se învețe după natură și pe baza experienței, că în procesul învățării nu trebuie să se forțeze memoria copiilor și, în special, că predarea materiilor trebuie să se facă în limba maternă.

Aceleiași idei, cărora li se adaugă păreri cu totul avansate, ca aceea că trebuie să existe gimnaziul în toate orașele, că religia trebuie introdusă în școlile de toate gradele, că jocul și mișcarea trebuie să completeze activitatea intelectuală a elevilor, că, înfine, fetele trebuie să capete educație ca și băieții sau ca cele prin care se arată importanța experienței pentru învățămînt, cerîndu-se introducerea științelor reale — și aceea a instituirii consiliilor profesoriale — le găsește Komensky în lucrarea «De disciplinis» (1531), a marelui pedagog al Renașterii, Juan Luis Vives, care îl va călăuzi adesea în formularea sistemului său.

Astfel înarmat cu felurite cunoștințe, Komensky se înscrie — în 1612 — la cursurile universității din Heidelberg. Apoi, între 1612-1614, întreprinde o călătorie științifică prin diverse țări, dar în special prin Olanda, călătorie ce-i deschide noi orizonturi, și-l ajută la fixarea ideilor filozofice și pedagogice ce-și asimilase în timpul studiilor.

Întors în Boemia, el este numit profesor, apoi director la școala din Prerau. Dornic să-i ferească pe copii de greutățile prin care trecuse el însuși în învățarea limbii latine, el scrie aci «Grammaticae facillioris praecepta». Tot atunci, este hirotonisit preot. În 1618, este ales predicator în orașul Fulnek, cel mai important centru al comunității «unitas fratrum», iar apoi, devine conducător al bisericii și școlii din Fulnek.

Curînd, nenorocirile încep să cadă lanț pe capul lui. Fulnekul este pradat de Spanioli, și Komensky își pierde averea și bogata-i bibliotecă. Nu peste mult, Dumnezeu îi trimite o și mai grea încercare, luîndu-i ființele cele mai scumpe — pe soția și cei doi copii.

În 1612, urmărit de persecuțiile religioase, este silit să părăsească Fulnekul, cerînd azil Contelui Carol de Zerotin, de unde trebuie, însă, să plece în curînd, silit de austriecii catolici. Se refugiază atunci în Sudeții Boemiei, la Baronul de Sloupna, devenind preceptorul copiilor lui. Acolo scrie el «Labirintul lumii» și «Paradisul inimii», două imnuri înălțătoare pentru lauda Domnului, a căror formă perfectă face din ele unele din cele mai frumoase scrieri ale literaturii ceh.

În 1627, un nou ordin imperial urmărește pe toți reformații. Preferînd orice suferințe, rușinii de a-și părăsi credința, Komensky și coreligionarii săi își părăsesc patria, devenind bieți peregrini fără țară, în perpetuă căutare a unui azil liniștit.

În februarie 1628, ei ajung în orașelul polonez Lissa, unde Komensky se statornicește, activînd intens în domeniul pedagogic. Curînd, devine profesor și director al liceului de acolo.

În Lissa începe seria publicațiilor lui cu caracter didactic. Prima lucrare — apărută în 1631 — este «Janua linguarum reserata», care aducea o nouă metodă pentru învățarea limbii latine, fiind prima încercare de a contura, într-o lucrare, sistemul său pansofic. Extrem de apreciată de toată lumea cultă a vremii, lucrarea fu repede tradusă în 12 limbi — succes extraordinar pentru acele timpuri.

În 1632, el termină lucrarea sa de căpătîi, «Didactica magna» sau «Omnesc omnia docendi artificium», începută în munții Boemiei; scrisă întii în cehă și germană, ea fu tradusă apoi în latinește, iar un rezumat al ei se publică în Anglia, în 1634, de admiratorul lui Komensky, Samuel Hartlieb.

În 1657, ea fu retipărită, sub titlul «Prodromus pansofiae», evidențînd astfel, sensul filosofic al lucrării.

Tot pentru ilustrarea ideii sale pansofice, publică el, în 1641, «Via lucis», scrisă la Londra, unde locuia la Hartlieb.

Revoluția din Anglia împiedică activitatea lui în această țară, așa încît Komensky pleacă, în 1642, la un cunoscut olandez, ce trăia în Suedia, Ludovic de Geer. Acesta îl prezintă cancelarului Suediei, Oxenstierna, care-i cere o lucrare de pedagogie practică. Lucrarea «Novissima linguarum methodus», deși apreciată, nu se tipărește.

Intors la Lissa în 1648, Komensky o publică acolo, scriind încă o carte «Diathposis pansophiae», ce va apărea în 1657, în culegerea generală «Opera Didactica Omnia».

Tot în 1648, el este ales episcop al «fraților boemieni și moravi», dar imediat după pacea wéstfalică, această comunitate religioasă este desființată, iar activitatea cu caracter practic-religios a lui Komensky încetează. El va rămîne însă, toată viața, un profund credincios, convins că numai prin Biserică și pe temeiul Sfintei Scripturi, se poate înprospăta spiritul popoarelor, cu ajutorul unei noi educații.

În 1650, invitat de Principele Transilvaniei, Sigismund Rakoczy, el vine în această provincie, instalîndu-se în localitatea Saros-Patak, unde duce o intensă activitate didactică timp de patru ani, conducînd, din punct de vedere pedagogic, gimnaziul real din localitate, pe care îl transformă într-un înalt centru de cultură reală de coloratură protestantă și într-un fel de seminar pedagogic superior, menit să formeze cadre didactice pentru școlile de pe moșiile prinților Rakocsy și ale Suzanei Lorentffy din Transilvania.

Activitatea lui de aici este, deci, de o deosebită importanță pentru poporul nostru, deoarece, prin elevii școlii din Saros-Patak, noile idei pedagogice ale lui Komensky se vor răspîndi în toată Transilvania.

Din punct de vedere al publicațiilor sale, activitatea de la Saros-Patak este deasemenea extrem de fructuoasă. După culegerea de cuvîntări «*Primitiae laborum*», el scrie acea vestită «*Orbis sensualimu pictus*», ce se va tipări în 1658, la Nürnberg și care concretizează importanța intuiției pentru învățămînt, arătînd valoarea imaginilor și tablourilor în asimilarea, de către copii, a noilor noțiuni.

O altă lucrare, cu totul originală, căutînd să stabilească o legătură cît mai strînsă între școală și viață, este «*Schola ludus*», alcătuită din mici piese pentru copii, demonstrînd — pentru prima oară în istoria pedagogiei — importanța jocurilor dramatizate, pentru învățămînt, prin stimularea simțului estetic și canalizarea nevoii de mișcare a copilului.

Din aceeași vreme datează și impresionantul îndemn la pace și înfrățire a oamenilor, cuprins în «*Gentis felicitas*».

Din nefericie, întoarcerea la catolicism a urmașilor lui Rakoczy, ca și persecuțiile religioase declanșate de Habsburgii catolici, îl gonesc pe Komensky din Transilvania.

Pornit din nou în căutare de adăpost, bietul pelerin se statornicește iar la Lissa (1654-1656), dar un atac nemilos al oștilor poloneze aduce prăpădul asupra orașului și distrugerea casei, bibliotecii și — mai ales — a numeroaselor manuscrise ale lui Komensky.

Sărac, bolnav și bătrîn, el își primește soarta cu resemnare, căutînd adăpost în lumea protestantă: cînd în Silezia, cînd la Hamburg, cînd — în sfîrșit — la Amsterdam, unde fostul său elev, Ludovic de Geer, impresionat de tragedia acestei vieți, îi oferă adăpost și sprijin.

Timp de 15 ani, fericit să se vadă ascultat și respectat, Komensky lucrează cu înfrigurare, pentru educarea copiilor de negustori ai Amsterdamului.

La îndemnul și cu sprijinul lor, el publică, în 1657, o culegere a tuturor scrierilor sale cu caracter pedagogic, sub titlul «*Opera Didactică Omnia*».

De asemenea, scoțînd din însăși suferințele sale, ideea că lumea nu poate progresa decît prin unirea tuturor, pe temeiul Sfintei Scripturi și al rațiunii, Komensky scrie acea apologie a iubirii dintre oameni, intitulată «*Agelus pacis*». În același scop, pregătește traducerea în limba turcă a Bibliei, menită să arate turcilor, frumusețile credinței noastre — și o operă măreață, din care nu reușește să scrie decît primele două cărți «*De rerum humanorum emendatione consultatio catholica*».

Slăbit de suferințe, împovărat de ani, Komensky moare, la 15 noiembrie 1671, la Naarden, stîrnind regretul lumii culte a vremii, și lăsînd în urma lui aproximativ 400 lucrări cu caracter filosofic, pedagogic și teologic.

*

Să vedem acum, pe scurt, care era atmosfera spirituală a epocii în care a trăit Komensky, și ce influențe ideologice s-au exercitat asupra personalității sale.

Este deajuns să ne amintim data nașterii sale, pentru a ne da seama că el s-a dezvoltat în plină perioadă de Renaștere și Umanism.

Intr-adevăr, acel curent măreț, care — trăgîndu-și seva din înțelepciunea antichității greco-latine — făcuse pe oameni să scuture jugul

sclaviei spirituale a Evului-Mediu, să caute a-și rotunji personalitatea prin dezvoltarea armonioasă și echilibrată, atât a calităților fizice, cât și a celor morale, pe baza unei libertăți de cuget și a unui individualism care făcuse din ei adevărați supra-oameni, — era la sfârșitul secolului al XVI-lea, în plină floare. Sub impulsul său, valorile distruse de îngustimea și unilateralitatea voită a catolicismului medieval — renăscuseră cultul artei, literaturii și înțelepciunii greco-latine, deșteptase în oameni respectul față de trecut și dorința de a-l reînvia; arta înflorea, imitând perfecțiunea artei antice. Biblioteci din toate țările — dar mai ales din Italia — erau răscolite și cercetate amănunțit, în căutarea manuscriselor grecești și latine. Limba latină se învăța cu fervoare, pentru a ușura contactul cu apusele înțelepciuni.

Din acest aluat se plămădea omul modern — un om bine alcătuit din toate punctele de vedere, tare — fizicește și moralmente — plin de încredere trufașe în propriile-i forțe, stăpînitor cu morală aristocratică, prin însăși esența sa.

Astfel alcătuit, omul modern nu mai putea suporta lanțurile grele ale unui catolicism închistat și retrograd. Cu orizonturi lărgite de contemplarea acelei senine înțelepciuni care făcuse măreția antichității, el nu se mai putea supune orbește unor forme searbe, fără a le pătrunde înțelesul. Conștiința proaspăt căpătată, a capacității sale de înțelegere; încrederea tot mai mare în forțele rațiunii sale, îl mînau să dorească a pătrunde și judeca chiar și temeiul de nesdruncinat al credinței creștine: Sfînta Scriptură. Așa se ajunsese la acele curente religioase cu totul revoluționare, care porneau de la ideea că nu putem iubi pe Dumnezeu, decît încercînd să-l cunoaștem prin propria-ne rațiune, și care alcătuiră — într-un termen generic — Reforma religioasă.

Între om și Dumnezeu, protestanții nu mai acceptau nici un alt intermediar, decît Sfînta Scriptură și nici un alt interpret, în afară de conștiința lor. Iar pentru ca fiecare să poată interpreta Biblia, ei cereau neapărată ei traducere în limba maternă.

Precum vedem, atât Reforma, cît și Renașterea și Umanismul, porneau de la aceeași concepție a unui individualism accentuat și a unei nesfîrșite încrederi în puterea rațiunii umane. De asemenea, urmărind scopuri diferite (una — cunoașterea antichității, cealaltă, traducerea Bibliei), amîndouă ajunseseră să ceară: pe de o parte, învățarea limbii latine; pe de altă parte, cultivarea limbilor naționale. Și totuși, deosebiri mari despărteau aceste curente. În primul rînd, în timp ce umanismul — în concepția despre lume și viață — da atenție cu precădere, trupului și preocupărilor lumesti, reformismul depunea toate eforturile pentru înnobilarea și înălțarea sufletului. În timp ce primul era în esență aristocrat, prin lucrul pe care-l adora, prin rafinamentul artistic și dragostea de măreț și spectaculos, prin admirația individualităților puternice cu caractere de stăpînitori, — celălalt, fiind în esență creștin, era cea mai curată și mai nobilă expresie a democratismului.

Una din sectele protestante, cu mare trecere în Moravia și Boemia vremii aceleia, era «unitas fratrum», o congregație de nuanță hussit-lutherană, cu pronunțat caracter puritan, atât de sobră în moravuri, încît membrii ei duceau o viață aproape monahală. Singurul temei al credinței lor îl forma Biblia; cultul lor se alcătua din rugăciuni făcute în comun.

Din această sectă făcea parte Komensky și — rămas orfan — în sînul ei își găsi îndrumarea și sprijinul, pentru viața profund creștină ce se pregătea să ducă.

Călăuzit de credința puternică și fierbinte insuflată de această sectă, îndrumat de filozofi ca Alstedt, adăpat la fîntîna vie a unor înțelepți ca Ratke și Vives și respirînd prin toți porii aerul proaspăt și optimist al spiritului umanist, care își găsise deja o strălucită cristalizare în sistemele unor gînditori ca Bacon și Descartes — era imposibil ca un cap luminat ca al lui Komensky să nu ajungă a domina, prin înțelepciunea sa, epoca în care a trăit.

«Unitas fratrum» urmărise să facă din el un însuflețit propovăduitor al cuvîntului Sfintei Scripturi, și a reușit din plin; dar pe măsură ce se cultiva, pe măsură ce cunoștea înțelepciunea nemărginită a Bibliei și posibilitățile mărginite, dar perfectibile ale rațiunii umane, Komensky făcea un plan ambițios, dar din ce în ce mai conturat: acela de a crea o știință nouă, prin care să ajungă a-i învăța pe oameni ce trebuie să facă și cum să se poarte, pentru a fi adevărați oameni, apropiindu-se cît mai mult de acea perfecțiune atît de dorită, care poate deschide porțile fericirii în viața de apoi. Este vorba de știința universală a pansofiei.

Ideea aceasta i se înfiripase încă din tinerețe și-l urmărise cu atîta putere, în tot timpul vieții sale, încît ea forma nucleul întregii sale activități, deși — furat de preocuparea continuă a punerii ei în practică printr-un sistem pedagogic încheiat — marele gînditor nu i-a putut da o formă definitivă, ca sistem unitar filozofic. Ea a stat la baza tuturor lucrărilor sale mai de seamă, ca: «Janua linguarum reserata», «Orbis sensualium pictus», «Schola ludus», «Prodromus pansophiae», «Janua rerum», etc.

Știința pansofiei trebuia să fie **înțelepciunea a toate** (pan=toată; sophia=înțelepciune), adică un fel de enciclopedie a tot ce poate ști omul despre Dumnezeu, care este izvorul tuturor lucrurilor, despre natură, care este obiectivarea divinității și despre om, care este imaginea ei (Deus, natura, homo). În felul acesta, Komensky făcea din pansofia lui, o știință a generalului, contopind într-un tot unitar-organic, toate științele, căci — așa cum spune el — este nevoie ca «din mai multe lumini, una să fie». Fiecare știință devine astfel o verigă din lanțul complet ce alcătuiește pansofia.

În cercetarea acestei științe, el cere aplicarea metodelor celor doi filozofi, pentru al căror spirit realist-empirist avea o deosebită prețuire: metoda deductivă a raționalistului Descartes și cea inductivă a empiristului Bacon. Dar, căutînd să stabilească o sinteză, echilibrîndu-le prin balanța propriului său simț critic, el le adaugă acestora o metodă cu totul nouă, foarte progresistă în structura ei: **metoda sincritică**, prin stabilirea căreia, Komensky devine precursorul criticismului kantian.

O notă esențială a pansofiei lui o alcătuiește **armonismul: știința omenească este compusă din cunoașterea lui Dumnezeu, a naturii și a artei.** «Arta împrumută ideile sale de la natură, natura de la Dumnezeu, Dumnezeu de la Sine însuși... Ca urmare, baza tuturor lucrurilor, atît a celor create, cît și a celor cunoscute, este armonia, zice el. Prin această idee a armonismului în lume, Komensky este precursorul vădit al lui Leibniz.

Dar armonismul lui nu este numai metafizic, ci ambiționează să se întindă și în domeniul teoriei cunoașterii. Într-adevăr, el caută și stabilește relații între cele trei izvoare ale cunoștințelor noastre: percepția sensibilă.

rațiunea și revelația divină, arătînd că chiar dacă, aparent, între percepție și rațiune — pe de o parte — și revelația divină pe de altă parte, există uneori deosebiri, acestea nu pot fi decît superficiale și datorate unor premise false. Cînd datele lor sînt adevărate, între ele nu poate fi decît armonie.

Ca alcătuire, pansofia constituie o metodă nouă și sigură pentru descoperirea adevărului. În urmărirea ei, trebuie să ținem seama de «tot ce este, a fost și va fi». Aceasta nu se poate face decît prin cercetarea a tot ce s-a gîndit și s-a creat de cînd e lumea și prin trierea acestui material cu ajutorul metodelor mai sus menționate.

Mai presus de toate, trebuie, însă, să cunoaștem pe Dumnezeu, că numai așa ajungem la înțelegerea totulului. În acest sens, «pansofia trebuie să fie o scară luminoasă către Dumnezeu». Așa după cum în cunoașterea naturii și a omului, trebuie să ne biziim pe percepție și rațiune, în cunoașterea lui Dumnezeu, trebuie să pornim de la revelația divină, condensată în cuvîntul Sfintei Sripturi.

Este, deci, nevoie ca orice om să știe să citească, pentru a putea citi Biblia. Așa încît, trebuie ca tot tineretul de ambe sexe și indiferent de strat social, să învețe carte.

Cum, însă, citită în limba latină, Biblia ar putea da loc la interpretări greșite, trebuie ca ea să se studieze în **limba maternă**. Ca urmare, **învățămîntul să va face în limba maternă**, limba latină învățîndu-se și ea, dar mai tîrziu și numai pentru a ușura înțelegerea scrierilor vechi.

Concepută ca o înțelepciune supremă de natură creștină, pansofia lui Komenky se adresează tuturor oamenilor (omnibus), indiferent de strat social, de diferență de sex, de avere, de confesiune sau naționalitate, căci ea urmărește unirea tuturor în același ideal.

Completînd și sintetizînd influențele protestante, ca și pe acelea ale lui Ratke și Vives, Komenky cere deci, ca fiecare popor să învețe carte și, în același timp, preconizează o simplificare a științelor, în așa fel, încît ele să fie expuse pe înțelesul tuturor, chiar și al copiilor și țăranilor.

Mai mult încă: el ajunge la concluzia că este absolut necesară o unificare a tuturor confesiunilor, pe baza credinței în Dumnezeu și a dragostei față de aproapele nostru.

Unificarea aceasta a cerut-o cu multă ardoare, în cuvinte care azi îmbracă o valoare de actualitate impresionantă:

«Toți doresc și caută împăcarea. E lucru hotărît. Dar nici nu este vremea pentru vre-un fel de luptă. Va fi vorba să adunăm adevărul și să-l unim, să înlăturăm erorile sau, cel puțin, să nu le luăm în seamă, pînă ni se va deschide drumul spre centrul adevărului. Noi credem, fără înconjur, că erorile s-au născut din neștiință (căci altfel nici nu puteau să se producă) și că trebuiesc înlăturate prin lumina limpede și directă a adevărului. Pentru opera noastră (a unificării tuturor confesiunilor) — fie că luăm în considerație întregul, fie că cercetăm părțile — să ne ostenim a începe de acolo, de unde nu ne desparte nici o contradicere, de unde nu poate exista nici o bănuială reciprocă.

Pas cu pas, să mergem încet înainte, evitînd mereu aceea ce ne-ar putea ofensa, fie că e vorba de Iudei, de Turci, sau de păgîni (căci și noi, creștinii, sîntem foarte încurcați în păreri); aceasta, ca să putem crea, neatacați, opera noastră de pace, ca să putem progresa în ea, pînă vom ajunge cu toții acolo, unde vom simți că sîntem înconjurați de strălucirea luminii adevărului...

În sfârșit, toate confesiunile se vor vedea astfel la un loc, într-unul și același adevăr, în armonie și în lauda lui Dumnezeu»¹).

Minat de dragostea de oameni și aflându-se, probabil, mereu sub impresia tragicelor înțeleștări singeroase la care-i fusese dat să asiste în cursul sbuciumatei sale vieți, Komensky duce ideea de unire a oamenilor atât de departe, încît cuvintele lui sună ca un clopot prevestitor al timpurilor prezente — lucru cu adevărat impresionant, dacă ne gîndim că el trăia în plin feudalism, cu două secole înaintea revoluției franceze.

Din punct de vedere al obiectului ce tratează, pansofia trebuie să cuprindă **toate (omnia)**, fiind o știință generală, cu caracter popular.

Cît privește modul cum trebuie cuprinsă această înțelepciune a toate, Komensky îl rezumă într-un singur cuvînt: **omnino**. Cum a cuprinde totul este aproape imposibil, concluzia lui este că «nu e nevoie de cuprinderea multor cunoștințe particulare, ci de înțelegerea principiilor comune, ce stau la baza tuturor lucrurilor și întîmplărilor»²).

Toate acestea se vor învăța — așa cum arătăm mai sus — atât pe baza elementelor date de experiență (în care, sub influența lui Bacon, Komensky are mare încredere) și rațiune, cît și, mai ales, a acelor date de **revelație**. «Trebuie să pornim de la sufletul nostru, pentru că el ne este cel mai apropiat. În el găsim totul: noțiuni generale, îndemnuri generale, puteri generale»³).

Mijloace de realizare a acestor idealuri sînt:

1. Cărțile universale — cărți care să constituie o operă unitară, organică, fundamentală și neschimbătoare, alcătuint bază înțelepciunii pansofice și fiind foarte ușor asimilabile, fiindcă ele ar cuprinde numai esențialul, principiile înțelepciunii⁴).

2. Aceste cărți vor fi studiate în **școlae universale**, cuprinzînd tineretul de ambe sexe, fără vreo discriminare, pornind de la principiul că **toată lumea are dreptul la mîntuire**. Educația este atât de importantă, încît ea trebuie să înceapă din cea mai fragedă vîrstă, fiind eșalonată pe patru perioade: școala maternă (pînă la 6 ani, în familie), școala populară (6-12 ani), gimnaziul (12-18 ani) și academia (18-24 ani). Este interesant cum înțelege el să se facă această școală: «În aceste școli, deși diferite, nu vreau să se învețe ceva diferit, ci mereu același lucru, însă în mod diferit și anume: tot ce este în stare să facă pe om, om, pe creștin, creștin, pe savant, savant, dar corespunzător treptei de vîrstă și pregătirii anterioare mereu susținătoare a celor ce vor urma»⁵).

3. Alt mijloc de răspîndire a pansofiei vor fi **colegiile universale**, care vor aduna pe toți învățații, pentru a concentra rezultatele științei lor.

4. În sfârșit, ceea ce este mai interesant, este că învățatul nostru preconizează o limbă universală, menită să transmită știința pansofică, dar și să înfrățască popoarele între ele.

*

Din această schițare a ideilor lui filozofice, ne putem da bine seama cît de mare este valoarea de actualitate a concepțiilor lui.

Fără să ne oprim la aspectul de prim gînditor creștin al timpurilor moderne ca protagonist al ideii de filozofie a culturii, este de ajuns să

1. J. A. Komensky: «Ad Europaeos XXXV» în traducere, Schönnebaum, p. 23.

2. Belsswänger: «Die Pansophie des Comenius» pg. 56.

3. Jan A. Komensky: «Janua rerum».

4. Despre cărțile universale a se vedea «Via lucis».

5. «Didactica Magna», cap. XXXIX, pg. 395-396.

privim puțin filozofia lui Komensky din punct de vedere politico-social, pentru a aprecia în toată plenitudinea lui, acest spirit larg democrat, care a anticipat — prin ideile de libertate, egalitate și fraternitate pornite la el dintr-un spirit profund creștin), ideile revoluției franceze.

De asemenea, putem găsi în el, la distanță de 250 ani, un precursor al ideii că trebuie creată o politică a culturii, pe bază de societăți științifice naționale și internaționale, și pe baza unei limbi universale.

În același timp, trebuie să remarcăm că — împreună cu Leibniz — Komensky este unul dintre primii ambasadori ai ideii că știința trebuie pusă în serviciul umanității.

*

Este de ajuns să privim acest fenomen cultural care a fost Komensky și să-l vedem comportându-se ca filozof creștin, pentru a ne da seama că un temperament activ și o minte organizată ca a sa nu se puteau mulțumi să elaboreze numai idei abstracte și principii, fără a căuta să le pună în practică, printr-un sistem pedagogic adecvat. Ba, mai mult: nerăbdător să arate oamenilor drumul spre mîntuire, el a lăsat incompletă formularea concepției sale filozofice, punîndu-se în slujba operei educative cu atîta eelan, încît multă vreme, omenirea — orbită de nouitatea, claritatea și justetea ideilor sale pedagogice — a ignorat în el pe marele filozof creștin. Într-adevăr, ideile lui în acest domeniu sînt atît de valoroase, încît și astăzi, ele au rămas, în bună parte, perfect valabile pentru noua concepție de viață a omenirii, unele dintre ele fiind chiar atît de înaintate, încît așteaptă încă să fie puse în practică.

În privința scopului educației, Komensky pleacă de la ideea că viața aceasta nu trebuie să fie decît preludiul vieții eterne. Căci «pansofia creștină trebuie să fie scară luminoasă, care — printr-o profundă înțelegere a Totului — să ajungă pînă la Dumnezeu.

Acest ideal nu poate fi atins decît printr-o cultură armonică, dezvoltînd în egală măsură, și mintea, și sufletul omului. Trebuie să menționăm că, în această direcție, concepția lui Komensky se apropie mai mult de credința ortodoxă răsăriteană, care pune bază nu numai pe rațiune, ci și pe credință, în domeniul educației.

Problema educabilității este rezolvată de Komensky, în chip cu totul optimist, căci el consideră educația și posibilă și necesară, bazîndu-se, atît pe argumente teologice (omul este dator să se desăvîrșească), cît și pe argumente psihologice (avem în noi posibilitatea desăvîrșirii, prin dezvoltarea calităților noastre în chip organic, dinăuntru în afară).

Scopul urmărit de didactica lui este «să învețe pe toți, toate, în mod temeinic, durabil și plăcut». Dar pentru a atinge scopul acesta, este nevoie ca o ordine strictă să constituie temeiul reorganizării școalelor, aplicînduse metode potrivite. El insistă mult asupra nevoii de **metodă** în învățămînt, acordîndu-i acesteia o importanță atît de mare, încît ajunge aproape la concluzia că personalitatea profesorului — în raport cu ea — are un rol secundar în procesul educativ.

Ca metode, el cere: pentru pregătirea apercetivă a elevului, metoda analitică și cea sincritică (care nu este altceva decît analogia). După cum vedem, metodele cerute de el sînt exact acelea care se aplică în învățămîntul de astăzi.

Înfîgîndu-și rădăcinile în profunda lui credință, ca și în ideea de egalitate a tuturor înaintea lui Dumnezeu, democratismul lui Komensky îl face să ceară insistent, cultură pentru toată lumea: băieți și fete, tineri și bă-

trîni, bogați și săraci, etc. Trebuie să accentuăm că în istoria pedagogiei moderne, Komensky este primul care cere, insistent și întemeiat, educarea fetelor, iar în această idee este atât de avansat, încît cere ca în procesul de educare să se respecte specificul naturii și psihologiei feminine.

De asemenea, el este primul care preconizează eşalonarea pe epoci a educației tinertului și simțul său psihologic este atât de sigur, încît face împărțirea pe cicluri în mod foarte judicios, după specificul fiecărei vîrste, așa cum — de sigur, sub influența lui — se procedează astăzi în toate țările europene.

Dintre **factorii educației**, rolul preponderent îi revine **școlii**, care nu trebuie să facă numai opera instructivă, ci și educativă.

Bineînțeles, alături de ea, și ajutînd-o, trebuie să fie mereu **familia**, căci «necesitatea de a se îngriji de educațiunea copiilor cade, cu deosebire, în sarcina părinților... Părinții sînt, firește, însărcinați cu ea, ca unii care, fiind cauza vieții lor, sînt obligați a fi dătătorii unei vieți morale, inteligente și sfinte»⁶⁾.

Școala dorită de Komensky trebuie să fie disciplinată și dinamică, organizată pe grupe mici, ușor de supravegheat. În privința aceasta, a împărțirii pe clase a elevilor, el este deasemenea un deschizător de drumuri, căci, pînă la el, școala se făcea cu toți copiii la un loc, baza învățămîntului alcătuiind-o memorizarea mecanică.

În procesul educativ, un rol preponderent îi revine, de sigur, **bisericii**. Între școală și biserică, trebuie să existe legăturile cele mai strînse, căci cei dintîi responsabili de educația moral-religioasă a tinerimii sînt preoții.

Alături de ea, un factor educativ de maximă importanță, este **Statul**, care poate dirija procesul educativ, ferindu-l de erori și de lacune.

Iată atîtea idei, care stau netăgăduit la baza învățămîntului de azi și prin care Komensky a fost un mare precursor.

În ce privește **educația intelectuală**, Komensky a dat principii care, astăzi, sînt perfect valabile, printre care:

- a) necesitatea unei culturi științifice temeinice;
- b) necesitatea legăturii dintre fond și formă, prin urmărirea dublului raport dintre realitate — idee și idee — cuvînt;
- c) importanța **intuiției** în procesul de formare a noțiunilor, ilustrată de el în mod ideal prin lucrarea «Orbis pictus sensualium»;
- d) în strînsă legătură cu aceasta, părerea mereu susținută, că învățămîntul **nu trebuie să se facă pe bază de memorizare mecanică, ci pe bază de intuire și raționare;**

e) respectarea **principiului gradațiunii** în învățămînt, pe baza studiilor psihologice, prin dezvoltarea: mai întîi a facultăților ce se arată în prima copilărie (memorie, simțuri), iar apoi a judecății, prin ridicarea de la intuire, la formarea noțiunilor științifice și — deci — prin bazarea pe exemple pentru a se ajunge la reguli;

f) principiul **concentrării obiectelor de învățămînt**, care cere ca ideile fundamentale să li se dea copiilor dintru început, urmînd ca ulterior să se desvolte, treptat, ca volum, cunoștințele lor;

g) importanța metodei;

h) legat de ea, principiul că în predarea unor cunoștințe noi, trebuie să urmărim aceleași stadii ca în formarea primelor noțiuni în mintea elevului.

6. Idem, cap. VII, pg. 1.

În **educația morală**, scopul ultim îl alcătuiește formarea **virtuții**, prin dezvoltarea în copil a bunelor deprinderi, pe baza exercițiilor de voință și a raționamentelor menite să-i ducă la **convingerea morală**, formându-le astfel personalitatea. Acest principiu este, precum știm, în mare cinstă la toți pedagogii moderni, chiar dacă ei nu-l fundamentează religios, cum o face Komensky. Urmărit mereu de ideea importanței intuiției, Komensky accentuează asupra **valorii exemplelor** în educația morală.

De asemenea, modernist și precursor și în această privință—Komensky acordă o mare importanță **disciplinei**.

În domeniul **educației religioase**, el accentuează asupra unor idei ce vor rămâne pentru totdeauna fundamentale pentru lumea creștină, și anume:

— că evlavia trebuie să stea la baza întregii educații, aceasta constând în strădania neconținută a omului, de a-L afla pe Dumnezeu, prin studierea întreită: a Sfintei Scripturi, a naturii și a noastră înșine—acestea din urmă, cu ajutorul științelor reale. Este aici un principiu de bază al întregii gândiri Komeniene, de un modernism învederat, deoarece — chiar în căutarea scopului ultim al pedagogiei sale — el se bazează în special pe valoarea științelor și metodelor pozitive, impregnate de realismul baconian și descartian. Valabilitatea convingerilor lui, în această privință, s-a dovedit de-alungul secolelor pînă în zilele noastre, căci începînd din acel secol al luminilor, care a adus lumii atîtea descoperiri științifice cruciale — și pînă în zilele noastre, s-a văzut că mai toți marii învățați au ajuns, prin știință, la concluzia că lumea este condusă de o forță divină atotputernică, indiferent de numele ce l-au dat acestei forțe și de felul în care au înțeles s-o cinstească.

Dar în educația religioasă, Komensky aduce încă o idee care ne izbește prin modernismul și dinamismul ei, și anume: că principiile religioase sînt literă moartă, pentru cei ce le primesc, dacă ele nu sînt completate de educatori, prin exemplul viu al comportării lor și prin exercitarea activă, la elevi, a virtuților religioase. Astfel, și în această privință, Komensky este un valoros precursor al școlii active — fără de care, astăzi, nu se poate concepe învățămînt.

În ce privește **educația fizică**, concepția lui Komensky este, deosebit, aceea a unui înaintaș. Astfel, el afirmă cu tărie, valoarea higienii în viața de toate zilele și cere aplicarea ei în învățămînt, prin apărarea de boale, printr-o viață ordonată, în care activitatea, jocul și odihna să se împletească în mod inteligent.

*

Iată, prezentate extrem de schematic, atîtea principii de bază care-și au izvorul în înțelepciunea așa de cuprinzătoare a marelui gânditor și care au rămas, ca sfîntă moștenire, generațiilor noastre.

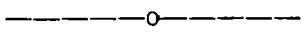
O mulțime dintre ele au devenit astăzi atît de normale pentru optica noastră, încît nici nu ne mai întrebăm de la cine au pornit, ele părăindu-ni-se născute odată cu omul (ex.: importanța intuiției în învățămînt, importanța jocului, a higienii, predarea în limba maternă, împărțirea pe clase a copiilor, etc., etc.). Ca și inventatorul roții, Komensky nici nu mai este pominit în legătură cu ele. De altfel, pentru a ajunge pînă la noi, făclia aprinsă de el a trecut prin atîtea mîini, încît este greu de deslușit dintr-odată cine a aprin-o și cine nu a fost decît purtătorul ei.

Și totuși, el a trebuit să ducă o luptă titanică pentru afirmarea acestor principii. Gonit de îngustimea de înțelegere a lumi catolice din țară în

țară, suportând tot felul de suferințe, fără a abdica de la idealul lui, Komensky n-ar fi putut afirma cu atîta tărie aceste idei cruciale, dacă în activitatea lui n-ar fi fost condus mereu și pretutindeni, numai de dragostea de Dumnezeu. El trebuie să rămînă pentru generațiile noastre, exemplul măreț al unei vieți dusă în pioșenie și abnegație, numai și numai pentru mai binele omenirii.

De aceea, se cade, cu prilejul comemorării ce se face acum, să ne gîndim cu recunoștință la acel suflet încălzit continuu de iubirea de oameni, care s-a străduit și a reușit în mod atît de fericit să imprime culturii, acea cotitură hotărîtoare, care a fost întemeierea pedagogiei moderne.

Prof. BARTOLOMEU POPESCU

NICOLAE GRIGORESCU — ANII DE UCENICIE

de Acad. Prof. G. Oprescu și R. Niculescu. Editura de Stat pentru Literatură și Artă 1956.

Cu ocazia sărbătoririi a cincizeci de ani de la moartea pictorului N Grigorescu, presa a desbătut, cu multă amploare, aspecte din viața și țpera pictorului, iar editurile au scos de sub teascuri studii competente, printre care, semnalăm pe cel cu titlul de mai sus, apărut în colecția *Studii de Artă*, rod al cercetărilor minuțioase, timp de un an pe teren, în vederea alcătuirii unei complete monografii asupra marelui nostru artist.

Cele, 131 pagini ale studiului urmăresc aproape pas cu pas activitatea de adolescență și de primă tinerețe care desvăluie o precocitate uimitoare și dovedește «o înțepătă de perfecțiune pe care nici un alt artist nu o mai atinsese și nu o va mai atinge în pictura noastră religioasă de stil neo-clasic.» (pag. 6).

Conceput în patru mari capitole: *Satul natal și familia lui Nicolae Grigorescu*; *Grigorescu iconar*; *Grigorescu și pictura religioasă murală* și al patrulea: *Plecarea la studii*, reținem pentru o sumară prezentare, capitolele ce ne interesează mai mult în mod direct și anume: *Grigorescu iconar* și *Grigorescu și pictura murală* (pp. 91—115).

Nicolae Grigorescu s-a născut la 15 mai 1838, în comuna Pitaru-Dimbovița și, rămas de mic orfan de tată, în anul 1843, familia se mută în București, la o mătușe care locuia în mahalaua Căramidarilor.

Cum mamă-sa se îngrijea să facă un rost copiilor pe care îi creștea «cu acul», la vîrsta de zece ani, în anul 1848, Nicu Grigorescu este dat să învețe meșteșugul zugrăvirii de icoane, la pictorul catolic, Anton Chladek din București, «un miniaturist care n-a fost întrecut de nici un alt artist la noi».

După doi ani, copilul era suficient de pregătit, deși el mărturisea, mai tîrziu, că mare lucru n-a învățat aici, pentru meseria care urma să-i asigure de acum traiul, lui și familiei lui, practicînd comerțul ambulant de icoane prin bilciuri, pe care le zugrăvea cu atîta ușurință acasă, pe ascuns.

Al. Vlașuță, prietenul său întîm, descrie următoarea destăinuire făcută de Grigorescu, evocînd începuturile sale de iconar :

«Cu acul ne-a crescut biata mamă. Și, odată, nu am auzit-o plângându-se, ori blesemind, ori, spunind vre-o vorbă rea... Era vară. Duminica mă duceam la Obor. Imi așterneam hăinuța jos, imi întindeam marfa pe ea și imi așteptam mușterii, ca orice negustor. Treceau femei sărace, oameni de la țară, mă întrebau cine le-a zugrăvit, le spuneam că eu... și cumpărau, bieții oameni, ziceau că-s icoane cu noroc, de la copil nevinovat! Doamne cu ce bucurie am venit eu acasă, după cea dintii afacere a mea! Făcuserăm vreo zece sorcovețe și când i-am pus mamei în mină, s-a uitat la bani, s-a uitat la mine și m-a întreat, îngrijată, de unde-s, că eu lucrasem pe ascuns icoanele»...

Peste alți doi ani, copilul minune, începe zugrăvirea, în tovărășia lui Niță Piriescu, a 28 icoane: șase icoane împărătești și unsprezece praznicare, zugrăvite pe ambelle fețe, deci douăzeci și două, pentru biserica din Băicoi, ctitoria principesei Cleopatra Trubețkoi, nepoata domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica. Icoanele acestea, necunoscute pînă acum, dovedesc «o întreprindere atît de serioasă, pentru desăvîrșirea căreia zugrăvi bătrîni și cu experiență au dat adresa greș, caz de excepțională precocitate nu numai la noi, dar în întreaga istorie a picturii!» (pag. 35).

Cele șase icoane împărătești, de o formă și dispoziție a figurilor nemaiîntîlnită pînă acum, toți sfinții fiind pictați în picioare, contrariu obiceiului de a fi zugrăviți numai pînă la brîu, evidențiază tendința pictorului de a se supune curentului neo-clasic, autorii evidențiind, din acestea, mai ales trei: *Sf. Gheorghe, Iisus Împărat și Sf. Constantin și Elena*.

Sf. Gheorghe, pictat cu căldură și pricepere, este o figură ce face cîinste artistului de cînsprezece ani; Iisus ca Împărat are, demnitate și noblețe mulțumită mai ales drapajului savant al veșmintelor», iar Sf. Constantin și Elena, cu mai multe însușiri picturale, dovedesc «o indiscutabilă personalitate de artist». (pag. 38)

Dacă la icoanele mari împărătești, stilul neo-clasic îl stingherește oarecum, apoi în praznicare, ei dovedește o deplină libertate, mai ales în colorit, «lăsînd să vorbească temperamentul său impetuos și vesel».

Ceea ce impresionează mai mult în aceste icoane este coloritul. Din felul cum știa mînuî culorile, pentru a obține efect de lumină dă impresia că fiecare sfinț trăiește și se mișcă aveau înaintea ochilor noștri.

Începînd să fie cunoscut, prin lucrarea de la Băicoi, între anii 1854—1855, Grigorescu lucrează pentru minăstirea Căldărușani, în două rînduri, dar iocul și cutremurul care a deteriorat-o în decursul anilor, a făcut ca identificarea icoanelor pictate de el să fie greu de făcut.

Pînă acum se cunoșteau numai două icoane, semnalate de N. Iorga, dar din cercetările amănunțite făcute de autorii studiului, s-au identificat zece icoane, dintre care numai două sînt semnate și date: una reprezentînd pe Sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie, semnată «Nicu Grigorescu», din 1854 și Incoronarea Fecioarei, din 1855, iscălită «Nicu Gri. zug.».

În zugrăvirea de la Căldărușani se constată un progres față de Băicoi, dar, din prezentarea Sfinților: Stelian, Ștefan și Pantelimon, mai ales se observă că face din ei ființe intermediare între bărbat și femeie.

În schimb, iese în evidență aici, coloratura veșmintelor «admirabile prin prospețimea nuanțelor, de un remarcabil efect decorativ». (pag. 52).

O altă icoană identificată acum este *Sf. Spiridon*, de la biserica Sf. Alexe din Capitală, nedată și nesemnată, însă cu un colorit mai evoluat și mai sigur tratat.

Icoana reprezintă pe Sf. Spiridon în picioare, înconjurat, de jur împrejur, ca într-o ramă, de zece medalioane, cuprinzând cite un moment din viața sfântului, fiecare reprezentind «un exercițiu anume ales pentru familiarizarea pictorului cu regulile perspectivei și ale așezării naturale a unui grup de personaje într-un mediu potrivit, a rinduirii lor logice și a creierii învelișului atmosferic, menit să dea unitate întregului». (pag. 58)

Tinărul pictor, care dăduse suficiente probe de cunoștințe în pictura religioasă, la 16 iulie 1856, încheia un amănunțit contract, cu starețul schitului Ghighiu, pentru zugrăvirea bisericii de la minăstirea Zamfira.

Un amănunt demn de reținut din numeroasele detalii ale contractului, publicat prima dată în «Raze de lumină» (1936), de Preot Prof. Gh. Moisescu, este obligația lui Grigorescu, ca toate subiectele specificate în contract să fie executate «a la fresc», dar «toate chipurile mari care vin în natură, vor fi cu ulei, asemenea și coroanele». (pag. 93).

Tehnica aceasta era nouă și constituia un act de curaj pentru tinărul zugrav, dar era singura preferată de preoți și socotită ca mai demnă pentru a reprezenta iconografia ortodoxă.

Din îmbinarea hibridă și puțin obișnuită a celor două tehnici, n-a rezistat vremii decât capetele și minile sfinților, adică numai ce era executat în ulei, pe cind fresca s-a degradat complet.

Astfel stînd lucrurile, în anul 1906, deci cind încă trăia realizatorul, pictorul Vintilescu, însărcinat cu refacerea în realitate a mutilat totul, înmormintind «sub stratul vulgar în tempera», toată pictura executată în frescă.

Dar și aceasta, fiind fără rezistență, în anul 1951, pictorul Gh. Vintilescu, ajutat de pictorul C. Călinescu, a căutat să scoată la lumină ceea ce se mai putea și s-a achitat «în mod remarcabil» de sarcina grea pe care și-a asumat-o.

Astăzi deci, pictura marelui Grigorescu, de la minăstirea Zamfira este aproximativ cea inițială, dar privită în ansamblu, decepționează, lăsînd o impresie defavorabilă.

Compoziția este prea mică față de spațiul ce-l ocupă, coloritul este «șters, banal, fumuriu» și peste veșmintele pictate, în frescă, în general mate, strălucesc, în chip distonant, figurile sfinților, pictate în ulei.

Pictura lui Grigorescu, de la Zamfira, fiind prima pictură murală de proporții, ilustrează « imaginea efortului și a inexperienței luptînd cu probleme prea greu de rezolvat », (pg. 97) dar pe pe-a-supra, insuficiențele ei se datoresc neliniștei și griiei provocate de concursul pentru obținerea unei burse în străinătate, ceea ce l-a determinat să părăsească lucrul înainte de terminare, lăsînd pe fratele său, Ghiță, pe care-l avea ajutor de la început.

O operă de seamă rămasă de pe urma lui N. Grigorescu la minăstirea Zamfira, este Epitaful, astăzi, de la Galeria Națională, care reprezintă «ultima operă în care se simte căldura sufletului de credincios al lui Grigorescu». (pg. 73).

Compoziția, de dimensiuni mari, deși constituie mai mult o velleitate decît o realizare completă, ne dă dovada sigură a marelui talent de colorist al pictorului.

După o analiză a măiestriei cu care pictorul a știut să îmbine culorile, pentru a da o putere sugestivă unică, autorii conchid: Epitaful trebuie considerat deci, drept unul dintre punctele culminante ale operei lui Grigorescu, din anii săi de pictor religios. El reprezintă ultima lucrare a artistului, bazată pe formele artei religioase ortodoxe, încă neatinsă de spiritul, de procedeele și de formulele stilului neo-clasic» (pg. 78).

Părăsind Zamfira, unde stilul deficitar și hibridul îți lasă o umbră de mihnire și regret, și intrind în biserică de la minăstirea Agapia — apogeul său de pictor religios — ai, în schimb, un sentiment de uimire în fața ansamblului mareț ce îți se înfățișează înaintea ochilor și-ți pui întrebarea, cum a putut, un artist așa de tânăr, să realizeze o operă de așa mari proporții, în condiții satisfăcătoare!

Dar o curiozitate îndreptățită te împinge să afli cum a ajuns Grigorescu la Agapia, și pe care autorii studiului ți-o satisfac cu lux de amănunte:

Cit a stat la Zamfira, Grigorescu cunoscă «un original monah» de la minăstirea Neamțu, Isaia Piersiceanu, cu care leagă o strinsă prietenie și care avu un rol hotărâtor în plecarea pictorului în Franța.

Nereușind la concursul de bursă pentru Roma, acest monah îi făgădui că-l va ajuta să meargă pe cont propriu, însoțindu-l pînă la Paris.

În octombrie 1857, plecînd la Neamț, unde Piersiceanu urma să-și rînduiască cele de plecare, Grigorescu pictează *Fuga în Egipt*, după Chauvin, portretul mitropolitului Sofronie Miculescu, al lui Isaia Piersiceanu și cîteva icoane pentru minăstirea Văratec.

Cum prietenul său se bolnăvi și vindecarea întîrzia, — cunoscut prin picturile făcute aici în aprilie 1858 — i se încredință pictarea bisericii de la Agapia pentru 2.000 galbeni, sumă care-i asigură plecarea în străinătate pe cont propriu.

Interiorul bisericii este acoperit cu vaste compoziții, cu caracter de tablouri și cu evidente tendințe realiste, cele mai multe fiind copii sau orientate după tablouri celebre. Meritul său mare este însă că a știut să adapteze elementele împrumutate, la propriile sale concepții.

Forma bisericilor moldovenești, cu o anumită caracteristică, impune o catapeteasmă mai înaltă.

Trebuînd să țină seamă de aceasta, icoanele împărătești sînt de dimensiuni mai mari, sfinții fiind pictați în picioare, contrariu obișnuinței.

Icoanele, deși lucrate destul de minuțios, au ceva rece, un aer impersonal, iar seria apostolilor are serioase deficiențe: multe capete se asemănă între ele, unele gesturi sînt exagerate și nelogice, teatrale, iar draperiile la care Grigorescu de obicei insistă, aici sînt greoaie și disgratioase.

Se remarcă totuși icoana Sf. Evanghelist Luca, ca pictor «de o calitate pe care nici un alt pictor al vremii n-ar fi putut-o atinge» (pg. 86) și, dintre icoanele împărătești, cele mai reușite de acest gen, din întreaga sa opera, *Sf. Fecioară cu pruncul și Iisus*.

Figura Maicii Domnului apare aici, ca în toate icoanele lui Grigorescu, rece și convențională, însă pruncul Iisus este o pictură excepțională, «un splendid portret de copil», pe care Grigorescu nu l-ar fi putut reda astfel, nici după întoarcerea din Franța.

Cu toate aceste scăderi, Grigorescu, prin executarea capeteasmei de la Agapia, ajunge apogeul carierei sale de pictor religios.

Continuînd să analizeze pictura murală de la minăstirea Agapia, autorii arată că foarte multe scene «sînt lipsite de expresie, nu sugerează nici viața laică, nici fior religios în ființele reprezentate». (pag. 114).

Au însă o caracteristică: sînt mai aproape de noi, mai pline de umanitate, pentru că au avut la bază un model viu, printre maicile din minăstire, cum se evidențiază, mai ales, trăsăturile expresiv de vii ale Cuvioarei Paraschiva, unde întîlnim «smerenia evocată cu atîta subtilitate, detaliile feței cu urmele lăsate de vîrstă și de cine știe ce amărăciuni surprinse

în chipul ales desigur dintre călugărițele în etate ale minăstirii» (pg. 114), deși, noi știm că sfânta n-a fost decât o tinără fecioară.

Modelul viu, Grigorescu l-a folosit din plin aici. Astfel, pentru icoana Sf. Gheorghe, i-a servit drept model un tinăr profesor de la Iași, Miltiade Tori; pentru Maica Domnului, o femeie din Filioara, iar pentru Iisus-pruncul, băiatul unui dulgher, (pg. 88 n. r.), iar mai recent, s-a descoperit în chipul prorocului David de pe catapeteasmă, un autoportret al pictorului.

Dacă cele mai reușite icoane sînt cele amintite mai sus, apoi și cele mai puțin reușite sînt descrise în studiu și ele sînt chipurile celor patru evangeliști, din cei patru pandanți, lipsite de maiestrea pe care le-o dădeau vechii zugravi.

«Formele lor, gusturile lor, întreaga lor înfățișare, se resimt de răceala stilului neo-clasic pe care Grigorescu îl mai păstrează în această compoziție. În locul ființelor supranaturale la care ne-am aștepta întrezărite într-un decor prestigios, alături de simbolurile lor, el îi imaginează ca pe niște scribi oarecare, ghemuiți în mijlocul compoziției pregătindu-se să aștearnă pe hirtie ceea ce aveau de scris. (pag. 114)

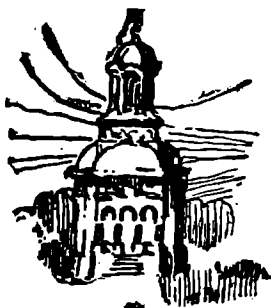
Cu toate aceste deficiențe, pictura lui N. Grigorescu de la Agapia, a fost un examen public, care i-a atras trimiterea în străinătate, la studii, de către Mihai Kogălniceanu.

Adresa de mulțumire, publicată în monitorul Oficial în 1861, spunea printre altele: «Tablourile care ornează acea zidire, prin bogăția compoziției, adevărul și vivacitatea coloritului lor, formează pentru Moldova o adevărată galerie de pictură, care va atrage întotdeauna admirația rominilor și stima străinului cunoscător care ar călători prin acele îndepărtate locuri». (pg. 125).

Cu aceasta, cariera de pictor bisericesc a lui N. Grigorescu s-a încheiat pentru totdeauna, dar ce a rămas aici, îți dă o «minunată impresie de plenitudine artistică, de bogăție de forme și de culori, de inventivitate și de just echilibru, în contopirea reminiscentelor clasice cu viziunea proprie». (pg. 114)

Studiul, sporit în valoare prin cele 64 reproduceri și prin autoritatea în materie a Prof. George Oprescu, se impune de la sine și de aceea nu trebuie să lipsească din nici o bibliotecă personală sau parohială.

Pr. GABRIEL COCORA

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

NOUL AN ȘCOLAR, LA ȘCOALA DE CÎNTĂREȚI ȘI SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Toamna aceasta și-a mai prelungit zimbetului blind și binevoitor, ca să încoroneze cu reflexele sale aurii și cu jucăușii funigei, frunțile copiilor noștri, care au pășit fericiți pragul școlii lor din București : Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic, în localul Institutului Teologic, unde-și vor continua studiile de acum înainte.

Sfielnici ,arși de soare, cu frinturi de ecouri în surdină de la încordarea muncii cîmpenești au intrat în cetatea culturii teologice, pătrunși de fiorul unei lupte ce va începe : lupta pentru cucerirea valorilor înalte ale religiei creștine.

Institutul i-a primit ca pe niște copii sau frați mai mici. Cucernici părinți profesori gravi și studenți voioși i-au salutat cu ochi scâldați în priviri binevoitoare. Se simt mai bine decît oriunde.

Corpul profesoral n-a fost primit nici el cu mai puțină amabilitate. C. Sa Diac. Prof. N. Nicolaescu, Pro-Rectorul Institutului i-a întîmpinat pe profesori cu toată căldura, asigurîndu-i că nu vrea să facă distincție între Institut și Seminar. Asemenea și C. Sa Pr. Dr. I Coman, Rectorul Institutului, a venit la cea dintîi conferință a profesorilor Seminarului și le-a spus cuvinte de bun-venit și de frățietate, ceea ce a produs o profundă impresie asupra profesorilor.

În această atmosferă, la 21 octombrie, a fost deschiderea oficială a cursurilor Institutului și Seminarului. La ora 12, sala de festivități a Institutului, într-un potop de lumină, primea sărbătorește pe neofiii culturii ortodoxe românești. Mulți părinți ai studenților și elevilor erau de față, precum și alte persoane cu drag de Institut ; P. C. Consilierii Patriarhali, corpul profesorilor al Institutului și Seminarului se găseau în frunte. Maestrul N. Lungu aștepta să farmece sala cu arta mișcătoare a studenților.

La ora 12,15 au intrat în sală : P. S. Episcop Theoctist, Vicar Patriarhal, D-1 Onțanu — Director în Departamentul Cultelor, C. Sa Pr. Prof. Dr. Ioan Coman, Rectorul Institutului și Pr. Prof. Dr. N. C. Buzescu, Directorul Seminarului.

C. Pr. Dr. I. Coman — Rectorul Institutului și-a început imediat cuvîntul de deschidere, în care a subliniat, printre altele, importanța faptului cu Școala de Cîntăreți, Seminarul și Institutul Teologic se găsesc laolaltă, sub conducerea directă și înțeleaptă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. La urările de sănătate pentru Prea Fericirea Sa, corul Institutului și Seminarului, împreună cu corpul profesional, au intonat cu căldură și însuflețire «Imnul Patriarhal».

La sfîrșitul cuvîntării, a urmat împărțirea premiilor studenților merituosi. După ce corul studenților a cîntat un concert, a luat cuvîntul P. C. Pr. Dr. N. Buzescu, Directorul Seminarului. Subliniind însemnătatea excepțională a festivității și sublimitatea clipei de față, a continuat: «Ziua aceasta de 21 octombrie 1957 nu are numai semnificația mînoră și efemă a unui început de an pentru Seminarul nostru, ci concentrează în sine triumful unei concepții originale asupra structurii și finalității învățămîntului Teologic Ortodox. Reforma învățămîntului teologic, inițiată și condusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, a atins acum un nou stadiu, prin legarea într-un singur buchet a acestor plămîni prin care respiră viața științifică a organismului Bisericii: Școala de Cîntăreți, Seminarul și Institutul Teologic. Aici se vor forma laolaltă viitorii cîntăreți, viitorii preoți și viitorii ierarhi, căci în toți pulsează aceeași viață nouă: Hristos.

Concepția Bisericii noastre Ortodoxe despre învățămînt se fondează pe vechile tradiții ale marilor școli teologice din trecut, la temelia cărora stau aceste palpitate și atît de actuale îndemnuri ale marelui filosof creștin și ctitor de școală, Clement Alexandrinul: *«Lasă-mă să te duc de mîndă spre adevăr; iată îți dau crucea să te sprijini; grăbește-te, crede; vei vedea că Hristos strălucește mai mult decît soarele. El care-i face pe orbii să vadă; noaptea va fugi departe de tine, focul se va teme, moartea se va duce: vei vedea cerurile»*. (Protrepticul, XII, 119, 3)

Spre cer îi conducem și noi pe acești elevi, dîndu-le sprijin crucea. față de cosmosul dumnezeiesc, noi reprezentăm aici pe pămînt ceea ce Sf. Grigore de Nissa numește un «microcosm spiritual». Cetatea noastră este microcosmul spiritului creștin, al culturii noastre ortodoxe.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și Sfîntul Sinod au instituit comisii speciale, care au și redactat programa analitică, expresie reală a concepției Bisericii noastre despre învățămînt. Nu trebuie să uităm, însă, că inițiatorul acestor proiecte este Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Cu adîncă smerenie îi aducem aici omagiile și recunoștința noastră, a celor ce lucrăm pe acest tărîm!

Deasemenea, nu putem uita că toate acestea n-ar fi devenit realități, dacă în țara noastră n-ar fi existat climatul de libertate religioasă, asigurată de Guvernul R.P.R. și dacă Biserica nu s-ar fi bucurat de toată solicițudinea conducerii Departamentului Cultelor; de aceea, aducem forurilor conducătoare din R.P.R. mulțumirile noastre.

Iată pentru ce am spus că serbarea de azi depășește cadrul unei festivități obișnuite și situează evenimentul pe planul marilor înfăptuiri pentru viitorul Ortodoxiei noastre.

Mă uit cu drag la acești copii, vîrstare autentice ale poporului credincios, minate de veșnicul dor de muncă și de luminare, și-mi aduc amînte de timpurile cînd eram ca dînsii. Ce deosebire! Am revăzut în vara aceasta vechiul local al Seminarului din C. de Argeș, de pe malul riului, unde mi-am început învățătura și cariera profesorală. Și acum mai stau pe deal,

triste, barăcile din scinduri, umplute cu nisip, unde învățam noi odinioară. Am resimțit după ațișia ani, ascuțitul gerurilor din diminețile de iarnă, când trebuia să ne spălăm afară, în cămășutele de noapte, iar când intram în dormitor, mîinile ni se lipeau de clanța ușii, de ger!

Astăzi, copiii care vin la școlile bisericești au cu totul alte condiții de viață!

Iatăni dați în grija noastră. Ei s-au orientat înspre preoție, căci mamele lor și ale noastre, care au trăit și trăiesc din rugăciuni la Prea Cuvîntul, au văzut în personalitatea preotului, tipul ideal al culturii creștine binefăcătoare, exprimată prin dragostea de oameni. Viața credincioșilor noștri este legată de Biserică și înțeleg prin aceasta, că-i legată de preot. El alină durerile oamenilor și le îndreaptă gîndurile.

În continuare, Părintele Director N. Buzescu a evocat niște întimplări din această vară, cînd a fost prin munții Făgăraș și a auzit din gura unor ciobani din Băbeni, unde Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian a fost preot, cît de mult îl iubeau parohienii, pentru dragostea cu care-i ajuta în toate împrejurările. Apoi, a adăogat: «Numai cine a știut să cucerească sufletele păstorilor săi, cum a făcut Prea Fericitul Patriarh Justinian în timpul pășorii sale preoțești, are autoritatea morală să spună răsplată care trebuie să fie calitățile slujitorilor altarelor ortodoxe».

De aceea, Prea Fericitul Patriarh spune că *«adevărul preot al dreptei credințe este acela care slujește semenilor pentru Iisus Hristos. Este preotul înflăcărat de o puternică dragoste de oameni, pe care-i ajută și-i slujește în avînturile spre fericire și lumină... Acesta este preotul pe care-l cer predaniile Ortodoxiei, pe care l-au dorit mereu între ei credincioșii și pe care îl formează astăzi așezămintele noastre de învățămînt Teologic, readuse în sîrșit sub privegherea și conducerea Bisericii»*. (Un vrednic slujitor al Bisericii: Gala Galaction).

Iată de ce ați fost aduși, dragi elevi, chiar în acest for înalt al culturii ortodoxe, de Prea Fericitul Patriarh, ca să vă pregătiți pentru întreita noastră chemare: liturgică, socială și didactică.

Porunca Mîntuitorului este: *«Mergînd, învățați toate neamurile...»* Creștinismul nu este credință nebuloasă, de tip bachic, ci este credință luminată, este certitudine rațională, prin Logosul lui Dumnezeu intrupat. Iată cum demonstrează *Clement Alexandrinul* acest adevăr: *«Căci eu sînt ușa, zice Hristos undeva, această ușă trebuie s-o învățăm, dacă vrem să-L cunoaștem pe Dumnezeu, așa încît să deschidă înaintea noastră toate ușile cerului, căci ușile Logosului pe care ni le deschide cheia credinței, sînt raționale»*. (Protrepticul, I, 10, 3)

Potrivit învățăturii creștine, preotul este *«lumina lumii și sarea pămîntului»*. Obligațiile și drepturile sale didactice decurg din aceste principii generale. De aceea, Sf. Grigore Teologul grăiește despre folosul învățăturii: *«A-ți propune să înveți pe alții, cită vreme tu însuși nu ești destul de învățat, mi se pare că este un lucru nebunesc, fiindcă nu-ți dai seama de neștiința ta, și, semeț, pentru că te apuci de un lucru pe care abia îl pricepi»*.

Preoția pentru care vă pregăbiți este cea mai înaltă demnitate pe care o poate avea cineva pe acest pămînt. Ea este îngerească și dumnezeiască. Mîntuitorul a fost preot. Voi aspirați să fiți urmașii Lui. Ce poate fi mai sublim decît să fii moștenitorul Cuvîntului, copărtașul la dumnezeire, prietenul și slujitorul lui Dumnezeu!

Iată cit de frumos zugrăvește Sf. Ioan Gură de Aur, preoția : *«Preoția se săvârșește aici pe pământ, dar ea are rang între dregătorii cerești. Și pe bună dreptate! Nici om, nici inger, nici arhanghel, nici o altă putere creată, ci însuși Dumnezeu a întemeiat această servire. El a stabilit că în timp ce sintem încă în trup să facem servire îngerească. De aceea, trebuie ca cel ce e hirotonit preot să fie curat, ca și cind s-ar afla în ceruri, în mijlocul puterilor cerești».*

Chipul acestui preot îl făurește școala noastră a cărei menire este astfel definită de Prea Fericitul Patriarh Justinian : *«Să făurească suflete noi, să dăbțuiască conștiințe creștine, să nască personalități integrale, caractere tari, luminate de știință și încălzite de focul entuziasmului religios, gata să se dăruiască fără rezerve pentru slujirea lui Hristos și a Bisericii Sale în această lume».* (Cuvîntare la deschiderea cursurilor Institutului Teologic, B.O.R., 10—11/956, (pg. 976).

Deci, sinteți chemați să vă însușiți, prin muncă încordată, cele mai înalte valori ale culturii științifice și religioase și mai ales ale religiei creștine. Mintuitorul Hristos subordonează viața religioasă, cunoașterii . *«Aceasta este viața de veci, ca să te cunoască pe tine, Unul Dumnezeu...»*

Dar cultura noastră spirituală nu se disociază de cea științifică, pentru că-i respectă situația ierarhică, socotind că știința are menirea să rezolve problema materială a vieții. Religia creștină rezolvă problemele duhovnicești ale omenirii : *«Inceputul înțelepciunii este frica de Dumnezeu și priceperea este cunoașterea Celui Sfînt».* (Proverbe, 9, 10).

De aceea, în procesul culturii noastre, ținem în mare cînstă munca. *«Cea mai scumpă comoară pentru omul silitor, zice Scriptura, este munca».* (Proverbe, 12,28). *«Cine nu voiește să lucreze, zice Sf. Apostol Pavel, să nu mănînce».* Numai printr-o muncă încordată, veți dobîndi înțelepciunea vieții, dragi copii ! Iată cum vă indeamnă Sfînta Scriptură : *«Spune înțelepciunii : «Tu sora mea ! Și zi priceperii : «Prietena mea !»* (Proverbe, 7,4). *«Fiul meu ! Mănîncă miere, fiindcă e sănătoasă... Tot așa și știința.. și înțelepciunea pentru sufletul tău. Dacă tu o agonisești, vei fi mulțumit în viitor».* (Proverbe, 24, 13—14)

Dezvoltînd mai departe ideea că în cunoașterea religioasă există limite peste care nu poți trece și că adevărata cunoaștere stă în iubire, C. Sa arată că pedagogia creștină se reduce la iubire și bunătate. Apoi, continuă : *«In acest spirit al iubirii și al dăruirii își crește Biserica și instituțiile sale pe preoți.*

Menirea preotului este să potolească sbuciumările oamenilor și, mai ales, patimile lor. Ea este propovăduitoarea păcii în lume, pe care o turbură patimile omenesti. Idealul social al Bisericii, așa cum l-a fixat Prea Fericitul Patriarh Justinian, este apărarea păcii : *«Drumul pe care merge astăzi întregul popor, spune Prea Fericirea Sa, nu este cu nimic potrivit drumului pe care Evanghelia Mintuitorului Hristos ne poruncește să mergem : este drumul păcii și dragostei, care trebuie să fie între oameni...*

Ierarhia noastră, clerul de la orașe și sate și credincioșii de pe întreg cuprinsul Patriei noastre fac din apărarea păcii, o problemă de căpetenie și ei înțeleg astăzi, mai mult ca oricînd, că un adevărat creștin nu poate trăda cauza sfîntă a păcii, fără să fie un trădător al Mintuitorului nostru Iisus Hristos. Socotim azi un dezertor al Bisericii și un apostat al credinței creștine pe orice creștin care pactizează cu uneltitorii de războaie». (Cuvîntare la închiderea Sinodului din iunie 1954).

Misiunea creștină a veacului nostru, trasată astfel pe temeiul realităților imediate, este misiunea păcii, Iubirea lui Dumnezeu, a oamenilor și

a celui mai scump ideal, pacea, sînt punctele cardinale ale orientării de viitor a preoțimii noastre, căci ele constituiesc propriu zis viața Bisericii. Acestea formează, așadar, și directivele învățămîntului nostru.

Iată, iubiți copii, cărei activități sublime v-ați închinat vremea voastră. Pentru realizarea acestui înalt scop, Prea Fericitul Patriarh Justinian a ales un corp profesoral care să prezinte garanții maxime sub raportul competenței, conștiințozității și devotamentului față de Biserică!

Noi, ne exprimăm adincă recunoștință și mulțumire pentru încrederea acordată de Prea Fericirea Sa, și-l asigurăm că îi cunoaștem idealurile și vom lupta pentru împlinirea lor».

Părintele Director a adresat apoi, mulțumiri P. C. Pr. Dr. Ion Coman, Rectorul Institutului Teologic, pentru primirea caldă și frățească făcută corpului profesoral, ca și pentru dragostea arătată elevilor. Tot așa, și conducerii administrative a Internatului, și, în special, Părintelui Director Antonescu, care — prin zelul său — a creat perfecte condiții materiale copiilor și corpului profesoral. În continuare, a spus: «În munca noastră vom sta totdeauna sub înalta și înțeleaptă oblăduire a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, cînd vom greși, îl rugăm să ne mustre și să ne îndrepte, iar cînd vom fi pe calea cea bună, să ne încurajeze».

A adresat apoi, mulțumiri D-lui Director Onțanu, din Departamentul Cultelor, pentru dragostea cu care asistă la deschiderea școlii. În cele din urmă, a încheiat: «*Noi slujim la acest altar al culturii creștine, conștiinți că slujim poporul, slujind pe Hristos! Dumnezeu să ne ajute în această nobilă luptă pentru fericirea omenirii*».

La sfîrșitul serbării, a vorbit Prea Sfințitul Episcop Theoctist, Vicar Patriarhal, a căruia cuvîntare va fi publicată în corpul revistei «Biserica Ortodoxă Romînă».

După aceea, a urmat o agapă, la care au participat: P. S. Episcop Theoctist, D-l Director Onțanu, Rectorul și Pro-Rectorul Institutului Teologic, Directorul Seminarului, corpul profesoral al Institutului și Seminarului, ca și personalul administrativ. După agapă, oaspeții au vizitat clasele școlii, cancelariile, felicitînd Institutul pentru grija arătată Seminarului.

Astfel, a început munca la Seminarul Teologic din București!

CRONICAR

O VIZITĂ

În ziua de 6 septembrie 1957, ziaristul grec Georgios Drossos de la Athena a făcut o vizită P. S. Episcop Theoctist Botoșaneanu, Vicar Patriarhal.

Venit în țară, cu dorința de a se informa despre starea și mersul ei în general, el a ținut să cunoască și situația noastră bisericească, pentru care manifesta un interes deosebit.

Insoțit de un coleg de profesiune, ziarist român, și condus de P. C. Părinte Vicar Al. Ionescu și de P. C. Consilier Patriarhal, Pr. Atanasie Preda, ziaristul grec a vizitat întii atelierelor și expoziția de obiecte bisericești de la Mînăstirea Antim, unde i s-au dat explicațiile necesare. Zia-

ristul grec și-a făcut o bună idee despre posibilitățile Bisericii noastre de a produce toate obiectele trebuitoare cultului, apreciind tehnica, varietatea și valoarea lor.

După aceea, ziaristul s-a prezentat în audiență la P. S. Episcop Theoctist, care l-a primit în salonul-birou, asistat de cei numiți mai sus și de un interpret de limbă greacă.

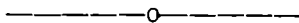
Georgios Drossos a început prin a declara că dorea să știe, în primul rând, dacă Biserica se bucură de libertate în noul Stat român. Aceasta a constatat-o singur, de la venirea sa în țară, văzînd bisericile deschise și cercetate de mulți credincioși.

Ziaristul a pus apoi P. S. Episcop Theoctist o serie de întrebări privitoare la raporturile actuale dintre Biserică și Stat, la organizația Bisericii, la alegerea Patriarhului și a ierarhilor, insistînd să știe dacă aceștia sînt aleși sau numiți, la colegiile electorale bisericesti și la Sfîntul Sinod, la mijloacele de întreținere ale Bisericii și la contribuția Statului în această privință, la numărul bisericilor, preoților, mînaștirilor și călugărilor și la organizația lor, la școlile preoțești și teologice, la presa bisericească și la religiozitatea poporului nostru.

P. S. Episcop Theoctist a dat răspunsurile potrivite la toate întrebările de mai sus, adăugînd lămuririle necesare pentru justa și deplina informare a ziaristului grec. Acesta și-a notat pe rînd lămuririle date. La sfîrșit, a declarat că, înainte de a pleca din Atena, a cerut ambasadorului țării noastre în Grecia, informații despre situația Bisericii în România și că nu-i venea să creadă încă asigurările date despre libertatea noastră religioasă. În urma celor ce a văzut și a constatat singur, s-a încredințat că Biserica se bucură de libertate și de posibilitatea de a funcționa, cu ajutorul Statului, în toate laturile ei de viață.

După dorința vizitatorului Georgios Drossos, P. S. Episcop Theoctist i-a dat o fotografie personală și cîteva vederi de biserici și de mînaștiri românești. Ziaristul a mulțumit Prea Sfințitului pentru buna primire, pentru lămuriri și pentru toate, mărturisind buna impresie ce i-a făcut această audiență și laudînd bunăvoința și afabilitatea ierarhului nostru.

Prof. TEODOR M. POPESCU

O ANIVERSARE

Promoția 1907 a Seminarilor: «Veniamin Costache» din Iași, «Central» și «Nifon Mitropolitul» din București, a sărbătorit în ziua de 10 octombrie a. c., în biserica Delea Veche, 50 de ani de la absolvire.

Cu toate greutatețile inerente vârstei și drumului, s-au adunat 28 de absolvenți: 12 Centraliști, 9 Veniaminiști și 7 Nifoniști, adică, după loc: 6 oțeni, 4 munteni, 4 moldoveni, 1 dobrogean și 13 bucureșteni; aceștia, după Seminar: 6 Veniaminiști, 2 Centraliști și 5 Nifoniști.

A fost un moment de mare bucurie și efuziune, cînd, fără să se fi anunțat, a apărut în biserică, P. S. Episcop **Chesarie Păunescu**, Centralist. Cu surisul lui de odinioară, a îmbrățișat cu sărutare frățească, pe toți Unii nu-l văzuseră de 50 de ani. Se reedita o pagină ionică: ...«PACE VOUA!»...

Sfânta Liturghie, parastasul și Te-Deum-ul au fost săvârșite de un sobor de 7 preoți și diaconul Const. Vulcănescu, Centralist; P. S. Episcop Chesarie Păunescu, participând din strana arhierască, numai cu prerogativa: «Pace ție, pace tuturor!», etc. Așa încît, s-ar putea zice că mulțumita către Dumnezeu și omagiile de cuviință, s-au făcut de întreaga ierarhie creștină, Centraliștii dînd prima și ultima treaptă a ei.

Lista decedaților, pomeniți cu numele întreg, elevi și profesori, a fost citită de un preot din sobor.

După Polihronion, **Pr. Const. Diaconescu**, de la Biserica Delea Veche, urînd colegilor bun venit în biserica aceasta, Sf. Treime, în care a primit harul preoției în 1914, de cînd o și servește, mulțumește lui Dumnezeu că a economisit ca această epocală serbare să se facă aici. Aceasta este pentru el un semn, că generația întreit seminarială 1907, a trăit și trăiește în «noua poruncă» a Domnului Hristos, dragostea: de Biserică, de Neam și colegială. Dragostea, care izvorăște direct și exclusiv din Dumnezeu-Sfînta Treime. Bucuria lui se face deplină, văzînd că inima Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian este învăpăiată tot de o întreită dragoste: Biserică, Patrie și Cler, și la glasul ei rînduiește și împlinește.

Propune ca ședința festivă ce urmează să fie prezidată de P. S. Episcop Chesarie, după dragoste și canoane, asistat de cite un reprezentant al Seminarilor, propunînd pe: Pr. Ionescu-Vornicenii (Veniaminist-Iași), Pr. Dumitrescu Dumitru-Poenarii-Burchii (Nifonist) și Pr. Dumitrescu Paraschiv-biserica Precupeții Noi, București (Centralist). Acesta propune ca Secretar pe Pr. C. Diaconescu. — Se aprobă biroul.

Ședința festivă:

Preoții iau toți loc pe scaune cu fața către Sfîntul Altar; masa biroului, către absida din stînga. Tabloul este impunător, prin aspect și amănunț. Cîteva bărbi mari, albe colilie, începînd cu a președintelui, evocă figuri de pustnici, altele, pe a Sf. Nicolae, iar altele — puțintele și rare — nu știu cum, mi-aduc aminte pe Iacov de Nisibi; unele fețe rustice, cu trăsături și cute adînci și aspre, îmi evocă pe Spiridon al Trinitudei, sau alt «chemat» neerudit, dar cucernic și credincios.

P. S. Președinte declară ședința deschisă. Secretarul dă citire telegramii de omagiu, adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian:

«Promoția 1907 a Seminarilor: «Veniamin Costache» — Iași, «Central» și «Nifon Mitropolitul» — București, aniversînd 50 de ani de la absolvire, prezintă Prea Fericirii Voastre adîncă grațitudine pentru neegalata dragoste ce le-ați arătat și le arătați; Vă exprimă deasemeni, admirație pentru organizarea ce ați dat Bisericii în toate laturile ei, minesc și monahicesc, pentru acțiunea irenică interconfesională internă și externă, în deosebi, interortodoxă a Prea Fericirii Voastre, cît și pentru activitatea Prea Fericirii Voastre și diriguirea clerului în slujba celui mai mare comandament al vremii actuale și de totdeauna al lumii: Pacea! Pacea noastră și a toată lumea!

Roagă pe bunul Dumnezeu să Vă facă grația de a Vă bucura de o cît mai desăvîrșită rodire a dorințelor și străduințelor Prea Fericirii Voastre. (Se aprobă).

Se dă cuvîntul **Pr. Dumitrescu Paraschiv**, care, în numele Centraliștilor, spune — între altele: «Seria 1907 a Seminarului «Central» a fost pentru Biserică și Neam, la toată înălțimea datoriiilor ce impuneau dezideratele exprimate de popor, prin acțiunea anului 1907. Ea a fost prezentă în tot ce s-a făcut pentru îmbunătățirea vieții economice, culturale, și politice

a păturii muncitoare sătești și orașenești. Ea a dat Bisericii și Invățămîntului Public, personalități remarcabile și este fericită văzînd că în aceste zile, Biserica, sub înțeleapta conducere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, și cetățenii, sub conducerea P.M.R. și a Guvernului, realizează tot mai complet acele deziderate».

Pr. Ionescu Ioan-Vorniceni—biserica Sf. Treime— Iași, între altele, spune: «Acum 50 de ani, cînd am pășit în ogrorul Bisericii noastre, am constatat că unii dintre credincioși nu mai țineau credința din străbuni. Erau sectari rătăciți de la credință și trebuiau readuși la staul. Pentru aceasta, nu primisem în Seminar nici o îndrumare. Nu se punea această problemă. Ne-am povățuit treptat, prin conferințele pastorale, și am isbit să moderăm succesele propagandei, mai mult sau mai puțin susținută de regimul politic de atunci».

Pr. Dumitrescu Dumitru-Poenarii Burchii, (nifonist), spune: «Seria noastră a servit cu devotament și abnegație, în special două din dezideratele anului 1907: îmbunătățirea stării materiale a poporului sătesc; și sîntem prea fericiți, văzînd realizată în zilele anului 1948, reîntregirea Bisericii din Ardeal. Noi sîntem alături de Prea Fericitul Patriarh Justinian în tot ce propovăduiește și ne bucurăm adînc de succesele Lui!»

Cu acest cuvînt, ședința s-a terminat, Minutul ei s-a consemnat în condica bisericii Delea Veche, semnînd toți preoții aniversiști. Apoi, preoții au plecat la Sf. Patriarhie, spre a omagia pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, dar fiind înștiințați că Prea Fericirea Sa este bolnav, l-au transmis omagiul lor prin P. S. Episcop Antim Nica, Vicar Patriarhal. P. S. Sa, urînd aniversiștilor sănătate și încă ani mulți de apostolat, i-a încredințat că va exprima Prea Fericirii Sale, toate urările de bine ale lor.

În cabinetul Părintelui Secretar al Prea Fericitului Patriarh Justinian, fiind și P. C. Pr. Dr. Ioan Coman, Rectorul Institutului Teologic din București, preoții cer un cuvînt din partea P. C. Sale, Cu voia P. S. Episcop Antim Nica, P. C. Sa cuvîntează într-o rară eleganță: «Dacă noi însemnăm ceva în viața teologică, bisericească și patriotică, se datorește PP. CC. Voastre, care, prin rugăciunile atîtor decenii și faptele depuse în ele, ați coborît asupra noastră harul divin, ca să fim ceea ce sîntem». Un compliment, o laudă de rară eleganță, iar pentru P. C. Sa, o dovadă peremptorie că își împodobește erudiția cu cea mai înaltă virtute morală creștină: smerenia.

Preoții au fost adînc impresionați de cuvîntul Părintelui Rector.

Masa colegială s-a luat la un restaurant public, în caldă atmosferă colegială. A plăcut mult preoților, poezia Pr. C. Diaconescu «Timpul».

Seara, toți preoții provinciali au plecat la casele lor, cu promisiunea că în curînd vor primi fotografia făcută pe scara bisericii Delea Veche.

ASISTENT

SFINȚIRI DE BISERICI

SFINȚIREA BISERICII DIN TEȘILA (RAIONUL CIMPINA).

În ziua de duminică 6 octombrie a. c., s-a oficiat de către P. S. Episcop Theoctist, slujba sfințirii bisericii din parohia Teșila.

Biserica a fost pictată din nou de pictorul C. Călinescu.

La slujba de duminică 6 octombrie, enoriașii parohiei Teșila sat — așezat printre ultimele sălășluri de munte pe valea Doftanei — erau prezenți în număr mare la biserică, în așteptarea slujbei arhieresti.

Cel mai bătrîn om din sat, povestea atîtor generații prezente că, de 80 de ani nu a mai văzut slujbă arhierescă în satul Teșila.

Slujba a început la ora 8 dimineața, oficiind P. S. Episcop Theoctist, înconjurat de un sobor de 6 preoți și 2 diaconi.

P. Cuv. Ierom. Roman Stanciu, din Mînăstirea Căldărușani a ținut predica zilei, dînd credincioșilor frumoase îndemnuri de a-și împodobi și sufletele cu virtuțile creștinești, așa cum au împodobit biserica cu chipurile sfinților, a căror sfințenie trebuie să le slujească de model în calea mîntuirii.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii, P. C. Protoieru N. Georgescu a exprimat, în numele clerului și credincioșilor, satisfacția pe care o au prin prezența P. S. Episcop Theoctist la această solemnitate, prilejuită de refacerea picturii bisericii.

P. C. Sa a trecut în revistă situația bisericilor din Protoieria Cîmpina, subliniînd dragostea credincioșilor pentru împodobirea sfintelor biserici.

Departamentul Cultelor, din grija pe care o poartă pentru monumentele istorice, a contribuit în ultimii 3 ani, cu sume importante, iar în anul acesta, cu 150.000 lei, pentru refacerea bisericii din Brebu, ctitoria lui Matei Basarab.

În același scop, a ajutat și bisericile din Poiana Cîmpina și Măgureni.

P. C. Protoieru își exprimă încrederea că P. S. Episcop Theoctist, prin vizita făcută în această parohie, are prilejul să constate frumoasa activitate a unuia dintre preoții tineri, fost student al Institutului Teologic din București, care în vremea pregătirii sale s-a bucurat de îndrumările P. S. Sale, ca Rector al Institutului Teologic din București.

P. C. Pr. Dinu Georgescu, parohul parohiei Teșila, adresîndu-se P. S. Episcop Theoctist, și celor prezenți, a făcut următoarea dare de seamă:

«Cu cinci ani în urmă, îndată după terminarea studiilor necesare pentru pregătirea didactică și morală a candidaților la tagma preoțească, cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, am fost trimis să păstoresc turma drept credincioasă din această parohie, așezată pe defileul apei Doftana și străjuită de jur împrejur, de culmile munților, după ce, mai întîi, cu ajutorul Harului Sfîntului Duh, Sfințitorul a toate, și prin rugăciunile și osteneala P. S. Voastre, am fost hirotonit preot și îmbrăcat în «haina cea grea și pentru umerii îngerilor» — așa cum mărturisește un sfînt Părinte al Bisericii noastre.

Venind în mijlocul credincioșilor mei, care m-au primit ca pe un adevărat păstor sufletesc, pe ușa cea mare de intrare, cu dragoste aleasă, am găsit acest sfînt locaș — ridicat acum 85 de ani cu osteneala și truda cea mare a moșilor și strămoșilor parohienilor de astăzi, care pe vremea lor nu se numărau în sat mai mult de 60 familii.

Fericiți veți fi voi, ctitori și donatori, că și cei următori vouă, rugători și închinători în acest locaș dumnezeiesc au știut să poarte mai departe fapta creștină a voastră, îmbrăcînd în haină nouă chipurile sfinților și împodobind după cuviință casa Domnului și Dumnezeuului nostru!

De atunci și pînă acum, s-a scurs un timp de vreme, care în depănarea ei, a adus locașului acesta, stricăciuni generale ce nu puteau fi lăsate uitării.

Astfel, în decursul timpului, s-au făcut de către credincioși, împreună cu sfinții lor slujitori, lucrări de întreținere, cum a fost: acoperirea turlor

cu tablă, construcția amvonului, împrejmuirea cu zid masiv de piatră a curții bisericii, și altele.

Interiorul sfintei biserici însă, se cerea mai urgent refăcut în întregime, din cauza picturii vechi, fără vre-o valoare artistică, și complet ștearsă, a tencuielilor — pe alocuri căzute — a mobilierului deteriorat și numeroaselor obiecte de cult, învechite și necorespunzătoare.

Chibzuind laolaltă, tineri, femei, bărbați, bătrâni, muncitori și intelectuali, râvnitori cu toții întru podoaba casei Domnului, am pornit cu curaj și cu nădejde în Dumnezeu, — care pe cele slabe le vindecă și pe cele de lipsă le împlinește, la o serie de acțiuni gospodărești, în scopul refacerii generale a bisericii, sprijiniți cu devotament de către Consiliul și Comitetul parohial, de cîntăreț, de enoriași, care au fost cu toții în permanență pe șantier, muncind cu brațele, zile îndelungate, avînd și concursul prețios al octogenarului preot pensionar, I. Dumitrescu. Bineînțeles că mai înainte, îndeplinisem toate formalitățile cerute de legile și regulamentele Statutului Bisericii noastre.

Putem împărți munca depusă de noi, în două acțiuni mari:

I. Lucrări gospodărești.

Aici se înscrie pictura cea nouă, lucrată în tehnica tempera, de către pictorul C. Călinescu, căruia îi păstrăm aleasă prețuire pentru înțelegerea arătată tot timpul lucrării, vreme de peste doi ani.

Lucrarea de pictură a costat 46.000 lei, rezultați din prinosul dragostei, credinței și jertfelniciei credincioșilor noștri.

Alături de această lucrare, mai amintim:

- Construcția unei cancelarii parohiale pentru arhivă și ședințe;
- Construcția unei catapetesme noi, cu icoanele respective;
- Instalația luminii electrice la biserică;
- Diferite amenajări la casa parohială;
- Plantarea a 60 pomi fructiferi.

II. **Obiecte de inventar**, care împodobesc sfînta biserică în întregime, obiecte de cult, 3 rînduri de veșminte, acoperăminte pentru Sfînta Masă și Proscomidie, un policandru de bronz cu 12 lumini, străni noi, cărți de ritual și multe altele.

Lucrările gospodărești însumează lei . . . 70.000.

Obiectele de inventar însumează lei . . . 42.000.

Total general, lei . . . 112.000.

Toate acestea, și alte de Dumnezeu știute fapte creștine, sînt expresia jertfei Dvs., iubiți credincioși, pe care mă simt dator — în calitate de păstor ce vă sînt — să vă mulțumesc din inimă, pomenindu-vă pururea, în rugăciunile ce le facem aici, de felul cum ați știut să ajutați la realizarea lor.

Dumnezeu va răsplăti fiecăruia dintre voi, jertfa făcută, iar noi să-L rugăm pe El, plecîndu-ne smeriți genunchii și frunțile ca și de acum încolo să ne ajute spre tot lucrul cel bun, spre slava Sa și a noastră mîntuire.

Mare bucurie simt sufletele noastre, cînd în biserica satului nostru a venit Vlădica, să ne slujească Liturghie arhierescă, spre a sfinți și a reda cultului, biserica aceasta, mama noastră cea duhovnicească.

Astăzi, trăim cele mai frumoase clipe din viața noastră, pentru că bunul nostru părinte a coborît în mijlocul nostru, să ne binecuvînteze roadele osteneților noastre.

Vă rugăm să primiți din partea tuturor credincioșilor noștri, expresia sentimentelor noastre de adâncă recunoștință, și călduroase mulțumiri, pentru osteneala și rugăciunile înălțate către Cel Atotputernic.

Vă rugăm să transmiteți Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, adâncă noastră grațitudine și supunere fiiască pentru atotînțeleptele îndemnuri și povățuiri date prin pastorale și la toate celelalte ocazii, de a fi iubitori de Dumnezeu, de Biserică, de popor, știut fiind că tot ce este făcut în folosul poporului și al umanității, este plăcut și lui Dumnezeu, precum și pentru Înalta binecuvântare dată la începerea acestor lucrări, dar mai ales pentru osebita dragoste de părinte ce ne-a prilejuit-o, acordându-ne din obolul Prea Fericirii Sale, la această lucrare, suma de 5.000 lei, prin Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor.

Făgăduim solemn, în fața lui Dumnezeu și a Prea Sfinției Voastre, făgăduință ce Vă rugăm să o transmiteți Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, marele nostru Stăpîn și Părinte sufletesc, că ne vom osteni, împreună cu întreaga obște de creștini, ca să ajutăm cu puterile spirituale pe care ni le-a dat Dumnezeu, nu numai la bunul mers al bisericii, ci și la sfârșitul în bine al efortărilor ce le fac conducătorii scumpei noastre Republici Populare Romine, pentru îmbunătățirea traiului omului muncitor, pentru ridicarea nivelului de trai, așa încît fiecare să se bucure în tihnă de roștul chemării sale pe pămînt.

Vom fi, ca și pînă acum, alături de orice acțiune întreprinsă, care să aducă lumii și nouă, pace, prosperitate și liniște și — însuflețiți de acest crez scump fiecărui în parte, preot și popor ne vom da mîna, uniți într-un efort comun de muncă, spre a consolida viața cea nouă și orînduiele tinereii noastre Republici, purtînd în minți și în inimi deviza Sf. Apostol Pavel: «Hristos ne-a izbăvit să fim liberi, rămîneți dar tari și nu vă plecați iarăși sub jugul robiei».

Fraților preoți și credincioșilor, care nu au pregetat drumul anevoios al muntelui și au ținut să participe la ziua cea mare a sfințirii bisericii noastre, le aducem vii mulțumiri și-i asigurăm de toată recunoștința noastră.

Organelor puterii locale de Stat, care pe tot timpul ne-au ajutat, în privința procurării unor materiale absolut necesare, precum și cu larga înțelegere cu care am fost și sîntem totdeauna sprijiniți, le mulțumim din inimă și-i asigurăm, la rîndul nostru, de tot concursul în acțiunile de înfrumusețare a comunei, construcția noului local de școală și a tuturor celorlalte probleme obștești și vitale.

Și în aceste simțămite găsindu-ne în momentul de față, rugăm pe Prea Sfinția Voastră, Arhiereul și Părintele nostru, ca să ne împărtășiți din darul plinătății, toată binecuvîntarea, spre a spori spre tot lucrul cel bun și folositor Bisericii și Țării».

A luat apoi cuvîntul P. S. Episcop Theoctist, împărtășind tuturor credincioșilor parohiei Teșila și tînărului preot Dinu Georgescu, binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

P. S. Sa a spus, între altele:

«Strădania voastră întru împodobirea acestei sînte biserici vă așează pe treapta de cinstire și de prețuire cuvenite bunurilor noștri credincioși. Prin aceasta, v-ați dovedit evlavia, credința și zelul vostru față de sîntul și dumnezeiescul locaș de închinăciune; iar tînărul vostru păstor sufletesc ne-a îndreptat de mare și neprecupețită dragoste pentru înalta și greua misiune preoțească, de pricepere și tact pastoral și de alese însușiri pastorale.»

Restaurarea și pictarea din nou a bisericii acesteia, constituie o coroană nevestejită ce și-a dobândit-o în primii ani de slujire preoțească.

Pentru noi, aceasta este o scumpă cheazășie, că lucrarea în viitor va adăoga încă alte înfăptuiri, care să-l așeze în ceata preoților frunțași, învrednicindu-se de îndoită cinstire, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel.»

P. S. Sa arată apoi, că Pr. Dinu Georgescu face parte din seriile de preoți aleși și formați, atît în Seminarii, cît și în Institutul Teologic, direct de Biserică. Condițiunile optime create de Sfîntul Sinod pentru formarea viitorilor slujitori ai sfintelor altare, în lumina libertății religioase și cu sprijinul regimului nostru, au dat rezultate din cele mai îmbucurătoare. Ierarhii Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian acordă o mare atenție acestei probleme, veghind ca Biserica noastră să aibă preoți din ce în ce mai buni și mai conștiințioși.

În continuare, P. S. Episcop a vorbit despre rolul cultural și social al preotului în viața credincioșilor, accentuînd îndatorirea acestuia de a fi un factor pentru pace.

În încheiere, P. S. Sa a dat îndemnuri preoților și credincioșilor, pentru a se strădui să împodobească biserica și cu viața lor îmbunătățită și să dovedească că sînt adevărați fii ai Ortodoxiei și ai Patriei noastre.

Apoi, s-a săvîrșit un Polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru Conducătorii Republicii noastre Populare și pentru preoții și binecredincioșii creștini, iar asistența a cîntat: «Mulți ani trăiască!».

ASISTENT

SFINȚIREA BISERICII DIN PANTAZI (RAIONUL CRICOV).

În ziua de 20 octombrie a. c., credincioșii din Parohia Pantazi, raionul Cricov și cei din parohiile vecine, împreună cu păstorii lor, au petrecut cu smerenie și adîncă reculegere sufletească, frumusețea unei zile însoțite de toamnă și cu revărsări de binecuvîntări duhovnicești.

Această reculegere a fost prilejuită de sfințirea bisericii, în urma lucrărilor de reparațiune generală și a pictării din nou de către Dl. pictor autorizat C. Blendea, executate dealungul anilor 1947-1957, cu cheltuiala bunurilor creștini din parohie și cu stăruința și osteneala Pr. Dumitru Tacea-Protoiereul Raionului Cricov și fost paroh al acestei parohii pînă în anul 1953 și Pr. Gheorghe Dumitru-parohul actual, ajutați de Consiliul Parohial.

Slujba sfințirii s-a oficiat de către P. S. Episcop Dr. Antim Nica-Tîrgovișteanul, Vicarul Patriarhiei Romîne, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi alcătuit din: P. C. Pr. Dumitru Tacea-Protoiereul Raionului Cricov, P. C. Pr. Vasile Constantinescu—fost Protoiereu al Raionului Cricov, Pr. Gheorghe Dumitru-Parohul Bisericii Pantazi, Pr. Nicolae Popa-Berceni, Pr. Ioan Iliescu-Albești-Muru, Pr. Gh. Comănescu-Coslegi, Diacon Alexandru Munteanu-Secretarul Institutului Teologic de Grad Universitar București și Diacon Eugen Decusară—de la Catedrala Sf. Ioan din Ploiești.

Răspunsurile au fost date de D-nii Ioan Florea și Ioan Bărbulescu din Ploiești, cînt. Gheorghe P. Mihai-Pantazi, Dumitru P. Mihai și Constantin Stere-Coslegi și credincioșii prezenți.

Credincioșii au primit pe P. S. Episcop Antim plini de emoție și respect, în sunete de clopote și în urale de bun venit. Plutea pe deasupra tuturor duhul dragostei creștine între păstor și turmă.

Se remarcă participarea Organelor Locale prin Ion Dumitrache-Vicepreședintele Sfatului Popular al Comunei Dîrvari și a Imputerniciților Departamentului Cultelor Traian Necula și I. Dănescu.

După rînduiala sfințirii apei, oficiată în fața bisericii, soborul în frunte cu P. S. Antim, îmbrăcat după datină în vestmint alb de pînză, au înconjurat biserica împreună cu mulțimea credincioșilor ca apoi, venind în fața ei, P. S. Sa să rostească rugăciunea de curățire, care a cutremurat inimile credincioșilor.

Intrînd în biserică Prea Sfinția Sa a sfințit pictura dîndu-se cetire în auzul tuturor celor prezenți, Actului Comemorativ încheiat și semnat pentru cele săvîrșite, după care s-a săvîrșit Sf. Liturghie.

La momentul rînduit, C. Diacon Gheorghe Cojocaru a fost hirotonisit preot, pe seama Bisericii din parohia Moroeni, Raionul Pucioasa, de către P. S. Episcop Antim.

Deasemeni la momentul rînduit, după cetirea de către P. C. Protoiereu Dumitru Tacea a ordinelor respective, C. Preoți Gheorghe Dumitru de la Parohia Pantazi și Ioan Iliescu de la Parohia Albești-Muru au fost hirotesii de P. S. Episcop Antim, primul în «Sachelar» și secundul în «Iconom Stavrofor» pentru activitatea deosebită și rodnică de care au dat dovadă în parohiile păstorite.

După terminarea Sf. Liturghii a luat cuvîntul P. S. Protoiereu D. Tacea, care, în calitatea de Protoiereu și ca fost deservent al Bisericii Pantazi salută prezența P. S. Episcop Dr. Antim în mijlocul preoților și credincioșilor din Protopopiatul Cricov și Parohia Pantazi. P. C. Sa face apoi o prezentare a deosebitei activități gospodărești și social-culturale din protopopiat.

Arată deasemeni cum în rîndul acestor preoți harnici s-a înscris și acutalul paroh de la Pantazi, Pr. Gheorghe Dumitru, prilejuind sărbătoarea care s-a desfășurat sub ochii tuturor.

Incheie mulțumind Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și P. S. Episcop Dr. Antim pentru înțelegerea arătată solicitării vrednicilor enoriași din Pantazi de a li se săvîrși o sfință slujbă arhierescă, după trecerea a sute de ani poate, de la oastfel de slujbă, asigurînd în același timp pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian că preoțimea raionului Cricov este devotată în muncă și jertfă în slujba Bisericii Ortodoxe Romîne și a Patriei, Republica Populară Romînă.

Aceleași asigurări roagă a fi transmise și D-lui Secretar General al Departamentului Cultelor D. Dogaru, prin onorații delegați prezenți.

Cucernicul Preot Paroh Gheorghe Dumitru a făcut apoi o dare de seamă asupra lucrărilor înfăptuite în Parohia Pantazi din 1947, cînd a fost înființată, stăruind asupra dragostei enoriașilor, care l-au ascultat și l-au ajutat de a putut realiza în continuarea celor începute de preotul înaintaș Dumitru Tacea acum Protoiereu Raionului Cricov, construirea și terminarea casei parohiale, repararea radicală a bisericii, cumpărarea unui clopot nou, a unor vestminte, a multor obiecte de cult și acum în urmă pictarea din nou a bisericii, ca sarcină de viitor fiind construirea unei clopotnițe. Cucernicia Sa a încheiat mulțumind recunoscător Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și Prea Sfințitului Episcop Antim pentru înțelegerea și sprijinul acordat în realizarea celor de mai sus, pentru distinge-

rea cu distincțiunea de Sachelar, cu asigurarea de a fi și pe mai departe la fel de râvnitor în lucrarea bisericească; mulțumește deasemeni P. C. Protoiereu al Raionului Cricov Pr. Dumitru Tacea și fostului Protoiereu al Raionului Cricov Pr. Vasile Constantinescu, pentru îndemnurile și sprijinul acordat pe tot parcursul lucrărilor, ca și organelor locale și D-lor reprezentanți ai Departamentului Cultelor.

Se dă apoi cuvântul D-lui Constantin Nedelcu-Consilier Parohial și fost Epitrop al Parohiei mulți ani înainte care, în cuvinte emoționante mărturisește bucuria ce resimț toți credincioșii Parohiei Pantazi pentru cinstea ce li s-a făcut de a coborî în mijlocul lor prea distinsul întâi colaborator al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, mulțumind totodată Prea Fericitului Sale pentru înțelegerea acordată și dînd asigurări ca și în viața socială, enoriașii parohiei Pantazi vor ști să fie la înălțime.

După aceasta, în cuvinte dintre cele mai alese și cu căldura sufletească ce-l caracterizează Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim vorbește despre dragostea creștină, ca roadă a credinței, despre unitatea care face să rodească asemenea lucrări ca cele de față, exemplificînd jertfelnicia creștină prin exemplul dat de femei văduve din parohia Pantazi al căror nume l-a văzut înscris drept cititoare, în cadrul lucrărilor de pictură acum executate. Prea Sfinția Sa apreciază elogios strădania celor doi preoți ai Parohiei Pantazi: Pr. Dumitru Tacea-hirotonisit acum zece ani chiar de Prea Sfinția Sa, acum protoiereu al Raionului Cricov și Preotul Gheorghe Dumitru-actualul paroh, ca și înțelegerea credincioșilor pentru obținerea unor rezultate atît de frumoase ca cele de astăzi.

Mărturisește apoi frumoasa impresie ce i-a făcut-o preoțimea raionului Cricov, din cele cunoscute.

Binecuvîntînd pe toți cei ce s-au ostenit și au ajutat cu obolul lor la întreținerea și înfrumusețarea acestei cu adevărat frumoase biserici, scoțînd în evidență că la Pantazi se arată prin fapte munca și colaborarea dintre preot și credincioși, dintre biserică și autoritățile locale, prin preot și credincioșii săi, rugînd pe onorații delegați ai Departamentului Cultelor a asigura pe Dl. Secretar General D. Dogaru de loialitatea celor prezenți față de Guvernul Republicii Populare Romîne, dă arhiereshi binecuvîntări tuturor ostenitorilor, contribuitorilor și participanților, îndemnîndu-i să păstreze, să întrețină să ajute și să dea ca moștenire fiilor lor acest frumos locaș de închinare.

S-a oficiat apoi un polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru conducătorii Republicii Populare Romîne și pentru toți cei prezenți, după care a urmat o agapă în curtea bisericii, binecuvîntată de P. S. Episcop Dr. Antim Nica-Tîrgovișteanul.

Intreaga solemnitate s-a desfășurat într-o atmosferă de bucurie duhovnicească, ce va rămîne neștearsă în amintirea credincioșilor din parohia Pantazi.

ASISTENT

† ELEONORA PR. PROF. GRIGORE CRISTESCU

În ziua de 7 octombrie 1957 și-a încheiat viața pămîntească buna și vrednică soție a Părintelui Profesor Grigore Cristescu. Vestea a fost surprinzătoare și mult dureroasă și pentru familie și pentru cei care au cunoscut-o.

Repauzată presbiteră Eleonora Cristescu, din cinstită viață preotească, a fost o ființă de mare bunătate și delicatețe, de o discretă distincție sufletească și de un desăvârșit devotament al căminului, în care și-a împlinit cu prisosință toate datoriile de bună soție și mamă. Dedicată cu totul casei, a făcut din aceasta grija și bucuria sa de toată viața, pînă în ziua în care, chemată la odihnă a plecat, agonisind prin truda și prin virtuțile sale, comoara cea mare, care este mulțumirea întregii datorii împlinite.

Împreună cu familia și cu rudele, au venit s-o petreacă la cimitirul Reînvierea, în ziua de 9 octombrie, colegii Părintelui Profesor Grigore Cristescu, rînde, numeroși prieteni și preoți. Slujba religioasă, săvîrșită de un ales sobor de 15 preoți și 3 diaconi din care au făcut arte: Pr. Prof. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului Teologic din București, Pr. I. Petrescu-Visarion, Pr. Vicar Patriarhal Traian Ghica și Pr. I. Găgiu, Director în Administrația Patriarhală, a fost frumoasă, duioasă și mîngîietoare ca o adevărată chemare în lumea dreptilor. Răspunsurile au fost date de un cor de studenți de la Institutul Teologic.

Înainte de «Veșnica pomenire» dl. Prof. Teodor M. Popescu a rostit o impresionantă cuvîntare, din care desprindem:

«Presbitera Eleonora Cristescu, vrednică și prea buna soție și mamă, a binemeritat și cunoaște, în ceasul acesta de jale pentru noi, răsplata cuvenită virtuților și meritelor ei, împodobită cu calitățile sufletești care fac dintr-o femeie o bună tovarășe de viață, fără care nu poate fi familie fericită și trai mulțumit: modestă, muncitoare, blîndă, discretă și binevoitoare, cu acel devotament, cu acea bunătate, cu acea răbdare, cu acea înțelepciune, care fac frumusețea morală a soției și a mamei...».

«...Buna soție și mamă, care a fost presbitera Eleonora Cristescu, a împlinit cu afecțiune și cu prisosință chemarea sa mîntuitoare de suflet. Ea s-a dăruit și s-a devotat, a sporit viața și binele, a împlinit legea casei creștine și preotești, a împlinit menirea Martei bune și credincioase. Vrednică este azi, nu de plîns, ci de fericit, vrednică de cinstea și de bucuria datoriei împlinite, vrednică de răsplata muncii și a virtuților casnice, vrednică de a fi primită în rîndul slugilor bune și credincioase, care au înmulțit talanții și i-au întors lui Dumnezeu cu dobîndă, care au împlinit cu vrednicie chemarea vieții lor. Fericită fie pentru aceasta și fericită este!».

Apoi adresîndu-se familiei îndurerate, vorbitorul a spus:

«Institutul Teologic, cu conducerea și cu tot personalul său — didactic, administrativ și de serviciu — împreună, putem zice — cu tot învățămîntul teologic din țară, vă aduce cu dragoste mîngîierea sa și se roagă și nădăjduiește, împreună cu părinții slujitori de aici și cu mii de preoți care nu sînt de față, ca pe scumpa voastră soție, mamă și soră, mutată azi la Domnul și la familia cea mare de dincolo de moarte, să o odihnească Dumnezeu și s-o bucure acolo unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, unde nu numai este moarte, ci viață fără de sfîrșit!».

ASISTENT

† PREOTUL ECONOM STAVROFOR ILIE CERCEL

În ziua de 14 septembrie 1957, s-a stins din viață Pr. Ilie Cercele, pensionar, fost paroh al bisericii Priboenii de Sus, din raionul Topoloveni.

Deși avea 71 de ani, vestea morții sale a uimit și îndurerat adânc pe toți enoriașii și pe toată lumea de împrejur, fiind foarte cunoscut și apreciat.

Adus din sânul familiei și depus în biserică — ctitoria sa — unde a slujit 47 de ani, a fost înhumat în ziua de 16 septembrie a.c., în cripta mortuară a familiei, la un loc cu socrul său, Pr. Econom Stavrofor Ștefan Podgoreanu († 1936).

Născut în comuna Dobrești, raionul Topoloveni, în anul 1886, luna iulie, fiul preotului Niță Cercele, a urmat Seminarul Central și Facultatea de Teologie din București, luând licența cu cinci bile albe. În 1910, căsătorindu-se cu Alexandrina, fiica Pr. Ștefan Podgoreanu, a venit ca preot în Priboeni, în același an.

Element distins, — printre rarii licențiați pe atunci, ca preot de țară — se face repede cunoscut și apreciat de toată lumea. Datorită faptului acestuia este curînd numit ca protopop, al circ. Priboeni, îndeplinind sarcina aceasta un timp foarte îndelungat.

Moștenind din familie frica de Dumnezeu și slujirea totală a Lui, a vrut să-și încununeze și preoția și viața cu o faptă nepieritoare: construcția unui sfînt locaș de închinăciune.

Urmas de ctitori de biserică (bunicul său, Cîrstea Cercele a zidit biserica din comuna Dobrești; străbunicul său, diaconul Badea Vilcu Cercele, altă biserică la 1710 și tatăl său, Pr. Niță Cercele, a strîns materialele pentru biserică nouă din Dobrești), la fel și Pr. Ilie Cercele, ajutat în deaproape de Pr. I. Gorgoi, ginerele său și parohul bisericii, au ridicat biserica din Priboeni.

A fost, în puține cuvinte, un suflet de elită, un neobosit gospodar și un luminat păstor de suflete.

Moartea sa neașteptată l-a rupt din mijlocul a lor săi.

La slujba prohodirii sale au participat 22 de preoți și credincioșii care au plîns cu lacrimi sincere pe vrednicul, neîntrecutul și neuitatul Protopop Ilie Cercele.

Viața și faptele sale i-au fost strălucit expuse de Pr. Ioan Popescu-Dobrești, care, fiind din satul său natal și rudă apropiată, a scos în evidență meritele sale pastorale, activitatea sa de protopop și de harnic chivernisitor, atît în cele duhovnicești, cît și în cele omenești.

Pr. **Antonie Roșescu**, parohul bisericii Priboenii de Jos, într-o frumoasă cuvîntare a scos în relief activitatea Pr. Ilie Cercele în funcțiunea sa de păstor model, de liturghisitor, de tată de familie și de gospodar pe tărîm obștească în satul Priboeni.

Pr. **Theodor Soare-Vrănești** a arătat dragostea și stîmă de care s-a bucurat dispărutul în mijlocul preoțimii, și regretul tuturor pentru moartea sa năpraznică.

La mormînt a vorbit înălțător și I. **Catană**, fostul său elev, care a înduioșat toată asistența, prin frumoasa sa cuvîntare despre vrednicul Pr. Ilie Cercele.

«Icoana vieții adormitului întru fericire, Pr. Cercele, — a spus d-sa —, îmi incumbă această îndatorire, cu deplină demnitate, deoarece sufletul său

nobil a fost un puternic reazim și nestăvilit îndemn pentru credința sa curată și pentru nădejdea sa cea vie în puterile Domnului...».

După îndeplinirea ultimelor îndatoriri rituale, purtat pe umeri de preoți și de cei trei gineri ai săi, preoții: Mihai Ionescu-Găești, M. Roșculescu-Celînești și I. Gorgoi-Priboeni și de fiul său, avocat Gh. Cercel, în sunetul celor trei clopote ale bisericii și în suspinele tuturor celor de față, defunctul a fost coborât în mormânt, pînă cînd trîmbițele învierii vor suna și Domnul îi va da cununa răsplătirii.

În veci să-i fie pomenirea și neștearsă amintirea!

ASISTENT

EPISCOPIA BUZĂULUI

CONFERINȚE PREOTEȘTI

În plină toamnă, la Duminica 21 după Rusalii, se citește în sfintele biserici plida semănătorului, a bunului semănător care își seamănă sămînța cu belșug de dărnicie și cu inima bună, spre folosul celor care «...au urechi de auzit...» (Luca 8, 4-15). Peste brazda reavănă a sufletului creștin, deschis spre primire și ascultare, cade sămînța Cuvîntului, ca să încolțească și să dea roduri însutite, roduri vrednice de laudă.

Și sufletele păstorilor se deschid spre primirea cuvîntului învățăturii!...

Sînt ani de zile de cînd clerul își pregătește sufletul ca pe un pămînt reavăn și roditor, primind — ca să dea — învățăături și povețe, îndemnuri și lămuriri. La cursurile de îndrumare misionară și socială, ca și la conferințele de orientare, preoții își însușesc cunoștințe noi, își deslușesc metode de lucru și își clarifică orizonturile întregii lucrări pastorale.

Și astfel s-a făcut că acum în plină toamnă, la începutul lunii octombrie, cînd semănătorul iese pe ogoare să arunce sămînța care îi va da roada pînii de la vară, s-au adunat și frații noștri preoți, să-și deschidă inimile și să-și lumineze mințile cu cuvîntul învățăturii. Ei și-au reluat munca culturală, odată cu reluarea muncii de pe ogoare și a muncii școlare. Încît conferința de orientare din luna octombrie a constituit momentul festiv pentru deschiderea acestei noi campanii de muncă.

Desfășurarea acestei conferințe pe întinsul Eparhiei noastre, a dat prilej conducerii eparhiale să constate că deși sînt în al nouălea an de existență, conferințele de orientare nu și-au pierdut nimic din importanța lor și nici interesul pe care îl provoacă în rîndurile corpului preoțesc. Prezența în număr covârșitor a preoților la conferințe, ținuta lor corectă, temeinicia cu care au tratat tema, seriozitatea discuțiilor, concluziile la care s-a ajuns ca și angajamentele ce s-au luat pentru munca de viitor, demonstrează valoarea conferințelor de orientare și seriozitatea cu care sînt privite de frații preoți. Pe de altă parte, bogata activitate pe plan pastoral și social pe care preoții au înfățișat-o în rapoartele prezentate în cadrul conferinței, arată că preoțimea a înțeles comandamentele vremii, a ascultat îndrumările Sfîntului Sinod și a pus în aplicare îndemnul chiriarhale. Mai mult, prezența la conferințe a reprezentanților puterii

locale de stat, ca și a împuterniciților Departamentului Cultelor, este un semn că munca noastră pastorală și socială este apreciată și că se pune mare preț pe faptul că preotul stă la îndemîna enoriașilor, ajutîndu-i cu sfatul și cu exemplul, la împlinirea legitîmelor lor năzuințe.

Incheind aceste considerațiuni de ordin general, vom arăta în cele ce urmează, mai cu deamănuntul, cum s-a desfășurat conferința de orientare din luna octombrie 1957 în cele 12 raioane ale Eparhiei noastre.

1. **Prezența preoților la conferință** a fost covârșitoare. Din constatările făcute, aproape pretutindeni, preoții s-au prezentat în proporție de 90 la sută. Au fost raioane ca: Buzău, R. Sărat și Pogoane, unde prezența a fost de sută la sută. La unele raioane majoritatea celor care au absentat au avut îndreptățire legală, iar la raioanele de munte ca: Beceni, Cislău și Vrancea, absentarea de la conferință a fost motivată de însuși P.S. Episcop Antim, cu bunăvoință și înțelegere, avîndu-se în vedere faptul că timpul a fost foarte ploios și neprielnic deplasărilor, care în ținutul de munte se fac exclusiv cu piciorul.

În privința predicilor care opresc pe preoți de a lua parte la conferințe, ținînd seamă de cele însemnate mai sus, s-au ridicat glasuri care au cerut ca conferințele să se fixeze în lunile de la mijlocul anului (mai-octombrie), evitîndu-se lunile de iarnă, cînd ziua este mică, iar timpul neprielnic unor asemenea adunări.

2. **Și cu prilejul acestei conferințe** preoțimea Eparhiei noastre a dovedit că este un corp disciplinat. Ținuta la slujbă, ca și în timpul conferinței a fost corectă, preoții păstrînd o atitudine cuviincioasă și demnă, de respect și seriozitate, egală cu importanța însăși a conferinței. Tema dată spre discuție la această conferință: «**Principii sociale de bază în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție** (dreptate, egalitate, muncă, într-ajutorare, etc.)» a fost studiată temeinic, realizîndu-se studii serioase, adevărate dizertații academice, cu largi incursiuni în domeniul sociologic-filozofic, istoric și teologic bineînțeles. S-a făcut o temeinică documentație biblică, nelăsîndu-se la o parte nici bogăția de material a Sfintei Tradiții, nici opinia Sf. Părinți în legătură cu tema discutată. Astfel, la Buzău, conferința pr. Beșchea-Mărăcineni a fost tratată cu toată competența, după un plan bine chibzuit, lămurind întru totul tema fixată, așa încît ceilalți preoți care au luat cuvîntul, au scos în relief faptul că pr. Beșchea a fost «complet» (din referatul P.C. Vicar delegat). La R. Sărat..., «la discuții pe marginea conferinței, P.C. Protopop a felicitat pe conferențiarul pr. C. Alexandrescu-Dăscălești și a adăugat că ascultînd această conferință nu știi ce să admiri mai mult: logica dispoziției de plan, stilul sau dicțiunea. Conferențiarul și-a trecut materialul cules prin filiera minții, și l-a însușit, reușind să-i dea o formă concretizată într-un stil clar și concis, iar pauzele indicate de semnele ortografice, arată pe omul care citește mult, care știe să citească și cum să citească» (din procesul verbal al ședinței). La Pogoane..., «lucrarea susținută de c. pr. Atanasie Constantinescu-Padina a fost temeinic concepută ca plan și admirabil tratată ca argumentare și documentare. Multă pătrundere în analiza principiilor sociale de bază și o logică impecabilă în înlănțuirea ideilor și în argumentare. Un stil sobru dar plăcut, fără umplutură de prisos. Cu adevărat o lucrare academică. Din obiectivul conferențiarului n-a scăpat nici un aspect al problemei», (din referatul P.C. Inspector delegat).

Bineînțeles că unele lucrări au avut și lipsuri, dar ele au fost semnificate de delegații eparhiale care au prezidat conferințele. Astfel, La

Panciu..., «lucrarea cu tema zilei a fost întocmită și susținută de pr. Ilie Hiastru-Mărășești, care timp de 90 minute a împărtășit preoților prezenți lucruri interesante, însă multe din ele au avut numai tangențial legătură cu problema» (din referatul P.C. Secretar delegat). **La Vrancea...**, «conferențiarul pr. Dragomir Danțiș n-a vorbit nimic despre într-ajutorare și nici alte principii afară de cele menționate în paranteza temei nu a mai găsit... Sf. Scriptură a Vechiului Testament n-a fost folosită deloc» (din referatul P.C. Secretar delegat). **La Tecuci...**, «ceea ce a lipsit lucrării susținută de pr. Stoica Octavian-Sălcești, a fost o aruncătură de ochi asupra realității practice, aplicarea înaltelor principii sociale și evanghelice în același timp. Această lipsă a fost împlinită prin complebările ce s-au adus de preoții Gîlea, Diaconescu Ioniță și Călin Rugină» (din referatul P.C. Inspector delegat). **La Beceni...**, «lucrarea pr. A. Popescu-Mărgăritești a fost lipsită de partea practică și de analiza orînduirii sociale de azi, în raport cu tema. Lipsa au completat-o pr. Sandu Tudor-Mănești și C. Preda-Dimiana, care au arătat cum aceste principii sociale își găsesc aplicare azi, chiar în viața poporului nostru» (din referatul P. C. Inspector delgat).

Și astfel, din susținerea lucrărilor și din discuțiile ce s-au purtat în jurul temei, preoții și-au însușit cunoștințe noi, și-au verificat metodele de lucru, sporindu-și experiența pastorală. Iar concluziile pe care biroul conferinței le-a fixat, sînt adevărate îndreptare și sarcini de viitor... «Din partea biroului s-au făcut completările necesare și s-a pus concluzia că în viața socială de azi a Patriei noastre se înfăptuiesc marile comandamente scripturistice și că ei trebuie să îndrumeze pe enoriași pe drumul vieții creștine curate, din care decurg cîștiguri de ordin duhovnicesc și cetățenesc» (din referatul asupra conferinței de la Beceni). În general, concluzia la care s-a ajuns în urma dezbaterilor de la conferința din octombrie, a fost, că preoțimea ortodoxă este datoare să pregătească sufletește pe enoriași, făcînd să fie trăite real și din plin, înaltele principii de dreptate, egalitate, frățietate, etc., pentru realizarea unei vieți sociale mai bune și pentru asigurarea mîntuirii veșnice.

3. **Toate conferințele de orientare** din luna octombrie au fost prezidate de delegați chiriarhali, care au impus dezbaterilor o notă unitară și au exprimat un punct de vedere comun în ce privește concluziile la care trebuia să se ajungă în urma dezbaterilor. Mai mult, parte din conferințe au fost inspectate de P.S. Episcop Antim, primit întotdeauna cu dragoste de preoți. Prea Sfinția Sa a dat îndemnuri și a fost ascultat de preoți cu multă atenție. La Buzău, la R. Sărat, la Focșani ca și la Filimon Sîrbu, P. S. Episcop Antim a exprimat aceleași înțelepte îndemnuri, pe care de ani de zile le dă clerului... «Odată cu noua orînduire socială, — a spus P.S. Sa —, multe concepții s-au reformat. În latimea socială, să se știe că preoțimea noastră nu are rezerve...». Referindu-se la tema discutată, P.S. Episcop Antim a accentuat că problema păcii este scumpă Bisericii noastre, preoții fiind «cateheți ai păcii» și a salutit noile legiuri care apără avutul patriei și protejează demnitatea și viața cetățeanului. Apoi P.S. Sa a dat preoților sfaturi duhovnicesci, axîndu-le pe cuvîntul Scripturii: «Luați seama de voi și de turma peste care Sfîntul Duh v-a pus episcopi (supraveghetori)». A atras atenția că în orice împrejurare ar fi, preotul să nu uite că este preot «și a dat îndemnul ca preoțimea să ducă o viață trăită în spirit creștin, exemplu demn de urmat pentru credincioși» (din procesele verbale de ședință).

4. Ceea ce a dat o notă festivă conferințelor noastre de orientare, a fost participarea la dezbateri a delegaților puterii locale de stat și a împuțerniciților pentru culte.

5. Nu putem încheia acest reportaj, fără să amintim și faptul că în desfășurarea conferinței, preoții au prezentat și rapoartele de activitate, oglinda fidelă a muncii dusă în curgerea unei luni, pe plan pastoral, gospodăresc și social. De data aceasta raportul era pe șase luni. Sigur că un raport de activitate, oricât de minuțios ar fi întocmit, nu ajunge să redea în totul ceea ce poate și reușește să facă un preot în cîmpul său de activitate. O lucrare pastorală cu efecte psihologice puternice, ca și o lucrare gospodărească de mare amploare, creează în sufletul preotului care le înfăptuiește ca și în sufletele enoriașilor care ajută la înfăptuire, o stare de încordare și de entuziasm în același timp, care nu se poate reda în formulele convenționale ale unui raport de activitate. Ascultătorii de la conferință nu pot, de exemplu, să cuprindă în înțelegerea lor cu suficientă sensibilitate, emoția cu care un paroh, să zicem de la «Cuvioasa Paraschiva» din orașul Buzău, raportează că în curgerea acestei veri, împreună cu cei doi colegi ai săi, a înfăptuit la biserica parohiei lucrări care ating suma de 100.000 lei, sau că parohul de la Valea Botei a dat bisericii sale chip de strălucire printr-o pictură nouă, sau că pr. Calotă de la Panciu zidește acum din temelie o biserică... Numai cine și-a încordat brațul în muncă și și-a umplut inima cu entuziasm creator, numai acela înțelege emoția pe care și-o dă lucrul înfăptuit. Inșă noi ne rezervăm dreptul ca într-un reportaj viitor să prezentăm cititorilor, cu date de amănunt, toate bogatele realizări ale fraților noștri preoți în laturea gospodărească și socială. Atîta numai putem să spunem acum, că dacă pe întinsul Eparhiei noastre se lucrează cu atîta încordare și cu atîta elan, aceasta se datorește îndemnurilor date de P. S. Episcop Antim, care fără zăbavă cutreeră Eparhia, stimulează pe preoți, îi încurajează și îi ajută cu fonduri bănești. P.S. Sa a dat cel dintîi exemplu, restaurînd cele două biserici de la Centrul Eparhial și transformînd incinta Episcopiei într-un adevărat șantier. De asemenea putem spune că de la marele Episcop Chesarie, care a construit acest Centru Eparhial în înfățișarea de azi, nu s-a mai făcut nici o îmbunătățire la ansamblul de clădiri de aici.

Oboseala ce și-o iau preoții venind la conferințe, nu rămîne zadarnică. Ei se întorc la locul lor de muncă și de realizări, cu noian de cunoștințe, cu zestre bogată de idei și învățăminte, pe care să le folosească în lucrul lor pastoral, gospodăresc și social.

Și astfel, zi cu zi, an cu an, ei culeg roadele învățaturii și ale muncii însuflețite și devotate. Ei se mîngîie văzînd cum prin mîna lor și prin sufletul lor se împlinește rostul preoției.

«Slujba ta fă-o depîn!...».

Pr. MARIN M. NEGULESCU

MANIFESTĂRI DUHOVNICEȘTI

Înțelepciunea populară și experiența de veacuri a unui popor de plugari, au hărăzit toamnei sorocul facerii socotelilor. Ostenitorii zilelor de primăvară și de vară culeg acum roadele, le grămădesc în hambare sau

În pătule și se bucură cu nevasta și cu copiii de belșugul pământului și al brațelor lor încordate. Arșița și zăduful lui cuptor au fost uitate, spaima secetei s-a spulberat de mult. Acum stăpînește doar bucuria că pământul a fost darnic, că omul a fost vrednic și sănătos, că Dumnezeu a fost milos-tiv. Așa cum a făcut de veacuri, plugarul creștin a mulțumit lui Dumnezeu, aducînd în sfintele biserici pîrgă din darurile pământului, pentru că i-a dat bucurie și veselie... «din roada grîului, a vinului și a untului de lemn»... Apoi și-a făcut semnul Crucii, a dat slavă lui Dumnezeu și încordîndu-și brațul, a înfipt din nou plugul în pământul jilav al toamnei, ca să arunce în brazda proaspăt răsturnată, sămînța belșugului de la vară.

Dar nu numai plugarul își face toamna socotelile. Pe răbojurile toamnei mai sînt și alte însemnări, pentru că mai sînt și alți ostenitori. Muncă se duce și pe ogoarele credinței și în ocoalele Bisericii, iar socoteala ei se face tot toamna. Munca duhovnicească a sacerdotului se face «cu timp și fără timp», dar munca lui gospodărească se face exclusiv în timpul pri-elnic al primăverii și al verii. Iar toamna, gospodarul sfîntului locaș își socotește cîștigurile zbuciumului său gospodăresc. La cimitir s-a năruit gardul, clopotnița s-a lăsat într-o rînă, zidurile bisericii s-au mîncat de vreme, de la acoperiș au căzut jghiaburile, înlăuntru s-a grămădit praf și fum ștergînd chipurile sfîinților, în sat nu era biserică. Toate trebuie fă-cute, toate trebuie îndreptate, toate trebuie zidite și înnoite.

Acum, la închiderea campaniei de muncă, s-a văzut că toate acestea au fost făcute, toate au fost îndreptate, toate au fost zidite și înnoite. Bunii gospodari ai așezămîntului credinței au venit la Episcopie și s-a întocmit aci un lung tablou cu locurile unde trebuie să meargă P.S. Episcop cu arhierasca lui putere, ca să sfințească munca, să socotească osîrdia și să răsplătească pe ostenitori. Incît, odată cu zilele frumoase ale lui brumărel, a început și sorocul socotelilor pentru cei zeiloși și jertfitori.

1. La parohia Valea Botei raionul Buzău. Satul Valea Botei este așe-zat între podgorii, pe coasta dealurilor care culminează cu măgura Istri-ței. La poalele ei se află satul Pietroasa, renumit prin faimoasa «cloșcă cu puii de aur», ce s-a descoperit aci în cursul veacului trecut. Din acest deal al Istriței, în care un rege al goșilor și-a îngropat prețiosul său te-zaur, s-a scos piatră de construcție pentru toate clădirile orașului Buzău. pînă cînd s-a descoperit cimentul, iar satele dimprejur au luat de acolo piatră pentru trainicele lor lăcașuri de cult. La Valea Botei, biserica este ca o adevărată cetate. Temeliile înalte sînt de piatră, tot de piatră fiind și puternicele contraforturi care protejează clădirea. Ușa de la intrare este încadratată cu un masiv portal de piatră, deasupra ei stînd pisania săpată într-o lespede. Ea arată că biserica s-a zidit «...în zilele lui Ion Caragea Voevod, cu blagoslovenia P.S. S. Episcopul Buzăului Costandie, prin oste-neala logofătului Nica Musceleanu și vistierul Constantin Sărățeanu...». A fost sfințită la 1 august 1813.

În curgerea vremii, biserica a suferit multe neajunsuri și totdeauna s-au găsit preoți vrednici care să-i redea cuviința și podoaba ce i se cade. Numele acestor vrednici slujitori s-au scris pe o cruce comemorativă de marmoră, ridicată în fața bisericii de actualul paroh Al. Leon Vasilescu, cu următoarea însemnare: «Spre nepieritoare aducere aminte de cei care au fost aci slujitori, s-a ridicat această cruce în anul 1955...».

După marele cutremur din 1940 i s-au făcut bisericii reparațiile nece-sare, dar acum în urmă i s-au făcut consolidări serioase, reparîndu-se

acoperișul și întărindu-se temeliele. Totodată s-a reînnoit ceea ce mai rămăsese din pictura lui D. Teodorescu, făcută 1880 și s-au pictat din nou părțile care lipseau. Această lucrare a făcut-o cu multă pricepere și talent tânărul pictor V. Zemlicka din Buzău.

Acum biserica este complet reînnoită, împodobită și stă mîndră în mijlocul curții, alături de cimitir, peste tot dominînd o ordine și o curățenie desăvîrșită. Fiind gata pentru a-și deschide brațele să primească pe fiii săi duhovnicești, biserica a fost redată cultului în ziua de 20 octombrie a.c. prin slujba arhierască oficiată de P.S. Episcop Antim al Buzăului. Alături de P.S. Sa a stat un impunător sobor de slujitori în frunte cu vicarul Sf. Episcopii, pr. M. Bogoiu. Frumusețea slujbei arhieresti, cîntările melodioase ale stranei, ca și cuvîntările ce s-au rostit, au produs o puternică răscolire în sufletele credincioșilor. Slujba a căpătat un plus de măreție, prin hirotonirea tînarului Costea Octavian, pe care P.S. Episcop l-a chemat în preoție pentru a sluji la parohia Tîrcov-Buzău.

La sfîrșitul slujbei a vorbit parohul Al. Leon Vasilescu, raportînd asupra înfăptuirilor sale la biserică în cursul acestei veri. Apoi a vorbit P.C. Protopop Eugen Văduva, care a accentuat că în mai puțin de un an au fost oficiate în raionul Buzău trei slujbe arhieresti, prin care s-au redat cultului trei lăcașuri înnoite și împodobite. Adresîndu-se P.S. Episcop Antim, pr. Protopop a spun: «Preoții muncesc cu elan și devotament și știu ce au de făcut, căci Prea Sfinția Voastră, printr-o intuiție clară și printr-o vedere limpede asupra evenimentelor, ați orientat pe preoți pe calea cea bună a înțelepciunii, cuminenței și muncii»...

P. S. Episcop Antim, luînd cuvîntul, a lăudat pe ostenitori, felicitîndu-i pentru ceea ce au înfăptuit. Apoi P. S. Sa a spus: «...Oricît de zelos ar fi un preot, el nu poate face prea mult, dacă nu este înțeles și ajutat de popor. El trebuie să fie păstorul cel bun. Datoria lui e să-și cunoască bine pe enoriași, nu numai după nume, ci să le cunoască viața, bucuriile, necazurile, aspirațiile, patimile, durerile... Adevăratul preot este acela care știe să rupă pîinea cuvîntului dumnezeesc și s-o dea hrană credincioșilor, care știe să se roage, care învață adevărurile credinței, catehet neobosit lîngă mințile și lîngă inimile credincioșilor... Și credincioșii au datorii față de preot: să-l respecte, căci el reprezintă pe Mîntuitorul, să-i poarte recunoștință, să-l ajute în traiul lui zilnic...». În încheiere P.S. Episcop Antim a dat credincioșilor prezenți următoarele îndemnuri: «Păstrați credința nevătămată, țineți toate obiceiurile și rînduielele religioase, rugați-vă neîncetat, iubiți-vă, nu vă războiți, nu faceți unul altuia strîmbătate... Rugați-vă pentru pacea lumii, fiți luptători pentru pacea lumii, acum cînd din nou lumea umblă să se înțelesteze în războaie... Împliniți-vă toate îndatoririle către Stat, purtați recunoștință Patriei și legilor ei...».

Apoi, în fața credincioșilor copleșiți de emoție, P.S. Episcop a cinstit pe parohul Al. Vasilescu cu rangul de iconom stavrofor, dîndu-i și cuvenita hirotesie, după care a împărțit tuturor sfința anaforă.

La casa parohială, înnoită de asemenea de sîrguitorul paroh, P. S. Episcop a fost primit de presbitera Maia Vasilescu, care a oferit oaspeților — după tradiție — masa prieteniei și a dragostei creștine.

2. La parohia Nămolosa-sat, raionul Liești. În ziua de duminică 27 octombrie 1957, P.S. Episcop Antim Angelescu a mers în parohia Nămolosa-sat pentru a oficia slujba de resfințire a bisericii parohiale, care fusese închisă de anul trecut pentru reparații radicale și pentru pictură din nou. Biserica de aci, ctitorie a lui Costache Conachi, cu ziduri groase și puter-

nice, ajunsese a nu se mai putea sluji într-însa, din pricina ploilor care pătrundeau în sfântul lăcaș prin acoperișul putregăit. Biserica era goală imobilier și săracă în odoare. Ochii credincioșilor nu se puteau opri pe chipurile sfinților, căci biserica nu avea pictură.

Biserica din satul de pe malul de lut galben al Siretului, a rămas astfel pînă cînd a poposit aci vrednicul preot Ion Guguianu, fost pe vremuri slujitor în tîrgul Ivestilor.

Pentru parohia Nămolosa a fost un adevărat noroc că i s-a trimis un asemenea preot, care a reușit să facă din ea o podabă și un sălaș demn și cuviincios. La 1 august 1956 și-a luat postul în primire, iar exact peste un an terminase toate lucrările de restaurare a bisericii, care după acte se ridică la 80.000 lei. Pictura din nou a fost executată în frescă de pictorul Ion Vasu din București.

P.S. Episcop Antim a mers la Nămolosa cu bucurie, iar ca o cinste pentru acest vrednic preot, toți slujitorii Centrului Eparhial au participat la slujba de resfințire a bisericii. Soborul slujitorilor a fost sporit cu preoții vecini, veniți aci în frunte cu P.C. Protopop Asanache Șarpe. În cadrul liturghiei arhieresti a fost hirotonit preot tînarul teolog Ion Turculeț, care va păstori la parohia Poiana din tînutul Vrancei.

Cuvîntarea pe care a tînut-o la sfîrșit parohul Ion Guguianu, a fost o adevărată mărturisire, emoționantă și răscolitoare. Din vorbirea părintelui, ca și din tot ce s-a înfăptuit aci de preot și de credincioși, s-a văzut că... mult pot puținii buni împreună!... Urmînd la cuvînt, P. C. Protopop Asanache Șarpe a lăudat hărnicia parohului Guguianu și a rugat pe P.S. Episcop Antim să-l răsplătească după merit.

Răspunzînd vorbitorilor și vorbind credincioșilor, P.S. Episcop Antim a mulțumit preotului paroh și protopopului de raion pentru bucuria ce i-a produs-o, dîndu-i prilej să vadă ridicat la loc de cinste sf. lăcaș din Nămolosa și să poată oficia această slujbă arhierescă spre mîngîierea atîtor credincioși. P.S. Sa a explicat apoi celor prezenți semnificația și rostul picturii în sfințele biserici și a încheiat, dînd credincioșilor sfaturi duhovnicești pentru păstrarea credinței și pentru cinstirea oiermuitorilor țării.

Ca o răsplată pentru munca depusă, parohul Guguianu a fost cinstit de P. S. Episcop Antim cu rangul de iconom.

Pr. MARIN M. NEGULESCU

DESCHIDEREA CURSURILOR LA ȘCOALA DE CÎNTĂREȚI BISERICEȘTI ȘI LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUZĂU

În ziua de 2 octombrie 1957, a avut loc într-un cadru sărbătorec, în prezența P.S. Episcop Dr. Antim însoțit de PP. CC. Vicar, Consilieri Administrativi și inspector bisericesc, a corpului didactic, administrativ și a elevilor, solemnitatea deschiderii noului an școlar 1957-1958, la Școala de cîntăreți și Seminarul Teologic din Buzău.

La orele 9,30 s-a oficiat în Catedrala Episcopală uu Te-Deum cu sfințirea apei, de către un sobor de preoți profesori ai Seminarului și anume: PP.CC. Nic. Trifănescu, Dumitru Luca, Gh. Mihai și Diac. St. Pruteanu.

'după care P.C. Director Pr. Dr. Ioan Constantinescu a rostit o frumoasă cuvîntare ocazională.

După ce arată că pe întregul cuprins al patriei, tireretul studios se îndreaptă cu bucurie către focarele de instruire și cultură, P.C. Sa insistă asupra caracterului școlii or bisericesti menite a forma viitorii slujitori ai stranei și ai Sf. Altar, scoțind în evidență grija părintească a Sf. Sinod, în frunte cu Intîistătătorul Bisericii, Prea Fericitul Patriarh Justinian.

În continuare, P.C. Sa spune: «Deși este vorba de o școală profesională teologică, unde accentul cade pe știința teologică, pe cunoștințele despre Dumnezeu și lucrurile Sale, totuși, noi nu ne mărginim numai la studiul rece al teologiei abstracte, ci noi cerem elevilor o viață adînc creștină, o deosebită evlavie și iubire de Biserică și Patrie».

Adresîndu-se apoi elevilor, P.C. Sa spune: «Școala pe care v-ați ales-o este o școală su o menire înaltă. Voi veți sluji idealul creștin, care este sublim, dar și eforturile pe care trebuie să le depuneți trebuie să fie mereu susținute și viața cu totul deosebită. Atmosfera școlii noastre cere o disciplină liber consimțită, meditație, rugăciune și studiu... Eu vă îndemn să stăruiți neîncetat în munca intelectuală de însușire a cunoștințelor religioase și generale, în formarea unei concepții și convingeri religioase, în adîncirea Sfintei Scripturi, în rugăciune, în meditație și frecventarea bisericii, care vă va ajuta să vă formați o disciplină proprie, absolut necesară întregii voastre vieți.

În încheiere, P.C. Sa aduce un călduros omagiu, plin de recunoștință P.S. Episcop Antim, care veghiază zi de zi la bunul mers al școlii, creîndu-i condiții optime de funcționare prin instalațiile moderne sanitare și de încălzire centrală și oferind burse de întreținere tuturor elevilor din cuprînsul Eparhiei Buzăului.

P.C. Sa asigură, în numele corpului didactic, al elevilor și al tuturor ostenitorilor din cadrul acestui așezămint, pe P.S. Episcop Antim, ca membru al Sf. Sinod, că își vor face în mod stăruiitor datoria, pentru a fi la înălțimea așteptărilor, spre înflorirea și prosperitatea acestui focar de cultură teologică.

Luînd cuvîntul, P.S. Episcop Antim spune: «În numele nostru personal ca episcop al locului și al P.S. Episcop Chesarie al Dunării de Jos, aduc binecuvîntări arhieresti și urări de sănătate și spor duhovnicesc la acest început de an școlar.

Această școală are menirea să dea pe viitorii slujitori ai stranei și ai Sf. Altar din cuprînsul celor două Eparhii și întreaga răspundere cade asupra noastră, a Bisericii. Dacă în trecutul de tristă amintire, Biserica nu se putea îngriji de viitorii slujitori, deoarece conducerea statală de atunci se amesteca în treburile ei, astăzi avem bucuria să constatăm că am intrat în drepturile noastre firești de a ne pregăti, potrivit dogmelor și așezămintelor noastre bisericesti, pe cei ce vor deveni slujitorii Bisericii».

Mai departe, P.S. Sa vorbește despre vocația celor ce se pregătesc a fi «lumina lumii și sarea pămîntului». «Fără vocație, — spune P.S. Sa, fără chemarea lăuntrică, semn al vrerii lui Dumnezeu, nu poate fi conceput un adevărat slujitor al Bisericii. De aceea, împreună cu P.S. Episcop Chesarie, care are o vastă experiență didactică, ne dăm osteneala să alegem elemente destoinice și capabile de iubire creștină și slujire cu frică de Dumnezeu».

În continuare, P.S. Sa spune: «P.C. Pr. Director a amintit aci despre reparațiile și instalațiile moderne de la localul vechiului seminar. Este adevărat că eparhia investește importante sume de bani în vederea creării condițiilor optime de găzduire, reamintind că toate fondurile sînt provenite din donațiile benevole ale credincioșilor, care se închină în bisericile noastre și consumă luminările oferite de conducerea eparhială și în felul acesta se contribuie la formarea viitorilor slujitori ai Bisericii».

Adresîndu-se elevilor, P.S. Sa spune: «Vrem să sădim în sufletele voastre dragostea față de Sfînta noastră Biserică, pentru că în felul acesta vom avea pe slujitorii ei devotați».

Vrem să vă instruim potrivit Sfintei Scripturi și Sfintei Tradiții, sădindu-vă neîncetat dragostea de carte, care înalță și înobilează sufletul omenesc.

Munca spirituală este anevoioasă, dar aduce calde mîngîțieri.

Dorim să vă pregătiți în mod temeinic și să deveniți buni slujitori ai Bisericii și devotați cetățeni ai Patriei noastre dragi».

În continuare, P.S. Sa vorbește despre rolul Bisericii pe tărîm social, propovăduind și luptînd activ pentru pace. «Preotul, — spune P.S. Sa —, **trebuie să fie un catehet al păcii** în toate împrejurările vieții sale. Iubim pacea, fiindcă pacea este de la Dumnezeu, fiindcă pacea aduce fericire și progres în toate domeniile. Să ne servim cu credință Biserica și Patria și în felul acesta sîntem în slujba lui Dumnezeu și a aproapelui nostru, care este orice om».

În încheiere, P.S. Sa adresează un cuvînt de caldă mulțumire Prea Fericitului Patriarh Justinian ctitorul învățămîntului religios din Biserica Ortodoxă Romîna, care personal se ocupă de bunul mers al acestor așezăminte, creîndu-le condiții favorabile de bună funcționare.

De asemenea, P.S. Sa aduce mulțumiri Departamentului Cultelor de pe lîngă Președinția Consiliului de Miniștri, pentru larga înțelegere acordată Seminarului de la Buzău și sprijinul substanțial prin plata salariilor corpului didactic, administrativ și de serviciu și pentru interesul ce-l poartă, privind buna funcționare a acestui așezămînt. Urează, apoi, profesorilor și elevilor sănătate și spor în munca spirituală ce le stă în față, și declară deschise cursurile Școlii de cîntăreți bisericești și ale Seminarului Teologic de la Buzău pentru noul an școlar 1957-1958, unde frecventează un număr de 140 elevi.

Pr. TH. ROTARU

EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS

CONFERINȚE PROTOPOEȘTI

Potrivit dispozițiilor date de Administrația Patriarhală și în conformitate cu hotărîrile Sf. Sinod, conferințele de orientare pe raioane, în Eparhia Dunării de Jos, s-au ținut în zilele de 8, 9 și 10 octombrie a. c.

Conferințele au fost prezidate de P.S. Episcop Chesarie și de delegații P.S. Sale, după cum urmează:

Conferințele de la protoieriiile Constanța și Adam Klisi au fost prezidate de P.S. Episcop Chesarie asistat de P.C. Arhim. Ieronim Motoc, Vicar Eparhial, și P.C. Pr. M. Blănaru, consilier ad-tiv bisericesc.

P.C. Consilier ad-tiv M. Blănaru a mai prezidat conferința de la raionul Hirșova, P.C. Consilier ad-tiv economic I. Teoharie, conferințele de la raioanele: Tulcea, Istria și Medgidia; P.C. Insp. Bis. Gh. Cărnaru conferințele de la raioanele: Bujor, Măcin și Berești.

Referatele la cele 12 protoierii raionale au fost susținute de următorii C. C. Preoți: la protoieria Bujor, C. Pr. Sergiu Gumeniuc de la parohia Slobozia Vertura, la protoieria Măcin C. Pr. Traian Cănanău de la parohia Turcoaia, la protoieria Berești, C. Pr. C. Badiu, la protoieria Călmățui, C. Pr. Vasile Tudorasche de la parohia Golășei, la protoieria Medgidia, C. Pr. Grigore Epaminonda de la parohia Dunărea, la protoieria Babadag, C. Pr. Gh. Comanici de la parohia Nuntași, la protoieria Tulcea, C. Pr. Gh. Constandache de la parohia Niculițel, la protoieria Brăila, C. Pr. Vasile Frățilă de la parohia Nedelcu Chercea I, oraș Brăila, la protoieria Hirșova, C. Pr. Ioan Popescu de la parohia Corugea, la protoieria Adam Klisi, C. Pr. Sandu Drăghici de la parohia Cocargea, la protoieria Constanța, C. Pr. Ștefan Dumitrescu de la parohia Cuvioasa Paraschiva orașul Constanța și la protoieria Galați, C. Pr. Constantin Cronț de la parohia Sf. Nicolae, orașul Galați.

Conferințele s-au desfășurat în conformitate cu programul stabilit prin dispozițiile Sfintului Sinod.

S-a dezvoltat tema: «Principii sociale de bază în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție» (dreptatea, egalitatea, munca, întraajutorarea, etc.).

Delegații chiriarhali au depus referatele la Centrul Eparhial și din cercetarea lor și a proceselor verbale trimise de protoieriile raionale s-a putut constata că preoțimea Eparhiei a studiat temeinic tema. Toate referatele prezentate au fost foarte bine documentate cu citate din Sf. Scriptură și Sf. Tradiție. Tema suficient studiată și complet dezvoltată. Din constatările făcute de delegați pe teren și din aprecierile delegaților autorităților raionale, care au participat la ședințe în număr de 15, rezultă că preoțimea Eparhiei depune o muncă de colaborare loială și lăudabilă pe teren social și de folos obștesc.

Prin discuțiile purtate s-a făcut o analiză amănunțită asupra temei.

Pentru a se vedea munca și sîrguința depusă de CC. Preoți în dezvoltarea subiectului, vom reda anumite extrase din referatele susținute:

«Dacă Hristos dorește, spune C. Pr. Gheorghe Comanici de la parohia Nuntași, raionul Istria, în referatul său, înfrățirea tuturor oamenilor, dacă dorește dragostea de om pînă la jertfirea propriei tale vieți, apoi cu atît mai mult nu îngăduie exploatarea omului de către om.

Porunca aceasta nu este întemeiată numai pe calea unei deducții logice din premisele dragostei de om, ci chiar pe exemplul Său. Ce poate însemna oare altceva decît înfierarea exploatării omului de către om, ridicarea biciului de ștranguri și a'ungarea vînzătorilor și schimbătorilor de bani din templul de la Ierusalim?

Nu este exploatare mai crîncenă decît exploatarea negustorilor oricum s-ar numi ei.

Toți exploatează munca, sudoarea, trupul și sîngele celor nevoiași, celor care nu au altă avere decît brațele lor de muncă.

Hristos însă a ridicat biciul nu numai asupra exploataților ci a ridicat biciul cuvîntului Său și asupra bogaților din timpul Său și pentru toate timpurile. «Vai vouă, bogaților» este exclamația Domnului cînd se adresează celor ce acumulează averi nemăsurate (Luca 6, 4).

«Amin grăiesc vouă, că cu anevoie va intra bogatul în împărăția ceru-

rilor și iarăși vă spun că mai lesne e să treacă funia corăbiei prin urechile acului decît să între bogatul în împărăția lui Dumnezeu» (Mat. 19, 23-24).

Toate înfîlnirile lui Hristos cu bogații în timpul celor 3 ani de activitate mesianică au fost o permanentă înfruntare a bogaților. Hristos a stat la masă cu păcătoșii, dar n-a călcat niciodată pragul casei unui bogat, nu a cînat la casa unui bogat. A stat odată la masa lui Zaheu Vameșul; dar cînd? cînd Zaheu pocăit și întors a exclamat: «Iată jumătate din averea mea Doamne, o dau săracilor și dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit». (Luc. 19,18).

A stat deci la masă Domnul cu Zaheu, atunci cînd a ajuns și el sărac, cînd prin împărțirea averilor sale la cei nevoiași, a îmbunătățit starea materială a celor din jurul său, cînd le-a dat puțința să trăiască mai omenește. Hristos prin această poruncă a sa urmărea înfăptuirea a două lucruri: pe deoparte mîntuirea sufletească a oamenilor, iar pe de altă parte îmbunătățirea traiului mulțimeii celor lipsiți de care îi era milă văzîndu-i «sbătîndu-se în foamete și în boale».

«Pentru Iisus nu există om și om, spune c. pr. Sandu Drăghici de la parohia Cocargea raion Adam Kliisi ci există omul, fratele său, prietenul său, ori din ce neam ar fi făcut parte, ori de ce credință ar fi fost. Hristos n-a legiferat în niciuna din învățăturile sale sau prin vre-una din faptele sale, ura de rasă, ura față de un om care nu este membru al familiei sale sau al neamului său. Pe linia dorinței lui Hristos a mers și marele Apostol al neamurilor, Pavel, despre care Sf. Ioan Gură de Aur spune că prin Pavel vorbește însuși Hristos. El spune: «nu mai este iudeu, nici elin, numai este rob nici slobod» (Gal. 3, 28).

C. Pr. Șt. Dumitrescu de la parohia Cuv. Paraschiva oraș Constanța, în referatul susținut a afirmat: «În învățătura sfîntă, dreptatea primește o pecete nouă a dragostei de aproapele. Dragostea tinde la creierea unității spirituale care unitate nu anulează specificul persoanei. Prin iubire dorim apropielii binele său vremelnice și veșnic, care se întemeiază pe adevărul că există o descendență fizică a tuturor oamenilor, la care se adaugă trebuința de ajutor reciproc și viața în colectivitate». Iubirea creștină unește pe oameni în familia lui Dumnezeu.

Iubirea devine ferment de dreptate în concepția creștină și întregeste sensul ei. Ea rămîne esența dreptății, care la rîndul său nu contrazice dragostea, ce are o sferă mai largă.

În alt loc, tot c. sa spune: «Deși Mîntuitorul nu dă sentință referitoare la muncă, dar sensul ei reese limpede din pildele Evanghelice, confirmînd legătura între religie și muncă. «Tatăl meu lucrează și eu lucrez». Domnul se naște umil, sărac, e lucrător, «fiul teslarului» îl numește Evanghelia. Colindă sate, orașe, munți și dealuri, străbătînd, călătorește pe mare și în pustie, se trudește la predicarea Evangheliiei sale.

În creștinism munca devine principiul activării dragostei de aproapele, prin îndemnul de a face milostenie. Pavel, dezvoltă principiul muncii în spiritul învățăturii lui Hristos. El poruncește: «să faceți fiecare ce aveți de făcut și să lucrați cu minile voastre precum v-am dat poruncă» (I Tes. 4, 11).

Deci, datorie religioasă arătîndu-se pe sine pildă de muncă, căci «cine nu vrea să muncească, să nu mînce».

După pilda rabinilor, Pavel practica o meserie, împletitor de foi de corturi (Fapt. 18, 3), la care nu renunță chiar dacă situația lui de Apostol îi da drept la întreținere din partea credincioșilor, aceasta numai ca să fie

pildă convertiților. El dovedește că munca manuală și cea spirituală nu se exclude. De aceea, combate pe cei ce se sustarg muncii și o socotesc rușinoasă, îndemnând pe cei ce pe căi lăturalnice și josnice se folosesc de bunurile altora la muncă cinstită: «cine a furat, să nu mai fure, ci mai vîrstos să se ostenească, lucrînd cu mîinile sale lucru cinstit ca să aibă să dea celui ce n-are» (Efes. 4, 28).

Iubirea creiază mijloace, cu care pot fi ajutați cei lipsiți, deci munca devine o obligație socială, o datorie față de colectivitate.

În comunitățile creștine munca e folosită și dezvoltată pentru a se veni în ajutorul celor lipsiți a profeților — «pîrga roadelor trebuie dată după poruncă» (Didahie cap. 12).

Pentru a nu se folosi munca altora pe nedrept după practica ospitalității creștine, călătorul era primit să fie găzduit gratis pe 2 pînă la 3 zile, după care de vroia să stea mai mult sau să se integreze în comunitatea respectivă, era obligat să muncească sau să învețe o meserie, căci cel ce se folosea pe nedrept de milostenia Bisericii, era socotit «neguțător de Hristos».

Documentele vremii se declară contra leneșilor «pe care îi urăște Domnul Dumnezeu nostru».

La Sf. Vasile, fericitul Augustin, Ioan Gură de Aur, munca e unită cu rugăciunea. În viața monahală munca își găsește expresia realizării ei în unire cu religia pînă astăzi. Munca este o activitate metodică a omului, deci conștientă și voluntară, prin care el stăpînind natura și transformînd-o produce bunuri materiale și spirituale pentru satisfacerea nevoilor și năzuințelor sale, Referindu-se la muncă, spune c. Pr. Constantin Cronț, din Galați în referatul său: «Așa dar, munca are 3 sensuri fundamentale: sens divin întrucît muncitorul e imagine, imitator, slujitor și colaborator al lui Dumnezeu; sens social, întrucît munca este forța de stăpînire asupra naturii, de creiere a culturii, civilizației și pogresului, acestea îndeplinind o funcție socială și sens personal, întrucît prin muncă se desăvîrșește omul și se formează personalitatea purificată de vici și izvoritoare de virtuți morale și sociale. Toate aceste sensuri sînt întruchipate în persoana Domnului Iisus Hristos, a cărui viață și slujire, în slujba colectivității, sînt duse pînă la sacrificiu de sine».

Referindu-se la principiul dreptății, C Sa spune: «Dreptatea socială, cere, deci, o justă repartizare a bunurilor materiale, între toți oamenii; participarea justă la beneficiile muncii, drepturi egale în viața publică și față de bunurile comune, precum, și echitabila repartiție a sarcinilor pentru binele comun. Orice fel de bunuri materiale și spirituale sînt deci grevate de datorii și sarcini sociale. Noi creștinii susținem că dreptatea e pîinea poporului. Dreptatea e aspră, dar e lege. Ea trebuie făcută chiar de s-ar prăbuși lumea, căci «dreptatea trebuie să rămîna în veac» (2 Cor. 9, 9).

Același c. preot referindu-se la principiul egalității, spune: «dar problema egalității, ca derivată a dreptății, își are și ea justificarea în drepturile fundamentale ale omului. Aceste drepturi sînt universale și neschimbătoare, derivînd din natura omenească, adică din starea dinainte de orice legislație pozitivă și exprimă normele sociale firești, care cer să se dea fiecăruia ce este al său, cu păstrarea libertăților personale. Acestea sînt: dreptul la viața fizică, viața fizică și morală, care implică hrana, îmbrăcămîntea, împlinirea tuturor trebuințelor sufletești, dreptul la muncă, odihnă, demnitate, libertatea conștiinței. Dreptul la viață reclamă și mijloacele necesare și repartizarea lor justă. Abuzul, patima și disprețul de

om, au călcat egalitatea, libertatea și demnitatea morală a omului și au creat nedreptatea socială.

Nedreptatea socială stă împotriva iubirii și carității creștine, care rezumă toate datoriile morale, creștine precum și împotriva egalității, libertății și dreptății sociale. Nedreptatea socială este păcat greu: «căci nici furii, nici lacomii..., nici răpitorii, nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu» (I Cor., 40).

Referindu-se la principiul iubirii, același c. preot spune: «iubirea coboară din cer», căci «Dumnezeu este iubire» (I Ioan 4, 8). Dumnezeu este modelul și idealul iubirii desăvârșite, pentru că «El răsare soarele peste cei buni și peste cei răi și dă ploaie peste drepti și peste nedrepti» (Mat. 5, 45).

«Din iubire Dumnezeu a făcut lumea și din supremă iubire a jertfit pe Fiul Său» (Ioan 3, 16).

Fiind depășită de rațiune, iubirea nu se poate defini după conținut, după manifestare, însă iubirea este o dăruire de bunuri personale, izvorâtă din adâncul ființei umane, iar iubirea creștină de aproapele este o virtute, pe temelul căreia dorim, voim și ne străduim a face aproapelei binele vremelnic și veșnic. Iubirea este și rămîne porunca cea mai mare. Virtutea cea mai înaltă, inima, coroana și perfecțiunea tuturor poruncilor și virtuților, este esența lui Dumnezeu, care nu poate fi definită, căci ar însemna «a turna marea într-o gropiță», cum spune Fericitul Augustin.

Vorbind despre pace, C. Pr. St. Dumitrescu din Constanța spune printre altele: «Ca urmare a păcii lăuntrice procurată prin Jertfa Domnului pentru păcatele omenirii, împăcînd pe fiecare credincios cu Dumnezeu, se va deschide omenirii și în raporturile exterioare, o eră de fericire unică provocată de pacea generală.

Războaiele, cu lungul și nesfîrșitul lor cortegiu de chinuri și suferințe, constituie o stare nefirească, urmare nenorocită a păcatului și rătăcirii omenestii, dar va veni vremea cînd vor lua sfîrșit războaiele sîngeroase, cînd omenirea se va îndrepta spre realizarea idealului: «pace pe pămînt și între oameni bună voire».

Tendința de azi a popoarelor e ca pacea să devină o forță spre a se schimba mentalitatea greșită că războaiele sînt fatale și nu se pot evita.

Ceea ce le provoacă nu e decît lăcomia și poftele nesățioase, după cum de mult a spus Apostolul Iacob: «de unde vin războaiele și certurile dintre voi? Nu oare de aici, din poftele voastre care se luptă în mădulările voastre?» (Iacob 4, 1).

Nedreptățile de tot felul aduse popoarelor au dat naștere la atîtea lupte și nenorociri, provocîndu-se vărsări de sînge prin războaie. De aceea, pentru a așeza o ordine superioară în lume, e nevoie de a se organiza o pace trainică bazată pe justiție, pe libertate și pe adevăr.

Omenirea de azi a devenit mai conștientă de menirea și drepturile ei. Pacea e preocuparea maselor largi populare. Lupta pentru o pace trainică, pentru evitarea războaielor a luat un avînt neîntrecut. Legăturile strînse între popoare din diferite țări ale pămîntului fără deosebire de rasă, culoare, religie, sex, stare culturală, socială, etc., fie în adunări mondiale de luptă pentru pace, fie în întruniri și schimburi culturale, economice, artistice, etc., fie prin festivalurile și congresele a diferite asociații de tineret, femei, profesioni, au demonstrat hotărîrea dîrză a omenirii că nu va părăsi terenul de luptă pînă ce toți oamenii convinși de dreptatea cauzei

lôr, vor opri, uniți, orice porniri războinice, stabilind pacea definitivă între popoare.

În concluzie, spune părintele Sandu Drăghici în referatul său: «Pe acest drum a pășit Biserica Ortodoxă care s-a alipit acelor națiuni și popoare care luptă pentru înfrățirea dintre oameni, care luptă pentru abolirea discriminării rasiale, care luptă pentru desființarea exploatării omului de către om, care luptă împotriva celor ce acumulează averi peste averi, care luptă pentru dreptatea socială, pentru un trai mai bun al oamenilor muncii, care luptă pentru pace.

De aceea Biserica Ortodoxă colaborează cu regimurile de democrație populară, și se găsește alături de Marea Uniune Sovietică, care luptă pentru cauza sfântă a păcii.

Această a și făcut marea Biserică Ortodoxă Rusă, prin glasul Intîistătătorului ei, Prea Fericitul Patriarh Alexei, și aceasta a făcut și Biserica Ortodoxă Romînă, prin glasul Prea Fericitului Patriarh Justinian. Biserica Ortodoxă, prin glasul reprezentanților ei, alăturîndu-se frontului păcii și democrației, merge pe drumul dorințelor dumnezeescului Intemeietor al creștinismului, merge pe drumul pe care au pășit exemplarele de elită ale Bisericii Ortodoxe, Sfinții Părinți.

Pe acest drum sînt călăuzite toate acțiunile Prea Fericitului Patriarh Justinian, toate pastoralele, toate îndemnurile și toate cuvîntările Prea Fericirii Sale.

Pe același drum al ortodoxismului pășind și Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a întins o mînă frățească tuturor confesiunilor creștine și tuturor cultelor din Republica Populară Romînă. Ca altădată Domnul cu femeia samarineancă, ca și marii herarhi, Prea Fericitul Patriarh Justinian nu s-a uitat la deosebiri de neam și de credință ce despart de reformați, romano-catolici, luterani, mozaici, unitarieni, evangheliști, creștini de rit vechi, bapțiști, musulmani, adventiști, penticostaliști, armeni, creștini după Evanghelie, etc. Pe toți i-a chemat, pentru ca împreună, sub mîna aceluiași Dumnezeu, în care cred cu toții, să colaboreze cu conducerea Statului în eforturile sale pentru instaurarea unei păci trainice în lume și pentru construirea unei vieți mai bune și mai fericite poporului nostru credincios.

«Acțiunea noastră comună, spune Prea Fericitul Patriarh Justinian la una din aceste consfătuiri interconfesionale, atît în lupta pentru apărarea păcii cît și alături de constructorii noii orînduiri sociale, are la temelie ei două principii fundamentale: credința față de Bisericile și comunitățile noastre religioase și în același timp dragostea noastră neclintită față de Patrie și popor.

Călăuziți de aceste două principii, noi ne iubim parohiile, comunitățile noastre, ne iubim căminele noastre, ne iubim credincioșii și poporul nostru, ne iubim patria noastră, stăm alături de poporul nostru din care ne tragem și sîntem convinși că năzuințele poporului muncitor sînt și ale noastre. Legați prin credință și prin viață de el, vom sprijini cu toate puterile noastre strădaniile lor cinstite pentru o viață socială dreaptă și fericită în cuprinsul patriei noastre».

Aceste cuvînte ale Prea Fericitului Patriarh Justinian arată tuturor credincioșilor, atît ai Bisericii Ortodoxe cît și al celorlalte confesiuni și culte din Republica Populară Romînă care este durumul pe care trebuie să-l urmeze spre a nu-și trăda credința, nici patria. — Glasul Prea Fericitului Patriarh Justinian nu este izolat, prin el vorbește glasul de veacuri

al Bisericii Ortodoxe, prin el vorbește glasul celor mai buni fii ai ortodoxismului».

La discuții asupra subiectului tratat au luat cuvântul următorii C. C. Preoți: Brăila: Pr. T. Bibicu-Osmanu, N. Velescu-Gropeni, Gh. Andronescu-Sf. Cruce-Brăila, și Ștefan Cișaru-protopop. La Tulcea: N. Ionescu-Acop. M. Domnului, I. Popa Sf. Nicolae, P. Georgescu Sf. Gheorghe și I. Grădinaru-protopop. La Babadag: Gh. Taifas-Săcele. O. Mateescu-Lunca, și I. Secuianu-protopop. La Medgidia: I. Girip-Poarta Albă. I. Brumășescu-Seimeni, M. Apostol-Cernavodă, D. Dima-Ivrinez, N. Ghorpec Cernavodă și P. Cobilaș Protopop. La Constanța: Șt. Duțu-Sf. Gheorghe, D. Văcărescu Sf. Apostoli, Neagu Vechiu, Sf. Impărați II, Gh. Răileanu, N. Cănanău, Sf. Apostoli C. Coadă Sf. Impărați I, Z. Rusu, Sf. Andrei II, Gh. Brătășanu-Adormirea I și I. Dragomir-protopop. La Adm Klisi: V. Enciu-Mirleanu, A. Popa Gîrlița, I. Păun-Aliman, N. Dinu-Oltina, A. Cazacu-I. Corvin, și Ion Negrea-protopop. La Galați: V. Spicescu-Sf. Trei Ierarhi Gh. Moisei-Adormirea Cimitir, N. Grosu-Sf. Spiridon și T. Stănescu-protopop. La Insurăței: I. Ciupercă-Gabrielescu, Șt. Custură-Stăncuța, Radu Pricop-Cioara Doicești, I. Alexe-Golășei, Costache Axente Roșiori, I. Pîrvan-Berteștii de Sus, I. Onea-Ciocile, V. Staicu-Viziru și P. Popceag-Protopop. La Berești: I. Iacomi, D. Capaciurea, Al. Dumitrașcu, G. Chiorpec, I. Spulber, și Gh. Ciupercă protopop. La Bujor: L. Vasiliu-Urleşti, Gh. Popa-Corni, C. Ioan-Suhurlui, Ilie Păun-Cuca, D. Ciurea Vîrlezi I, V. Filiuță-Chiraftei și T. Teodoru protopop. La Măcin: C. Stratulat-Carvăn, A. Marola-Văcăreni, I. Stasuc-Ostrov, și M. Postolache-protopop.

Toți au scos în evidență părțile pozitive și negative din referate și și-au luat angajamente de viitor pentru o activitate mult sporită atât în via Domnului, cât și de colaborare cu organele locale pentru binele, fericirea și înflorirea scumpei noastre patrii R.P.R.

La toate protoierile, cite un C. Preot a ținut o alocuțiune în legătură cu cea de a 40-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din octombrie și cu luna prieteniei romîno-sovietice.

Atît P. S. Episcop Csesarie cit și delegații P. S. Sale, în cuvîntul de încheiere, au îndemnat pe preoți să-și îndeplinească cu toată dragostea îndatoririle sacerdotale și să colaboreze cinstit cu organele locale al puterii de Stat pentru binele obșteesc.

Campania însămînțărilor de toamnă fiind în toi, s-a făcut apel către toți C. Preoți să ducă, în mod temeinic munca de lămurire în mijlocul credincioșilor pentru grăbirea acestor însămînțări pentru că numai în felul acesta se poate obține o recoltă bogată din care să se asigure hrana tuturor cetățenilor.

Preot M. BLANARU

OFICIALE - ADMINISTRATIVE

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTIILOR

MIȘCAREA PERSONALULUI

I. TRANSFERARI

a) Preoți

1. Temei nr. 13955/957. Preotul Iuliu Man, de la parohia Tg. Mureș I, Protopopiatul Tg. Mureș, Regiunea Autonomă Maghiară se transferă în postul III de preot la parohia Sf. Nicolae-Buzești din Capitală, pe data de 1 august 1957.

2. Temei nr. 14694/957. Preotul Gheorghe Dimitriu, de la parohia Înălțarea Domnului-Rahova din Capitală, se transferă în postul III de preot la parohia Parcul Rahova I din Capitală, pe data de 1 august 1957.

3. Temei nr. 14962/957. Preotul Nistor Dumitru, de la parohia Ungheni, raionul Tg. Mureș, Regiunea Autonomă Maghiară se transferă în postul III de preot la parohia Sf. Voevozi din Capitală, pe data de 1 sept., 1957.

4. Temei nr. 14962/957. Preotul Ioan Berlo, de la parohia Mocrea, raionul Ineu se transferă în postul III de preot la parohia Podeanu din Capitală, pe data de 1 septembrie 1957.

5. Temei nr. 14962/957. Preotul Mesaroș Victor, de la parohia Minău, Episcopia Oradea se transferă în postul II de preot la parohia Apărătorii Patriei II din Capitală, pe data de 1 septembrie 1957.

6. Temei nr. 14962/957. Preotul Șerban Gheorghe, de la parohia Noul Romin, raionul Făgăraș se transferă în postul IV de preot la parohia Sf. Ioan Botezătorul, Ferentari din Capitală, pe data de 1 septembrie 1957.

7. Temei nr. 16963/957. Preotul Gheorghe Popa, de la parohia Cringăși din Capitală, se transferă în postul II de preot la parohia Teiul Doamnei Ghica din Capitală, pe data de 1 septembrie 1957.

8. Temei nr. 14964/957. Preotul Gligor Nistor din Băj, Arhiepiscopia Sibiu, se transferă în postul III de preot la parohia Sf. Spiridon din Ploești, pe data de 1 septembrie 1957.

9. Temei nr. 15029, 15030/957. Preotul Aurel Ciocoiu, de la parohia Vatra Luminoasă din Capitală, se transferă la parohia Sf. Gheorghe-Capră din Capitală, în postul IV, pe data de 15 septembrie 1957.

10. Temei nr. 15029, 15030/957. Pr. Constantin Șerban, de la parohia Vatra Luminoasă din Capitală, se transferă la parohia Iancu Nou-Bălăneanu, din Capitală, în postul V pe data de 15 septembrie 1957.

11. Temei nr. 15184/957. Preotul Păunescu Dumitru, de la parohia Negrenii de Jos, raionul Olteni, se transferă la parohia Rătești, raionul Topoloveni, pe data de 1 septembrie 1957.

12. Temei nr. 17896/957. Preotul Frangu Gheorghe, de la parohia Perieți raionul Slobozia, se transferă la parohia Vasile Roaită, raionul Fetești, pe data de 1 octombrie 1957.

13. Temei nr. 17900/957. Preoții Mihail Avramescu, de la parohia Udricani din capitală și Ioan Popa de la parohia Sf. Nicolae din orașul Tulcea se transferă reciproc, pe data de 1 noiembrie 1957.

14. Temei nr. 18247/957. Preotul Alex. Nuță, de la parohia Perieți și Mihail Avram, de la parohia Pribegi, ambele din raionul Slobozia, se transferă reciproc pe data de 1 noiembrie 1957.

15. Temei nr. 18248/957. Preotul Cucută Gheorghe, de la parohia Puțul Greci, raionul Oltenița, se transferă în postul de preot paroh la parohia Greaca, același Raion, pe data de 1 octombrie 1957.

b) Cîntăreți.

1. Temei nr. 11389/957. Cîntărețul Ilîncă D. Gheorghe, de la parohia Singureni, raionul Vidra, se transferă în postul de cîntăreț la parohia Dobroești, raionul 23 August din Capitală, pe data de 1 august 1957.

2. Temei nr. 12295/957. Cîntărețul Marinescu Alex., de la parohia Mihail Bravu din Capitală, se transferă la parohia Sf. Ioan Botezătorul Ferentari, raionul Lenin din Capitală, pe data de 1 august 1957.

3. Temei nr. 13021/957. Cîntărețul Gh. Chirițoiu se transferă de la parohia Sf. Gheorghe, raionul Urziceni, la parohia Cioara, același raion, pe data de 1 august 1957.

4. Temei nr. 17846/957. Cîntărețul Zamfir Goia, de la parohia Podenii Noi, raionul Teleajen, se transferă la parohia Păcureți, același raion, pe data de 1 noiembrie 1957.

5. Temei nr. 17887/957. Cîntărețul Burlan Ioan, de la parohia Sf. Vineri Nouă, raionul Grivița Roșie din Capitală se transferă la parohia Otopenii de Jos, raionul Stalin, pe data de 1 noiembrie 1957.

II. NUMIRI ȘI INCADRARI

a) Preoți.

1. Temei nr. 8764/957. P. C. Protos. Pimen Georgescu, din Sf. Minăstire Cernica, se numește preot la Sf. Minăstire Samurcășești Ciorogirla, pe data de 1 iulie 1957.

2. Temei nr. 12318/957. Licențiatul în teologie Dumitru Seceleanu, se numește în postul de preot paroh la parohia Vlăsceni, raionul Titu, pe data de 1 august 1957.

3. Temei nr. 13001/957. Licențiatul în teologie Nuță Nicolae se numește în postul de preot paroh la parohia Aninoasa, raionul Muscel pe data de 1 august 1957.

4. Temei nr. 14052/957. Licențiatul în teologie Mihail Fl. Popescu, se numește în postul de diacon la parohia Comarnic, raionul Cîmpăna, pe data de 15 august 1957.

5. Temei nr. 15183/957. Licențiatul în teologie Lăzărescu B. Emanoil se numește în postul de preot paroh la parohia Negrenii de Jos, raionul Olteni, pe data de 1 septembrie 1957.

6. Temei nr. 15216/957. Absolventul de seminar Aurelian B. Derioiu, se numește în postul de preot paroh de la parohia Lucieni, raionul Muscel, pe data de 1 septembrie 1957.

7. Temei nr. 15217/957. Licențiatul în teologie Ilie F. Coman, se numește în postul de preot paroh la parohia Schitu Poenari, raionul Alexandria, pe data de 1 septembrie 1957.

8. Temei nr. 16243/957. Licențiatul în teologie Gheorghe Cojocaru, se numește în postul de preot paroh la parohia Sf. Vasile-Chioara, raionul Fetești, pe data de 15 septembrie 1957.

9. Temei nr. 16321/957. Preotul Ioan Tănăsescu se încadrează în postul de preot la parohia Udupu, raionul Olteni, pe data de 15 octombrie 1957.

10. Temei nr. 16787/957. Licențiatul în teologie Valeriu Dobrescu, se numește în postul de diacon la parohia Azuga, raionul Cîmpina, pe data de 1 noiembrie 1957.

11. Temei nr. 16925/957. Licențiatul în teologie Stelian Gh. Ionescu, se numește în postul de preot paroh la parohia Lăzărești, raionul Muscel, pe data de 1 noiembrie 1957.

12. Temei nr. 17083/957. Licențiatul în teologie Constantin Sandu, se numește în postul de preot paroh la parohia Sf. Vasile-Chioara, raionul Fetești, pe data de 1 septembrie 1957.

13. Temei nr. 17723/957. Ierom. Macarie Ioniță se numește în postul de stareț la Sf. Mînăstire Balaciu, raionul Urziceni, pe data de 1 noiembrie 1957.

b) Cîntăreți.

1. Temei nr. 11124/957. Dl. Ioan B. Tudor, se numește în postul de cîntăreț la parohia Leșile, raionul Snagov, pe data de 1 iulie 1957.

2. Temei nr. 12294/957. Dl. Marin Costache se numește în post de cîntăreț la parohia Sf. Ștefan-Cuibul cu Barză din Capitală, pe data de 1 august 1957.

3. Temei nr. 13313/957. Dl. Dumitru Florea se numește în post de cîntăreț la parohia Sf. Nifon din orașul Tîrgoviște, pe data de 1 august 1957.

4. Temei nr. 13317/957. Dl. Vasile Șt. Petrescu se numește în postul de cîntăreț la parohia Albă din orașul Tîrgoviște, pe data de 1 august 1957.

5. Temei nr. 14049/957. Dl. Dumitru Gh. Ene se numește în post de cîntăreț la parohia Moara Săracă, raionul Snagov, pe data de 1 septembrie 1957.

6. Temei nr. 15816/957. Dl. Ștefan I. Gheorghe se numește în post de cîntăreț la parohia Balotești, raionul Snagov, pe data de 1 septembrie 1957.

7. Temei nr. 18109/957. Dl. Scarlat Petre se numește în post de cîntăreț la parohia Sf. Andrei București Noi din Capitală, pe data de 1 octombrie 1957.

c) Personal administrativ.

1. Temei nr. 17451/957. Preotul pensionar Ștefan Popescu se numește în postul de secretar al Protoierii raionului Găești pe data de 1 august 1957.

III. SCHIMBARI IN CONDUCEREA OFICIULUI PAROHIAL.

1. Temei nr. 14278/957. Oficiul parohial al parohiei Crivăț, raionul Oltenița, se încredințează preotului Mihail Tomescu, pe data de 1 septembrie 1957.

2. Temei nr. 16080/957. Oficiul parohial al parohiei Cuvioasa Paraschiva din orașul Alexandria se încredințează preotului Pantelimon Ionescu, pe data de 1 septembrie 1957.

IV. DECESE.

1. Temei nr. 11301/957. Preotul Valentin Marandici, de la parohia Vasile Roaită, raionul Fetești a încetat din viață, pe data de 6 iulie 1957.

2. Temei nr. 13888/957. Diaconul Vasile Stihî, de la parohia Bradu Staicu din Capitală, a încetat din viață, pe data de 9 august 1957.

3. Temei nr. 14256/957. Preotul Victor Cocînschi, de la parohia Sf. Treime-Ghencea din Capitală a încetat din viață pe data de 12 august 1957.

4. Temei nr. 14492/957. Preotul Mihail Ostap, de la parohia Joița, raionul Răcarî, a încetat din viață pe data de 8 august 1957.

5. Temei nr. 14822/957. Preot Const. A. Popescu, de la parohia Sf. Spiridon-Ploești a încetat din viață, pe data de 24 august 1957.

6. Temei nr. 15745/957. Preotul Ioan Vlaiculescu, de la parohia Scăeni, filiala Balaca, Protoieria Ploești, a încetat din viață pe data de 9 sept. 1957.

7. Temei nr. 15890/957. Preotul Ilie Cercel, de la parohia Priboenii de Sus, raionul Topoloveni a încetat din viață pe data de 14 sept. 1957.

8. Temei 17071/957. Preotul Gh. Turcu, de la parohia Țintea, raionul Cîmpina a încetat din viață pe data de 20 sept. 1957.

9. Temei 17723/957. Protosinghelul Dan Valerian, starețul Sf. Mînăstiri Bălci, raionul Urziceni a încetat din viață la data de 10 oct. 1957.

10. Temei 18076/957. Preotul Ioan Preoteșcu, de la parohia Răsmirești, raionul Drăgănești-Viașca, a încetat din viață pe data de 11 oct. 1957.

11. Temei 17372/957. Cîntărețul Ioan Grosu, de la biserica Dintr-o Zi, raionul I.V. Stalin din Capitală a încetat din viață la data de 30 oct. 1957.

V. HIROTESII.

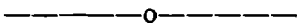
1. Temei nr. 10108/957. Preotul Stelian Velicu, de la parohia Frumușica, raionul Lehliu a fost hirotosit în duhovnic de către P. S. Episcop Theoctist Botoșăneanu-Vicar Patriarhal, la data de 17 iulie 1957.

2. Temei nr. 16821/957. Preotul Constantin Gheorghe, de la parohia Poenarii Burchi, raionul Ploești a fost hirotosit în duhovnic, de către P. S. Episcop Theoctist Botoșăneanu-Vicar Patriarhal, la data de 30 octombrie 1957.

VI. ÎNFIINȚĂRI DE POSTURI DE PREOȚI, DIACONI ȘI PAROHI.

1. Temei nr. 1621/957. Se înființează parohia Melcești, prin deslîpire de la parohia Telega, raionul Cîmpina, pe data de 1 sept. 1957.

2. Temei nr. 16787/957. Se înființează post de diacon la parohia Azuga, raionul Cîmpina, pe data de 1 noiembrie 1957.

EPISCOPIA BUZĂULUI

MIȘCAREA PERSONALULUI

I. Transferări

Temei nr. 5247/957. Preotul Miltiade Ionescu de la parohia Șaringa II, raionul Buzău, se transferă reciproc cu preotul Horațiu Ionescu, de la parohia Cîmurlia, raionul Istria, Eparhia Dunării de Jos-Galați, pe data de 1 iunie 1957.

Temei nr. 9924/957. Preotul Ion D. Ionescu, parohul parohiei Amaru, raionul Mîzil, se transferă reciproc cu preotul Ioan I. Ionescu, împreună slujitor la aceeași parohie, pe data de 1 oct. 1957.

Temei nr. 10232/957. Preotul Const. Mustață de la parohia Golești, raionul Focșani, se transferă disciplinar la parohia Salcia Tudor, raionul Liești, pe data de 1 oct. 1957.

Cîntăreți

Temei nr. 3722/957. Cîntărețul Saramet Stelian de la parohia Bila, raionul Drăgănești, Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor, se transferă la parohia Văcăreasca, raionul Pogoanele, pe data de 1 aprilie 1957.

Temei nr. 9296/957. Cîntărețul Gheorghe Goidescu de la parohia Sf. Nicolae, orașul Buzău, se transferă la parohia Floreasca București, Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor, pe data de 1 iunie 1957.

II. NUMIRI ȘI INCADRARI CU SALARIU DIN BUGETUL STATULUI.

a) Preoți.

Te mei nr. 8306/957. Preotul Stanciu Moisescu, din cuprinsul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, se angajează în postul de preot paroh al parohiei Tisăul de Sus, raionul Buzău, pe data de 15 august 1957.

Te mei nr. 8674/957. D-l Ivan Gheorghe, licențiat în teologie, cu examenul de capacitate preoțească, se numește în postul de preot paroh al parohiei Știubeiu, raionul R. Sărat, și se hirotonește la data de 28 iulie 1957.

Te mei nr. 9341/957. D-l Ianculescu Nicolae, licențiat în teologie, cu examenul de capacitate preoțească; se numește și se hirotonește preot pe seama parohiei Bordeasca, raionul Focșani pe data de 15 sept. 1957.

Te mei nr. 10134/957. Idem D-l Costea Octavian pe seama parohiei Tircov, raionul Buzău, la data de 20 oct. 1957.

b) Personalul administrativ.

Te mei nr. 7709/957. D-na Maria Stănescu se angajează în postul de funcționar principal la Centrul Eparhial Buzău, pe data de 1 august 1957.

Te mei nr. 7618/957. Monahia Filofteia Florescu se angajează în postul de stareță a Sf. Minăstiri Sf. Treime-Podul Bulgarului, raionul R. Sărat, pe data de 1 august 1957.

III. ANGAJARI CU SALARIU DIN FONDURI PROPRII.

a) Cîntăreți.

Te mei nr. 8675/957. D-l Pietraru Tănase, absolvent al Școlii de Cîntăreți bisericești Buzău, se numește în postul de cîntăreț de la parohia Calvini, raionul Cislău, pe data de 1 iulie 1957.

Te mei nr. 8679/957. Idem, D-l Cămară Ioan la parohia Gohor I, raionul Tecuci pe data de 1 ianuarie 1957.

Te mei nr. 9776/957. Idem D-l Radu I. Const. la parohia Movila Oil, raionul Pogoanele, pe data de 1 mai 1957.

b) Personal administrativ și de îngrijire.

Te mei nr. 7520/957. D-l Pencloiu Nic. arhitect diplomat, se numește în postul de arhitect de la Centrul Eparhial, pe data de 15 martie 1957.

Te mei nr. 10300/957. D-l Ștefănescu Const. se numește în postul de magazioner de la serviciul de Colportaj-Centrul Eparhial Buzău, pe data de 1 oct. 1957.

Te mei nr. 9722/957. Preotul pensionar Nicolae Lupan, se numește în postul de îngrijitor la schitul «Cîrnu» protopopiatul raionului Cislău, pe data de 15 iunie 1957.

IV. PENSIONARI.

a) Preoți.

Te mei nr. 6095/957. Preotul Ilie Armencea, de la parohia Buciumeni, se pensionează la data de 1 iunie 1957.

Te mei nr. 6959/957. Ierom. Nicodim Curcă, duhovnicul minăstirii Sf. Treime, Raionul R. Sărat, se pensionează la data de 1 iunie 1957, pentru limită de vîrstă.

Te mei nr. 9126/957. Preotul Raetchi Grigore, de la parohia Valea Sălciei, raionul Beceni, se pensionează pe data de 1 iulie 1957.

Te mei nr. 9298/957. Preotul Alecu Sachelarie, de la parohia Mărgineanu, raionul Mizil, se pensionează pentru caz de boală, pe data de 1 iulie 1957.

b. Cîntăreți

Temei nr. 5577/1957. Cîntărețul Petre Neacșu, de la parohia Colți, raionul Cislău, se pensionează pe data de 1 iunie 1957.

Temei nr. 8678/1957. Cîntărețul Neagu Teodor de la parohia Nicolae Fleva, raionul R. Sărat, se pensionează pe data de 1 iulie 1957.

Temei nr. 9482/1957. Idem, Cîntărețul Lăbeș Vasile, de la parohia Pochidia raionul Tecuci, se pensionează pe data de 1 august 1957.

V. DECESE.

Preotul Alecu Sachelarie de la parohia Mărgineanu, raionul Mizil, a încetat din viață, după o grea suferință, în ziua de 11 septembrie 1957.

VI. INCREDINȚARI DE OFICIU PAROHIAL.

Temei nr. 10231/1957. În urma demisiei din oficiu de paroh a preotului Vasile Văcăreanu de la parohia Gologanu Focșani, P. S. Episcop Antim a incredințat oficiul parohial preotului Gh. Zamfir, împreună slujitor la acea parohie, pe data de 1 octombrie 1957.

A APĂRUT

NICOLAE LUNGU

CONFERENȚIAR LA INSTITUTUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI
DIRECTOR AL CORALEI SFINTEI PATRIARHII

LITURGHIA PSALTICA

VECHILE MELODII BISERICEȘTI TRADIȚIONALE
TRANSCRISE PE NOTAȚIA LINIARĂ
ȘI ARMONIZATE PENTRU COR MIXT

TIPĂRITĂ CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
ȘI CU BINECUVÎNTAREA PEA FERICITULUI

JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

35 lei exemplarul

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1 9 5 7

A APĂRUT

MINEIUL
LUNII
FEBRUARIE

TIPĂRIT ÎN ZILELE PĂSTORIEI
PREA FERICITULUI
JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE
ORTODOXE ROMÎNE

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1957

CUPRINSUL

Pagina

Redacția, Temelurile istoriceii prietenii romino-sovietice	659
--	-----

INDRUMARI PASTORALE

Pr. Prof. Ene Braniste, La Dum'nica XXVII după Rusalii	668
Pr. Olimp N. Căciulă, Sf. Grigore al N'sei: Despre iubirea săracilor	672
Prof. N. Chișescu, Despre viața în Hristos	679
Protos. Emilian Birdaș, Despre buna mîndruială	688

STUDII ȘI RECENZII

Pr. Ioan N. Dărvărescu, Din trecutul bisericii domnești a Curții Vechi	692
Aurel Gheorghiu, Minăstirea Viforita	718
Iancu Moscovici, Manuscrisele de la Marea Moartă	736
Prof. Bartolomeu Popescu, Jan Amos Komensky și valoarea de actualitate a operii lui	754
Pr. Gabriel Cocora, Nicolae Grigorescu-Anii de ucenicie. (recenzie)	765

VIATA BISERICEAȘCA IN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Cronicar, Noul an școlar la Școala de cîntăreți și Seminarul Teologic din Buc.	770
Prof. Teodor M. Popescu, O vizită	774
Asistent, O aniversare	775
Asistent, Sfințirea bisericii din Teșila (Raionul Cîmpina)	777
Asistent, Sfințirea bisericii din Pantazi (Raionul Crîcov)	781
Asistent, † Eleonora Pr. Prof. Grigore Cristescu	784
Asistent, † Preotul econom-stavrofor Ilie Cercel	785

Episcopia Buzăului

Pr. Marin M. Negulescu, Conferințe preoțești	786
Pr. Marin M. Negulescu, Manifestări duhovnicești	789
Pr. Th. Rotaru, Deschiderea cursurilor la Școala de cîntăreți bisericești și la Seminarul Teologic din Buzău	792

Episcopia Dunării de Jos

Pr. M. Blănaru, Conferințe protopești	794
---	-----

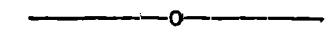
OFICIALE ADMINISTRATIVE

Arhiepiscopia Bucureștilor

Mișcarea personalului	801
---------------------------------	-----

Episcopia Buzăului

Mișcarea personalului	804
---------------------------------	-----

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MIȘIUNE ORTODOXA
1 9 5 7